

ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਅਗਸਤ (August) 2014

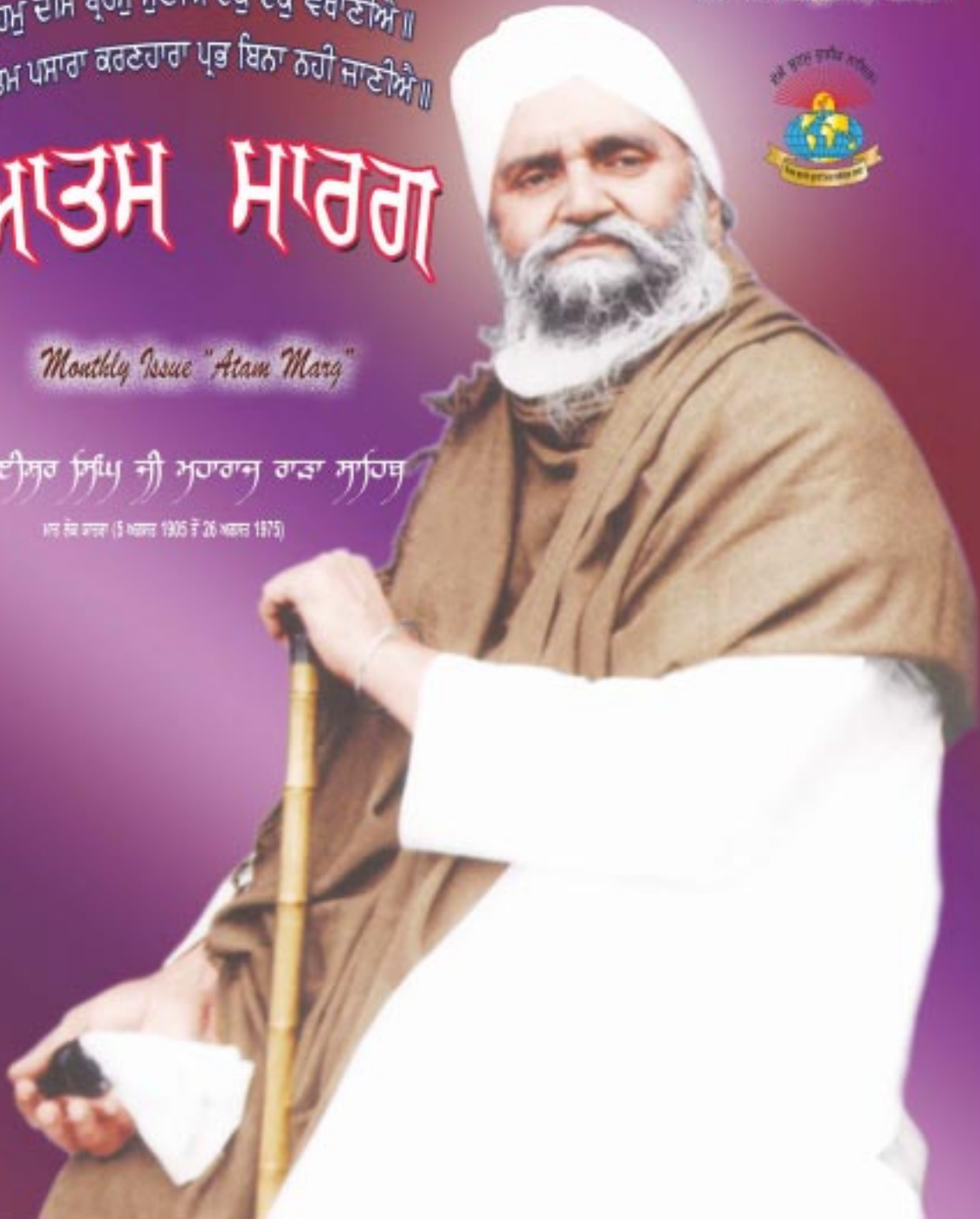

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

Monthly Issue "Atam Marg"

ਸ੍ਰੀ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾਏ ਸਾਹਿਬ

119 ਏਕ ਵਾਰਾ (5 ਅਗਸਤ 1905 ਤੋਂ 26 ਅਗਸਤ 1975)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਸਾਲ ਵੀਹਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ ਅਗਸਤ, 2014
ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰਸਟ
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਬਾਨੀ

ਸਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ
ਚੇਅਰਮੈਨ ਐਡੀਟਰ-ਇਨ-ਚੀਫ
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਮੁੱਖ ਐਡੀਟਰ
ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਫੋਨ ਨੰ: - 9779816909

Postal Address for any Enquiry, Money Order,
Cheque and drafts :

**VISHAV GURMAT ROOHANI MISSION
CHARITABLE TRUST**
Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib
(Near Chandigarh) P.o. Mullanpur Garibdas, Teh.
Kharar, Distt. S.A.S Nagar (MOHALI) - 140901, Ph. India

Exemption U/S 80-G vide Cir. No. 7/2010
[F.No. 197/21/2010-ITA-II]

Registration Under Foreign Contribution
(Regulation) Act 1976 R.No.115320023

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
300/-	3000/-	30/-
320/-	3020/-	(For outstation cheques)

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ
ਇੰਗਲੈਂਡ 40 ਪੌਂਡ	400 ਪੌਂਡ
ਅਮਰੀਕਾ 60 ਡਾਲਰ	600 ਡਾਲਰ

Please visit us on internet at :-
Email : atammarg1@yahoo.co.in,
[http:# www.ratwarasahib.org](http://www.ratwarasahib.org)
[http:# www.babalakhbirsinghbalongi.org](http://www.babalakhbirsinghbalongi.org)

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ

98146-12900, 94172-14382, 94172-14381,
96461-01996, 98889-10777, 9417214384,
9417214383

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੈ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, 905 ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ,
ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ
ਸਾਹਿਬ, ਡਾਕਖਾਨਾ ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ, ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲਾ -
ਐਸ.ਏ.ਐਸ ਨਗਰ (ਮੋਹਾਲੀ) ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਾ ਪਹੁੰਚਣ ਸੰਬੰਧੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ

ਜੇਕਰ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 15 ਤਰੀਕ ਤੱਕ
ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ ਤਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੰਬਰਾਂ ਤੇ
ਦਫਤਰੀ ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 10.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 6.00
ਵਜੇ ਤੱਕ ਫੋਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ।

ਫੋਨ :- 9417214391, 9592009106, 9417214379
Email : atammarg1@yahoo.co.in

ਅਮਰੀਕਾ - ਬਾਬਾ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ
ਫੋਨ ਅਤੇ ਫੈਕਸ : 001-408-263-1844

ਕਨੇਡਾ - ਭਾਈ ਸਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ, ਵੈਨਕੂਵਰ

ਫੋਨ : 001-604-433-0408

ਭਾਈ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ - ਮੋਬਾਇਲ 001-7788389135

ਭਾਈ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ - ਮੋਬਾਇਲ : 001-604-862-9525

ਫੋਨ : 001-604-288-5000

ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣੂ ਫੋਨ : 001-604-589-9189

ਇੰਗਲੈਂਡ - ਬੀਬੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਕੌਰ ਅਤੇ ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ

ਫੋਨ : 0044-121-200-2818 ਫੈਕਸ : 0044-121-200-2879,

ਭਾਈ ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਰਾਜ) ਮੋਬਾਇਲ : 0044-7968734058

ਆਸਟਰੇਲੀਆ : ਬੀਬੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ : ਮੋਬਾਇਲ - 0061-406619858

ਭਾਈ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ : ਮੋਬਾਇਲ - 0061-469927233

ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਅਦਾਰੇ - ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ

* ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ (ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ)

9417214391, 9417214379, 9814612900

* ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ
ਸਕੂਲ (CBSE) - 0160-2255003

* ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਪਬਲਿਕ ਸੀਨੀਅਰ
ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ (PSEB) ਇੰਗਲਿਸ਼ ਮਾਧਿਅਮ
95920-55581, 01602255004

* ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ
9814801860

* ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਕਾਲਜ ਆਫ ਨਰਸਿੰਗ -
94172-14382

* ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਵਾਇਨ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ (ਬੀ.ਐੱਡ)
94172-14382

* ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਅਕਾਲ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ (ਫਰੀ)
98157-28220, 98146-12900

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ - 98551-32009

ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਸੇਵਾ - 94172-14386

ਆਡੀਓ-ਵੀਡੀਓ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ - 98728-14385,

98555-28517, 94172-14385

ਤੱਤਕਰਾ

1. ਸੰਪਾਦਕੀ 4
ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ
2. ਬਾਰਹਮਾਹਾ 8
ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ
3. ਸੰਤ ਬਚਨ 10
ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
4. ਦਲ ਭੰਜਨ ਗੁਰ ਸੂਰਮਾ ਵਡ ਜੋਧਾ ਬਹੁ ਪਰਉਪਕਾਰੀ 18
ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
5. ਧੰਨੁ ਧੰਨੁ ਧੰਨੁ ਜਨੁ ਆਇਆ 22
ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
6. ਚੌਥੇ ਰਤਨ ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੌਰੰਗਾਬਾਦ 46
ਗਿਆਨੀ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
7. ਸਟੀਕ (ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ) 53
ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ
8. ਬਾਲਮ ਸਾਖੀਆਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ 55
ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
9. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਗਮਨ 57
ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
10. ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ-ਭਾਗ 2 60
ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
11. ਸਿਹਤ ਵਿਗਿਆਨ 62
ਵੈਦ ਚਰਨ ਕਮਲ ਸਿੰਘ,

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦਾ ਲਕਸ਼ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਹਿਜ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ, ਆਤਮਕ ਅਡੋਲਤਾ, ਮਨ ਦੀ ਸਥਿਰਤਾ, ਮਨ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ, ਅਰਥਾਤ ਦ੍ਰਿੜ ਭਾਵ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਟਿਕੇ ਹੋਏ ਸਥਿਰ ਮਨ ਦੀ ਦਸ਼ਾ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਤੁਰੀਆ ਪਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਸਹਜ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਦੇ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ - ਰਜੋ, ਤਮੋ, ਸਤੋ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਚੌਥਾ ਪਦ ਅਤੇ ਪਰਮਪਦ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਮਨ ਦੀ ਅਡੋਲਤਾ, ਵਿਸਮਾਦ ਅਤੇ ਖਿੜਾਓ ਦੀ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਅਤੇ ਸਿਫਤਿ-ਸਲਾਹ ਦੀ ਬਰਕਤਿ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਰਜ ਗੁਣ ਤਮ ਗੁਣ ਸਤ ਗੁਣ ਕਹੀਐ ਇਹ ਤੇਰੀ ਸਭ ਮਾਇਆ
॥ ਚਉਥੇ ਪਦ ਕਉ ਜੋ ਨਰੁ ਚੀਨੈ ਤਿਨੁ ਹੀ ਪਰਮ ਪਦੁ
ਪਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੨੩

ਰਸਨਾ ਗੁਣ ਗੋਪਾਲ ਨਿਧਿ ਗਾਇਣ ॥
ਸਾਂਤਿ ਸਹਜੁ ਰਹਸੁ ਮਨਿ ਉਪਜਿਓ ਸਗਲੇ ਦੁਖ ਪਲਾਇਣ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੨੩

ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਸਾਰ ਵਧੇਰੇ ਕਰਕੇ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਖੇਡ ਵਿਚ ਲਪਾਇਮਾਨ ਹੈ, ਚੌਥੇ ਪਦ ਪ੍ਰਤੀ ਗੂੜ੍ਹੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈ, ਸ਼ਾਇਦ ਭੁੱਲ ਹੀ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਜੋ, ਤਮੋ, ਸੋਤ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਮਾਇਕ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਚੌਥੇ ਪਦ ਵਿਚ, ਤੁਰੀਆ ਵਿਚ, ਸਹਜ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨਾ ਹੀ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਹੀ ਲਕਸ਼ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਮ ਤੱਤ ਹੀ ਅਸਲ ਵਿਚ ਗ੍ਰਹਿਣ-ਯੋਗ ਸਾਰ ਵਸਤੂ ਹੈ। ਸਹਿਜ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਸੋਝੀ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ, ਸਿੰਮ੍ਰਤੀਆਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਪੰਡਿਤ, ਗਿਆਨੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ। ਉਹ ਇਹੋ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਪ ਕੀ ਹੈ, ਪੁੰਨ ਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਭਰਮ ਜਾਲ ਵਿਚ ਭਟਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੇ ਮਾਇਕ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸੁਤਿਆਂ ਹੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਗੁਜ਼ਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੋਹ ਦੀ ਗੂੜ੍ਹੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ ਹੀ ਜਾਗਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਹਰਿ-ਨਾਮ ਰਾਹੀਂ ਸੁਰਤਿ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਟਿਕਾ ਕੇ ਆਤਮਕ-ਅਨੰਦ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤੀਜੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਸਾਸਤ੍ਰੁ ਪੁੰਨ ਪਾਪ ਬੀਚਾਰਦੇ ਤਤੈ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣੀ ॥
ਤਤੈ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣੀ ਗੁਰੂ ਬਾਝਹੁ ਤਤੈ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣੀ ॥
ਤਿਹੀ ਗੁਣੀ ਸੰਸਾਰੁ ਭ੍ਰਮਿ ਸੁਤਾ ਸੁਤਿਆ ਰੈਣਿ ਵਿਗਾਣੀ ॥
ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਸੇ ਜਨ ਜਾਗੇ ਜਿਨਾ ਹਰਿ ਮਨਿ ਵਸਿਆ
ਬੋਲਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ॥
ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਸੇ ਤਤੁ ਪਾਏ

ਜਿਸ ਨੋ ਅਨਦਿਨੁ ਹਰਿ ਲਿਵ ਲਾਗੈ ਜਾਗਤ ਰੈਣਿ ਵਿਗਾਣੀ ॥

ਅੰਗ - ੯੨੦

ਸੁਤਕੇ ਅਸੰਖ ਮਾਇਆ ਝੂਠੀ ਕਾਰਣੇ ॥

ਨਾਨਕ ਸੇ ਜਾਗੰਨਿ ਜਿ ਰਸਨਾ ਨਾਮੁ ਉਚਾਰਣੇ ॥ ਅੰਗ -
੧੪੨੫

ਵਿਕਾਰੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਨੀਂਦਰ ਹੈ, ਕੰਨਾਂ ਦਾ ਨਿੰਦਿਆਂ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੋਣਾ, ਕੰਨਾਂ ਦੀ ਘੂਕ ਨੀਂਦਰ ਹੈ, ਲੋਭ ਵਿਚ ਖਟੇ ਮਿੱਠੇ ਸੁਆਦਾਂ ਦੇ ਚਸਕੇ ਰਸਨਾ ਦੀ ਗੂੜ੍ਹੀ ਨੀਂਦਰ ਹੈ, ਮਾਇਆ ਦੇ ਅਨੇਕ ਰੰਗ ਤਮਾਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਮਨ ਸੁਤਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਇੰਜ ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਕਰਮ ਇੰਦਰੇ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੇ ਸੰਸਾਰਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਸੁਆਦਾਂ ਵਿਚ ਡੁੱਬੀ ਨੀਂਦ ਸੁਤੇ ਪਏ ਹਨ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਨਿਜ ਘਰ (ਸਾਬਤ ਵਸਤੁ) ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕੌਣ ਕਰੇਗਾ? ਸਹਜ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਦੀ ਸੋਝੀ ਕਿਵੇਂ ਆਏਗੀ?

ਨੈਨਹੁ ਨੀਦ ਪਰ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਵਿਕਾਰ ॥

ਸੁਣਣ ਸੋਏ ਸੁਣਿ ਨਿੰਦ ਵੀਚਾਰ ॥

ਰਸਨਾ ਸੋਈ ਲੋਭਿ ਮੀਠੈ ਸਾਦਿ ॥

ਮਨੁ ਸੋਇਆ ਮਾਇਆ ਬਿਸਮਾਦਿ ॥ ੧ ॥

ਇਸੁ ਗ੍ਰਿਹੁ ਮਹਿ ਕੋਈ ਜਾਗਤੁ ਰਹੈ ॥

ਸਾਬਤੁ ਵਸਤੁ ਓਹੁ ਅਪਨੀ ਲਹੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੮੨

ਸਹਜ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦਿਆ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਕਰਮ-ਕਾਭਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਹਜ-ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਜਦ ਤਕ ਸਹਜ ਦੀ, ਅਡੋਲਤਾ ਦੀ, ਆਤਮਕ ਅਨੰਦ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਓਨਾ ਚਿਰ ਮਨੁੱਖ ਤਿੰਨ-ਗੁਣੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਤੌਖਲੇ, ਸਹਿਮ, ਡਰ, ਚਿੰਤਵਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਮਨ ਸਹਿਮ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਾ ਹੈ, ਓਨਾ ਚਿਰ ਮਨ ਮੈਲਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੈਲ ਕਿਸੇ ਬਾਹਰੀ ਜੁਗਤੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਧੁਲਦੀ। ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜੁੜ ਕੇ ਹੀ ਮਨ ਦੀ ਮੈਲ ਧੋਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨ ਦੇ ਤੌਖਲੇ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਸਹਜ ਅਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ-

ਕਰਮੀ ਸਹਜੁ ਨ ਉਪਜੈ ਵਿਣੁ ਸਹਜੈ ਸਹਸਾ ਨ ਜਾਇ ॥

ਨਹ ਜਾਇ ਸਹਸਾ ਕਿਤੈ ਸੰਜਮਿ ਰਹੇ ਕਰਮ ਕਮਾਏ ॥

ਸਹਸੈ ਜੀਉ ਮਲੀਣੁ ਹੈ ਕਿਤੁ ਸੰਜਮਿ ਧੋਤਾ ਜਾਏ ॥

ਮੰਨੁ ਧੋਵਹੁ ਸਬਦਿ ਲਾਗਹੁ ਹਰਿ ਸਿਉ ਰਹਹੁ ਚਿਤੁ ਲਾਇ ॥

ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਸਹਜੁ ਉਪਜੈ

ਇਹੁ ਸਹਸਾ ਇਵ ਜਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੯੧੯

ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦਾ - ਰਾਜਸਿਕ, ਤਾਮਸਿਕ ਅਤੇ ਸਾਤਵਿਕ ਸੰਸਾਰ ਆਸ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਹੈ, ਭਟਕਣਾ, ਲੋਭ ਲਾਲਚ, ਦੰਭ ਪਾਖੰਡ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਹਉਮੈ, ਮੈਂ, ਮੇਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ, ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਗੁਰਮੁਖ, ਸੰਤ-ਸਭਾ ਦੀ ਓਟ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਾ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰਾ, ਆਸ਼ਾਵਾਂ ਨਿਰਾਸਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਤੁਰੀਆ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਹੈ -

ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਦੋਊ ਬਿਨਾਸਤ ਤ੍ਰਿਹੁ ਗੁਣ ਆਸ ਨਿਰਾਸ ਭਈ ॥

ਤੁਰੀਆਵਸਥਾ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਈਐ ਸੰਤ ਸਭਾ ਕੀ ਓਟ ਲਗੀ ॥
ਅੰਗ - ੨੫੬

ਸਹਜ ਦੇ ਵਿਪਰਤੀ ਅਸਹਿਜ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਾ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਮਨੁੱਖ ਹਉਂ ਅਧੀਨ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਬਿਖੜਾ ਪੈਂਡਾ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ ਤੇ ਕੋਈ ਨਿਯੰਤਰਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਾਮ ਵਸ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਕੋਈ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੀ ਮਾਨ-ਮਰਿਆਦਾ ਨਹੀਂ। ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕਈ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੇ ਆਤਮਘਾਤ ਤਕ ਦੇ ਉੱਪਦਰ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਰਿਸ਼ਵਤ-ਵੱਢੀ ਅਤੇ ਬੇਈਮਾਨੀ ਲੋਕੀ ਹੋ ਕੇ ਲੋਭ ਅਤੇ ਮੋਹ ਵਸ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਹੰਕਾਰੀ ਆਦਮੀ ਪਾਸੋਂ ਕਦੇ ਪਿਆਰ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦੀ ਆਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਅਸਹਿਜ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਬੇਤਾਲਾ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ-ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਦੈਤ ਹੈ, ਹਉਮੈ-ਵਾਦੀ ਬਿਰਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੈਂ, ਮੈਰੀ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਹੈ ਜਿਥੇ ਦੁਖ-ਸੁਖ, ਖੁਸ਼ੀ-ਗਮੀ, ਲਾਭ-ਹਾਣ, ਮਾਨ-ਅਪਮਾਨ, ਗਰੀਬੀ-ਅਮੀਰੀ ਦੇ ਦਵੰਦ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਜੱਦੋ-ਜਹਦ ਕਰਦਾ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਹਜ-ਅਵਸਥਾ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਦਵੰਦ ਤੋਂ ਪਾਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤਿ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਅਡੋਲ-ਸਹਜਮਈ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਭੂ ਆਗਿਆ, ਪ੍ਰਭੂ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ ਗਮੀ, ਅਮੀਰੀ ਗਰੀਬੀ, ਮਾਨ ਅਪਮਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਦਾਤ ਜਾਣ ਕੇ ਸਮ-ਬਿਰਤੀ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ - 'ਪੁਭ ਕੀ ਆਗਿਆ ਆਤਮ ਹਿਤਾਵੈ ॥ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਸੋਊ ਕਹਾਵੈ ॥ ਤੈਸਾ ਹਰਖੁ ਤੈਸਾ ਉਸੁ ਸੋਗੁ ॥ ਸਦਾ ਅਨੰਦੁ ਤਹ ਨਹੀ ਬਿਓਗੁ ॥ ਤੈਸਾ ਸੁਵਰਨੁ ਤੈਸੀ ਉਸੁ ਮਾਟੀ ॥ ਤੈਸਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤੈਸੀ ਬਿਖੁ ਖਾਟੀ ॥ ਤੈਸਾ ਮਾਨੁ ਤੈਸਾ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥ ਤੈਸਾ ਰੰਕੁ ਤੈਸਾ ਰਾਜਾਨੁ ॥ ਜੋ ਵਰਤਾਏ ਸਾਈ ਜੁਗਤਿ ॥ ਨਾਨਕ ਓਹੁ ਪੁਰਖੁ ਕਹੀਐ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ॥' ਅੰਗ - ੨੨੫

ਗੁਰਮੁਖ, ਸੰਤ, ਸਾਧ, ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਅਜੇਹੀ ਅਡੋਲ ਸਹਜਮਈ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਇੰਜ ਬੇਦਾਗ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਉੱਗੇ ਕਉਲ ਫੁੱਲ ਚਿੱਕੜ ਤੋਂ ਸਾਫ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਸਹਜ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਾ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨੀ ਸਮ-ਦਰਸੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਭਨਾਂ ਵਲ ਇਕੋ ਪਿਆਰ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰਖਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਜ, ਹਵਾ, ਧਰਤੀ, ਪਾਣੀ ਸਭਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਮ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਵਾਕ ਹੈ - 'ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਦਾ ਨਿਰਲੇਪ ॥ ਜੈਸੇ ਜਲ ਮਹਿ ਕਮਲ ਅਲੇਪ ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਦਾ ਨਿਰਦੋਖ ॥ ਜੈਸੇ ਸੂਰ ਸਰਬ ਕਉ ਸੋਖ ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕੈ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਸਮਾਨਿ ॥ ਜੈਸੇ ਰਾਜ ਰੰਕ ਕਉ ਲਾਗੈ ਤੁਲਿ ਪਵਾਨ ॥' ਅੰਗ - ੨੨੨

ਗੁਰੂ-ਆਸਰਿਤ ਗੁਰਮੁਖਿ ਵੀ ਐਸੀ ਆਤਮਿਕ-ਅਡੋਲਤਾ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਵਿਚ ਟਿਕਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰ, ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਦੀ ਨੀਂਦਰ ਅਤੇ ਦੁਖ ਸੁਖ ਵਿਆਪਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਗੁਰਮੁਖਿ ਅੰਤਰਿ ਸਹਜੁ ਹੈ ਮਨੁ ਚੜਿਆ ਦਸਵੈ ਆਕਾਸਿ ॥
ਤਿਥੈ ਉੱਘ ਨ ਭੁਖ ਹੈ ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਸੁਖ ਵਾਸੁ ॥

ਨਾਨਕ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਵਿਆਪਤ ਨਹੀ ਜਿਥੈ ਆਤਮ ਰਾਮ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ॥
ਅੰਗ - ੧੪੧੪

ਸਹਜ ਅਵਸਥਾ ਕੈਸੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਸਹਜ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਕੀ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਕਈ ਲਕਸ਼ ਅਤੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਸਹਜ ਅਵਸਥਾ ਆਤਮਿਕ-ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਉਹ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਅਮੁੱਕ ਚਸਮੇ ਚਲਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਨਿਰਾਲੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਅਨਹਤ ਧੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਨਾਲ ਸੁਰਤਿ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਜੁੜੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਮਾਣਦੇ ਸੰਤ ਜਨ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਜੁੜ ਕੇ ਆਤਮਿਕ ਅਡੋਲਤਾ ਦੇ ਬੇਅੰਤ ਅਖਾੜੇ ਰਚਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਏਥੇ ਬੇਅੰਤ ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਇਕ-ਰਸ ਅਨੰਦ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਘਰ ਐਸਾ ਹੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਘਰ ਹੈ। ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪਣਾ ਅਨੁਭਵ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ - 'ਅਗਮ ਰੂਪ ਕਾ ਮਨ ਮਹਿ ਥਾਨਾ ॥ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਿਨੈ ਵਿਰਲੈ ਜਾਨਾ ॥ ੧ ॥ ਸਹਜ ਕਥਾ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੁੰਟਾ ॥ ਜਿਸਹਿ ਪਰਾਪਤਿ ਤਿਸੁ ਲੈ ਭੁੰਚਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਅਨਹਤ ਬਾਣੀ ਥਾਨੁ ਨਿਰਾਲਾ ॥ ਤਾ ਕੀ ਧੁਨਿ ਮੋਹੇ ਗੋਪਾਲਾ ॥ ੨ ॥ ਤਹ ਸਹਜ ਅਖਾਰੇ ਅਨੇਕ ਅਨੰਤਾ ॥ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਸੰਗੀ ਸੰਤਾ ॥ ੩ ॥ ਹਰਖ ਅਨੰਤ ਸੋਗ ਨਹੀ ਬੀਆ ॥ ਸੋ ਘਰੁ ਗੁਰਿ ਨਾਨਕ ਕਉ ਦੀਆ ॥' ਅੰਗ - ੧੮੬

ਸਹਜ ਕਥਾ ਗੁਰਜ ਕਥਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਥਨ ਕਠਨ ਵੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਿਰਾਲਾ ਵੀ। ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਪੂਰਨ ਅਨੰਦ ਅਤੇ ਵਿਸਮਾਦ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਨੰਦ-ਭਰਪੂਰ ਅਵਸਥਾ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਅਤੇ ਸੰਤ ਭਗਤ ਹੀ ਮਾਣਦੇ ਹਨ। ਏਥੇ ਅਨੰਦ ਹੀ ਅਨੰਦ ਹੈ। ਅਨੰਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਕਾਰ ਆਦਿ ਦੀ ਏਥੇ ਲੋਸ ਤਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਏਥੇ ਗੀਤ ਸੰਗੀਤ ਦੀਆਂ ਮਿੱਠੀਆਂ ਧੁਨੀਆਂ ਅਨੰਦਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਐਸਾ ਪਵਿੱਤਰ ਰੂਹਾਨੀ ਅਨੁਭਵ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦੇ ਫੁਰਮਾਦੇ ਹਨ -

ਸੁਖ ਮਹਲ ਜਾ ਕੇ ਉਚ ਦੁਆਰੇ ॥
ਤਾ ਮਹਿ ਵਾਸਹਿ ਭਗਤ ਪਿਆਰੇ ॥ ੧ ॥
ਸਹਜ ਕਥਾ ਪੁਭ ਕੀ ਅਤਿ ਮੀਠੀ ॥
ਵਿਰਲੈ ਕਾਹੂ ਨੇੜਹੁ ਡੀਠੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਤਹ ਗੀਤ ਨਾਦ ਅਖਾਰੇ ਸੰਗਾ ॥
ਊਹਾ ਸੰਤ ਕਰਹਿ ਹਰਿ ਰੰਗਾ ॥ ੨ ॥
ਤਹ ਮਰਣੁ ਨ ਜੀਵਣੁ ਸੋਗੁ ਨ ਹਰਖਾ ॥
ਸਾਚ ਨਾਮ ਕੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਰਖਾ ॥ ੩ ॥
ਗੁਰਜ ਕਥਾ ਇਹ ਗੁਰ ਤੇ ਜਾਣੀ ॥
ਨਾਨਕੁ ਬੋਲੈ ਹਰਿ ਹਰਿ ਬਾਣੀ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੯

ਐਸੀ ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਾਨੋ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਰੁੱਖ ਹੈ। ਇਸ ਰੁੱਖ ਤੋਂ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਆਤਮਿਕ ਜੀਵਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਨਾਮ-ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ-ਇੰਦ੍ਰੇ (ਪੰਛੀ) ਉੱਡ ਕੇ ਬਾਹਰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਲ ਦੌੜਦੇ ਨਹੀਂ ਫਿਰਦੇ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਾ ਆਤਮ-ਅਡੋਲਤਾ (ਸਹਜ) ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਦਾ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਆਪ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣਾ ਨਾਮ-

ਰਸ ਰੂਪ ਚੋਗਾ ਚੁਗਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਸਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੈ -

ਪੰਖੀ ਪੰਚ ਉਡਰਿ ਨਹੀ ਯਾਵਹਿ ॥
ਸਫਲਿਓ ਬਿਰਖੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫਲੁ ਪਾਵਹਿ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਹਜਿ ਰਵੈ ਗੁਣ ਗਾਵੈ ਹਰਿ ਰਸੁ ਚੋਗ ਚੁਗਾਇਦਾ ॥
ਅੰਗ - ੧੦੩੩

ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਆਤਮਕ ਅਡੋਲਤਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਨਾਮ-ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮੁਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਤਮ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਐਸਾ ਤਿਲਮਿਲ ਤਿਲਮਿਲ ਕਰਕੇ ਚਮਕਾਰੇ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਚਮਕ ਤਕ ਨਾ ਚੰਦ, ਨਾ ਕੋਈ ਤਾਰਾ, ਨਾਂਹ ਸੂਰਜ ਦੀ ਕਿਰਣ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਆਕਾਸ਼ ਦੀ ਬਿਜਲੀ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਐਸਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ -

ਤਿਲਮਿਲ ਤਿਲਕੈ ਚੰਦੁ ਨ ਤਾਰਾ ॥
ਸੂਰਜ ਕਿਰਣਿ ਨ ਬਿਜੁਲਿ ਗੈਣਾਰਾ ॥
ਅਕਥੀ ਕਥਉ ਚਿਹਨੁ ਨਹੀ ਕੋਈ
ਪੂਰਿ ਰਹਿਆ ਮਨਿ ਭਾਇਦਾ ॥
ਅੰਗ - ੧੦੩੩

ਸਹਜ ਦੀ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਮ-ਅਭਿਆਸੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਾਨੋ ਇਕ ਰਸ ਮਿੱਠੀ-ਮਿੱਠੀ ਸੁਰ ਵਾਲਾ ਸੰਗੀਤ, ਅਨਹਦ-ਨਾਦ ਦਾ ਸਾਜ਼ ਵੱਜਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਧੁਨਿ ਸਦਾ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ -

ਅਨਹਦ ਰੁਣ ਝੁਣਕਾਰੁ ਸਦਾ ਧੁਨਿ ਨਿਰਭਉ ਕੈ ਘਰਿ ਵਾਇਦਾ ॥
ਅਨਹਦ ਰੁਣ ਝੁਣਕਾਰੁ ਸਦਾ ਧੁਨਿ ਨਿਰਭਉ ਕੈ ਘਰਿ ਵਾਇਦਾ ॥
ਅੰਗ - ੧੦੩੩
ਪੰਚ ਸਬਦ ਧੁਨਿਕਾਰ ਧੁਨਿ ਤਹ ਬਾਜੈ ਸਬਦੁ ਨੀਸਾਣੁ ॥
ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸਹਜ ਦਾ ਜੀਵਨ ਨਾ ਹੀ ਤਿਆਗ ਦਾ ਸੰਨਿਆਸੀ ਜੀਵਨ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਮਾਇਕ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧਾਂ ਭਰਿਆ ਲੋਭੀ ਜੀਵਨ। ਇਹ ਜੀਵਨ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਿਆਂ ਸੱਚੀ ਕਿਰਤ ਕਰਦਿਆਂ, ਨਾਮ ਜਪਦਿਆਂ, ਵੰਡ ਛਕਦਿਆਂ ਸੱਚਾ-ਸੁੱਚਾ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰ ਦਾ ਜੀਵਨ ਹੈ।

ਬੁਝ ਅਤੇ ਲਾਲਚ ਦੋਹਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ, ਸੰਤੁਲਤ ਜੀਵਨ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਮਨੋਰਥ, ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਰਾਹੀਂ ਨਾਮ-ਰਸ-ਅੰਮ੍ਰਿਤਮਈ ਸਹਜ ਅਵਸਥਾ ਅਰਥਾਤ ਚੌਥੇ ਪਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ। ਗੁਰਵਾਕ ਹੈ -

ਜਿਸੁ ਗ੍ਰਿਹਿ ਬਹੁਤੁ ਤਿਸੈ ਗ੍ਰਿਹਿ ਚਿੰਤਾ ॥
ਜਿਸੁ ਗ੍ਰਿਹਿ ਥੋਰੀ ਸੁ ਫਿਰੈ ਭ੍ਰਮੰਤਾ ॥
ਦੁਹੁ ਬਿਵਸਥਾ ਤੇ ਜੋ ਮੁਕਤਾ ਸੋਈ ਸੁਹੇਲਾ ਭਾਲੀਐ ॥
ਅੰਗ - ੧੦੧੯

ਸਹਜ-ਅਵਸਥਾ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸਹਜ ਅਵਸਥਾ ਲਈ ਤਰਸਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਮਨ ਦਾ ਸਹਜ, ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਵਿਦਵਾਨ, ਪੰਡਿਤ, ਜੋਤਸ਼ੀ, ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਗ੍ਰੰਥ ਪੜ੍ਹ-

ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਥੱਕ ਗਏ ਪਰ ਸਹਜ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਛੇ ਭੋਖਾਂ ਦੇ ਸਾਧੂ ਭੀ ਭਟਕ-ਭਟਕ ਕੁਰਾਹੇ ਹੀ ਪਏ ਰਹੇ, ਉਹ ਵੀ ਸਹਜ ਨਾ ਪਾ ਸਕੇ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਆਪਣੀ ਮਿਹਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਸਹਜ-ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਸਹਜੈ ਨੋ ਸਭ ਲੋਚਦੀ ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਪਾਇਆ ਨ ਜਾਇ ॥
ਪੜਿ ਪੜਿ ਪੰਡਿਤ ਜੋਤਕੀ ਥਕੇ ਭੇਖੀ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਏ ॥
ਗੁਰ ਭੋਟੇ ਸਹਜੁ ਪਾਇਆ ਆਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ ਰਜਾਇ ॥
ਅੰਗ - ੬੮

ਹੇ ਭਾਈ! ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਹਜ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜੁੜਨ ਤੋਂ ਹੀ ਅਡੋਲਤਾ (ਸਹਜ), ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ -

ਭਾਈ ਰੇ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਸਹਜੁ ਨ ਹੋਇ ॥
ਸਬਦੈ ਹੀ ਤੇ ਸਹਜੁ ਉਪਜੈ ਹਰਿ ਪਾਇਆ ਸਚੁ ਸੋਇ ॥
ਅੰਗ - ੬੮

ਕੇਵਲ ਮਨ ਦੇ ਸਹਜ ਵਿਚ ਟਿਕ ਕੇ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਬਖਾਨ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਹਜ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਕਥਨ ਵਿਅਰਥ ਹੈ। ਆਤਮਕ ਅਡੋਲਤਾ ਵਿਚ ਹੀ ਭਗਤੀ ਦਾ ਸੱਚਾ ਜਜ਼ਬਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦੁਨੀਆ ਵਲੋਂ ਵੈਰਾਗ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਹਜ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੈ ਉਹ ਵਡਭਾਗੀ ਹਨ ਜੋ ਸਦਾ ਸਹਜ ਵਿਚ ਆਤਮਕ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ-

ਸਹਜੇ ਗਾਵਿਆ ਥਾਇ ਪਵੈ ਬਿਨੁ ਸਹਜੈ ਕਥਨੀ ਬਾਇ ॥
ਸਹਜੇ ਹੀ ਭਗਤਿ ਉਪਜੈ ਸਹਜਿ ਪਿਆਰਿ ਬੈਰਾਗਿ ॥
ਸਹਜੇ ਹੀ ਤੇ ਸੁਖ ਸਾਤਿ ਹੋਇ ਬਿਨੁ ਸਹਜੈ ਜੀਵਣੁ ਬਾਇ ॥
੨ ॥ ਸਹਜਿ ਸਾਲਾਹੀ ਸਦਾ ਸਦਾ ਸਹਜਿ ਸਮਾਧਿ ਲਗਾਇ ॥
ਸਹਜੇ ਹੀ ਗੁਣ ਉਚਰੈ ਭਗਤਿ ਕਰੇ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥
ਸਬਦੈ ਹੀ ਹਰਿ ਮਨਿ ਵਸੈ ਰਸਨਾ ਹਰਿ ਰਸੁ ਖਾਇ ॥ ੩ ॥
ਸਹਜੇ ਕਾਲੁ ਵਿਡਾਰਿਆ ਸਚ ਸਰਣਾਈ ਪਾਇ ॥
ਸਹਜੇ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਸਚੀ ਕਾਰ ਕਮਾਇ ॥
ਸੇ ਵਡਭਾਗੀ ਜਿਨੀ ਪਾਇਆ ਸਹਜੇ ਰਹੇ ਸਮਾਇ ॥ ੪ ॥
ਅੰਗ - ੬੮

ਮਾਇਆ ਦਾ ਮੋਹ ਦੂਜਾ ਭਾਵ ਹੈ, ਮਨਮੁਖਤਾ ਹੈ, ਹਉਮੈ-ਅਹੰਕਾਰ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਾਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਗੇੜ ਵਿਚ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਦੇ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ, ਭਟਕਣਾ ਵਿਚ ਪਿਆ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਹਿਤ ਮਨੁੱਖ ਕੁਰਾਹੇ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਧਾਰਮਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਵਿਚਾਰਨ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਖੁੰਝ ਕੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਗਲਤ ਰਾਹ ਤੇ ਤੁਰ ਪਿਆ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਦੇ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਲੰਘ ਕੇ ਚੌਥੀ ਆਤਮਕ ਅਵਸਥਾ ਚੌਥੇ ਪਦ, ਸਹਜ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਅਪੜਿਆਂ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਪਿਆ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ -

ਮਾਇਆ ਵਿਚਿ ਸਹਜੁ ਨ ਉਪਜੈ ਮਾਇਆ ਦੂਜੈ ਭਾਇ ॥

ਮਨਮੁਖ ਕਰਮ ਕਮਾਵਣੇ ਹਉਮੈ ਜਲੈ ਜਲਾਇ ॥
 ਜੰਮਣੁ ਮਰਣੁ ਨ ਚੁਕਈ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਆਵੈ ਜਾਇ ॥ ੫ ॥
 ਤ੍ਰਿਹੁ ਗੁਣਾ ਵਿਚਿ ਸਹਜੁ ਨ ਪਾਈਐ ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇ ॥
 ਪਤੀਐ ਗੁਣੀਐ ਕਿਆ ਕਥੀਐ ਜਾ ਮੁੰਢਹੁ ਘੁਥਾ ਜਾਇ ॥
 ਚਉਥੇ ਪਦ ਮਹਿ ਸਹਜੁ ਹੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਲੈ ਪਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੬੮

ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਹੈ, ਸਭ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ। ਸਹਜ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਰੂਪ ਹੀ ਹੋ ਜਾਈਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਐਸਾ ਗੁਰਮੁਖ ਸਦੀਵ ਸੱਚੀ ਸੋਭਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਨਿਰਗੁਣ ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨੁ ਹੈ ਸਹਜੇ ਸੋਝੀ ਹੋਇ ॥
 ਗੁਣਵੰਤੀ ਸਾਲਾਹਿਆ ਸਚੇ ਸਚੀ ਸੋਇ ॥

ਭੁਲਿਆ ਸਹਜਿ ਮਿਲਾਇਸੀ ਸਬਦਿ ਮਿਲਾਵਾ ਹੋਇ ॥ ੭ ॥

ਅੰਗ - ੬੮

ਸਹਜ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਅੰਨਾ ਹੋਇਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਗਤ ਉਤੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਦਾ ਘੁੰਪ ਹਨੇਰਾ ਛਾਇਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਸਦਕਾ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਅਨੇਰਾ ਦੁਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਭ ਪਾਸੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਚਾਨਣ ਪਸਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਆਤਮ-ਜੋਤਿ ਪ੍ਰਮਾਤਮ-ਜੋਤਿ ਵਿਚ ਮਿਲਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਐਸੇ ਗੁਰਮੁਖ ਸਹਜ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੇ ਨਾਮ-ਧੁਨ ਦਾ ਵਾਪਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਨਾਮ-ਲਾਭ ਖਟਦੇ ਹਨ ਤੇ ਆਪਣੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਸੱਚੇ ਧਨ ਨਾਲ ਭਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਜ਼ਾਨਿਆਂ ਵਿਚ ਮੁੜ ਕਦੇ ਤੋਟ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਐਸੀ ਸਹਜ ਦੀ ਅਕਥ ਕਥਾ ਹੈ -

ਬਿਨੁ ਸਹਜੈ ਸਭੁ ਅੰਧੁ ਹੈ ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਗੁਬਾਰੁ ॥
 ਸਹਜੇ ਹੀ ਸੋਝੀ ਪਈ ਸਚੈ ਸਬਦਿ ਅਪਾਰਿ ॥
 ਆਪੇ ਬਖਸਿ ਮਿਲਾਇਅਨੁ ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਕਰਤਾਰਿ ॥ ੮ ॥
 ਸਹਜੇ ਅਦਿਸਟ ਪਛਾਣੀਐ ਨਿਰਭਉ ਜੋਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ॥
 ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ ਜੋਤਿ ਜੋਤਿ ਮਿਲਾਵਣਹਾਰੁ ॥
 ਪੂਰੈ ਸਬਦਿ ਸਲਾਹੀਐ ਜਿਸ ਦਾ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਰਾਵਾਰੁ ॥ ੯ ॥
 ਗਿਆਨੀਆ ਕਾ ਧਨੁ ਨਾਮੁ ਹੈ ਸਹਜਿ ਕਰਹਿ ਵਾਪਾਰੁ ॥
 ਅਨਦਿਨੁ ਲਾਹਾ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਲੈਨਿ ਅਖੁਟ ਭਰੇ ਭੰਡਾਰੁ ॥
 ਨਾਨਕ ਤੋਟਿ ਨ ਆਵਈ ਦੀਏ ਦੇਵਣਹਾਰਿ ॥ ਅੰਗ - ੬੮

ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਸਮੂਹ ਪ੍ਰੇਮੀ ਧਨਤਾ ਯੋਗ ਹਨ ਜੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਮਿਹਰ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ ਹੀ ਸਤਿਸੰਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮਨ ਨਾਮ-ਬਾਣੀ ਸੇਵਾ-ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਜੁੜਦਾ ਹੈ। ਸਹਜੇ-ਸਹਜੇ ਮਨ ਵੈਰ, ਵਿਰੋਧ, ਈਰਖਾ, ਦ੍ਰੈਤ, ਨਿੰਦਿਆ, ਚੁਗਲੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਨਿਰਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੇ ਅਸੀਸਾਂ ਸਦਕਾ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਤੇ ਨਾਮ-ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਜੁੜਿਆ ਮਨ ਟਿਕਾਉ ਤੇ ਸਹਜ ਵਿਚ ਵਿਚਰ ਕੇ ਸੱਚਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਹੈ।

ਜੀਵਨ ਦਾ ਇਹੋ ਮਨੋਰਥ ਹੈ, ਇਹ ਸੱਚਾ ਲਾਹਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਟਕਸਾਲ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ-ਨਾਮ-

ਬਾਣੀ, ਸੇਵਾ, ਪਰਉਪਕਾਰ, ਧਾਰਮਿਕ ਦੀਵਾਨ, ਪੁਸਤਕਾਂ, 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੇ ਸਭੇ ਉਦਮ ਇਸੇ ਮਨੋਰਥ ਲਈ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹਨ।

ਸਕੂਲਾਂ, ਕਾਲਜਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਇਹੋ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਕਿ ਸੰਸਾਰਕ ਕਾਰ-ਵਿਹਾਰ ਵਿਚ ਨਿਪੁੰਨ ਹੋ ਕੇ, ਆਰਥਿਕ ਪੱਖੋਂ ਨਿਸਚਿੰਤ ਹੋ ਕੇ ਜੀਵਨ ਮਨੋਰਥ (ਸਹਜਮਈ ਜੀਵਨ) ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਨਿਰਖ ਪਰਖ ਕੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਨਿਰੰਤਰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸਮਝਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ ਐਸਾ ਹੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪਰਮਾਣਿਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦਰਸ਼ਨੀ ਡਿਊਡੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਇਮਾਰਤ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਨਰਸਿੰਘ ਕਾਲਜ ਦਾ ਨਵਾਂ ਕੈਂਪਸ ਸਪੰਨਤਾ ਨੇੜੇ ਹੈ। ਸਿਖਲਾਈ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਬੱਚੀਆਂ ਸਿਲਾਈ, ਕਢਾਈ ਸਿੱਖ ਕੇ ਗੁਣਵਾਨ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਹਰ ਮਰਜ਼ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਡਾਕਟਰ ਸਵੇਰੇ 9.00 ਵਜੇ ਤੋਂ 2.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹਨ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਮੋਖ ਦਵਾਈਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। 17 ਜੂਨ ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹਰ ਸਾਲ ਅਕਤੂਬਰ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਸਾਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮਾਂ ਲਈ ਇਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹਾਲ ਉਸਾਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਧਾਰਮਿਕ ਕੈਂਪ ਲਾਉਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਵੀ ਉਲੀਕੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਸੰਗੀ ਸਾਥੀਆਂ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਪੂਰਨ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੋਂ ਮਹਾਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਕਾਰਜ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਪਾਸ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਭ ਪ੍ਰੇਮੀ 10-10 ਸਾਲਾਨਾ ਅਤੇ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ। ਐਸੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ-ਪਤਾ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਵਿਚ ਛਾਪ ਕੇ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਆਉ, ਰਲ ਕੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦਾ ਘੇਰਾ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕਰੀਏ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਪਾਤਰ ਬਣੀਏ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸੁਖੀ ਤੇ ਸੁਹੇਲਾ ਬਣਾਈਏ। ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਵਸ 8 ਅਗਸਤ 2014 ਨੂੰ ਹੈ। ਇਸ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਬੀਜੀ ਦੀ ਨਿੱਘੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਉਸਾਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸੁੰਦਰ ਭਵਨ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਵੀ ਸਵੇਰੇ 11.00 ਵਜੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਰਮ ਪੂਜਨੀਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਵਸ ਵੀ ਅਗਸਤ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਪੰਜ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵਨ-ਕਾਲ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਵੀ ਏਸੇ ਮਹੀਨੇ ਅਗਸਤ 26, 1975 ਨੂੰ ਸਪੰਨ ਹੋਈ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ 24 ਅਗਸਤ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਹੋ ਰਹੇ ਧਾਰਮਿਕ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਜੀਵਨ ਸੰਬੰਧੀ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਪਿਆਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਕਰਨਗੇ। ਆਪ ਜੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਿਚ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨੀ ਜੀ। ਗੁਰੂ ਅੰਗ ਸੰਗ, ਸਦਾ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ, ਸਰਬੋਤ ਦਾ ਭਲਾ।

(ਡਾ.) ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ
 ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ

ਸੇ ਭਾਦੁਇ ਨਰਕਿ ਨ ਪਾਈਅਹਿ ਗੁਰੁ ਰਖਣਵਾਲਾ ਹੇਤੁ॥

(ਭਾਦੋਂ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸੰਗਰਾਂਦ : 17 ਅਗਸਤ, ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ)

(ਡਾ.) ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਬਾਰਹ ਮਾਹਾ ਮਾਂਝ ਮਹਲਾ ਪ ਘਰੁ ੪
ਭਾਦੁਇ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਣੀਆ ਦੂਜੈ ਲਗਾ ਹੇਤੁ ॥
ਲਖ ਸੀਗਾਰ ਬਣਾਇਆ ਕਾਰਜਿ ਨਾਹੀ ਕੇਤੁ ॥
ਜਿਤੁ ਦਿਨਿ ਦੇਹ ਬਿਨਸਸੀ ਤਿਤੁ ਵੇਲੈ ਕਹਸਨਿ ਪ੍ਰੇਤੁ ॥
ਪਕੜਿ ਚਲਾਇਨਿ ਦੂਤੁ ਜਮ ਕਿਸੈ ਨ ਦੇਨੀ ਭੇਤੁ ॥
ਛਡਿ ਖੜੋਤੇ ਖਿਨੈ ਮਾਹਿ ਜਿਨ ਸਿਉ ਲਗਾ ਹੇਤੁ ॥
ਹਥ ਮਰੋਤੈ ਤਨੁ ਕਪੇ ਸਿਆਹਗੁ ਹੋਆ ਸੇਤੁ ॥
ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੇ ਲੁਣੈ ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ ॥
ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਸਰਣਾਗਤੀ ਚਰਣ ਬੋਹਿਥ ਪ੍ਰਭ ਦੇਤੁ ॥
ਸੇ ਭਾਦੁਇ ਨਰਕਿ ਨ ਪਾਈਅਹਿ ਗੁਰੁ ਰਖਣ ਵਾਲਾ ਹੇਤੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੪

ਜੇਠ ਦੀ ਅਤਿ ਗਰਮੀ ਪਿਛੋਂ ਸਾਵਣ ਦੀ ਸੁਹਾਵਣੀ ਰੁੱਤ, ਝੜੀਆਂ ਲਾਉਂਦੀ, ਠੰਢਾਂ ਵਰਸਾਂਦੀ, ਸਭ ਲਈ ਰਸ, ਰੰਗ, ਰਾਹਤ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਖੂਬ ਮੀਂਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਪਸ਼ੂ, ਪੰਛੀ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਤਾਂ ਕੀ ਸਾਰੀ ਬਨਸਪਤੀ ਵੀ ਮੌਲ ਉਠਦੀ ਹੈ। ਐਸੀ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਜੀਵ-ਰੂਪੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਵੀ ਖਿੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਮਨ ਪ੍ਰਭੂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਸਾਵਣਿ ਸਰਸੀ ਕਾਮਣੀ ਚਰਨ ਕਮਲ ਸਿਉ ਪਿਆਰੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੪) ਪਰ ਭਾਦੋਂ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਅਤਿ ਗਰਮ, ਹੁਸੜ ਤੇ ਘਬਰਾਹਟ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਠੰਢੀ ਹਵਾ ਦੇ ਬੁਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਤਰਸਦਾ ਹੈ, ਦਮ ਘੁਟਦਾ ਹੈ। ਮੀਂਹ ਦੀ ਆਸ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਆਕਾਸ਼ ਵਲ ਝਾਕਦਾ ਹੈ, ਬੱਦਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਮੀਂਹ ਦਾ ਭਰਮ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਬੱਦਲ ਖਿੰਡ ਪੁੰਡ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਮੁੜ ਓਹੀ ਗਰਮੀ, ਹੁਸੜ, ਘਬਰਾਹਟ। ਐਸੀ ਹੀ ਜੀਵ-ਰੂਪੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਭਰਮਾਂ ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਭਰੀ ਦਸ਼ਾ ਭਾਦੋਂ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਦੱਸੀ ਹੈ -

ਭਾਦੁਇ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਣੀਆ ਦੂਜੈ ਲਗਾ ਹੇਤੁ ॥
ਲਖ ਸੀਗਾਰ ਬਣਾਇਆ ਕਾਰਜਿ ਨਾਹੀ ਕੇਤੁ ॥

ਅਰਥਾਤ ਭਾਦੋਂ ਦੇ ਤਾਟਕੇ ਤੇ ਘੁੰਮੇ ਦੀ ਘਬਰਾਹਟ ਤੇ ਬਿਗਬਲਤਾ ਵਰਗੀ ਹਾਲਤ ਉਸ ਜੀਵ-ਰੂਪੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮਨ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਤੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮਨਮੋਹਣੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਅਤੇ ਪਦਵੀਆਂ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਜਾ ਫਸਦਾ ਹੈ। ਅਗਿਆਨ ਵਸ ਹੋਇਆ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਅਸਲੇ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਮਾਇਕ ਰਸਾਂ ਵਿਚ ਉਲਝ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਕੀ ਹੈ? ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੂਝ ਬਖਸ਼ਦੀ ਹੈ -

ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੁ ਹੈ ਆਪਣਾ ਮੂਲੁ ਪਛਾਣੁ ॥
ਮਨ ਹਰਿ ਜੀ ਤੈਰੈ ਨਾਲਿ ਹੈ ਗੁਰਮਤੀ ਰੰਗੁ ਮਾਣੁ ॥

ਅੰਗ - ੪੪੧

ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਭਾਦੋਂ ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਭਰਿਆ ਮਹੀਨਾ ਹੈ, ਬੱਦਲ ਆਏ, ਆਸ ਬੱਝੀ, ਮੀਂਹ ਪਵੇਗਾ, ਠੰਢ ਵਰਤੇਗੀ ਪਰ ਮਿੱਟਾਂ ਵਿਚ ਬੱਦਲ ਗਾਇਬ, ਓਹੋ ਗਰਮੀ, ਧੁੱਪ, ਹੁੰਮਸ, ਘਬਰਾਹਟ। ਇਹੋ ਹਾਲ ਭਰਮ, ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਵਿਚ ਪਏ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਹੈ ਜਿਸ

ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਸਰ ਗਿਆ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ-ਭਾਵ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਮੋਹ ਵਿਆਪਕ ਹੋ ਗਿਆ (ਦੂਜੈ ਲਗਾ ਹੇਤੁ) ਸਹੀ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਭਟਕੀ ਹੋਈ ਜੀਵ-ਇਸਤ੍ਰੀ ਭਾਵੇਂ ਲੱਖਾਂ ਹਾਰ ਸਿੰਗਾਰ ਕਰੇ, ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਕਰਮ ਪਤੀ-ਮਿਲਾਪ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਕੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਧੰਦਿਆਂ, ਪਦਾਰਥਾਂ, ਪਦਵੀਆਂ ਤੋਂ ਸੁੱਖ ਦੀ ਆਸ ਕਰਨੀ ਵੱਡੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਹੈ। ਹਉਮੈ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਸੰਜੋਗ ਵਿਜੋਗ ਦਾ, ਮਿਲਾਪ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ, ਰਾਗ ਦੂਸ਼ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਵੈਰ, ਵਿਰੋਧ, ਈਰਖਾ, ਨਿੰਦਿਆਂ, ਆਸਾ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ, ਅੰਦੇਸ਼ਾ, ਭੈ ਆਦਿਕ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰ ਵਿਆਪਕ ਹਨ ਜਿਸਦੇ ਚਕ੍ਰ-ਵਿਊ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਸੁੱਖ ਦੀ ਆਸ ਕਰਨੀ ਮੂਰਖਤਾ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਤੇ ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਜੀਵ-ਰੂਪੀ ਚੋਲਾ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਦਾ ਪਾਤਰ ਕਿਵੇਂ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ -

ਇਹੁ ਤਨੁ ਮਾਇਆ ਪਾਹਿਆ ਪਿਆਰੇ ਲੀਤੜਾ ਲਬਿ ਰੰਗਾਏ ॥
ਮੇਰੈ ਕੰਤੁ ਨ ਭਾਵੈ ਚੋਲੜਾ ਪਿਆਰੇ ਕਿਉ ਧਨ ਸੇਜੈ ਜਾਏ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੧

ਜਿਤੁ ਦਿਨਿ ਦੇਹ ਬਿਨਸਸੀ ਤਿਤੁ ਵੇਲੈ ਕਹਸਨਿ ਪ੍ਰੇਤੁ ॥
ਪਕੜਿ ਚਲਾਇਨਿ ਦੂਤੁ ਜਮ ਕਿਸੈ ਨ ਦੇਨੀ ਭੇਤੁ ॥
ਛਡਿ ਖੜੋਤੇ ਖਿਨੈ ਮਾਹਿ ਜਿਨ ਸਿਉ ਲਗਾ ਹੇਤੁ ॥

ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਇਕ ਅਟੱਲ ਨਿਯਮ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਵੀ ਵਸਤੂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਵਧਦੀ, ਫੁਲਦੀ, ਫਲਦੀ ਹੈ, ਵਿਕਾਸ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਵਸਤੂ ਦਾ ਆਦਿ, ਮੱਧ ਤੇ ਅੰਤ ਕੁਦਰਤੀ, ਰੱਬੀ ਨਿਯਮ ਹੈ, ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ।

ਜੇ ਆਇਆ ਸੇ ਚਲਸੀ ਸਭੁ ਕੋਈ ਆਈ ਵਾਰੀਐ ॥ ਅੰਗ - ੪੨੪

ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਦਿਨ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਰੀਰ ਬਿਨਸ ਜਾਏਗਾ, ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਅਰਥਾਤ ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨਿਕਟਵਰਤੀ ਸਨਬੰਧੀ-ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ, ਪਤਨੀ, ਪਤੀ, ਭੈਣ ਭਰਾ, ਧੀਆਂ ਪੁੱਤਰ, ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਤੇ ਦੋਸਤ ਮਿਤ੍ਰ ਆਖਣਗੇ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਾਣੀ ਹੁਣ ਗੁਜਰ (ਮਰ) ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਅਪਵਿੱਤਰ ਪਈ ਦੇਹ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਬਾਹਰ ਲੈ ਚੱਲੋ। ਰੱਬ ਦੇ ਕਰਿੰਦੇ (ਜਮਦੂਤ) ਜਿੰਦ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਅੱਗੇ ਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਹ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਦਸਦੇ ਕਿ ਕਿਥੇ ਲੈ ਚੱਲੇ ਹਨ। ਇਹ ਇਕ ਰਾਜ਼ ਹੀ ਬਣਿਆ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਕਿਸੈ ਨ ਦੇਨੀ ਭੇਤੁ)

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਾਕ ਸਨਬੰਧੀਆਂ, ਮਿੱਤਰਾਂ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮੋਹ ਪਿਆਰ ਪਾਲਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਪਲ ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਥ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਨ (ਛਡਿ ਖਲੋਤੇ ਖਿਨੈ ਮਾਹਿ ਜਿਨ ਸਿਉ ਲਗਾ ਹੇਤੁ) ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸਾਕ ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਦੇ ਇਕ ਥਾਂ, ਇਕ ਸਮੇਂ ਤੇ ਹੁੰਦੇ ਮਿਲਾਪ ਅਤੇ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਿਆਂ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ -

ਕੋਈ ਜਾਨੈ ਕਵਨੁ ਈਹਾ ਜਗਿ ਮੀਤੁ ॥
ਜਿਸੁ ਹੋਇ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਸੋਈ ਬਿਧਿ ਬੁਝੈ ਤਾ ਕੀ ਨਿਰਮਲ ਰੀਤਿ ॥
ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਬਨਿਤਾ ਸੁਤ ਬੰਧਪ ਇਸਟ ਮੀਤ ਅਰੁ ਭਾਈ ॥
ਪੁਰਬ ਜਨਮ ਕੇ ਮਿਲੇ ਸੰਜੋਗੀ ਅੰਤਹਿ ਕੋ ਨ ਸਹਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੨੦੦

ਹਥ ਮਰੋੜੈ ਤਨੁ ਕਪੇ ਸਿਆਹਹੁ ਹੋਆ ਸੇਤੁ ॥
ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ ॥

ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਈ ਮੌਤ ਵੇਖ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਘਬਰਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਛਤਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਸਰੀਰ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਘਬਰਾਹਟ ਨਾਲ ਇੱਕ ਰੰਗ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਤੋਂ ਚਿੱਟਾ ਬੱਗਾ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਮੌਤ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਦਿਸਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਦਿਸ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਫਜ਼ੂਲ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਨਸ਼ਟ ਕੀਤੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੇਹੱਦ ਪਛਤਾਵਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਪਰ ਹੁਣ ਇਸ ਪਛਤਾਵੇ ਦਾ ਕੀ ਲਾਭ? ਜਦੋਂ ਸਮਾਂ ਸੀ ਓਦੋਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼, ਗੁਰਬਾਣੀ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣੇ ਅਣਸੁਣੇ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਸ਼ੈਤਾਨ ਮਾਇਆ ਨੇ ਹੋਰ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਉਲਝਾਈ ਰੱਖਿਆ। ਹੋਰ-ਹੋਰ ਮਾਇਆ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨੀ, ਕੋਠੀਆਂ, ਕਾਰਾਂ, ਕਾਰਖਾਨੇ, ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੀ ਹੋਰ-ਹੋਰ ਲਾਲਚ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਝੂਠ, ਫਰੋਬ, ਧੋਖੇ, ਠੱਗੀ ਅਤੇ ਮੰਦ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਵਰਤੋਂ ਵਿਹਾਰ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ-

ਪਾਪਾ ਬਾਝਹੁ ਹੋਵੈ ਨਾਹੀ ਮੁਇਆ ਸਾਥਿ ਨ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੪੧੭

ਪਰ ਮਾਇਆ-ਜਾਲ ਵਿਚ ਉਲਝਿਆ ਮਨੁੱਖ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ -

ਫਰੀਦਾ ਕੁਕੋਦਿਆ ਚਾਂਗੋਦਿਆ ਮਤੀ ਦੇਦਿਆ ਨਿਤ ॥
ਜੋ ਸੈਤਾਨਿ ਵੰਞਾਇਆ ਸੇ ਕਿਤ ਫੇਰਹਿ ਚਿਤ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੮

ਇਹ ਅਟੱਲ ਸਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਜੈਸੇ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਭੋਗਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਰੀਰ, ਨਿਰਸੰਦੇਹ, ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਖੇਤੀ ਹੈ। ਜੋ ਕੁਝ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਵਿਚ ਬੀਜਦਾ ਹੈ, ਓਹੀ ਫਲ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ (ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ ॥)

ਇਹ ਤਾਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਜੈਸੀ ਜਿਨਸ ਦਾ ਬੀਜ ਬੋਂਦੇ ਹਾਂ, ਤੈਸੀ ਹੀ ਫਸਲ ਉੱਗਦੀ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਕਿਸਾਨ ਬੀਜੇ ਤਾਂ ਕਿੱਕਰ ਪਰ ਮੰਗੇ ਅੰਗੂਰ ਜਾਂ ਹੱਥ ਵਿਚ ਕਤਾਣ ਲਈ ਉਨ ਫੜੀ ਹੈ ਪਰ ਪਹਿਨਣਾ ਚਾਹੇ ਰੇਸ਼ਮ ਤਾਂ ਇਹ ਉਸਦੀ ਵੱਡੀ ਭੁੱਲ ਹੋਵੇਗੀ -

ਫਰੀਦਾ ਲੋੜੈ ਦਾਖ ਬਿਜਉਰੀਆਂ ਕਿਕਰਿ ਬੀਜੈ ਜਟੁ ॥
ਹੰਵੈ ਉਂਨ ਕਤਾਇਦਾ ਪੈਧਾ ਲੋੜੈ ਪਟੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੭੯

ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਬੀਜ ਬੀਜ ਕੇ ਨਾਮ-ਰਸ ਦੀ ਫਸਲ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਨਾਨਕ ਪੁਭ ਸਰਣਾਗਤੀ ਚਰਣ ਬੋਹਿਥ ਪੁਭ ਦੇਤੁ ॥
ਸੇ ਭਾਦੁਇ ਨਰਕਿ ਨ ਪਾਈਅਹਿ ਗੁਰੁ ਰਖਣ ਵਾਲਾ ਹੇਤੁ ॥

ਅੰਤ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਭੁੱਲੇ ਭਟਕੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਜੀਵਨ-ਯਾਤਰਾ ਸਫਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸੇਧ ਬਖਸ਼ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੋਹ-ਮਾਇਆ ਦੀ ਝੂਠੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਅਮੋਲਕ ਜਨਮ ਬਰਬਾਦ ਨਾਂਹ ਕਰੋ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਓ, ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਵਿਛੜਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਰਾਹ ਦਸਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ ਮਨੁੱਖ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ-ਰੂਪੀ ਜਗਜ਼ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਪਾਰ-ਉਤਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸੇਵਕਾਂ ਦਾ ਰਾਖਾ ਤੇ ਹਿਤੁ ਬਣ ਕੇ ਨਰਕਾਂ ਦੀ ਅੰਗ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿੰਦਾ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਮਾਣ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ -

ਰੇ ਰੇ ਦਰਗਹ ਕਰੈ ਨ ਕੋਊ ॥ ਆਉ ਬੈਠ ਆਦਰੁ ਸੁਭ ਦੇਊ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੨

ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀ ਹਉਂ ਅਤੇ ਬਲ-ਬੁੱਧੀ ਤਿਆਗ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਅਰਪਨ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਭਾਣੇ ਤੇ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬਖਸ਼ਿੰਦ ਗੁਰੂ ਸ਼ਰਨ ਆਏ ਦੀ ਲਾਜ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ, ਪੂਰਨ ਅਨੰਦ ਅਤੇ ਬਿਸਮਾਦ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਲੀਨਤਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਜੋ ਸਰਣਿ ਆਵੈ ਤਿਸੁ ਕੰਠਿ ਲਾਵੈ ਇਹੁ ਬਿਰਦੁ ਸੁਆਮੀ ਸੰਦਾ ॥
ਬਿਨਵੰਤਿ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਕੰਤੁ ਮਿਲਿਆ ਸਦਾ ਕੋਲ ਕਰੰਦਾ ॥

ਅੰਗ - ੫੪੪

ਸੋ ਭਾਦੁਇ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਭੂ ਵਲੋਂ ਮਿਲੀ ਅਮੋਲਕ ਦਾਤ ਹੈ, ਐਸਾ ਅਵਸਰ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਵਿਛੜੇ ਹੋਏ, ਮੁੜ ਇਹ ਮਿਲਾਪ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਸੰਚਿਤ ਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਵਿਛੜ ਕੇ ਦੂਤ ਭਾਵ ਵਿਚ, ਸੰਸਾਰਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਸੁਖ ਟੋਲਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਭਟਕਣਾ ਸਾਨੂੰ ਨਰਕਾਂ ਦੀ ਭਾਗੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਸਭ ਸੁਖ ਸਾਂਤੀ, ਸਹਜ ਅਨੰਦ ਹੈ। ਚੌਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਦੀ ਭਟਕਣਾ ਪਿਛੋਂ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਪਿਆਂ ਹੀ ਇਸਦੀ ਕੀਮਤ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆਏ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਰੀਰ ਤੇ ਮਨ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਿਆਰ ਦੇ ਗੂੜ੍ਹੇ ਲਾਲ-ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਸਾ ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਮ-ਸੰਦਾ ਵਿਹਾਝ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਕਰਕੇ ਇਥੋਂ ਤੁਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਵੀ ਇੱਜ਼ਤ ਮਾਣ ਹਾਸਲ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਮਾਣਸ ਜਨਮੁ ਦੁਲੰਭੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਇਆ ॥
ਮਨੁ ਤਨੁ ਹੋਇ ਚੁਲੰਭੁ ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਭਾਇਆ ॥ ੧ ॥

ਚਲੈ ਜਨਮੁ ਸਵਾਰਿ ਵਖਰੁ ਸਚੁ ਲੈ ॥
ਪਤਿ ਪਾਏ ਦਰਬਾਰਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਬਦਿ ਭੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਮਨਿ ਤਨਿ ਸਚੁ ਸਲਾਹਿ ਸਾਚੇ ਮਨਿ ਭਾਇਆ ॥
ਲਾਲਿ ਰਤਾ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਪਾਇਆ ॥ ੨ ॥

ਹਉ ਜੀਵਾ ਗੁਣ ਸਾਰਿ ਅੰਤਰਿ ਤੂ ਵਸੈ ॥
ਤੂੰ ਵਸਹਿ ਮਨ ਮਾਹਿ ਸਹਜੇ ਰਸਿ ਰਸੈ ॥ ੩ ॥

ਮੂਰਖ ਮਨ ਸਮਝਾਇ ਆਖਉ ਕੇਤੜਾ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਇ ਰੰਗਿ ਰੰਗੋਤੜਾ ॥ ੪ ॥

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 63'ਤੇ)

ਸੰਤ ਬਚਨ

(ਭਾਗ ਦੂਜਾ)

(ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ - ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਤਾ ਸਾਹਿਬ)

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ

ਕੱਲ੍ਹ ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਬਾਣੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਅਸਾਡਾ ਮਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਟਿਕਦਾ? ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਬਹੁਤ ਲੰਮਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਮਨ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਮਨ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰੋ। ਮਨ ਕੀ ਚੀਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨ ਕਿਥੇ ਪਰਚਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਮਨ ਨੂੰ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਚੰਗੀ ਲਗਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹੜੀ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ, ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਇਹ ਬੇਰੁਖੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਵਲ ਇਹਦਾ ਰੁਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਹੜੇ ਰਸਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਹੜੇ ਰਸ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਇਹ ਬੇ-ਧਿਆਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਦਸਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਜੀਵ ਇਸ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਮੰਡਲ ਅਤੇ ਅਦਿਸ਼ ਮੰਡਲਾਂ ਵਿਚ ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਹੀ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਤਿ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਆਦਿ ਕਾਲ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਦੇਈਏ ਕਿ ਐਨੇ ਅਰਬ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸਦੇ ਘੁੰਮਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਸਰੋਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚਕਾਰ ਪਈ ਹੋਈ ਭੁੱਲ ਦੀ ਵਿੱਥ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਥ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹਉਮੈ ਤੱਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਅੰਸ ਨੂੰ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਨਿਰਣੇਪੂਰਵਕ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਸਰੋਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਕਿੰਨੇ ਖਰਬਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵਿਛੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਪੱਕੀ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਆਦਿ ਦੇ ਆਰੰਭ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਾਲ ਮਾਪ ਨਾਲ ਨਾਪਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ -

ਥਿਤਿ ਵਾਰੁ ਨਾ ਜੋਗੀ ਜਾਣੈ

ਰੁਤਿ ਮਾਰੁ ਨਾ ਕੋਈ॥

ਜਾ ਕਰਤਾ ਸਿਰਠੀ ਕਉ

ਸਾਜੇ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਸੋਈ॥

ਅੰਗ - 4

ਸਿਰਫ ਸੰਕੇਤਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਬਹੁਤੇ ਜੁਗ ਹਾਰਿਓ

ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਲਗੀ॥

ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ

ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀ॥

ਅੰਗ - 631

ਬਹੁਤ ਜੁਗ ਕਹਿਣਾ, ਕਿਸੇ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਮਾਪ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ। ਆਦਮੀ ਦੀ ਅਕਲ ਚਕਰਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿਚਾਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸਨੂੰ infinity ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਕਦੇ ਨਾ ਕਦੇ ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਸ ਪ੍ਰਮ ਜੋਤ ਨੂੰ ਹਉਮੈ ਦੇ ਪਰਦੇ ਤੋਂ ਪਾਰ ਲੰਘ ਕੇ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਮਿਲੀ। ਜਦੋਂ ਹੀ ਇਸ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਦਾ ਜੜ੍ਹ ਤੜ੍ਹ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋਇਆ,

ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਸ ਨੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ 'ਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹੋਏ ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰਭਾਵ, ਸੁਭਾਵ, ਰਸ-ਕੁ-ਰਸ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਆਪਣੇ ਸਟੋਰ ਵਿਚ ਸੰਚਿਤ ਕਰ ਲਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਜੀਵ ਚਲਦਾ-ਚਲਦਾ ਮਨੁੱਖ ਦੇਹ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਸਦਾ ਜੋ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਸੀ, ਉਸ ਉਤੇ ਮੈਲਾਂ ਦੀਆਂ ਤੈਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤੈਹਾਂ ਜੰਮ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਇਸ ਹੋਂਦ ਨੂੰ, ਮੈਲ ਨੇ ਰੂਪੋਂ ਕਰੂਪ ਕਰ ਦਿਤਾ -

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਮਲੁ ਲਾਗੀ

ਕਾਲਾ ਹੋਆ ਸਿਆਹੁ॥

ਖੰਨਲੀ ਧੌਤੀ ਉਜਲੀ ਨ ਹੋਵਈ

ਜੇ ਸਉ ਧੋਵਣਿ ਪਾਹੁ॥

ਅੰਗ - 651

ਇਸ ਮੈਲ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਲੰਮੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਕੇ ਚੱਕਰ ਕੱਟ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਇਲਾਜ ਇਸਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੁੱਝ ਰਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਇਸ ਮਹਾਨ ਭਟਕਣਾ 'ਚੋਂ ਕਿਵੇਂ ਸਤਿ ਚਿਤ ਅਨੰਦ ਦੇ ਸਥਿਰ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰੇ। ਇਹ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਚੰਗੇ ਕਰਮ ਵੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਮਾੜੇ ਵੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਕਰਮ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਕਰਮ ਇਸ ਜੀਵ ਦੀ ਪਹਾਲਬਧ ਕੋਟੀ ਵਿਚ, ਇਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਸਮੇਂ, ਫਲ ਦੇਣ ਲਈ ਨਾਲ ਹੀ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਸੁਭ ਸਮਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਕਰਮ ਆਪਣਾ ਫਲ ਦੇ ਕੇ ਇਸਨੂੰ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਲੈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ, ਸੰਤਾਂ, ਆਰਠਾਂ, ਪੀਰਾਂ, ਪੈਗੰਬਰਾਂ, ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਫਲ ਉਸਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਫੁਰਨੇ ਜਾਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਿਆ ਕਰੀਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣੀਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣਦੇ-ਸੁਣਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਾਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਬੁਰੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਫਲ ਦਾ ਭੈ ਇਸਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੇਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚੌਰਾਸੀ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਕੇ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਮੰਤਰ ਦਾ ਜਾਪ, ਗੁਰਬਾਣੀ, ਗੀਤਾ, ਕਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ, ਬਾਈਬਲ ਆਦਿ ਪੜ੍ਹਨ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦਾ ਪਤਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਧੁਰ ਅੰਦਰੋਂ ਰੁਚੀ ਨਹੀਂ ਜਾਗਦੀ ਅਤੇ ਪੰਜ ਬਿਰਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਇਸ ਉਪਰ ਪੈਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਰਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਨੇਕ ਰਸ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਵਾਨੀ ਦਾ ਰਸ, ਭੋਗਾਂ ਦਾ ਰਸ, ਬਹੁਤੀ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਰਸ, ਕੱਪੜਿਆਂ ਦਾ ਰਸ, ਜ਼ਮੀਨਾਂ-ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦਾ ਰਸ, ਆਪਣੀ ਮਹਿਮਾ ਦਾ ਰਸ, ਖਾਣ ਦੇ ਸੁਆਦਾਂ ਦਾ ਰਸ, ਆਪਣੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ਦਾ ਰਸ; ਇਸਨੂੰ ਨਾਮ ਦੇ ਰਸ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਕੋਰਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨੀਵੇਂ ਰਸਾਂ

ਦੇ ਵਿਚ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਚੇ ਰਸ ਲਈ ਉਸਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਪਾਠ ਕਰਦਿਆਂ, ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਅਚਾਨਕ ਇਸਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਸੋਚੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ, ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਭੋਗਾਂ ਦੇ ਰਸ ਭੋਗਣ ਵਾਸਤੇ, ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦੁਖ ਦੇ ਕੇ, ਠੱਗੀਆਂ ਧੋਖੇ ਦੇ ਕੇ, ਧਨ ਜੋੜ ਕੇ ਆਪਣਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਸਗਮਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਦੇਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਜਿਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ -

**ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਗੀਆ॥
ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ॥
ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੇ ਨ ਕਾਮ॥
ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ॥
ਸਰੰਜਾਮਿ ਲਾਗੁ ਭਵਜਲ ਤਰਨ ਕੈ॥
ਜਨਮੁ ਬ੍ਰਿਥਾ ਜਾਤ ਰੰਗਿ ਮਾਇਆ ਕੈ॥**

ਅੰਗ - 12

**ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ॥
ਤਬ ਇਹ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਪਾਈ॥
ਇਸ ਦੇਹੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਦੇਵ॥**

ਸੋ ਦੇਹੀ ਭਜੁ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵ॥ ਅੰਗ - 1159

ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵੀ ਨਿਰਣੇਪੂਰਵਕ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ -

**ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਬਹੁਰਿ ਨਹ ਪਾਵੈ
ਕਛੁ ਉਪਾਉ ਮੁਕਤਿ ਕਾ ਕਰੁ ਰੇ॥**

ਅੰਗ - 220

ਅਤੇ ਮਨ ਦਾ ਵੀ ਕੁਛ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਮੂਰਖਤਾ, ਇਸ ਦੇ ਉਜੱਡਪੁਣੇ ਕਰਕੇ, ਹਠੀ ਅਤੇ ਹਿੰਡੀ ਵਰਤਾਰੇ ਕਰਕੇ ਇਹ ਆਪਣੇ ਹੀ ਸੁਭਾਵ ਵਿਚ ਮਸਤ ਬੇਪਰਵਾਹ ਚਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

**ਮਨ ਮੂਰਖ ਅਜਹੁ ਨਹ ਸਮਝਤ
ਸਿਖ ਦੇ ਗਰਿਓ ਨੀਤ॥**

**ਨਾਨਕ ਭਉਜਲੁ ਪਾਰਿ ਪਰੈ
ਜਉ ਗਾਵੈ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਗੀਤ॥ ਅੰਗ - 536**

ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸੁਣਦਾ ਹੈ, ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਇਸਦੇ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਦੀ ਮੈਲ ਵਿਚ ਹਿਲਜੁਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਮੋਟੀਆਂ ਤੋਹਾਂ ਟੁਟਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਇਸ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਸੋਚੀ ਦੇ ਕੇ ਤਿਤਿਕਸ਼ਾ ਵਿਚ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਧੀਨ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਅਧੀਨ ਆਪਣਾ ਰੁਖ ਮੋੜ ਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਵਿਪਰੀਤ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੇਲਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਸੁਰਤ ਜੋੜਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਇਤਨੀ ਸੂਖਸ਼ਮ ਵਸਤੂ ਹੈ ਕਿ ਲੱਖ ਜਤਨ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਇਹ ਫੜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ,

ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ -

**ਪੰਖੀ ਬਿਰਖ ਸੁਹਾਵੜੇ ਉਡਹਿ
ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਜਾਹਿ॥**

ਜੇਤਾ ਉਡਹਿ ਦੁਖ ਘਣੇ

ਨਿਤ ਦਾਝਹਿ ਤੈ ਬਿਲਲਾਹਿ॥ ਅੰਗ - 66

ਉਡਦਾ ਉਡਾਰੀਆਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਫਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਚੁੰਗਲ ਵਿਚ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਨਿਕਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਰਸਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਹਰੀ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਮਨੁਆ ਦਹ ਦਿਸ ਧਾਵਦਾ

ਓਹੁ ਕੈਸੇ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵੈ॥

ਇੰਦ੍ਰੀ ਵਿਆਪਿ ਰਹੀ ਅਧਿਕਾਈ

ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਨਿਤ ਸੰਤਾਵੈ॥ ਅੰਗ - 565

ਇਸ ਦਾ ਧਾਵਣਾ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਦ੍ਰਿੜ ਦੀ ਚਿੱਕੜ ਭਰੀ ਦਲਦਲ ਵਿਚ ਸਿਰ ਦੀ ਚੋਟੀ ਤਕ ਡੁੱਬਿਆ ਪਿਆ ਹੈ, ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਇਸ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਉਸੇ ਦਲਦਲ ਵਿਚ ਫਸਿਆ, ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਦੁਖ ਭੋਗਦਾ, ਨਿਕਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ -

ਮਾਇਆ ਜਾਲੁ ਪਸਾਰਿਆ

ਭੀਤਰਿ ਚੋਗ ਬਣਾਇ॥

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਪੰਖੀ ਫਾਸਿਆ

ਨਿਕਸੁ ਨ ਪਾਏ ਮਾਇ॥ ਅੰਗ - 50

ਇਹੁ ਮਨੁਆ ਦਹ ਦਿਸਿ ਧਾਵਦਾ

ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਖੁਆਇਆ॥

ਮਨਮੁਖ ਮੁਗਧੁ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਚੇਤੇ

ਬਿਰਥਾ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ॥ ਅੰਗ - 600

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਬੇ-ਲਗਾਮ ਘੋੜੇ ਵਾਂਗੂੰ ਦੜੰਗੇ ਮਾਰਦਾ, ਬੱਕ ਮਾਰਦਾ, ਕਾਬੂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਦੇ ਅੰਦਰ ਇਸਦੇ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ ਸਾਥੀ ਪੰਜ ਚੋਰ - ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ; ਪੰਜ ਠੱਗ - ਰਾਜ, ਮਾਲ, ਰੂਪ, ਜਾਤ, ਜੋਬਨ; ਪੰਜ ਵਿਸ਼ੇ - ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ਼, ਰੂਪ, ਰਸ, ਗੰਧ; ਦੋ ਡੰਡੇ - ਆਸਾ ਤੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਕੁਕਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੂਖਮ ਸਾਥੀ ਵਸਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਭੀਤਰਿ ਪੰਚ ਗੁਪਤ ਮਨਿ ਵਾਸੇ॥

ਥਿਰੁ ਨ ਰਹਹਿ ਜੈਸੇ ਭਵਹਿ ਉਦਾਸੇ॥

ਮਨੁ ਮੇਰਾ ਦਇਆਲ ਸੇਤੀ ਥਿਰੁ ਨ ਰਹੈ॥

ਲੋਭੀ ਕਪਟੀ ਪਾਪੀ ਪਾਖੰਡੀ

ਮਾਇਆ ਅਧਿਕ ਲਗੈ॥ ਅੰਗ - 359

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਥਿਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜਗਿਆਸੂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ। ਮਨ ਨੂੰ ਵਸ ਕਰਨ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਜਤਨ ਕੀਤੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਰਥਰੀ ਨੇ ਰਾਜ ਭਾਗ, ਖਜ਼ਾਨੇ, ਕੀਮਤੀ ਵਸਤਰ, ਪਦਮਨੀ ਰਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸੁਖਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ

ਕਰਪਾਤਰ ਬਿਰਤੀ ਧਾਰਨ ਕਰੀ, ਪਰ ਚੰਦ ਦੀ ਚਾਨਣੀ ਵਿਚ ਪਾਨ ਖਾ ਕੇ ਖੁੱਕੇ ਹੋਏ ਘਾਹ ਨਾਲ ਲਟਕਦੀ ਪੀਕ ਨੂੰ ਅਤਿ ਕੀਮਤੀ ਲਾਲ ਸਮਝ ਕੇ ਹੱਥ ਪਾ ਲਿਆ। ਇਹ ਕਿਉਂ ਹੋਇਆ? ਮਨ ਦੁਸ਼ਮਨ ਅਜੇ ਅੰਦਰ ਜਿਉਂਦਾ ਸੀ।

ਮਛੰਦਰਨਾਥ ਵਰਗੇ ਮਹਾਨ ਯੋਗੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਕ ਮਹਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਗੌਰਖਨਾਥ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਪਰ ਆਪ ਮਨ ਦੀਆਂ ਭੁਲ-ਭਲਾਈਆਂ ਵਸ ਹੋ ਕੇ ਸੰਗਲਾਦੀਪ ਦੀਆਂ ਪਦਮਨੀ ਨਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭੋਗਣ ਲਈ ਰਾਜਾ ਅਮਰੂ ਦੇ ਮਿਰਤਕ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਕੇ 14 ਸਾਲ ਦੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਗੁਫਾ ਵਿਚ ਗੁਪਤ ਰੱਖ ਕੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਕ੍ਰ-ਰਸਾਂ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗਲਤਾਨ ਰਿਹਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਾਜਾ ਪਾਰਸਨਾਥ, ਜਿਸਨੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲਿਆ, ਏਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਸਵਰਗ ਮੰਡਲਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਤਹਿਤ ਕਰ ਲਿਆ ਪਰ ਲੱਖ ਜਤਨ ਕਰਨ ਤੇ ਵੀ ਮਨ ਨੂੰ ਨਾ ਜਿੱਤ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਆਤਮ ਘਾਤ ਕਰਕੇ ਚਿਖਾ ਵਿਚ ਜਲਣਾ ਪਿਆ। ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਨ, ਦ੍ਰਿੜ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ -

**ਇਹੁ ਮਨੁਆ ਖਿਨੁ ਨ ਟਿਕੈ ਬਹੁ ਰੰਗੀ
ਦਹ ਦਹ ਦਿਸਿ ਚਲਿ ਚਲਿ ਹਾਵੈ॥**

ਅੰਗ - 170

ਇਸ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਵਿਚ ਫਸਾ ਕੇ, ਪਿਆਰ ਵਲੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੁਲਾ ਕੇ, ਬਹੁਤ ਲੰਮੇ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸਜਾਵਾਂ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ -

**ਇਹੁ ਮਨੁਆ ਅਤਿ ਸਬਲ ਹੈ
ਛੱਡੇ ਨ ਕਿਤੇ ਉਪਾਇ॥
ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਦੁਖੁ ਲਾਇਦਾ
ਬਹੁਤੀ ਦੇਇ ਸਜਾਇ॥**

ਅੰਗ - 33

ਇਹ ਮਾਇਆ ਦੇ ਸੰਗ ਕਰਕੇ ਲਿਪਟਿਆ ਪਿਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤਕ ਮਾਇਆ ਦੀ ਸਮਝ ਇਸਦੀ ਬੁੱਧੀ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਉਤਨੀ ਦੇਰ ਇਸ ਮਨ ਨਾਲ ਘੋਲ ਕੀਤਾ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਸਨੂੰ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਅਤੇ ਵਿਧੀਪੂਰਵਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਦੱਛਣਾ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਇਸ ਨਾਲ ਲੜਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅੱਗੇ ਰੁੱ ਵਾਂਗੂੰ ਉਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਸ ਘੁੰਡੀ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਰਾਹ ਦਸਦੇ ਹੋਏ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਜੀਵ ਜਦੋਂ ਤਕ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਭੇਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਮਨ ਕਦੇ ਵੀ ਵੱਸ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

**ਇਹੁ ਮਨੁ ਮੈਲਾ ਇਕੁ ਨ ਧਿਆਏ॥
ਅੰਤਰਿ ਮੈਲੁ ਲਾਗੀ ਬਹੁ ਦੂਜੈ ਭਾਏ॥
ਤਟਿ ਤੀਰਥਿ ਦਿਸੰਤਰਿ ਭਵੈ ਅਹੰਕਾਰੀ
ਹੋਰੁ ਵਧੇਰੈ ਹਉਮੈ ਮਲੁ ਲਾਵਣਿਆ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵੈ ਤਾ ਮਲੁ ਜਾਏ॥
ਜੀਵਤੁ ਮਰੈ ਹਰਿ ਸਿਉ ਚਿਤੁ ਲਾਏ॥
ਹਰਿ ਨਿਰਮਲੁ ਸਚੁ ਮੈਲੁ ਨ ਲਾਗੈ
ਸਚਿ ਲਾਗੈ ਮੈਲੁ ਗਵਾਵਣਿਆ॥**

ਅੰਗ - 116

ਇਹ ਨਾ ਪੋਥੀਆਂ ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਤੇ ਕਾਬੂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਰੋਚਕ, ਪੁਰਕ, ਕੁੰਭਕ ਦੇ ਸਾਧਨ ਕਰਕੇ, ਸਵਾਸ ਨੂੰ ਮੂਲਧਾਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਾਰੇ ਐਨਰਜੀ ਸੈਂਟਰਾਂ ਨੂੰ ਵੇਧ ਕੇ, ਉਪਰ ਸਮਾਧ ਲਾ ਕੇ ਵੀ ਵੱਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਕੋਵਲ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ, ਇਸਨੂੰ ਗਿਆਨ ਬਖਸ਼ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਮਨ ਵਸ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਮਨਮੁਖ ਮੰਨੁ ਅਜਿਤੁ ਹੈ ਦੂਜੈ ਲਗੈ ਜਾਇ॥

ਤਿਸ ਨੋ ਸੁਖੁ ਸੁਪਨੈ ਨਹੀਂ

ਦੁਖੇ ਦੁਖਿ ਵਿਹਾਇ॥

ਘਰਿ ਘਰਿ ਪੜਿ ਪੜਿ ਪੰਡਿਤ ਥਕੇ

ਸਿਧ ਸਮਾਧਿ ਲਗਾਇ॥

ਇਹੁ ਮਨੁ ਵਸਿ ਨ ਆਵਈ

ਥਕੇ ਕਰਮ ਕਮਾਇ॥

ਭੋਖਧਾਰੀ ਭੋਖ ਕਰਿ ਥਕੇ

ਅਠਿਸਠਿ ਤੀਰਥ ਨਾਇ॥

ਮਨ ਕੀ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣਨੀ

ਹਉਮੈ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇ॥

ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਭਉ ਪਇਆ

ਵਡਭਾਗਿ ਵਸਿਆ ਮਨਿ ਆਇ॥

ਭੈ ਪਇਐ ਮਨੁ ਵਸਿ ਹੋਆ

ਹਉਮੈ ਸਬਦਿ ਜਲਾਇ॥

ਸਚਿ ਰਤੇ ਸੇ ਨਿਰਮਲੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲਾਇ॥

ਸਤਿਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ ਨਾਉ ਪਾਇਆ

ਨਾਨਕ ਸੁਖਿ ਸਮਾਇ॥

ਅੰਗ - 644

ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਕਥੇ ਗੁਰਵਾਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਬਹੁਤ ਅਜਿੱਤ ਸੁਰਮਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮੁੜ ਬਲ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਦੁਖਾਂ ਦੀ ਦਲਦਲ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਬਗੈਰ ਮਨ ਮਾਰੇ ਤਾਂ ਕਿੰਨੇ ਵੀ ਕਰਮ ਕਰ ਲਏ ਜਾਣ, ਕੁਝ ਬਣਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਵਿਣੁ ਮਨੁ ਮਾਰੈ ਕੋਇ ਨ ਸਿਝਈ

ਵੇਖਹੁ ਕੋ ਲਿਵ ਲਾਇ॥

ਭੋਖਧਾਰੀ ਤੀਰਥੀ ਭਵਿ ਥਕੇ

ਨਾ ਏਹੁ ਮਨੁ ਮਾਰਿਆ ਜਾਇ॥ ਅੰਗ - 650

ਸੋ ਇਹਦਾ ਸੁਭਾਅ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮਾਇਆ ਦੇ ਵਸ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ, ਇਹ ਮਨ, ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਨਰਕਾਂ ਦੇ ਦੁਖਾਂ ਵਿਚ ਪਾਉਂਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਜਪਾਂ, ਤਪਾਂ, ਸੰਜਮਾਂ, ਦਾਨ-ਪੁੰਨ, ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਜਨ-ਸਮੂਹ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਕੀਤੇ ਕਰਮ, ਅਭਿਮਾਨ ਰਾਹੀਂ ਸੁਆਹ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਕਵਨੁ ਕਵਨੁ ਨਹੀ ਪਤਰਿਆ ਤੁਮਰੀ ਪਰਤੀਤਿ॥

ਮਹਾ ਮੋਹਨੀ ਮੋਹਿਆ ਨਰਕ ਕੀ ਗੀਤਿ॥

ਮਨ ਖੁਟਹਰ ਤੇਰਾ ਨਹੀ ਬਿਸਾਸੁ

ਤੂ ਮਹਾ ਉਦਮਾਦਾ॥

ਖਰ ਕਾ ਪੈਖਰੁ ਤਉ ਛੁਟੈ ਜਉ ਉਪਰਿ ਲਾਦਾ॥

ਜਪ ਤਪ ਸੰਜਮ ਤੁਮ ਖੰਡੇ ਜਮ ਕੇ ਦੁਖ ਭਾਂਡ॥

ਸਿਮਰਹਿ ਨਾਹੀ ਜੋਨਿ ਦੁਖ ਨਿਰਲਜੇ ਭਾਂਡ॥

ਹਰਿ ਸੰਗਿ ਸਹਾਈ ਮਹਾ ਮੀਤੁ

ਤਿਸ ਸਿਉ ਤੇਰਾ ਭੇਦੁ ॥

ਬੀਧਾ ਪੰਚ ਬਟਵਾਰਈ ਉਪਜਿਓ ਮਹਾ ਖੇਦੁ ॥

ਅੰਗ - 815

ਹੁਣ ਇਸਦਾ ਇਲਾਜ ਕੀ ਹੈ? ਕਿਵੇਂ ਮਨ ਸਾਥ ਦੇਵੇ? ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਪਦਾਰਥ ਹਾਸਿਲ ਕਰੀਏ? ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤਕ ਜੀਵ, ਅਤਿ ਨਿਮਰਤਾ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਸਚਾਈ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਤਨ, ਮਨ, ਧਨ ਗੁਰੂ ਦੱਛਣਾ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਉਤਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਇਹ ਮਨ ਮਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਮਰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਮਾਰੂ ਮਾਰਣ ਜੋ ਗਏ ਮਾਰਿ ਨ ਸਕਹਿ ਗਵਾਰ ॥

ਨਾਨਕ ਜੇ ਇਹੁ ਮਾਰੀਐ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਵੀਚਾਰਿ ॥

ਏਹੁ ਮਨੁ ਮਾਰਿਆ ਨਾ ਮਰੈ ਜੇ ਲੋਚੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਮਨ ਹੀ ਕਉ ਮਨੁ ਮਾਰਸੀ

ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਭੇਟੈ ਸੋਇ ॥

ਅੰਗ - 1089

ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਵਾਕਾਂ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਇਕ ਐਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਹਾਰਦਿਕ ਪਿਆਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਨੂੰ 100% ਮੰਨਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ, ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਦੂਸਰਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆਂ ਇਹ ਮਨ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਲ ਬਦਲ ਕੇ ਉਨਮਨ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਤਿ, ਸੰਤੋਖ, ਦਇਆ, ਵੈਰਾਗ, ਵਿਵੇਕ, ਵਿਚਾਰ, ਮੋਖਸ਼ ਇੱਛਾ, ਸੁਣਨਾ, ਮੰਨਣਾ ਨਿਧਿਆਸਣ ਆਦਿ ਦੈਵੀ ਸੰਪਰਦਾ ਦੀ ਮਿੱਤਰਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਆਸਰੀ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਪੰਜਾਂ ਚੋਰਾਂ, ਮਹਾਂ ਕ੍ਰੋਧ, ਵਾਸਨਾਵਾਂ, ਕਬੁੱਧ, ਤਿਸ਼ਨਾ ਆਦਿ ਨੂੰ ਦਰੜ ਕੇ ਮਨ ਰਾਜਾ ਵੱਸ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ-

ਪ੍ਰੇਮ ਪਲੀਤਾ ਸੁਰਤਿ ਹਵਾਈ

ਗੋਲਾ ਗਿਆਨੁ ਚਲਾਇਆ ॥

ਬ੍ਰਹਮ ਅਗਨਿ ਸਹਜੇ ਪਰਜਾਲੀ

ਏਕਹਿ ਚੋਟ ਸਿਝਾਇਆ ॥

ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਲੈ ਲਰਨੇ ਲਾਗਾ

ਤੋਰੇ ਦਇ ਦਰਵਾਜਾ ॥

ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਅਰੁ ਗੁਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ

ਤੇ ਪਕਰਿਓ ਗਢ ਕੋ ਰਾਜਾ ॥

ਭਗਵਤ ਭੀਰਿ ਸਕਤਿ ਸਿਮਰਨ ਕੀ

ਕਟੀ ਕਾਲ ਭੈ ਫਾਸੀ ॥

ਦਾਸੁ ਕਮੀਰੁ ਚੜਿਓ ਗੜ ਉਪਰਿ

ਰਾਜੁ ਲੀਓ ਅਥਿਨਾਸੀ ॥ ਅੰਗ - 1162

ਤੁਹਾਡਾ ਜੋ ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਨ ਦੇ ਖੜਯੰਤਰਾਂ ਦੀ ਕੁਝ ਸਮਝ ਪੈ ਗਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣ ਕਰੋ। ਕੁਝ ਅਸੂਲ ਹਨ ਜੋ ਅੰਦਰ ਧਾਰਨ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮਨ ਲਗਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

1. ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤ - ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਉਪਰ ਪਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਅਤੇ ਇਹ ਪਰਤੀਤੀ ਸਦੀਵੀ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ, ਉਤਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਨਾ ਹੀ ਨਾਮ ਜਪ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਹੋਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ -

ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤਿ ॥

ਤਿਸੁ ਜਨ ਆਵੈ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਚੀਤਿ ॥

ਅੰਗ - 283

ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਹ ਧੁਰ ਅੰਦਰੋਂ ਗੁਰੂ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮਸ਼ਰ ਨੂੰ ਇਕ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ, ਉਤਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਉਪਰ ਭਰੋਸਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਅਧੂਰੀ ਅਕਲ ਦੇ ਮੰਤਕਾਂ, ਕੱਚੇ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਬਣੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਨਾਸਤਕ ਖਿਆਲਾਂ ਦੇ ਅਸਰ ਨਾਲ ਪਏ ਅਗਿਆਨ ਇਸਦਾ ਰਸਤਾ ਰੋਕੀ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮਸ਼ਰ ਨੂੰ ਇਕ ਜਾਣੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ-

ਗੁਰ ਪਰਮੇਸਰੁ ਏਕੋ ਜਾਣੁ ॥ ਅੰਗ - 864

ਸਤਿਗੁਰ ਦੇਉ ਪਰਤਖਿ ਹਰਿ ਮੂਰਤਿ

ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸੁਣਾਵੈ ॥

ਨਾਨਕ ਭਾਗ ਭਲੇ ਤਿਸ ਜਨ ਕੇ

ਜੋ ਹਰਿ ਚਰਣੀ ਚਿਤੁ ਲਾਵੈ ॥ ਅੰਗ - 1264

ਸਤਿਗੁਰ ਜੇਵਡੁ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ ॥

ਗੁਰੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਸੋਇ ॥ ਅੰਗ-1271

ਸਮੁੰਦੁ ਵਿਰੋਲਿ ਸਰੀਰੁ ਹਮ ਦੇਖਿਆ

ਇਸ ਵਸਤੁ ਅਨੁਪ ਦਿਖਾਈ ॥

ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੁਰੁ ਹੈ

ਨਾਨਕ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ ॥ ਅੰਗ - 442

ਨਾਨਕ ਸੋਧੇ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਬੇਦ ॥

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਗੁਰ ਨਾਹੀ ਭੇਦ ॥ ਅੰਗ - 1142

ਗੁਰ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕਿਆ ਕਹਾ

ਗੁਰੁ ਬਿਬੇਕ ਸਤ ਸਰੁ ॥

ਓਹੁ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦੀ ਜੁਗਹ ਜੁਗ ਪੂਰਾ ਪਰਮੇਸਰੁ ॥

ਅੰਗ - 397

ਮਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਸਰਨਿ ਧਿਆਵੈਗੋ ॥

ਲੋਹਾ ਹਿਰਨੁ ਹੋਵੈ ਸੰਗਿ ਪਾਰਸ

ਗੁਨੁ ਪਾਰਸ ਕੋ ਹੋਇ ਆਵੈਗੋ ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਮਹਾ ਪੁਰਖੁ ਹੈ ਪਾਰਸੁ

ਜੋ ਲਾਗੈ ਸੋ ਫਲੁ ਪਾਵੈਗੋ ॥

ਜਿਉ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸਿ ਤਰੇ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦਾ

ਗੁਰੁ ਸੇਵਕ ਪੰਜ ਰਖਾਵੈਗੋ ॥ ਅੰਗ - 1311

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਤਕ ਪ੍ਰੇਮਸ਼ਰ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਤਿ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਤਕ ਆਪਣੀ ਮਤਿ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਮਰਪਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਇਹ ਰੂਹਾਨੀ ਘਰ ਦੇ ਰਸਤੇ ਉਪਰ ਚਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਜੋ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰੇਮਸ਼ਰ ਹੈ, ਉਸ

ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਰ ਵਕਤ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਚ ਰਹੇ-

ਗੁਰੂ ਬੋਹਿਥੁ ਤਾਰੇ ਭਵ ਪਾਰਿ॥
 ਗੁਰੂ ਸੇਵਾ ਜਮ ਤੇ ਛੁਟਕਾਰਿ॥
 ਅੰਧਕਾਰ ਮਹਿ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਉਜਾਰਾ॥
 ਗੁਰੂ ਕੈ ਸੰਗਿ ਸਗਲ ਨਿਸਤਾਰਾ॥
 ਗੁਰੂ ਪੂਰਾ ਪਾਈਐ ਵਡਭਾਗੀ॥
 ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੇਵਾ ਦੂਖੁ ਨ ਲਾਗੀ॥
 ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਬਦੁ ਨ ਮੇਟੈ ਕੋਇ॥
 ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਨਾਨਕੁ ਹਰਿ ਸੋਇ॥ ਅੰਗ-865

ਫੇਰ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਜਿਸਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਉਸਦੇ ਬਚਨ, ਅਸੀਂ ਸਭ ਕੁਝ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰਕੇ ਭੀ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ। ਆਪਣਾ ਤਨ, ਮਨ, ਧਨ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਅਰਪਣ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਉਸਦੇ ਦਿਸ਼ਟਮਾਨ ਵਜੂਦ ਨੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਅੰਦਰ ਵਸਾ ਕੇ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਐਨਾ ਵਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖੁਲ੍ਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਧਰ ਵੀ ਦੇਖੋ, ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਾਕਾਰ ਵਜੂਦ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਹਰ ਵਕਤ ਹਾਜ਼ਰ-ਨਾਜ਼ਰ, ਹਰ ਥਾਂ, ਅੰਦਰ-ਬਾਹਰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਭਾਸਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਮਨ ਦੀ ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਮਹਾਂ-ਪਵਿੱਤਰ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਸਕੇ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ-

ਗੁਰੂ ਕੀ ਮੁਰਤਿ ਮਨ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ॥
 ਗੁਰੂ ਕੈ ਸਬਦਿ ਮੰਤ੍ਰ ਮਨੁ ਮਾਨੁ॥
 ਗੁਰੂ ਕੇ ਚਰਨ ਰਿਦੈ ਲੈ ਧਾਰਉ॥
 ਗੁਰੂ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਸਦਾ ਨਮਸਕਾਰਉ॥
 ਮਤ ਕੋ ਭਰਮਿ ਭੁਲੈ ਸੰਸਾਰਿ॥
 ਗੁਰੂ ਬਿਨੁ ਕੋਇ ਨ ਉਤਰਸਿ ਪਾਰਿ॥
 ਅੰਗ - 864

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਦਾ ਜੋ ਹੁਕਮ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਜੋ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ ਰਬਾਬ ਨੂੰ ਸੁਰ ਕੀਤਿਆਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸੁਰ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋ ਕੇ ਪੂਰਨ ਅਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਜੋ ਬਚਨ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਅਭੇਦ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ ਵਜੂਦ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਜੋ ਬਚਨ ਅਸਾਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਜਾਂ ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਬਚਨ, ਭਰਮਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪੰਜ ਭਰਮ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਲੋਪ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਖੁਲ੍ਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਏਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਆਪ ਵੀ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਰੂਪ ਹੀ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦਸਦੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਗੁਰੂ ਕੈ ਬਚਨਿ ਮਿਟਿਆ ਮੇਰਾ ਭਰਮੁ॥
 ਗੁਰੂ ਕੈ ਬਚਨਿ ਪੇਖਿਓ ਸਭੁ ਬ੍ਰਹਮੁ॥
 ਗੁਰੂ ਕੈ ਬਚਨਿ ਕੀਨੋ ਰਾਜੁ ਜੰਗੁ॥
 ਗੁਰੂ ਕੈ ਸੰਗਿ ਤਰਿਆ ਸਭੁ ਲੋਗੁ॥
 ਗੁਰੂ ਕੈ ਬਚਨਿ ਮੇਰੇ ਕਾਰਜ ਸਿਧਿ॥
 ਗੁਰੂ ਕੈ ਬਚਨਿ ਪਾਇਆ ਨਾਉ ਨਿਧਿ॥

ਜਿਨਿ ਜਿਨਿ ਕੀਨੀ ਮੇਰੇ ਗੁਰ ਕੀ ਆਸਾ॥
 ਤਿਸ ਕੀ ਕਟੀਐ ਜਮ ਕੀ ਫਾਸਾ॥
 ਗੁਰੂ ਕੈ ਬਚਨਿ ਜਾਗਿਆ ਮੇਰਾ ਕਰਮੁ॥
 ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਭੋਟਿਆ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ॥

ਅੰਗ - 239

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪਿਆਰ ਦੇ ਬਚਨ ਪੜ੍ਹਾਂਗੇ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਲੀਨ ਹੋਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਇਹ ਮਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੁਧ ਹੋ ਕੇ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਾਥ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਸ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਸਫਲ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਉਪਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਸੱਤਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਇਕ ਵਾਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦਸਦੇ ਹੋਏ ਸਮੁੱਚੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ 'ਸਤਿਨਾਮ' ਉਤਨੀ ਦੋਰ ਤਕ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਦੋਂ ਤਕ ਬਾਣੀ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਨਾਮ-ਮਹਿਮਾ, ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਗੁਰਬਾਣੀ, 'ਸਤਿਨਾਮ' ਦੇ ਉਪਜਾਉਣ ਲਈ ਸ਼ੁਭ ਧਰਤੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਸ਼ੁਭ ਧਰਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੱਲਰ ਦੀ ਅੰਸ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਧਰਤੀ ਹੇਠਾਂ ਪਥਰੀਆਂ ਆਦਿ ਨਾ ਹੋਣ ਅਤੇ ਸੋਮ ਵਾਲੀ ਤੇ ਕਰੜੀ ਧਰਤੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਓਨਾਂ ਚਿਰ 'ਸਤਿਨਾਮ' ਰੁਪੀ ਬ੍ਰਿਛ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਹੋ ਕੇ ਹਰਿਆ ਭਰਿਆ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਜੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ਹੈ ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਅਵਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸ਼ੁਭ ਧਰਤੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਇਕ ਬੀਜ ਸੁਟਿਆ, ਆਪਣੀ ਉੱਗਣ ਸ਼ਕਤੀ ਰਾਹੀਂ ਬ੍ਰਿਛ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸ਼ੁਭ ਧਰਤੀ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਦਿਆਂ, ਨਾਮ ਬ੍ਰਿਛ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਧਰਤੀ ਵਿਚੋਂ ਗਿੱਲ (ਨਮੀ) ਸੁੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਛ, ਗਿੱਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੁੱਕ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਸ਼ੁਭ ਹਵਾ, ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਅਨੁਕੂਲ ਰੱਖਣ ਲਈ ਨਾਮ ਬ੍ਰਿਛ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰੀ-ਪੂਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਮ ਬ੍ਰਿਛ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅਸ਼ੁਭ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਗਰਮ ਲੋਅ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਸ਼ਿਤ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਦੂਰ ਰਖਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਨਾਮ ਦਾ ਅਤੁੱਟ ਸਬੰਧ ਹੈ। ਜੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਅਰਥ ਭਾਵ ਸਮਝ ਕੇ, ਭਾਵਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਭ ਕਰਨੀ, ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਦੇ ਦੋ ਮਹਾਂ ਬਲੀਆਂ - ਰਾਗ ਅਤੇ ਦ੍ਰੈਸ਼ ਦੇ ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ, ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਸੋਸ਼ਟ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਿਤਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਣ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੈ-ਜੈਕਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ, ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਮਨ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅੰਗੁਣਾਂ ਦੇ ਬੁਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਕੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ -

ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਕਾਇਆ ਕਉ ਗਾਲੈ॥
 ਜਿਉ ਕੰਚਨ ਸੋਹਾਗਾ ਢਾਲੈ॥ ਅੰਗ - 932
 ਨਿੰਦਾ ਭਲੀ ਕਿਸੈ ਕੀ ਨਾਹੀ
 ਮਨਮੁਖ ਮੁਗਧ ਕਰੰਨਿ॥
 ਮੁਹ ਕਾਲੈ ਤਿਨ ਨਿੰਦਕਾ
 ਨਰਕੇ ਘੋਰਿ ਪਵੰਨਿ॥ ਅੰਗ - 755

ਸੁਭ ਰਸਤੇ ਤੇ ਤੋਰਨ ਵਾਸਤੇ ਫੁਰਮਾਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ -

ਫਰੀਦਾ ਬੁਰੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਿ
ਗੁਸਾ ਮਨਿ ਨ ਹਵਾਇ॥
ਦੇਹੀ ਰੋਗੁ ਨ ਲਗਈ ਪਲੈ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਪਾਇ॥
ਅੰਗ - 1381

ਗੁਰਬਾਣੀ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਫਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ-

ਵਿਚਿ ਦੁਨੀਆ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ॥
ਤਾ ਦਰਗਹ ਬੈਸਣੁ ਪਾਈਐ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਬਾਹੁ ਲੁਡਾਈਐ॥ ਅੰਗ - 26

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅੰਤੜਕਰਣ ਨੂੰ ਸੁਥਰਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ -

ਵਵਾ ਵੈਰੁ ਨ ਕਰੀਐ ਕਾਹੁ॥
ਘਟ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਬ੍ਰਹਮ ਸਮਾਹੁ॥
ਅੰਗ - 259

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਅਵਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ ਮਹਾਂਬਲੀ ਸ਼ੇਰਨੀ ਹੈ। ਤਿਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਮਨ ਨੂੰ ਹਰ ਵਕਤ ਜਲਦਾ ਬਲਦਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭਜਨ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸੰਕਲਪਾਂ ਵਿਕਲਪਾਂ ਵਿਚ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪਾਈ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਅਵਿਦਿਆ, ਜੋ ਦਾਬ ਘਾਵ ਕਰਕੇ ਇਸ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਭੁਲਾਈ ਰਖਦੀ ਹੈ ਤੇ ਹਉਮੈ ਦੇ ਵੱਸ ਪਾ ਕੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਣ ਦਿੰਦੀ, ਇਸ ਅਵਿਦਿਆ ਰੂਪੀ ਹਰਨੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ ਮਹਾਂਬਲੀ ਸ਼ੇਰਨੀ ਹੈ। ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਦੇਹ ਅਧਿਆਸ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣ ਲਈ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ-

ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੁ ਹੈ
ਆਪਣਾ ਮੂਲੁ ਪਛਾਣੁ॥ ਅੰਗ - 441

ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਸੂਰਜ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਘੁੱਪ ਅਨ੍ਹੇਰੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਦੱਸ ਦਿੰਦੀ ਹੈ -

ਸਭੁ ਗੋਬਿੰਦੁ ਹੈ ਸਭੁ ਗੋਬਿੰਦੁ ਹੈ॥
ਗੋਬਿੰਦੁ ਬਿਨੁ ਨਹੀ ਕੋਈ॥
ਸੂਤੁ ਏਕੁ ਮਣਿ ਸਤ ਸਹੰਸ ਜੈਸੇ
ਓਤਿ ਪੋਤਿ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਈ॥
ਜਲ ਤਰੰਗੁ ਅਰੁ ਫੇਨੁ ਬੁਦਬੁਦਾ
ਜਲ ਤੇ ਭਿੰਨੁ ਨ ਹੋਈ॥ ਅੰਗ - 485

ਬਾਜੀਗਰਿ ਜੈਸੇ ਬਾਜੀ ਪਾਈ॥
ਨਾਨਾ ਰੂਪੁ ਭੇਖੁ ਦਿਖਲਾਈ॥
ਸਾਂਗੁ ਉਤਾਰਿ ਬੰਮਿਓ ਪਾਸਾਰਾ॥
ਤਬ ਏਕੋ ਏਕੰਕਾਰਾ॥ ਅੰਗ - 736

ਇਸ ੧੯ਅੰਕਾਰ ਨੂੰ ਹੀ ਸਰਬ ਪਾਸੇ ਰਮਿਆ ਜਣਾ ਕੇ ਸਤਿ ਰੂਪ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ -

ਏਹੁ ਵਿਸੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੁਮ ਦੇਖਦੇ
ਏਹੁ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ
ਹਰਿ ਰੂਪੁ ਨਦਰੀ ਆਇਆ॥ ਅੰਗ - 922

ਅਤੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਦਸਦੀ ਹੋਈ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ-

ਜਹ ਜਹ ਪੇਖਹੁ ਤਹ ਹਜ਼ਰਿ
ਦੁਰਿ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਈ॥
ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸਰਬਤੁ ਮੈ ਮਨ ਸਦਾ ਧਿਆਈ॥
ਈਤ ਉਤ ਨਹੀ ਬੀਛੁੜੈ ਸੋ ਸੰਗੀ ਗਨੀਐ॥
ਅੰਗ - 677

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਸਗਲੇ ਠਾਉ॥
ਜਿਤੁ ਜਿਤੁ ਘਰਿ ਰਾਖੈ ਤੈਸਾ ਤਿਨੁ ਨਾਉ॥
ਆਪੇ ਕਰਨੁ ਕਰਾਵਨੁ ਜੋਗੁ॥
ਪ੍ਰਭੁ ਭਾਵੈ ਸੋਈ ਫੁਨਿ ਹੋਗੁ॥
ਪਸਰਿਓ ਆਪਿ ਹੋਇ ਅਨਤੁ ਤਰੰਗੁ॥
ਲਖੇ ਨ ਜਾਹਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਰੰਗੁ॥
ਅੰਗ - 275

ਤੁਧੁ ਰੂਪੁ ਨ ਰੇਖਿਆ ਜਾਤਿ ਤੂ ਵਰਨਾ ਬਾਹਰਾ॥
ਏ ਮਾਣਸ ਜਾਣਹਿ ਦੁਰਿ ਤੂ ਵਰਤਹਿ ਜਾਹਰਾ॥
ਅੰਗ - 1096

ਤੂੰ ਪੇਛੁ ਸਾਖ ਤੇਰੀ ਫੁਲੀ॥
ਤੂੰ ਸੁਖਮੁ ਹੋਆ ਅਸਬੁਲੀ॥
ਤੂੰ ਜਲਨਿਧਿ ਤੂੰ ਫੇਨੁ ਬੁਦਬੁਦਾ
ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਭਾਲੀਐ ਜੀਉ॥
ਤੂੰ ਸੂਤੁ ਮਣੀਏ ਭੀ ਤੂੰਹੈ॥
ਤੂੰ ਗੰਠੀ ਮੇਰੁ ਸਿਰਿ ਤੂੰਹੈ॥
ਆਦਿ ਮਧਿ ਅੰਤਿ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਈ
ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ ਦਿਖਾਲੀਐ ਜੀਉ॥
ਤੂੰ ਨਿਰਗੁਣੁ ਸਰਗੁਣੁ ਸੁਖਦਾਤਾ॥
ਤੂੰ ਨਿਰਬਾਣੁ ਰਸੀਆ ਰੰਗਿ ਰਾਤਾ॥
ਅਪਣੇ ਕਰਤਬ ਆਪੇ ਜਾਣਹਿ
ਆਪੇ ਤੁਧੁ ਸਮਾਲੀਐ ਜੀਉ॥
ਤੂੰ ਠਾਕੁਰੁ ਸੇਵਕੁ ਫੁਨਿ ਆਪੇ॥
ਤੂੰ ਗੁਪਤੁ ਪਰਗਟੁ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪੇ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸੁ ਸਦਾ ਗੁਣ ਗਾਵੈ
ਇਕ ਭੋਰੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲੀਐ॥ ਅੰਗ - 102

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇ ਕੇ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਬਿਲਕੁਲ ਖਾਤਮਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ -

ਸੋ ਅੰਤਰਿ ਸੋ ਬਾਹਰਿ ਅਨੰਤ॥
ਘਟਿ ਘਟਿ ਬਿਆਪਿ ਰਹਿਆ ਭਗਵੰਤ॥
ਧਰਨਿ ਮਾਹਿ ਆਕਾਸੁ ਪਇਆਲ॥
ਸਰਬੁ ਲੋਕੁ ਪੂਰਨੁ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ॥
ਬਨਿ ਤਿਨਿ ਪਰਬਤਿ ਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ॥
ਜੈਸੀ ਆਗਿਆ ਤੈਸਾ ਕਰਮੁ॥
ਪਉਣੁ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰੁ ਮਾਹਿ॥
ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਦਹ ਦਿਸੇ ਸਮਾਹਿ॥
ਤਿਸ ਤੇ ਭਿੰਨੁ ਨਹੀ ਕੋ ਠਾਉ॥
ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾਨਕੁ ਸੁਖੁ ਪਾਉ॥

ਅੰਗ - 293

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਵਿਦਿਆ ਦੇ ਦਾਬ ਘਾਵ ਕੱਟ ਕੇ ਬਾਣੀ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਇੱਛਾ ਪੂਰੀਆਂ

ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਮ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ-ਅਨੇਕਾਂ ਫਲ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨੀ, ਮੰਨਣੀ, ਵਿਚਾਰਨੀ; ਮੰਨਕੇ ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਜੀਵਨ ਢਾਲਣਾ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਬਾਣੀ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸੁਗੰਧੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕੁਸਮ ਦਾ ਫੁਲ, ਤਿਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਜਦੋਂ ਤੇਲ ਕਢਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਕੁਸਮ ਦੇ ਫੁੱਲ ਦੀ ਸੁਗੰਧੀ ਤੇਲ 'ਚੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਣੀ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਜੀਵ ਦੀ ਰਖਸ਼ਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਐਥੋਂ ਤਕ ਇਸ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਬ੍ਰਿਛ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਫਲ ਇਸੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦਾ ਛੁਟਕਾਰਾ ਕਰਾ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣਾ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮੰਡਲਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਐਸੀ ਉਚੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਮਨ ਦੜੰਗੇ ਲਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਇਸ ਮਹਾਨ ਰਸ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਨੋਭਾਵ ਨੂੰ ਖੈ ਕਰਕੇ ਉਨਮਨ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਵੋਗਾ-

**ਇਹੁ ਮਨ ਲੇ ਜਉ ਉਨਮਨਿ ਰਹੈ॥
ਤਉ ਤੀਨਿ ਲੋਕ ਕੀ ਬਾਤੈ ਕਰੈ॥**

ਅੰਗ - 342

ਇਸੇ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਣਗੇ -

**ਮਨ ਮਹਿ ਆਪਿ ਮਨ ਅਪੁਨੇ ਮਾਹਿ॥
ਨਾਨਕ ਕੀਮਤਿ ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਇ॥**

ਅੰਗ - 279

ਸਭ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਆਪ ਹੈ ਅਤੇ ਸਭ ਮਨ ਉਸ ਵਿਚ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਮਨ ਇਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਾਥ ਦਿੰਦਾ ਹੈ -

**ਤਨ ਮਹਿ ਹੋਤੀ ਕੋਟਿ ਉਪਾਧਿ॥
ਉਲਟਿ ਭਈ ਸੁਖ ਸਹਜਿ ਸਮਾਧਿ॥**

ਅੰਗ - 327

ਸਾਰੀਆਂ ਉਪਾਧੀਆਂ ਉਲਟ ਕੇ ਸਹਿਜ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਜੋ ਸੁੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮ ਅਭੋਲਤਾ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੋ ਗਈ। ਆਪਾ ਪਛਾਣ ਕੇ ਆਪੇ ਹੀ ਆਪ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਆਪਕ ਦਿਸਦਾ ਹੈ -

**ਆਪੁ ਪਛਾਣੈ ਆਪੇ ਆਪ॥
ਰੋਗੁ ਨ ਬਿਆਪੈ ਤੀਨੋ ਤਾਪ॥ ਅੰਗ - 327**

ਆਧਿ, ਬਿਆਧਿ ਤੇ ਉਪਾਧਿ, ਮਨ ਦੇ, ਸਰੀਰ ਦੇ ਭੁਲੇਖੇ ਦੇ ਦੁਖ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ -

**ਅਬ ਮਨੁ ਉਲਟਿ ਸਨਾਤਨੁ ਹੁਆ॥
ਤਬ ਜਾਨਿਆ ਜਬ ਜੀਵਤ ਮੁਆ॥**
ਅੰਗ - 327

ਇਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਅੰਸ, ਨਿਰੀ ਨਿਰੋਲ ਪਰਮ ਸ਼ਾਂਤ ਆਤਮਾ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ, ਮਾਇਆ ਦੇ ਵਸ, ਜੀਵ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਜਦੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਇਹ ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ ਸਵੈ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣ ਗਿਆ। ਸੋ ਅਜਿਹੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ, ਮੰਨ ਕੇ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਸੋ ਹੁਣ ਤੁਹਾਡਾ ਜੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਕਾਗਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਵਿਚਾਰੋ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਮਹਾਂ-ਉਤਮ ਮਹਿਮਾ ਵਿਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ? ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਬਲ ਸਦਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਅੰਦਰ-ਬਾਹਰ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਾਪੂਰਨ ਦੇਖਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਇਕ ਰਸਮ ਪੂਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਹੀਣੇ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੂਰਤ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਪੂਰੇ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਮਿਹਨਤ ਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਐਸਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਦਿਲ ਹੀ ਛੱਡ ਜਾਵੋਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਪਉੜੀ ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਡੰਡਿਆਂ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ; ਪਹਿਲਾ ਡੰਡਾ 'ਸਤਿਸੰਗ' ਹੈ - ਐਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਜਿਸਨੂੰ -

**ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ**

ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ॥ ਅੰਗ - 846

ਦੀ ਉਤਮ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੁਲ੍ਹੇ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਰੂਪ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵੇ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਗਿਆਨ ਵਿਚੋਂ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ, ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਾਪੂਰਨ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ; ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਉਸਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅੰਤਰ ਰੁਚੀ ਜਾਗਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਘਾਟ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਪਿਆਰ ਦੀ ਅੰਸ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

2. ਦੂਸਰਾ 'ਵਿਚਾਰ' ਦਾ ਦਰਜਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ - ਸਤਿ ਤੇ ਅਸਤਿ ਦੀ ਵਿਚਾਰ; ਆਤਮਾ ਤੇ ਅਨਾਤਮਾ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਅੰਤਰ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਰੁਚੀ ਜਾਗਦੀ ਹੈ।

3. ਸਮ ਤੇ ਦਮ, ਮਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਅਤੇ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ, ਬੁਰਿਆਂ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇਣਾ; ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਅਸਾਡੇ ਬਚਨ ਨੋਟ ਕਰੇ ਹੋਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰੋ। ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਰਹਿਤਾਂ, ਮਨ ਦੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

4. ਨਿਰ-ਅਭਿਮਾਨ ਹੋ ਕੇ ਸੇਵਾ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋ ਕੇ, ਸੁਜਾਗ ਬਿਤੀ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਾਂਗੇ ਤਾਂ ਅਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਗਹਿਰੇ ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਗੇ ਜੋ ਮਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਲੀਨ ਕਰ ਲੈਣਗੇ ਅਤੇ ਰਸ ਦੇ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਉਣਗੇ -

**ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ
ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ॥
ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ**

ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰਿ ਨਾਵੈ॥
 ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਜਾਪੈ
 ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖੁ ਪਾਪੁ ਦੋਖੁ ਲਹਿ ਜਾਵੈ॥
 ਫਿਰਿ ਚੜੈ ਦਿਵਸੁ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਵੈ
 ਬਹਦਿਆ ਉਠਦਿਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ॥
 ਜੋ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਧਿਆਏ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਹਰਿ
 ਸੋ ਗੁਰਸਿਖੁ ਗੁਰੁ ਮਨਿ ਭਾਵੈ॥

ਅੰਗ - 305

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਤੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਸੁਖੈਨ ਮਾਰਗ ਦਸਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਜਮਾਤ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਜਦੋਂ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਤਾਂ ਲਗਾਂ-ਮਾਤਰਾਂ ਵਲ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਦੇਣ; ਮਨ ਨੱਠ ਨਹੀਂ ਸਕੇਗਾ।

ਦੂਜਾ ਤਰੀਕਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ ਭਾਵ ਸਮਝਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਲੀਨ ਕਰੋ।

ਤੀਸਰਾ ਤਰੀਕਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਸਮੇਂ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਰਹੇ ਭਾਵਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲੀਨ ਕਰੋ। ਮਨ ਰਸ ਵਿਚ ਜਾਏਗਾ, ਰਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਨੇਤਰਤਾ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ; ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਜਾਏਗਾ, ਅਨੰਦ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਨੇਤਰਤਾ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਸੁਖ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੇਗਾ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪੇ ਹੀ ਰੁਚੀ ਜਾਗ ਪਵੇਗੀ। ਤੁਸੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠੋ, ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕਿਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਤੋਂ ਜੁਗਤੀ ਪੁੱਛ ਕੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਵੋ ਕਿਉਂਕਿ ਜੁਗਤ ਵਿਹੁਣਿਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਫਾਰਮੂਲੇ ਨਾਲ ਅਲਜਬਰੇ ਦਾ ਸਵਾਲ ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਫਾਰਮੂਲੇ ਬਗੈਰ ਖਪਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਤਰ ਫੇਰ ਵੀ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ ਕਰਦਾ। ਸਵਾਸ ਨਿਯੰਤਰਣ ਵਿਚ ਲਿਆਓ, ਸੂਖਸ਼ਮ ਕਰੋ, ਸਵਾਸ ਉਤੇ ਧਿਆਨ ਜਮਾਓ ਅਤੇ ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਨਾਮ, ਜੁਗਤੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਜਪੋ, ਸਵਾਸ ਨੂੰ ਧੀਮਾ ਕਰ ਦਿਓ; ਪਤਾ ਹੀ ਨਾ ਲੱਗੇ ਕਿ ਸਵਾਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਸੁਰਤਿ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਧੁਨ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦੇਵੋ। ਜਦੋਂ ਸੁਰਤਿ ਅਤਿ ਗਹਿਰੀ ਚਲੀ ਜਾਵੇਗੀ ਤਾਂ ਇਸੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਅਖੰਡ ਵਜਦੇ ਮਹਾਨ ਰਸੀਲੇ ਵਾਜੇ, ਅਨਹਦ ਧੁਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਅੰਦਰਲੀ ਐਨਰਜੀ ਪੁਰਜੂਲਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਅਲੌਕਿਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਸੁਰਤਿ ਨੂੰ ਅਤਿ ਅਨੰਦਿਤ ਕਰਦੇ ਮਹਾਨ ਉਚੇ ਮੰਡਲਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਾ ਦੇਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਪਹਿਲਿਆਂ ਬਚਨਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣਦਿਆਂ ਇਤਨੀ pin drop silence ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮੋਟਾ ਸਵਾਸ ਆਇਆ ਭੀ ਬੁਰਾ ਲਗਦਾ ਸੀ। ਸਭ ਦੀਆਂ ਬਿਰਤੀਆਂ ਅੰਤਰਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਮਨ ਨੂੰ ਕੀਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵਲੋਂ ਕਥੇ ਅਨੰਦ, ਅਨਹਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀਆਂ ਟੋਹਾਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਲਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਅੱਜ ਏਥੋਂ ਤਕ ਅਸਰ ਹੋਇਆ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇਆ ਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ, ਆਪਣੇ ਮਾਨਸਿਕ ਹੱਠ ਤੇ ਅਸੁਝ ਕਰਕੇ ਬਿਰਥਾ ਹੀ ਗਵਾ ਲਿਆ। ਸਾਡੀ ਸੂਝ ਵਿਚ ਇਹ ਹੱਠ

ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘਰ ਕਰ ਚੁਕਿਆ ਸੀ ਕਿ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਿਚ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲਓ, ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਰਸਤੇ ਦੀ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੀ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਿਫਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਧੁੜਿ ਮੰਗੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਕੀ
 ਜੋ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ॥

ਅੰਗ - 306

ਪਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਹੱਠ ਵਿਚ ਮੱਤੇ ਹੋਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਵਾਕਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ ਅਤੇ ਫਲਸਰੂਪ ਕੁਝ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਉਮਰਾ ਵਿਹਾ ਗਈ, ਇਕ ਪਛਤਾਵਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਰਹਿ ਗਿਆ ਕਿ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਬਣਿਆ। ਅਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਤੇ ਨਾਮ ਜਪਾਉਣ ਲਈ ਹੀ ਅਸਾਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਲਈ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਅਸਾਨੂੰ ਅਵਸਥਾ ਭੇਦ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕੁਝ ਸੋਝੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੋ, ਜੁਗਤ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਕਰਕੇ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸਮਾਂ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਬਤੀਤ ਕਰੀਏ।

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣ ਕੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਦਿਆਂ ਫੁਰਮਾਇਆ, ਬਹੁਤ ਔਛਾ ਹੈ, ਆਪ ਜੀ ਸਤਿਸੰਗ ਪੂਰੀ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ। ਉਸ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਹੀ ਫਲ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸੋਝੀ ਜਾਗੀ ਹੈ; ਕੋਈ ਨਾ, ਗੁਰੂ ਭਲੀ ਕਰਨਗੇ; ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਆਏਗਾ ਤਾਂ ਜੁਗਤ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਐਨਾ ਫੁਰਮਾ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਸਮਾਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਲ ਚਲੇ ਗਏ। ਬਾਬੂ ਰਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੋ ਆਪ ਦੇ ਅੰਨਿਨ ਸੇਵਕ ਸਨ ਤੇ ਨਿਰੇ ਹੀ ਪਿਆਰ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਸਨ, ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਜਾ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵਾਸਤੇ ਕੁਛ ਜਲ-ਪਾਣੀ ਛਕਣ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਸੰਗਤਾਂ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਵਿਦਾ ਹੋਈਆਂ। ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਇਤਨਾ ਹੋਣ ਲਗਿਆ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪਾਰਕ ਭਰ ਕੇ, ਸੜਕਾਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਕੇ ਸਰੋਤੇ ਜਨ ਅਨੰਦ ਲੈਣ ਲੱਗੇ। ਸੈਂਕੜੇ ਹਿੰਦੂ ਵੀਰ, ਹਿੰਦੂ ਬੀਬੀਆਂ, ਸੈਂਕੜੇ ਹੀ ਹੋਰ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਜਗਿਆਸੂ, ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦੀਵਾਨ ਅਸਥਾਨ 19 ਸੈਕਟਰ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸ਼ੋਭਤ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਲੇਖਕ - ਪਿਆਰਿਓ! ਉਹ ਦਿਨ ਕਿੰਨੇ ਸੁਹਾਵਣੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਇਕ ਪੁਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰੂਪ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਰਸਦਾ ਸੀ, ਬੇਅੰਤ ਜਗਿਆਸੂ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਲਾਹਾ ਹਾਸਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਕ ਅਨੰਦ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਮਈ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਸੀਤਲਤਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਦਿਨ ਬੀਤ ਗਏ ਹੁਣ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੇ। ਇਕ ਬੇਵਸੀ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਜੋ ਰਸਤੇ ਦੀ ਸੋਝੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਜ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕਮਾ ਕੇ ਬਖਸ਼ੀ, ਉਸ ਰਸਤੇ ਤੁਰ ਰਹੇ ਜਗਿਆਸੂ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਦਲ ਭੰਜਨ ਗੁਰ ਸੁਰਮਾ ਵਡ ਜੋਧਾ ਬਹੁ ਪਰਉਪਕਾਰੀ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜੁਲਾਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-16)

ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮੀਰੀ ਤੇ ਪੀਰੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਅਣਖ ਭਰਿਆ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਵਾਸਤੇ ਜੀਵਨ ਉਤਸ਼ਾਹ ਬਖਸ਼ਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਿਰਵੈਰ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਨਿਰਾਲੀ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਧਰਮ ਦੀ ਧਰਤੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਸਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸਰੂਪ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਰਗਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਜਿਹੀ ਕੋਈ ਭਾਵਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਫਲ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੁਰਖੁ ਅਗੰਮੁ ਹੈ ਨਿਰਵੈਰੁ ਨਿਰਾਲਾ॥
ਜਾਣਹੁ ਧਰਤੀ ਧਰਮ ਕੀ ਸਚੀ ਧਰਮਸਾਲਾ।
ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੁ ਲੁਣੈ ਫਲ ਕਰਮ ਸਮਾਲਾ।
ਜਿਉ ਕਰਿ ਨਿਰਮਲੁ ਆਰਸੀ ਜਗੁ ਵੇਖਣਿ ਵਾਲਾ।
ਜੇਹਾ ਮੁਹੁ ਕਰਿ ਭਾਲੀਐ ਤੇਹੋ ਵੇਖਾਲਾ।
ਸੇਵਕ ਦਰਗਹ ਸੁਰਖਰੁ ਵੇਮੁਖੁ ਮੁਹ ਕਾਲਾ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 34/1

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜਦੋਂ ਦਿੱਲੀ ਜਾ ਕੇ ਮਜਨੂੰ ਟਿੱਲੇ ਡੇਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਥੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੰਤ, ਜਿਸਦਾ ਸਰੀਰ ਤਪ ਕਰਦਿਆਂ ਸੁੱਕ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਲੋਕ ਮਜਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਸਨੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪਾਸ ਆ ਕੇ ਪੁੱਛਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਸੱਚਾ ਹੈ ਜਾਂ ਝੂਠਾ? ਜੇਕਰ ਇਹ ਸੱਚਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਰ ਚੁੱਕੇ ਜੀਵ ਨਜ਼ਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ; ਜੇਕਰ ਝੂਠਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਪ੍ਰਤੱਖ ਕਿਉਂ ਦਿਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਗੱਲਾਂ ਠੀਕ ਹਨ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਨਿਰਣਾ ਕਰਕੇ ਸਮਝਾਓ ਕਿ ਹਨੇਰਾ ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਦੋਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੰਤ ਜੀ! ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਸੁਪਨਾ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹੋਈਏ ਅਤੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤਾਈਂ ਸੁਪਨਾ ਵੇਖੀਏ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਹ ਪ੍ਰਤੱਖ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਜੇ ਸਾਡੇ ਮਗਰ ਸੱਪ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਕੋਈ ਪਿਆਰ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰਾ ਲਗਦਾ ਹੈ; ਜੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਾ ਲਵੇ, ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਹੋ ਜਾਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੋਹ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਜਾਗ ਕੇ ਆਪਣਾ ਅਸਰ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਰਾਜਾ ਅਮਨ ਨਾਲ ਰਾਜ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਉਪਰ ਗੁਆਂਢੀ ਰਾਜੇ ਨੇ ਆਕਰਮਣ (ਹਮਲਾ) ਕਰ ਦਿਤਾ। ਬਹੁਤ ਘੋਰ ਜੁੱਧ ਹੋਇਆ, ਲਗਾਤਾਰ ਚਾਰ ਦਿਨ, ਚਾਰ ਰਾਤਾਂ ਉਹ ਰਾਜਾ ਲੜਦਾ ਰਿਹਾ। ਅੰਤ ਉਸ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਹਰਾ ਦਿਤਾ। ਆਪਣੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿਚ ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ

ਕਿ ਮੈਂ ਹੁਣ ਥੱਕ ਕੇ ਚੁਰ-ਚੁਰ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਸੁੱਤੇ ਨੂੰ ਜਗਾਉਣਾ ਨਹੀਂ; ਜੇ ਕੋਈ ਇਸ ਹੁਕਮ ਦੀ ਅਵਗਿਆ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਮੌਤ ਦੰਡ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਰਾਜਾ ਆਪਣੇ ਅੰਤਰਕਰਣ ਕਮਰੇ (bedroom) ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸੌਂ ਗਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਸਹਿਜ਼ਾਦਾ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਰਾਜੇ ਦੇ ਬੋੜਾ ਚਿਰ ਸੌਣ ਪਿਛੋਂ ਸਹਿਜ਼ਾਦਾ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ। ਬਾਕੀ ਅਹਿਲਕਾਰਾਂ ਨੇ ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇਵੋ ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਡਾਹੜਾ ਕਰੜਾ ਹੁਕਮ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਹੌਂਸਲਾ ਨਾ ਪਿਆ ਕਿ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਜਗਾ ਦੇਵੇ। ਅਖੀਰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਕੇ ਮਿਰਤਕ ਦੇਹ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ ਕਿ ਕਲ੍ਹ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਜਦੋਂ ਜਾਗੇਗਾ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਰਾਜਾ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਵੀ ਨਾ ਜਾਗਿਆ, ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਵੀ ਨਾ ਜਾਗਿਆ। ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਵਜ਼ੀਰ ਨੇ ਆਪ ਜਾ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਜਗਾਇਆ, ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕਿ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਮੌਤ ਦੰਡ ਦੇਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਗੂੜ੍ਹੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚੋਂ ਜਗਾਇਆ ਤਾਂ ਉਚੀ-ਉਚੀ ਹਾਕਾਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਲੰਮੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਉਸਦੇ ਚਾਰ ਪੁੱਤਰ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਕਾਫੀ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਰਾਜੇ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਖੇਲ੍ਹ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਛੋਟੇ ਗੋਦੀ 'ਚ ਬੈਠੇ ਲਾਡ ਲਡਾਉਂਦੇ ਪਿਆਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਾਗਣ ਉਪਰੰਤ ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਨਾ ਦਿਸਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਰੋਣ ਲਗ ਗਿਆ। ਵਜ਼ੀਰ ਸਮਝ ਗਿਆ ਕਿ ਰਾਜੇ ਨੂੰ, ਅਜੇ ਤੱਕ ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਮੰਡਲ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਗੂਤ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਹੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਪਰਤੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੇ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਸੀਂ ਸੁੱਤੇ ਹੋਏ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਜਗਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸਹਿਜ਼ਾਦਾ (ਰਾਜ ਪੁੱਤਰ) ਪਰਲੋਕ ਗਮਨ ਕਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, “ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ! ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰੇ ਚਾਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਤੋਂ ਰਚਿਆ ਬੈਠਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੇਲ੍ਹਦਿਆਂ ਤੇ ਪਿਆਰ ਕਰਦਿਆਂ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਸਹਿਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਬਾਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਦਮਨੀ ਰਾਣੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਜੋ ਅੱਧੀ ਘੜੀ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰਾ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਾਂ। ਮੇਰੇ ਅਧੀਨ ਸਾਰੀ ਸਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਰਾਜੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਮੇਰੀ ਜੈ-ਜੈਕਾਰ ਕਰਦੀ ਸੀ।” ਵਜ਼ੀਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਆਪ ਦਰੁੱਸਤ ਫੁਰਮਾ ਰਹੇ ਹੋ ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਸੁਪਨਾ ਸੀ। ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ! ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝ ਰਹੇ ਹੋ, ਕੀ ਇਹ ਵੀ ਸੁਪਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਉਹ ਵੀ ਸੁਪਨਾ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਸੁਪਨਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਚਿਤ ਚੇਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ

ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਭਾਸ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਦੱਸਾਂ ਕਿ ਸੁਪਨ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਅਸਰ ਮੇਰੇ ਮਨ ਉਪਰ ਕਿੰਨਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਅਜੇ ਵੀ ਮੋਹ ਵਸ ਹੋ ਰੋ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ! ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਵੀ ਸੱਚੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਇਕ ਲੰਮਾ ਸੁਪਨਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ-

ਜੈਸਾ ਸੁਪਨਾ ਰੈਨਿ ਕਾ ਤੈਸਾ ਸੰਸਾਰ॥

ਅੰਗ - 808

ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਖਬਰਦਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ -

ਸੁਪਨੇ ਸੇਤੀ ਚਿਤੁ ਮੁਰਖਿ ਲਾਇਆ॥

ਬਿਸਰੇ ਰਾਜ ਰਸ ਭੋਗ ਜਾਗਤ ਭਖਲਾਇਆ॥

ਆਰਜਾ ਗਈ ਵਿਹਾਇ ਧੰਧੈ ਧਾਇਆ॥

ਪੂਰਨ ਭਏ ਨ ਕਾਮ ਮੋਹਿਆ ਮਾਇਆ॥

ਕਿਆ ਵੇਚਾਰਾ ਜੰਤੁ ਜਾ ਆਪਿ ਭੁਲਾਇਆ॥

ਅੰਗ - 707

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਸੰਤ ਜੀ! ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਮਾਇਆ ਅਨਰਬਚਨੀ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਭੀ ਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਜੀਵ ਦੀ ਸੁਰਤ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਹਨ - ਇਕ ਨੂੰ ਜਾਗਤ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਜਾਗ ਕੇ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮਮਤਾ ਤੇ ਹੰਗਤਾ ਵਿਚ ਫਸਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਭੋਗਣ ਲਈ ੮੪ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਪਿਆ ਘੁਮੇਟਣੀਆਂ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰੀ ਅਵਸਥਾ - ਹਰ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਇਹ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਪਨ ਅਵਸਥਾ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਕਲੋਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਤਿ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਜਾਗਣ ਉਪਰੰਤ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਸੁਪਨਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੀਸਰੀ ਅਵਸਥਾ ਇਸਦੀ ਘੁਕ ਨੀਂਦ ਦੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਸਖੇਪਤ ਅਵਸਥਾ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੀਂਦ ਨੂੰ ਵਾਚਣ ਵਾਲਾ ਆਤਮ ਤੱਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਆਸਰੇ ਇਸ ਦੀ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਵਿਚ ਉਸ ਘੁਕ ਨੀਂਦ ਦਾ ਅਨੰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੁਕ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਸੁੱਤਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਜੋ ਸਾਖਸ਼ੀ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਆਪ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਤਮਾ ਆਖਦੇ ਹਨ ਜੋ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਅਲੋਪ ਹੈ, ਉਹ ਅਸਲੀ ਤੁਰੀਆ ਅਵਸਥਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਸੰਤ ਜੀ! ਜਿਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਆਸਰੇ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਮ ਰੂਪ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਤਕ ਕੇ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਕਰੋ ਅਤੇ ਆਤਮ ਚਿੰਤਨ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਭਰਮ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਤਾਂ ਸਤਿ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਭਰਮ ਮਿਟ ਗਿਆ ਅਤੇ ਝੂਠੀ 'ਮੈਂ' ਗਿਆਨ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਜੋ ਕਿ ਬਿਲਕੁਲ ਅਸਲੀਅਤ ਹੈ, ਦਿਸੇਗਾ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਕਰਕੇ ਨਾ ਦੇਖੋ, ਇਸ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਜਾਣੋ। ਤੁਹਾਡੀ ਵੀ ਕੋਈ ਵੱਖਰੀ ਹਸਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਰਾ ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਅਤੇ ਆਤਮ ਚਿੰਤਨ ਦੇ ਸਾਧਨ ਨਾਲ ਜੋ ਪੰਜਾਂ ਭਰਮਾਂ ਦੀਆਂ ਵਲਗਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ, ਸਤਿ ਚਿਤ ਅਨੰਦ, ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ, ਅਬਾਧ

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਤੀਸਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਏਹੁ ਵਿਸੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੁਮ ਦੇਖਦੇ

ਏਹੁ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ

ਹਰਿ ਰੂਪੁ ਨਦਰੀ ਆਇਆ॥ ਅੰਗ - 922

ਇਹ ਸਾਰੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਸੰਤ ਮਜ਼ਨੂੰ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਪੰਜੇ ਭਰਮਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਮਹਾਂਵਾਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਆਪਾ ਮਿਟਾ ਕੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਅਨੇਕ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਭਰਮ ਦੇ ਜਵਾਰਭਾਟੇ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ, ਆਤਮ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਾ ਕੇ, ਉਨਮਨੀ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਾ ਕੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਨੁਭਵ ਕਰਾ ਦਿਤਾ -

ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ॥

ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ

ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ॥ ਅੰਗ - 846

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਕੌਤਕ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੇ ਅਸੀਂ ਵਿਚਾਰੀਏ ਤਾਂ ਇਕ ਵਖਰੇ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਵੈਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਚੰਦੂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਫੜਿਆ ਗਿਆ, ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਚੰਦੂ ਨੇ ਜਾਂ ਜਿਸ-ਜਿਸ ਨੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਨ ਦਾ ਕਰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਰਮ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਲ ਭੁਗਤਾਵੇਗਾ। ਆਪ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕੌਤਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਸਾਖੀਆਂ ਹਨ, ਆਪ ਦੇ ਜੁੱਧਾਂ ਜੰਗਾਂ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਸਭ ਹੀ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਕਿਸੇ ਕੌਮ ਨਾਲ, ਕਿਸੇ ਵਰਗ ਨਾਲ ਕੋਈ ਭੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਮਸਜਿਦ ਬਣਾ ਕੇ ਦਿਤੀ। ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਯੋਧੇ, ਰਾਠ, ਰਾਜਪੂਤ, ਰਾਜੇ-ਰਾਣੇ ਅਤੇ ਮੁਗਲ ਹਾਕਮ ਆਪ ਜੀ ਉਪਰ ਬਹੁਤ ਅਕੀਦਤ ਰਖਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਤੋਂ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਸੋਝੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁਖ ਦਰਵੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੀਆਂਮੀਰ, ਸਿਕੰਦਰ, ਅਉਲੀਆ ਆਦਿ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਰੂਪ ਜਾਣਦੇ ਸਨ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਜਦੋਂ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਪੀਰ ਮੀਆਂਮੀਰ ਤੋਂ ਵਲੀ ਅੱਲਾਹ (ਸੰਤ, ਮਹਾਤਮਾ) ਦੇ ਲੱਛਣ ਪੁੱਛੇ ਤਾਂ ਪੀਰ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੋ ਸਾਰੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਤਿਸ਼ਨਾ ਮਿਟਾ ਕੇ ਨਿਰਇੱਛਤ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਲਿਵ ਲਾਈ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ, ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੁਰਨਾ ਨਾ ਉਠੇ, ਸਦੀਵ ਆਤਮ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਲੀਨ ਰਹੇ; ਉਹ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਵਲੀ ਅੱਲਾਹ, ਖੁਦਾ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਵਲੀ ਅੱਲਾਹ ਅੱਜ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਹੈ? ਤਾਂ ਪੀਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਾਂ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ

ਜੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਚੰਦੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਕੈਦ ਕਰਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਤਸੀਹੇ ਦਿਤੇ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਲਾਲ ਸੁਰਖ ਹੋਈ ਤੱਤੀ ਲੋਹ ਉਪਰ ਇਉਂ ਆਸਣ ਲਾਈਂ ਬੈਠੇ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਨਰਮ ਗਦੈਲਿਆਂ ਦਾ ਆਸਣ ਹੋਵੇ। ਸਰੀਰ ਸੜ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਨੂਰ ਲਿਸ਼ਕਾਰੇ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੀਸ ਵਿਚ ਅੱਗ ਤੋਂ ਵੀ ਗਰਮ ਰੋਤਾ ਪਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਆਪ ਪੂਰਨ ਸਤਿ ਚਿਤ ਅਨੰਦ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਹੋਏ, ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਿਰਵੈਰ, ਸ਼ਾਂਤ ਚਿਤ ਸਨ।

ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਕ ਵੀ ਫੁਰਨਾ ਆ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਗਰਕ ਕਰ ਦੇਣ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਸੀ। ਉਹ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਬਰ ਸਨ, ਉਹ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿਤੇ ਗਏ। ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਪੱਤਰ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਗੱਦੀ ਉਪਰ ਛੇਵੇਂ ਗੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟੇ ਹਨ, ਉਹ ਭੀ ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸ਼ੰਕਾ ਆਇਆ ਕਿ ਪੀਰ ਜੀ! ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕਰਨੀ ਵਰਜਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ ਗਿਣਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਐਨੀ ਮਹਿਮਾ ਕਿਉਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ? ਤਾਂ ਪੀਰ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਪੀਰ, ਫਕੀਰ, ਸੰਤ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਆਪਣੇ ਮਰਾਕਬੇ (ਸਮਾਧੀ) ਵਿਚੋਂ ਮੰਜ਼ਿਲ-ਦਰ-ਮੰਜ਼ਿਲ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਕੇ ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਪੁੱਜਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਸ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਫਿਨਾਹੇ ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਨਿਰਗੁਣ ਅਵਸਥਾ ਮੰਡਲ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਨਿਕਲਦਿਆਂ ਵੇਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹੋ ਸਰੂਪ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਗਵਾਲੀਅਰ ਦੇ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਕੈਦ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਹਾਂਗੀਰ! ਤੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਉਪਰ ਯਕੀਨ ਲਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਖਾਸ ਰੂਪ ਹੈ, ਓਹੀ ਸਰੂਪ ਸਭ ਨੂੰ ਮਰਾਕਬੇ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਮੈਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਦੱਸੀ? ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਕੇ ਬੰਦ ਖਲਾਸੀ ਕਰਕੇ ਅਸੀਸਾਂ ਲੈਂਦਾ। ਪੀਰ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਅੱਲਾਹ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਸੁਰ ਹੋਏ-ਹੋਏ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਕੋਈ ਇਸ ਭਾਣੇ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਵਿਚ ਦਖਲ ਦੇਵੇ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪਛੁਤਾਇਆ। ਇਸ ਬਚਨ ਤੋਂ ਮੁਤਾਸਰ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਲੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕੱਲਿਆਂ ਹੀ ਰਿਹਾਅ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸਗੋਂ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕੈਦ ਵਿਚ, ਜੀਵਨ ਮੌਤ ਦੇ ਘੋਲ ਵਿਚ ਪਏ ਹੋਏ 52 ਰਾਜੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਇੱਛਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਬੰਦ ਖਲਾਸ ਕਰਨੇ ਪਏ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਬੇਅੰਤ ਹੈ। ਜੋ ਵੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਆਪ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਉਥੇ ਪੁੱਜ ਕੇ ਉਸਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਈ ਰੂਪੇ ਤੇ ਭਾਈ ਸੰਧੂ ਦਾ ਅਤਿ ਠੰਢਾ ਜਲ ਪੀਣ ਲਈ 40 ਕੋਹ ਦਾ ਪੈਂਡਾ, ਛਿਨ ਵਿਚ ਕਰਕੇ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿਆਸਿਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਆਪ ਵੀ ਪਾਣੀ ਪੀਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਲ ਪਿਲਾ ਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਵਰ ਦਿਤੇ।

ਮਾਈ ਭਾਗਭਰੀ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਲਈ ਆਪ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਪੁਜਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਦੇ ਪਰਲੋਕ ਗਮਨ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚ ਲੀਨ ਕਰਾ ਦਿਤਾ।

ਸੋ ਸਾਰੇ ਨਾਮ ਰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਉਪਰ ਪੂਰੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਲਿਆਉਣ ਜੋ ਅੱਜ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਹੈ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਨੀ ਆਵਸ਼ਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕਮਾਉਣਾ ਹੀ ਅਸਾਡਾ ਪ੍ਰਮ ਮਨੋਰਥ ਹੈ। ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਪਏ ਹੋਏ ਵੀਰ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀਆਂ ਦਲਦਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਗਰਕ ਨਾ ਹੋਣ। ਉਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਰਬ ਸ੍ਰੋਸ਼ਟ ਦਰਜੇ ਉਪਰ ਰਖਦੇ ਹੋਏ, ਸਤਿ ਦਾ ਜੀਵਨ ਅਪਣਾਅ ਕੇ ਉਚੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਜਦੋਂ ਇਸ ਮੀਰੀ ਦੀ ਖੇਡ ਨੂੰ ਖੇਡਣਗੇ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਉਹ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਰਾਜੇ ਹੋਣਗੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

**ਰਾਜਾ ਸਗਲੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕਾ
ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਮਨੁ ਭਿੰਨਾ॥ ਅੰਗ - 707**

ਦੁਨਿਆਵੀ ਰਾਜਿਆਂ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਕੋਊ ਹਰਿ ਸਮਾਨਿ ਨਹੀ ਰਾਜਾ ॥
ਏ ਭੂਪਤਿ ਸਭ ਦਿਵਸ ਚਾਰਿ ਕੇ
ਝੁਠੇ ਕਰਤ ਦਿਵਾਜਾ॥ ਅੰਗ - 856
ਰਾਜ ਮਿਲਖ ਸਿਕਦਾਰੀਆ ਅਗਨੀ ਮਹਿ ਜਾਲੁ॥
ਅੰਗ - 811**

ਸੱਚਾ ਰਾਜ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਵਲੋਂ ਹੀ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ-

**ਜਿਸ ਨੋ ਬਖਸੇ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ॥
ਨਾਨਕ ਪਾਤਸਾਹੀ ਪਾਤਸਾਹੁ॥ ਅੰਗ - 5
ਨਾਨਕ ਹੋਰਿ ਪਾਤਸਾਹੀਆ ਕੂੜੀਆ
ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਪਾਤਸਾਹ॥ ਅੰਗ - 1413**

**ਜਿਸੁ ਨਾਮੁ ਰਿਦੈ ਸੋਈ ਵਡ ਰਾਜਾ॥
ਅੰਗ - 1155**

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰਮੁਖ ਪਦਵੀ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਤੁਲ ਕੋਈ ਦੁਨਿਆਵੀ ਰਾਜਾ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ -

**ਪੰਡਿਤ ਸੂਰ ਛਤ੍ਰਪਤਿ ਰਾਜਾ
ਭਗਤਿ ਬਰਾਬਰਿ ਅਉਰੁ ਨ ਕੋਇ॥
ਅੰਗ - 858**

ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਜੋ ਨਿਰਾ ਸਿਪਾਹੀ ਹੋ ਕੇ ਰਾਜ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਖਪਤ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਭੀ ਜੇ ਪਤ ਲੇਖੇ ਵਿਚ ਨਾ ਪਈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਨਿਰਾਫਲ ਹੋਣਗੇ-

ਲਖ ਲਸਕਰ ਲਖ ਵਾਜੇ ਨੇਜੇ
 ਲਖ ਉਠਿ ਕਰਹਿ ਸਲਾਮੁ॥
 ਲਖਾ ਉਪਰਿ ਫੁਰਮਾਇਸਿ ਤੇਰੀ
 ਲਖ ਉਠਿ ਰਾਖਹਿ ਮਾਨੁ॥
 ਜਾਂ ਪਤਿ ਲੇਖੈ ਨਾ ਪਵੈ
 ਤਾਂ ਸਭਿ ਨਿਰਾਫਲ ਕਾਮ॥ ਅੰਗ - 358

ਅਤੇ ਹੋਰ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ -

ਰਾਜੇ ਓਇ ਨ ਆਖੀਅਹਿ
 ਭਿੜਿ ਮਰਹਿ ਫਿਰਿ ਜੁਨੀ ਪਾਹਿ॥
 ਨਾਨਕ ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਨਕੀ ਵਢੀ ਫਿਰਹਿ
 ਸੋਭਾ ਮੂਲਿ ਨ ਪਾਹਿ॥ ਅੰਗ - 590

ਸੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਨਿਰੀਆਂ ਰਾਜ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦੀ ਕਿਤੇ ਵੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਿਸਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਜੋ ਰਾਜੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾੜਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਤਖਤਿ ਰਾਜਾ ਸੋ ਬਹੈ ਜਿ ਤਖਤੈ
 ਲਾਇਕ ਹੋਈ॥
 ਜਿਨੀ ਸਚੁ ਪਛਾਣਿਆ ਸਚੁ ਰਾਜੇ ਸੇਈ॥
 ਏਹਿ ਭੂਪਤਿ ਰਾਜੇ ਨ ਆਖੀਅਹਿ
 ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਦੁਖੁ ਹੋਈ॥ ਅੰਗ - 1088

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰਮੁਖ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਗੁਰਮੁਖ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਹਉਮੈ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਭਾਵ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਫੇਰ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਈਆਂ ਰੂਹਾਂ ਦੀ, ਸੰਸਾਰ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਸਹਿਤ ਡਿਊਟੀ ਦੇਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਕ ਬੜਾ ਭੁਲੇਖਾ ਅਸਾਡੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਪਾ ਛੱਡਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਸੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਹੀ ਅਸਾਡਾ ਪ੍ਰਮ ਨਨੋਰਥ ਹੈ; ਬੰਦਗੀ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਐਸਾ ਆਦੇਸ਼ ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਜ਼ਰੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਗੁਰੂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸ਼ਬਦ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ-

ਸਤਿਗੁਰ ਬਚਨ ਬਚਨ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰ
 ਪਾਧਰੁ ਮੁਕਤਿ ਜਨਾਵੈਗੋ॥ ਅੰਗ - 1310

ਇਸ ਕਰਕੇ ਅੱਜ ਅਸਾਨੂੰ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਬਾਣੀ ਦੇ ਚਾਨਣੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਤੋਰੀਏ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਖਾਲਸੇ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਖਾਲਸਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੀ ਫੌਜ॥
 ਪ੍ਰਗਟਿਓ ਖਾਲਸਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਕੀ ਮੌਜ॥
 (ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚੋਂ')

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਓਹੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਖਾਲਸਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ -

ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ,
 ਸੋ ਹੈ ਖਾਲਸ ਦੇਵ॥
 ਪ੍ਰਭ ਮਹਿ, ਮੋ ਮਹਿ, ਤਾਸ ਮਹਿ,
 ਰੰਚਕ ਨਾਹਨ ਭੇਵ॥ (ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚੋਂ)

ਸੋ ਆਤਮ ਰਸੀਆ ਜਦੋਂ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਖੇਡ ਖੇਡਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦ੍ਰਿੜ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਨਾ ਹਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਲਾਭ ਦੀ ਕੋਈ ਲਾਲਸਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਰੂਪ ਜਾਣ ਕੇ ਇਸ ਵਿਚ ਆਪ ਵੀ ਵਿਚਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨੇਕੀ, ਪਰਉਪਕਾਰ, ਆਪਾ ਵਾਰੂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਕੈਂਡਲਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਫਸਦਾ, ਦੇਸ਼ ਦੀ, ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਮ ਪਵਿਤਰ ਮੰਦਰ ਸਮਝ ਕੇ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਸਭ ਆਪਣੇ ਲਗਦੇ ਹਨ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਮੀਰੀ ਤੇ ਪੀਰੀ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਅਮਨ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਐਟਮ ਬੰਬ ਸਟੋਰਾਂ ਵਿਚ ਪਏ ਹੀ ਪੁਰਾਣੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਰਚਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਸੜਕਾਂ, ਕਾਲਜਾਂ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮੁਖ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਦੀ ਉਕਾ ਹੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਮਿਟ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਭੈ, ਵੈਰ, ਬੇਵਿਸ਼ਵਾਸੀ, ਬਦਲਾ ਲਊ ਬਿਰਤੀ, ਆਸਾ ਤੇ ਅੰਦੇਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਮਿਟ ਕੇ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਹਰ ਥਾਂ ਸੁੰਦਰਤਾਵਾਂ ਤੇ ਖੇੜਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। 80% ਰੋਗ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲਣ ਕਰਕੇ, ਮਾਨਸਿਕ ਬੋਝ (strain) ਕਰਕੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਰੋਗ ਨਾਮ ਦਾਰੂ ਨਾਲ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਬਚਦੇ 20% ਰੋਗ ਭੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਪ੍ਰਭੂ ਰਸ ਵਿਚ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। Resistance (ਬਚਾਊ) ਸ਼ਕਤੀ ਪੂਰੇ ਜੋਬਨ ਤੇ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਦਾਸੀਆਂ, ਝੋਰੇ, ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਖੇੜਿਆਂ ਭਰੇ ਹੁਸਨ ਦਾ ਕੋਹੜ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ।

ਜੀਅ ਭਰ ਕੇ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਖੇਡ ਖੇਡੋ ਪਰ ਦਇਆ, ਖਿਮਾਂ, ਸ਼ਾਂਤੀ, ਸੰਤੋਖ, ਸੋਚ, ਸ਼ੀਲ, ਸੰਤੋਖ, ਸੇਵਾ, ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ ਓਟ ਲੈ ਕੇ ਖੇਡੋ। ਤੁਹਾਡੇ ਉਪਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਦਿਲਾਂ ਤੇ ਰਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਣ ਜਾਵੋਗੇ। ਉਪਰਲੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਧਰਮ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਜ਼ਹਬੀ ਦੀਵਾਰਾਂ ਕਾਇਮ ਨਾ ਕਰੋ, ਧਰਮੀ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਅਪਣਾਓ, ਫਿਰ ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ੰਕਿਆਂ ਰਹਿਤ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ, ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਬਖਸ਼ੇਗਾ। ਫੇਰ ਤੁਹਾਡਾ ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਦੇ ਕਰਮ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣਾ ਸਫਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਕ ਪਾਖੰਡ ਹੀ ਹੈ, ਪਾਖੰਡੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਕਦੇ ਸਦੀਵੀ ਜਿੱਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ।

ਧੰਨੁ ਧੰਨੁ ਧੰਨੁ ਜਨੁ ਆਇਆ ॥

(ਸ੍ਰੀ 108 ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ)

ਜਨਮ ਦਿਵਸ - 5 ਅਗਸਤ, 1905

ਸੰਸਾਰ ਯਾਤਰਾ ਸਪੰਨਤਾ - 26 ਅਗਸਤ 1975

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ

ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਧੰਨੁ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ

ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ ॥ ਅੰਗ - ੨੫੬
ਧਾਰਨਾ - ਧੂੜੀ ਮੁਖ ਲਾਵਾਂ ਜੀ,
ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦਨਾ ਕਰ ਕੇ।

ਜਲ ਢੋਵਉ ਇਹੁ ਸੀਸ ਕਰਿ ਕਰ ਪਗ ਪਖਲਾਵਉ॥
ਬਾਰਿ ਜਾਉ ਲਖ ਬੇਰੀਆ ਦਰਸੁ ਪੇਖਿ ਜੀਵਾਵਉ ॥ ੧ ॥
ਕਰਉ ਮਨੋਰਥ ਮਨੈ ਮਾਹਿ ਅਪਨੇ ਪ੍ਰਭ ਤੇ ਪਾਵਉ ॥
ਦੇਉ ਸੁਹਨੀ ਸਾਧ ਕੈ ਬੀਜਨੁ ਢੋਲਾਵਉ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਗੁਣ ਸੰਤ ਬੋਲਤੇ ਸੁਣਿ ਮਨਹਿ ਪੀਲਾਵਉ ॥
ਉਆ ਰਸ ਮਹਿ ਸਾਂਤਿ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਹੋਇ
ਬਿਖੈ ਜਲਨਿ ਬੁਝਾਵਉ ॥ ੨ ॥ ਅੰਗ - ੨੫੭

ਧਾਰਨਾ - ਤਿਨ ਮਿਲ ਹਰਿ ਗਾਵਹੁ ਜੀ, ਜਬ ਭਗਤ ਕਰੇ ਸੰਤ ਮੰਡਲੀ।

ਜਬ ਭਗਤਿ ਕਰਹਿ ਸੰਤ ਮੰਡਲੀ ਤਿਨੁ ਮਿਲਿ ਹਰਿ ਗਾਵਉ ॥
ਕਰਉ ਨਮਸਕਾਰ ਭਗਤ ਜਨ ਧੂਰਿ ਮੁਖਿ ਲਾਵਉ ॥ ੩ ॥
ਉਠਤ ਬੈਠਤ ਜਪਉ ਨਾਮੁ ਇਹੁ ਕਰਮੁ ਕਮਾਵਉ ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਹਰਿ ਸਰਨਿ ਸਮਾਵਉ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੮

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੰਕੋਚਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਦੂਰ-ਦਰਾਜ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਪਹੁੰਚੇ ਓ। ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਦਾ ਦਿਹਾੜਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦੇ ਪੁਰਾਤਨ ਤਿਉਹਾਰ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਰੱਖੜੀ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਹੈ। ਰਾਖੀ ਜੋ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ ਉਹ ਬਹੁਤ ਸਾਧਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਕਰਕੇ ਤਪੱਸਿਆ ਕਰਕੇ, ਭੈਣਾਂ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਦੇ ਹੱਥ 'ਤੇ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਇਸ ਆਸ਼ੇ, ਇਸ ਅਰਦਾਸ ਨਾਲ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਇਸ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਹਰ ਥਾਂ ਤੇ ਹੋਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਭੈਣ ਦਾ ਪਿਆਰ ਸੀ ਵੀਰ ਨਾਲ, ਆਪ ਤਾਂ ਉਹ ਖਤਮ ਹੋਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਸੀ, ਲੇਕਿਨ ਭਰਾ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਓਹਲੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ। ਸੋ ਇਹ ਇਕ ਪਿਆਰ ਦਾ, ਡੂੰਘੇ ਭਾਵਾਂ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਲੇਕਿਨ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਰਾਖੀ ਦੱਸੀ ਹੈ, ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ -

ਤਾਤੀ ਵਾਉ ਨ ਲਗਈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸਰਣਾਈ ॥

ਚਉਗਿਰਦ ਹਮਾਰੈ ਰਾਮ ਕਾਰ ਦੁਖੁ ਲਗੈ ਨ ਭਾਈ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੯

ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਜੋ ਰਾਖੀ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਰੋਗਨ ਤੇ ਅਰ ਸੋਗਨ ਤੇ
ਜਲ ਜੋਗਨ ਤੇ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ ਬਚਾਵੈ ॥
ਸਤ੍ਰੁ ਅਨੇਕ ਚਲਾਵਤ ਘਾਵ
ਤਉ ਤਨ ਏਕ ਨ ਲਾਗਨ ਪਾਵੈ ॥
ਰਾਖਤ ਹੈ ਅਪਨੋ ਕਰ ਦੇ ਕਰ
ਪਾਪ ਸਮੁੰਹ ਨ ਭੋਟਨ ਪਾਵੈ ॥
ਔਰ ਕੀ ਬਾਤ ਕਹਾ ਕਹ ਤੋ ਸੋਂ
ਸੁ ਪੇਟ ਹੀ ਕੇ ਪਟ ਬੀਚ ਬਚਾਵੈ ॥

ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਰਖਵਾਰੇ ॥ ਚਉਕੀ ਚਉਗਿਰਦ ਹਮਾਰੇ ॥
ਰਾਮ ਨਾਮਿ ਮਨੁ ਲਾਗਾ ॥ ਜਮੁ ਲਜਾਇ ਕਰਿ ਭਾਗਾ ॥ ੧ ॥
ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਤੂ ਮੇਰੇ ਸੁਖਦਾਤਾ ॥
ਬੰਧਨ ਕਾਟਿ ਕਰੇ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖੁ ਬਿਧਾਤਾ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭੁ ਅਬਿਨਾਸੀ ॥ ਤਾ ਕੀ ਸੇਵ ਨ ਬਿਰਥੀ ਜਾਸੀ ॥
ਅਨਦ ਕਰਹਿ ਤੇਰੇ ਦਾਸਾ ॥ ਜਪਿ ਪੂਰਨ ਹੋਈ ਆਸਾ ॥

ਅੰਗ - ੬੨੬

ਸੋ ਉਹ ਚਉਕੀ ਹੈ ਇਥੇ ਵੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਵੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਰਾਮ ਦਾ ਨਾਮ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸ ਗਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਿਹੜਾ ਜਮਦੂਤ ਹੈ, ਉਹ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਦਾ ਭੱਜ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਜਮੁ ਲਜਾਇ ਕਰਿ ਭਾਗਾ ॥

ਅੰਗ - ੬੨੬

ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਦਾ। ਸੋ ਉਹ ਰਾਖੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਸਾਧਨ ਕਰੋ, ਜਦ ਇਕ ਖਾਸ ਅਵਸਥਾ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਵਿਚ ਨਾ ਸੁੱਤੇ ਨਾ ਜਾਗਦੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਦਾ। ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਜਪੀ ਜਾਵੇ, ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜਪੀ ਜਾਵੇ, ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਜਪੀ ਜਾਵੇ, ਰੋਮ-ਰੋਮ ਨਾਲ ਜਪੀ ਜਾਵੇ, ਸੂਸ ਦੇ ਨਾਲ ਜਪੀ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਹੈ ਉਹਦਾ ਧਿਆਨ ਹਰ ਵਕਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਨਾਮ ਜਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਕੰਨ ਨਾਮ ਸੁਣਦੇ ਨੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਇਹ ਨਾਮ ਦੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਨੇ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾ ਭੁੱਲੇ, ਜਿਸਨੂੰ ਨਾ ਭੁੱਲੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਦਰਜਾ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸਾਧੂ ਦਾ।

ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨ ਵਿਸਰੈ ਹਰਿ ਨਾਮੰ ਮਨਿ ਸੰਤੁ ॥

ਧੰਨੁ ਸਿ ਸੇਈ ਨਾਨਕਾ ਪੂਰਨੁ ਸੇਈ ਸੰਤੁ ॥

ਅੰਗ - ੩੧੯

ਸੰਤ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਏਸ ਕਰਕੇ ਨੇ -

ਕਬੀਰ ਸੇਵਾ ਕਉ ਦੁਇ ਭਲੇ ਏਕੁ ਸੰਤੁ ਇਕੁ ਰਾਮੁ ॥ ਅੰਗ -

੧੩੨੩

ਕਿਉਂ ਭਲੇ ਨੇ ਦੋਵੇਂ। ਕਹਿੰਦੇ -

ਰਾਮੁ ਜੁ ਦਾਤਾ ਮੁਕਤਿ ਕੇ ਸੰਤੁ ਜਪਾਵੈ ਨਾਮੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੨੩

ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਨਾਮ ਜਪਾਉਣਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਦਾਤ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਸੋ ਜੋ ਸਾਧੂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ। ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਲੋਂ ਭੇਜੇ ਹੋਏ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਬਾਕੀ ਸੰਸਾਰ ਜਿੰਨਾ ਹੈ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ, ਕੋਈ ਦੁੱਖ ਭੋਗਣ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਸੁਖ ਭੋਗਣ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਕਰਜ਼ਾ ਦੇਣ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਲੈਣ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਆਉਣਾ ਤੇ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਆਉਣਾ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਫਰਕ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਆਇਆਂ 'ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ, ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਹੋਰ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਗੰਧਲਾ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਘਚੋਲਾ ਫੇਰ ਜਾਵਾਂਗੇ ਇਥੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਮੰਡਲ ਦੇ ਵਿਚ। ਲੜਾਈਆਂ, ਝਗੜੇ ਫਸਾਦ ਫਿਰਕਾ ਪ੍ਰਸਤੀ, ਬੇਅੰਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਐਸੀਆਂ ਕਰ ਜਾਵਾਂਗੇ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਹੁਣ ਵੀ ਦੁਖੀ ਹੋਵੇ, ਜਿਹਨੇ ਆਉਣਾ ਹੈ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਉਹ ਵੀ ਦੁਖੀ ਹੋਵੇ। ਲੇਕਿਨ ਜੋ ਸਾਧੂ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਜਦੋਂ ਸੰਸਾਰ ਅਤਿ ਦਾ ਦੁਖੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਜਦ ਤਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਦੂਸਰੇ ਕਮਾਈ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਚਾਹੇ ਸੌ ਸਾਲ ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਲ, ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਹੁੰਦਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਆਉਂਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸੋ ਸਾਡਾ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਐਨਾ ਹੀ ਫਰਕ ਹੈ, ਆਉਂਦੇ ਅਸੀਂ ਵੀ ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਹਾਂ। ਉਵੇਂ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਉਵੇਂ ਸੌਂਦੇ ਹਾਂ, ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਆਰਾਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਲੇਕਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤੇ ਸਾਡਾ ਫਰਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਉਣਾ ਜੋ ਹੈ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਧੰਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਤਾ ਵੀ ਧੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ-

ਤਿਨ ਧੰਨੁ ਜਣੇਈ ਮਾਉ ਆਏ ਸਫਲੁ ਸੇ ॥ ਅੰਗ - ੪੮੮

ਸਾਡਾ ਆਉਣਾ ਉਲਾਂਭਿਆਂ ਦਾ ਮਿਲਣਾ ਹੈ -

ਜਿਹ ਕੁਲਿ ਪੂਤੁ ਨ ਗਿਆਨ ਬੀਚਾਰੀ ॥

ਬਿਧਵਾ ਕਸ ਨ ਭਈ ਮਹਤਾਰੀ ॥ ਅੰਗ - ੩੨੮

ਪਹਿਲੀਓ ਗਾਲ੍ਹ ਮਾਂ ਨੂੰ ਖਲਾ ਲਈ, ਰੱਬ ਤੋਂ ਖਲਾਈ। ਬੜੀ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹ ਕਵਾ ਕੇ ਰਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ। ਲੇਕਿਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਕੱਢ ਦਿਤੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਉਹ ਵਿਧਵਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਹੁੰਦੀ ਕਿਉਂ? ਐਡੀ ਗਾਲ੍ਹ ਕਿਉਂ ਲੱਗੀ? ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਿਆ। ਮਾਂ

ਵਿਚਾਰੀ ਬੇਕਸੂਰ, ਉਹਨੂੰ ਉਲਾਂਭਾ ਸਹਿਣਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਉਲਾਂਭਾ ਹੈ।

ਜਿਹ ਨਰ ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਨਹਿ ਸਾਧੀ ॥

ਜਨਮਤ ਕਸ ਨ ਮੁਓ ਅਪਰਾਧੀ ॥

ਅੰਗ - ੩੨੮

ਐਹ ਅਪਰਾਧੀਆ! ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ, ਤੂੰ ਜੰਮਦਾ ਹੀ ਮਰ ਜਾਂਦਾ। ਤੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਭਜਨ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨਾ। ਸੋ ਸਾਡਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਰਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਆਇਆਂ 'ਤੇ ਜਗਤ ਤਰ ਜਾਵੇ,

ਜੋ ਜਾਨੈ ਤਿਸੁ ਸਦਾ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥

ਆਪਿ ਮਿਲਾਇ ਲਏ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਇ ॥

ਓਹੁ ਧਨਵੰਤੁ ਕੁਲਵੰਤੁ ਪਤਿਵੰਤੁ ॥

ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਜਿਸੁ ਰਿਦੈ ਭਗਵੰਤੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੪

ਧੰਨੁ ਧੰਨੁ ਧੰਨੁ ਜਨੁ ਆਇਆ ॥

ਜਿਸੁ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸਭੁ ਜਗਤੁ ਤਰਾਇਆ ॥

ਜਨ ਆਵਨ ਕਾ ਇਹੈ ਸੁਆਉ ॥

ਜਨ ਕੈ ਸੰਗਿ ਚਿਤਿ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥

ਆਪਿ ਮੁਕਤੁ ਮੁਕਤੁ ਕਰੈ ਸੰਸਾਰੁ ॥

ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਜਨ ਕਉ ਸਦਾ ਨਮਸਕਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੫

ਐਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਆਉਣਾ ਧੰਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਭੇਜੇ ਹੋਏ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਸੱਦੇ ਹੋਏ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਅਸੀਂ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਕਰਮ ਭੋਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਹੋਰ ਕਰਮ ਭੋਗਣ ਵਾਸਤੇ। ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਮੁਕਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਬੰਧਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਆਉਣਾ ਧੰਨ ਹੈ।

ਅੱਜ ਆਪ ਸਾਰੇ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ, 5 ਅਗਸਤ ਨੂੰ 1905 ਦੇ ਕਰੀਬ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਰਾੜੇ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਆਉਣਾ ਹੋਇਆ। ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਨਾਟ ਕੀਤਾ ਇਥੇ ਆ ਕੇ, ਜਿਸਨੂੰ ਜੇ ਦੱਸਣ ਲੱਗੀਏ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸਾਲ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਹਿਰਦਿਆਂ ਦੇ ਵਪਾਰੀ ਸੀ, ਹਿਰਦੇ ਗਿਰਵੀ ਕਰਾ ਲੈਂਦੇ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਬਦਲੇ ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਉਸਨੂੰ ਚਲਾ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਬੰਧਨ ਤੋੜ ਦਿੰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਐਸਾ ਪਿਆਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਿਰਦਿਆਂ 'ਚ ਵਸਿਆ, ਅੱਜ ਗਇਆਂ ਨੂੰ ਕਿੰਨੇ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਲੇਕਿਨ ਪਿਆਰ ਘਟਣ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਹੁਕ ਉਠਦੀ ਹੈ, ਇਕ ਲੋਚਾ ਉਠਦੀ ਹੈ ਮਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

**ਧਾਰਨਾ - ਸਾਜਣ ਤਾਂ ਚਲੇ ਗਏ ਜੀ,
ਮੇਲਾ ਹੁਣ ਹੋਵੇ ਕਿਵੇਂ।**

ਸਾਜਣ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ ਕਿਉਂ ਮੇਲਾ ਹੋਈ ॥

ਜੇ ਗੁਣ ਹੋਵਹਿ ਗੰਠੜੀਐ ਮੇਲੇਗਾ ਸੋਈ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੯

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਜੋ ਅਸਲੀ ਸੱਜਣ ਨੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਨਕਲੀ ਸੱਜਣ ਨੇ, ਇਕ ਅਸਲੀ ਸੱਜਣ ਨੇ। ਨਕਲੀ ਸੱਜਣਾਂ ਨੂੰ ਕੱਚੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸਲੀ ਸੱਜਣਾਂ ਨੂੰ ਪੱਕੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸੱਜਣ ਜਿਹੜਾ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਨਾ ਛੱਡੇ, ਜੋ ਫੇਰ ਵੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਸਲੀ ਸੱਜਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ -

ਨਾਨਕ ਕਚੜਿਆ ਸਿਉ ਤੋੜਿ ਫੁਢਿ ਸਜਣ ਸੰਤ ਪਕਿਆ ॥

ਓਇ ਜੀਵੰਦੇ ਵਿਛੁੜਹਿ ਓਇ ਮੁਇਆ ਨ ਜਾਹੀ ਛੋੜਿ ॥ ਅੰਗ

- ੧੧੦੨

ਦੋਹਾਂ 'ਚ ਫਰਕ ਕੀ ਹੈ, ਕੱਚੇ ਤੇ ਪੱਕੇ 'ਚ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਸੱਜਣ ਨੇ ਤੇਰੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ, ਇਹ ਸਭ ਮਾਇਆ ਦੇ ਸੱਜਣ ਨੇ, ਪ੍ਰਭਤਾ ਦੇ ਸੱਜਣ ਨੇ, ਕੋਈ ਬਿਪਤਾ ਆ ਜਾਏ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਨਿਭੇਗਾ। ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਏਗਾ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕੱਲਾ ਰਹਿ ਜਾਏਗਾ, ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਜਾਵੇਗਾ, ਫੇਰ ਵੀ ਇਕੱਲਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਸੱਜਣ ਕਾਹਦੇ ਹੋਏ-

ਸਜਣ ਸੋਈ ਨਾਲਿ ਮੈ

ਚਲਦਿਆ ਨਾਲਿ ਚਲੰਨਿ ॥

ਜਿਥੈ ਲੇਖਾ ਮੰਗੀਐ ਤਿਥੈ ਖੜੇ ਦਿਸੰਨਿ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੯

ਜਿਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਵੀ ਸੰਕਟ ਆ ਜਾਏ ਉਥੇ ਨਾਲ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਸੱਜਣ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਲਾ ਹੋ ਵੀ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਪੁਛਹੁ ਜਾਇ ਸਿਆਣਿਆ ਆਗੈ ਮਿਲਣੁ ਕਿਨਾਹ ॥ ਅੰਗ - ੫੯੫

ਮਿਲਿਆ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਵਿਛੁੜ ਗਿਆ ਉਹ ਵਿਛੁੜ ਹੀ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ ਐਸੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਕ ਸ਼ਰਤ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਗੁਣ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਣ ਤਾਂ ਫੇਰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਵੀ ਮੇਲਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾਣ 'ਤੇ ਵੀ ਮੇਲਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਐਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ 26 ਅਗਸਤ ਦਿਨ ਦੇ ਦੋ ਵਜੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋਰ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਆਪਣਾ ਪੰਜ ਭੂਤਕ ਚੌਲਾ ਛੱਡ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਉਥੇ ਤਕਰੀਬਨ ਉਸ ਵਕਤ ਪੈਂਦੇ ਅੱਠ ਵਜੇ ਸੀ। ਇਥੇ ਦੋ ਵਜਦੇ ਨੇ। ਲੇਕਿਨ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਯਾਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਨਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਦੱਸਾਂ ਗੁਰੂਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਮੁਖੀ ਜਥੇਦਾਰ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀ ਯਾਦ ਸਾਡੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਜ਼ੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ ਗਿਆਨ

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ, ਜੋ ਨਾਮ ਦੀ ਬਰਕਤ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਉਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਬਖਸ਼ੀ ਸੀ, ਉਥੇ ਨਦੀ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਗਈ, ਉਹ ਅੱਗੇ-ਅੱਗੇ ਵਧਦੀ ਗਈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁੰਡੇ ਖੇਲਦੇ ਨੇ, ਜੋਤੀ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਇਟਲੀ ਵਿਚੋਂ, ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਲਈ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਕਿੰਨਿਆਂ ਹੱਥਾਂ 'ਚੋਂ ਬਦਲ ਕੇ ਫੇਰ ਪ੍ਰਜੂਲਤ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਬਾ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੋ ਸੋਢੀ ਸਨ, ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਬੈਠ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਪਾਖੰਡ ਨੂੰ ਚੱਲਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ। ਬੇਅੰਤ ਗੁਰੂ ਬਣ ਗਏ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ। ਮੈਦਾਨ ਖਾਲੀ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਮੈਦਾਨ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀਗਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ 22 ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਬਣ ਗਏ ਸੀ। ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਉਸ ਵੇਲੇ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਸੀ। ਫੇਰ ਵੀ 22 ਬਣ ਗਏ ਸੀ। ਇਕ ਐਸਾ ਵੀ ਆਇਆ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਕੇ ਗੱਦੀ ਲਾ ਲਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਆਇਆ 1905 ਵਿਚ, ਰੋਪੜ ਜ਼ਿਲੇ ਦਾ, ਐਵੇਂ ਹੀ ਫਿਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਰੋਪੜ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਇਕੋ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਆ ਗਈ-ਆ ਗਈ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕੁਦਰਤੀ ਪਲੇਗ ਆ ਗਈ, ਬੇਅੰਤ ਦੁਨੀਆਂ ਮਰ ਗਈ। ਲੋਕ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਸੰਤ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਹੀ ਜਾਂਦੇ ਸੀ ਕਿ ਆ ਗਈ-ਆ ਗਈ। ਮਾਨਤਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ, ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਨਹੀਂ, ਸਾਡੇ 'ਚ ਪਰਖਣ ਵਾਲੀ ਅੱਖ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਐਵੇਂ ਹੀ ਪਿੱਛੇ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਐਵੇਂ ਪਿੱਛੇ ਨਾ ਲੱਗੋ, ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਲੜ ਫੜਿਆ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਣ ਕੇ ਰਹੋ, ਧੋਖਾ ਨਹੀਂ ਖਾਓਗੇ। ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਨਾ ਲੱਗਿਆ ਕਰੋ। ਜੇ ਕੋਈ ਹੈ ਵੀ ਪੂਰਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਹਰ ਜੇ ਅਸੀਂ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਧੋਖਾ ਖਾ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਪਰਖ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਪਰਖ ਨਹੀਂ, ਅਣਜਾਣ ਬੰਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ। ਕੋਈ ਆ ਜਾਏ ਭੇਖ ਧਾਰ ਕੇ, ਨੱਠੇ ਜਾਵਾਂਗੇ ਉਹਦੇ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਨੂੰ। ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਵਸਥਾ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਜਦ, ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਅੱਗੇ ਗੱਲ ਕੀ ਕਰਾਂਗੇ। ਜੋ ਗਿਆਨਵਾਨ ਹੈ ਸੋਝੀ ਵਾਲਾ, ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਨਮਸਕਾਰ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬੇਨਤੀਆਂ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਚਰਨ ਪੂੜੀਆਂ ਵੀ ਮੰਗਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਨੇ ਵਾਲੇ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਵੰਸ਼ 'ਚੋਂ ਦਸਵੇਂ ਥਾਉਂ ਦੇ ਉਤੇ। ਆਪ ਨੇ ਆ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ, ਜਦੋਂ ਰਾਜਸੀ ਸੱਤਾ ਆਈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਤੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਪੈਰ ਹਿੱਲ ਗਏ, ਉਹ ਤਕਲੀਫਾਂ ਭੁੱਲ ਗਈਆਂ, ਜਦੋਂ ਸਿਰਾਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਪੈਂਦੇ ਸੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਜੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਉਸ

ਸਬੰਧੀ ਜਦੋਂ ਨਾਦਰਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਹਿਲਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦਾ ਰਾਜ ਕੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ਹਰ ਵਕਤ ਮੂੰਹ ਹਿਲਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜਾ ਕਲਾਮ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨੇ ਤੇ ਆਬ-ਏ-ਹਿਆਤ ਪੀਂਦੇ ਨੇ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਹਿਮਦਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਤਾਂ ਨਾਦਰਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਹ ਜਿਹੜੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਤੁਸੀਂ ਗੱਲ ਕਰੀ ਹੈ ਮੇਰੇ ਕੋਲ। ਬੜੀ ਲੰਮੀ ਚੌੜੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਇਕ ਦਿਨ ਏਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਜੇ ਹੋਣਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਪ ਤਤਿਕਸ਼ਾ ਜਿਹੜੀ ਹੈ, ਉਹ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਪੀਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ।

ਇਹ (ਸਿੱਖ) ਲੋਕ (ਹਰ ਵਕਤ) ਸੀਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਤਲੀ ਤੇ ਧਰ ਕੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ 'ਤੇ ਹਰ ਵਕਤ ਧਰਮ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਦੇ ਕੇ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ, ਐਨਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ, ਐਨਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਆਪ ਨੇ ਕਰਿਆ, ਇਕੱਲੇ ਹੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੀ, ਬਾਕੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬਹੁਤ ਸੀ ਪਰ ਆਪਣੇ ਆਸਰਮਾਂ 'ਚ ਬੈਠੇ ਸੀ।

ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਹਾਤਮਾ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਇਕ ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਉਹ ਜਿਥੇ ਜਾਣਗੇ ਉਥੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਬੰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣਨ ਵਾਸਤੇ ਆਉਣਗੇ। ਇਕ ਉਹ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਅਵਸਥਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਉਚੀ ਹੁੰਦੀ ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਬੈਠਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਿੰਨੇ ਕੁ ਆਪ ਆ ਜਾਣਗੇ ਜਿਵੇਂ ਖੂਹ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਿੰਨੇ ਕੁ ਆ ਜਾਣਗੇ ਉਹ ਪਾਣੀ ਪੀ ਲੈਣਗੇ, ਟਿਊਬਵੈਲ 'ਤੇ ਆ ਕੇ। ਲੇਕਿਨ ਦਰਿਆ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹਨੇ ਵਹਿੰਦੇ ਹੀ ਚਲੀ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਇਹਦੇ 'ਚੋਂ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਪਾਣੀ ਪੀਣਾ ਹੈ, ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਪਾਣੀ ਪੀਣਾ। ਬੇਅੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਉਪਕਾਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਭੇਦ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਅਵਸਥਾ ਉਹਦੀ ਵੀ ਓਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀ ਓਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਬਿਲਕੁਲ ਗੋਸ਼ਾ ਨਸ਼ੀਨ ਬੈਠਾ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਹਦੀ ਵੀ ਅਵਸਥਾ ਉਚੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਡਿਊਟੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਆਪਿ ਜਪਹੁ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵਹੁ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੦

ਆਪ ਵੀ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਤੇ ਹੋਕਾ ਦੇ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਨਾਮ ਜਪਾਉਣਾ। ਸੋ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਿਆ। ਐਨੀ ਸਿੱਖੀ ਵਧੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵਕਤ ਅਸੀਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰਾਜ ਲਿਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਕ ਕਰੋੜ ਦੱਸ ਲੱਖ ਸਿੱਖ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸੀ ਤੇ ਜਦੋਂ 1861 ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮਰਦਮ ਸ਼ੁਮਾਰੀ ਹੋਈ ਉਹਦੇ 'ਚ ਕਿੰਨੇ ਰਹਿ ਗਏ, 11 ਲੱਖ ਕੁਛ ਹਜ਼ਾਰ ਕੁਛ ਸੈਂਕੜੇ। ਯਾਨੀ ਕਰੋੜ ਸਿੱਖ ਘਟਿਆ ਇਕ ਦਮ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਵੇਲੇ ਬੇਅੰਤ ਸਿੱਖੀ ਸੀ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਥਾਂ-ਥਾਂ 'ਤੇ ਫਿਰ ਕੇ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਿਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਬਾ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੁਰੀ ਵਾਲੇ, ਆਪ ਗੁਪਤ ਤੌਰ ਤੇ ਰਹੇ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗਣ ਦਿੰਦੇ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਚੁੱਪ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਇਕ ਐਡੇ ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਗਏ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਨੂੰ, ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੌਰੰਗਾਬਾਦ ਵਾਲੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰਿਆ। ਆਪ ਦੇ ਪਾਸ 13 ਹਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਹਰ ਵਕਤ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਪੱਕਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਐਨੇ ਕੁ ਹੀ ਯਾਤਰੂ ਆਏ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ 12-13 ਹਜ਼ਾਰ। 25-26 ਹਜ਼ਾਰ ਦਾ ਇਕੱਠ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਐਡੇ-ਐਡੇ ਦੇਗੇ ਨੇ ਚਾਰ ਬੰਦੇ ਅੰਦਰ ਵੜ ਕੇ ਉਹਦੀ ਸਫਾਈ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦਾ ਰਾਜ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਹੀ -

ਅਸੀਂ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜਿਹੇ ਮਾਰ ਛੱਡੇ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਾ ਸਾਧ ਤੇ ਸੰਤ ਮੀਆਂ

ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਐਸੀ ਮੱਤ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਕਿ ਆਪਣੇ ਹੀ ਮਹਾਤਮਾ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਨਾਲ ਫਖਰ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਵੀ ਮਾਰ ਦਿਤੇ ਤੇ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਰਹਿਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। 75 ਹਜ਼ਾਰ ਬੰਦਾ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ, ਤੋਪਖਾਨਾ ਲੈ ਕੇ, ਰਸਾਲੇ ਲੈ ਕੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਕੀ ਕਰਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਭਾਈ! ਸੈਂਕੜੇ ਦੇਸੀ ਘਿਓ ਦੇ ਟੀਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਬਣਾਓ, ਸੰਗਤ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ, ਉਹ ਤਾਂ ਤੋਪਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਆ ਰਹੇ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਨਾ ਸਿੰਘੋਂ! ਮਾਰਦਾ ਰੱਖਦਾ ਇਥੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੀ ਹੈ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ, ਆਪ ਹੀ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਆਪ ਹੀ ਜੀਵਾਲਦਾ ਹੈ, ਆਪਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਲੰਗਰ ਦੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਹਾਂ, ਇਹਦੇ ਤੋਂ ਸਾਰੀ ਸਿ੍ਰਸ਼ਟੀ ਨੇ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਣਾ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਸਿ੍ਰਸ਼ਟੀ ਦੀ ਭੁੱਖ ਏਸ ਲੰਗਰ ਨੇ ਦੂਰ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਸੈਂਕੜੇ ਪੀਪਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਬਣਾਓ, ਉਹ ਤੋਪਾਂ ਦੇ ਫਾਇਰ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ, ਏਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਹੁਕਮ ਦਿਓ। 26 ਹਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਹੋ ਲੜਨ ਮਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ ਪ੍ਰਮੀਓ! ਇਥੇ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰੋਣਾ ਪਿਟਣਾ ਪੈ ਜਾਏਗਾ, ਆਪਾਂ ਸਾਧਾਂ ਨੂੰ ਕੌਣ ਰੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਆਪਾਂ ਹੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਜਾਓ। ਲੇਕਿਨ ਜਿਹੜੇ ਬਚ ਜਾਓਗੇ ਉਹ ਇਹ ਗੱਲ ਕਰਿਓ, ਜਦੋਂ ਆਉਣਗੇ ਇਥੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਿਓ, ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਿਓ ਪ੍ਰਮੀਓ! ਪੰਗਤਾਂ ਲਾਓ, ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਾਰੀ ਫੌਜ ਉਸਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਮਾਰੀ ਫੌਜ ਆਈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਹੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬੈਠੋ, ਬੈਠ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕੋ। ਭੁੱਖੇ ਸੀਗੇ ਲੇਕਿਨ ਜ਼ੋਰ ਜ਼ਬਰ ਬੜਾ ਸੀ। ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਨਰਾਦਰੀ ਕਰਨੀ, ਧੱਕੇ ਮਾਰਦੇ ਸੀ, ਮੁੱਕੇ ਮਾਰਦੇ ਸੀ, ਤਲਵਾਰਾਂ ਮਾਰਦੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਮਾਰ ਲਓ, ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਸਾਨੂੰ ਹੱਥ ਚੁੱਕਣ

ਦਾ। ਜਦ ਕੁਛ ਵੀ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਿਹੜੇ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ-ਹੋਏ ਸੀ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਪੰਗਤਾਂ ਲਾਓ ਤੁਸੀਂ, ਅਸੀਂ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੀਏ। ਉਹ ਲੰਗਰ ਵਰਤਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਛਕਦੇ ਨੇ ਲੰਗਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਅੰਦਰੋਂ ਚਾਨਣਾ ਆਇਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਬੜਾ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਕਰਿਆ, ਇਕ ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਤਾ, ਜਿਹੜਾ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਸਾਂਭੀ ਬੈਠਾ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਏ ਸੀ, ਸਾਧ ਬਨਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਧਾਂ ਦਾ ਘਾਟਾ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ, ਇਧਰ ਇਹ ਗੁਰੂ ਮਾਰੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਐਸੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਕਿ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਮਾਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਬਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਵਾਗਡੋਰ ਸੰਭਾਲੀ। ਬਾਬਾ ਖੁਦਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੜੇ ਉਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਮਹਾਤਮਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਹੋਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚਾਰ ਸਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ demoral (ਨਿਰਉਤਸ਼ਾਹਿਤ) ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿਤਾ। 1848 'ਚ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ ਸੀ, 1852 ਤੱਕ ਪਿੰਡ-ਪਿੰਡ ਫਿਰ ਕੇ ਰਾਤਾਂ ਨੂੰ ਠਹਿਰੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਤੇ, ਇਹੀ ਦਸਦੇ ਸੀ ਕਿ ਸਿੰਘੋ! ਘਬਰਾਓ ਨਾ, ਤਕੜੇ ਹੋਵੋ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਲੜ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਾ, ਠੀਕ ਹੈ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੁਲਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਭਰੋਸੇ 'ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸਿੱਖੀ ਕਾਇਮ ਰੱਖੋ। ਨਾਲ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਸੀ, ਨਾਲ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੀ ਦਾਤ ਸੀ, ਨਾਮ ਦੀਆਂ ਜੁਗਤੀਆਂ, ਉਕਤੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀਨੇ-ਬ-ਸੀਨੇ ਚਲਦੀਆਂ-ਚਲਦੀਆਂ, ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਵਾਲਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 101 ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ। ਆਪ ਤਾਂ ਉਥੇ ਹੀ ਰਹੇ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ, ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਮਹਾਤਮਾ ਥਾਂ-ਥਾਂ 'ਤੇ ਫਿਰ ਕੇ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਜਿੰਨੀਆਂ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਨਿਰਗੁਣ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਦੀਆਂ ਆਪ ਨੂੰ ਮਿਲਣਗੀਆਂ। ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨੇ, ਇਕ ਸਰਗੁਣ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਵਾਲੇ ਨੇ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਜਦੇ ਨੇ, ਜਿਵੇਂ ਮੰਦਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਮੂਰਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਪੂਜਦੇ ਨੇ। ਇਕ ਉਹ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਨੇ ਤੇ ਨਿਰਾਕਾਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਘਟ-ਘਟ ਦੇ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਸਮਝਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਅਗਲੀ ਜਮਾਤ ਹੈ ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ, ਉਹ ਐਮ.ਏ ਦੀ ਜਮਾਤ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ, ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਸੰਪਰਦਾ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਹੈ ਇਹ ਨਿਰਗੁਣ ਉਪਾਸ਼ਕ ਹੈ। ਸਰਗੁਣ ਦੀ ਹੈ ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਭਗਤੀ ਵੇਲੇ ਦੋ ਨੇ, ਲੇਕਿਨ ਉਤੇ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਆਪਾ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਇਕ ਵਿਚ ਸਮਾਅ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਹੋਏ, ਬਾਬਾ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਛੱਡਿਆ, ਫੇਰ ਬਾਬਾ ਆਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਤੀਸਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਏਸ ਮਾਲਵੇ 'ਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਦਿਤੀ, ਆਪ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੇਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ, ਆਪ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਬੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ

ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ।

54 ਸਾਲ ਏਸ ਧਰਤੀ ਦੇ ਉਤੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਸਤਿ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਹੁਣ ਤੱਕ ਵੀ ਬੁਲੰਦ ਹੈ। ਸਾਇੰਸ ਆ ਗਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਫੜ ਲਈ, ਘਰ-ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਟੇਪਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ। ਸੋ ਐਸੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਜਾਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਆਖਰੀ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੂਲਵਰ ਹੈਂਪਟਨ। ਲੇਕਿਨ ਇਕ ਦੀਵਾਨ ਹੋਰ ਬਚਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਭਾਈ ਤੁਹਾਡਾ ਆਖਰੀ ਦੀਵਾਨ ਹੈ ਅੱਜ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ, ਸੈਕਟਰੀ ਵੀ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਕੱਲ੍ਹ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਹੈ ਆਖਰੀ, ਅੱਜ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਲੇਕਿਨ ਐਸੀ ਮਾਇਆ ਪਈ ਕਿ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਦੀਵਾਨ 'ਚ ਕਹਿ ਨਾ ਸਕਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਕੱਲ੍ਹ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਵੀ ਹੈ ਆਪ ਦਾ। ਅੱਜ ਨਹੀਂ ਖਤਮ ਹੋਇਆ।

ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਵੂਲਵਰ ਹੈਂਪਟਨ ਗਿਆ, ਉਥੇ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ? ਕਹਿੰਦੇ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੰਗਤ ਵਾਲੇ ਵੀ ਮਿਲੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਸਭ ਦੇ ਘਰ ਤੇ ਮੈਂ ਆਹੀ ਗੱਲ ਪੁੱਛਦਾ ਸੀ ਤੇ ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਆਹੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਿਹਾ ਨਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਕਲ੍ਹ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਹੋਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਘਰ ਆ ਕੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਕੱਲ੍ਹ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ। ਨਾ ਸੈਕਟਰੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਆਪ ਨੇ ਇਸ ਪੰਜ ਭੂਤਕ ਚੌਲੇ ਨੂੰ ਬੈਠ ਕੇ ਚੌਕੜਾ ਮਾਰਕੇ ਤਿਆਗ ਦਿਤਾ। ਸਭ ਕੁਛ ਪਹਿਲਾਂ ਦਸਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਜੇ ਸਰੀਰ ਇਥੇ ਛੱਡ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਬਾਰ-ਬਾਰ ਪੁੱਛ ਲਿਆ ਕਰਨ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਭੁਲੇਖੇ ਪਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੋ ਜੀਵਨ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਯਾਦ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਮਹਾਤਮਾ ਦੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਉਤੇ ਇਕ ਵਿਚਾਰ ਨਿਗ੍ਰਾ ਮਾਰੀ ਜਾਵੇ।

ਜੋ ਸੰਤ ਸਮਾਗਮ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਸਾਧੂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਜੋ ਕੁਛ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸੁਣਾਈ ਜਾਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਇਕ ਸੰਤ ਸਮਾਗਮ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਪ੍ਰਥਾਇ 'ਚ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ-ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਅਸੀਂ ਤਾਜ਼ਾ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ ਕੋਈ ਗੱਲ? ਪਿਛਲੀ ਵਾਰੀ ਅਸੀਂ ਸਾਰੀ ਸੰਪਰਦਾ, ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਤੂਆਣੇ ਵਾਲੇ, ਹੋਰ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਬੜਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਅਸੀਂ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਬਾਰੇ ਸੁਣਾ ਦਿਓ। ਪਰ ਹੋਇਆ ਕੀ? ਜਾਂ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਸੁਣਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ

ਬਾਰੇ ਸੁਣਾਉਣਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਗਏ। ਖੁਲ੍ਹਾ ਸੰਤ ਸਮਾਗਮ ਹੋਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਏਸ ਸਬੰਧ 'ਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੋਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਜਾਈਏ ਬਰਸੀ 'ਤੇ ਉਥੇ ਉਹਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਹੀ ਗੁਣ ਦਸਣੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ, ਉਹਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਲੈਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹਦੇ ਕੋਲ ਅਸੀਂ ਆਏ ਹਾਂ, ਇਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਬੰਦਾ ਸੀ, ਇਹਦੇ ਜੀਵਨ 'ਚ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਗੁਣ ਸੀ। ਸੋ ਐਧਰਲੀਆਂ-ਉਧਰਲੀਆਂ ਟੋਹੇ ਮਾਰਨਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਆਦਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਸੋ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਜੀਵਨ ਵਿਚਾਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਜੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਉਹਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸਾਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਹਰਿ ਕੇ ਸੇਵਕ ਜੋ ਹਰਿ ਭਾਏ,
ਤਿਨ ਕੀ ਕਥਾ ਨਿਰਾਰੀ ਰੇ।**

ਹਰਿ ਕੇ ਸੇਵਕ ਜੋ ਹਰਿ ਭਾਏ
ਤਿਨ ਕੀ ਕਥਾ ਨਿਰਾਰੀ ਰੇ ॥
ਆਵਹਿ ਨ ਜਾਹਿ ਨ ਕਬਹੂ ਮਰਤੇ
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸੰਗਾਰੀ ਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੮੫੫

ਨਾ ਉਹ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਨਾ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਨਾ ਕਦੇ ਮਰਦੇ ਨੇ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਇਕ ਵਾਰੀ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਦੇ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਝੀ ਕਿੱਥੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਅਸੀਂ ਛੇਵੀਂ-ਸੱਤਵੀਂ 'ਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੀ ਪਟਿਆਲੇ। ਜਿਥੇ ਸਾਰੇ ਅਮੀਰਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਅਮੀਰ ਘਰਾਣੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦੇ ਸੀ। ਆਪ ਦੇ ਭੂਆ ਦੇ ਲੜਕੇ ਸ. ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਲੰਸੀ ਖਾਨੇ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਸੀ ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਵੱਡੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਆਪ ਦਾ ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ ਸੀ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਜੱਜਾਂ ਨਾਲ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਜਰਨੈਲਾਂ ਨਾਲ ਤੇ ਉਸੇ ਸਕੂਲ 'ਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੀ ਤਾਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਮਹਾਤਮਾ ਟੀ.ਐਲ. ਬਿਸਵਾਨੀ ਜੋ ਸਿੰਧ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸੀ, ਬੜੇ ਉਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਮਹਾਤਮਾ ਹੋਏ ਨੇ, ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸੀ ਉਥੇ, ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਵਾਸਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹਦੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਯਾਦ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਇਹ, ਅਸੀਂ ਦੋ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਹੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਯਾਦ ਕਰ ਲਿਆ ਸਾਰਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਤੇ ਐਨਾ ਹੀ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਤੇ ਸਤਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੇ ਵਿਚ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ 'ਚ ਆਪ ਨੇ ਡੇਢ ਵਜੇ ਉਠਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਥੋਂ ਉਠ ਕੇ ਸੁਧਾਸਰ ਇਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਸਰੋਵਰ ਹੈ ਮੋਤੀ ਬਾਗ ਦੇ ਵਿਚ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਥੇ, ਉਥੇ ਆਪ ਨੇ ਚਲੇ ਜਾਣਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਜੋ

ਪੰਜ ਘੰਟੇ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਲੱਗੇ ਉਹ ਸਾਧੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਦੇਖ ਹੀ ਲਓ ਕਿ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਤੇਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਦਿਆਂ ਦਾ ਕੀ ਖਿਆਲ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਫੇਰ ਪੰਜ ਪਾਠ ਤਾਂ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਰਨੇ ਉਥੇ ਬੈਠ ਕੇ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਪਾਠ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ 'ਚ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸੀ? ਕਹਿੰਦੇ, ਸੁਰਤੀ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਸੁਰਤੀ ਦੀ ਸਪੀਡ ਚਾਰ ਗੁਣਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਸਪੀਡ ਨਾਲੋਂ। ਜੁਬਾਨ ਐਨੀ ਤੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਦੀ, ਸੁਰਤੀ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਪੰਦਰਾਂ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਇਕ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਘੰਟੇ 'ਚ ਚਾਰ ਪਾਠ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਸਵਾ ਘੰਟੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੰਜ ਪਾਠ ਅਸੀਂ ਕਰਨੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਨੂੰ ਮੰਤਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਿਆ ਅਜੇ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਆਪੇ ਹੀ ਜਪਦੇ ਸੀ। ਉਹ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਸੁਰਤੀ ਚਾੜ੍ਹ ਲੈਣੀ ਤੇ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਗਣਾ ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਝੁਲਿਆਂ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਝੁਲੇ ਝੁਲਣਾ। ਚਾਨਣਾ ਹੀ ਚਾਨਣਾ ਹੋਣਾ ਚਾਰੋਂ ਪਾਸੇ -

ਨਾਮੁ ਜਪਤ ਕੋਟਿ ਸੂਰ ਉਜਾਰਾ
ਬਿਨਸੈ ਭਰਮੁ ਅੰਧੇਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੨੦੦

ਕਰੋੜਾਂ ਸੂਰਜਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਐਉਂ ਲੱਗਣਾ ਜਿਵੇਂ ਫੁੱਲ ਤੈਰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਾ ਫੁੱਲ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਵੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਚੌਂਕੜਾ ਮਾਰੀਂ ਬੈਠੇ ਹਾਂ। ਪੰਜ ਘੰਟੇ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਗਦਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਆ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਹਾਲਤ ਦੇਖੀ ਘਰਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਪੜ੍ਹੇਗਾ ਕਦ, ਇਹ ਤਾਂ ਤੜਕੇ ਹੀ ਉਠ ਕੇ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਡੇਢ ਵਜੇ ਉਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਸਕੂਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਿਵੇਂ ਹੋਏਗੀ। ਤਾਂ ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਤਾਲੇ ਲਾ ਦਿਓ ਕੋਠੀ ਨੂੰ, ਨਿਕਲ ਨਾ ਸਕਣ ਬਾਹਰ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆਪਣੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਉਠੇ ਤੇ ਉਠ ਕੇ ਪਾਣੀ ਅੰਦਰ ਸੀ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਿਆ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੌੜੀਆਂ 'ਚ ਬਹਿ ਗਏ, ਚੌਂਕੜਾ ਮਾਰ ਲਿਆ, ਪੌੜੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਸੀ, ਪੌੜੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਗਏ ਜਿਥੇ ਮੋੜ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਧਰੋਂ ਇਹ ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜਦ ਰਾਜੇ ਸੌਂ ਜਾਂਦੇ ਸੀ, ਫੇਰ ਆਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਤਕਰੀਬਨ ਰਾਜੇ ਡੇਢ-ਦੋ ਵਜੇ ਸੌਂਦੇ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਰਾਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਨੀਂਦ ਆਉਂਦੀ, ਪਿਛਲੀ ਰਾਤ ਆਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਆਏ, ਆ ਕੇ ਤਾਲਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਤੇ ਅੱਗੇ ਜਦੋਂ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹੇ ਹਨੇਰਾ ਸੀਗਾ ਤੇ ਠੰਡਾ ਲੱਗਿਆ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕੌਣ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਬਾਈ! ਮੈਂ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਇਥੇ ਬੈਠਾ ਹੈਂ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਪੈ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਇਕ ਵਜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ।

ਉਹ ਵੀ ਬਹੁਤ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਠੀਕ ਹੈ ਮੈਂ ਚਾਹਿਆ ਸੀ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਬਾਹਰ

ਨਾ ਜਾਣ ਦੇਵਾਂ, ਭਜਨ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇਵਾਂ, ਪਰ ਤੂੰ ਤਾਂ ਜਮਾਂਦਰੂ ਹੀ ਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਭਜਨ ਕਰਨ ਆਇਆ ਹੈਂ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਤੂੰ ਉਧਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨੇ।

ਦਸਵੀਂ ਜਮਾਤ 'ਚ ਆਪ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੀ, ਤੋਪਖਾਨੇ ਦੇ ਵਿਚ ਗੁਰਸਿੱਖ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਸਾਰੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੀਤ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰਾ ਤੋਪਖਾਨਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਛੱਤਾਂ 'ਤੇ ਬਹਿ ਜਾਂਦੇ ਸੀ, ਚੌਕੜੇ ਮਾਰ ਲੈਣੇ, ਚਿੱਟੀਆਂ ਚਾਦਰਾਂ ਦੀਆਂ ਬੁੱਕਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸੀ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੱਸਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਉਥੇ ਗਏ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਭਜਨ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਫੇਰ ਸਾਨੂੰ ਉਥੇ ਜਾਣ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਪੈ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਰੋਜ਼ ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਬੰਦਗੀ ਵਾਲੇ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਸੰਗਤ ਸਾਰੀ ਰੇਹੂ ਸਾਹਿਬ ਆਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਵੀ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ, ਛੁੱਟੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਿਹੜੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਟਿਆਲੇ ਦੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਸੀ, ਰੇਹੂ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਉਥੇ ਜਦੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੀ 'ਤੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਨੇਤਰਾਂ ਵਲ ਤੇ ਮਸਤਕ ਵਲ ਦੇਖਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆ ਗਿਆ ਤੂੰ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਟੋਲ੍ਹਦੇ ਫਿਰਦੇ ਸੀ। ਏਸ ਰਮਜ਼ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਾ ਸਮਝ ਸਕਿਆ। 'ਆ ਗਿਆ' ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਆ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਆਉਣਾ ਸੀ। ਤੈਨੂੰ ਟੋਲ੍ਹਦੇ ਫਿਰਦੇ ਸੀ, ਉਹ ਅਗੰਮੀ ਬਾਤ ਸੀ। ਚਾਰ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਛੁੱਟੀਆਂ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈਆਂ ਤੇ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜਾਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੇਜ ਦਿਤੇ ਕਿ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਫਿਕਰ ਕਰਨਗੇ। ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਆਪ ਉਥੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ, ਕੋਈ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਐਨੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਕਮਾਈ ਕਰ ਲਈ, ਪਿਛਲਾ ਜੋ ਤਪ ਸੀਰਾ ਸਾਰਾ, ਪਿਛਲੇ ਸੰਸਕਾਰ ਸਾਰੇ ਉਘੜ ਆਏ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੀ ਆਪ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੀ ਹੋ ਗਈ। ਦਿਨ ਰਾਤ ਭਜਨ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਐਨਾ ਭਜਨ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਮੈਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਤੁਹਾਡਾ ਜੀਵਨ ਲਿਖਣ ਵਾਸਤੇ ਮੈਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਆਈ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਫਲਾਣੇ-ਫਲਾਏ ਥਾਉਂ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਕੋਈ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅੰਦਰੂਨੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸੁਰਤ ਦੇ ਉਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਇਆ, ਕਿਵੇਂ ਰਿੱਧੀਆਂ-ਸਿੱਧੀਆਂ ਦੇ ਮੰਡਲਾਂ 'ਚੋਂ ਲੰਘੇ, ਕਿਵੇਂ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਇਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਸੰਤ ਆਪ ਲਿਖਣ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਲਿਖ

ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਬਾਹਰਲੀ ਕ੍ਰਿਆ ਵੀ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਗੁਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਅਸੀਂ ਪੂਰੇ ਨੌਂ ਸਾਲ ਪਿੱਠ ਨਹੀਂ ਲਾਈ ਧਰਤੀ ਨਾਲ। ਸੁੱਤੇ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਕਿ ਲੱਤਾਂ ਨਿਸਾਲ ਕੇ ਸੌਂ ਗਏ। ਜੇ ਦੋ-ਚਾਰ ਦੱਸ ਮਿੰਟ ਦੀ ਨੀਂਦ ਆਈ ਹੈ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਝੁੱਕ ਗਏ ਹਾਂ, ਪਿੱਠ ਨਹੀਂ ਲਾਈ। ਸਾਡਾ ਬਿਸਤਰਾ ਵੀ ਬਦਲ ਦਿੰਦੇ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ, ਸਫ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਬਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ। ਸੇਵਾਦਾਰ ਨੇ ਬਿਸਤਰਾ ਬਦਲ ਦੇਣਾ ਆਪਣੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ। ਚਾਦਰਾਂ ਬਦਲ ਦੇਣੀਆਂ ਪਰ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਹੇਠਾਂ ਹੀ ਸਫ 'ਤੇ ਹੀ ਨੌਂ ਸਾਲ ਬੈਠੇ ਰਹੇ। ਸੋ ਇਹ ਕਥਾਵਾਂ ਨਿਆਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਢੱਕੀ ਵਿਚ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਲਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਬੈਠਿਆਂ ਕਰਨਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਕ ਸੱਪ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰੇ ਕੋਬਰਾ ਨਾਗ, ਉਹ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਆਈ ਗਿਆ। ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰੇਗਾ। ਜਦ ਵੀ ਆਪਾਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਬੈਠਦੇ ਹਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਥੋਂ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਫਨ ਫੁਲਾ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਹੋਏ ਕਹਿੰਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਦੁਖੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਜਲ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਸਾਮ੍ਹਣੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਏਸ ਜਲ ਦਾ ਛਿੱਟਾ ਦੇ ਦਿਆ ਕਰੋ ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਜਦੋਂ ਹੁਣ ਆਵੇ। ਦੂਰੋਂ ਛਿੱਟਾ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਸੱਪ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ। ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਇਹ ਕੌਣ ਸੀ? ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਅਹੰਕਾਰੀ ਸੀਰਾ, ਇਹਨੇ ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਿਆ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਇਥੇ ਆਏ। ਇਹ ਬੜਾ ਘੁਮੰਡੀ ਚੌਧਰੀ ਸੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰੀ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਹੜਾ ਘੱਟ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਐਨੀ ਦੌਲਤ ਹੈ, ਮੈਂ ਐਨੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਚੌਧਰੀ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹਦੀ ਸਾਰੀ ਬਿਰਤੀ ਮਾਇਆ 'ਚ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਅੰਤ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆਇਆ -

ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਜੋ ਲਛਮੀ ਸਿਮਰੈ

ਐਸੀ ਚਿੰਤਾ ਮਹਿ ਜੇ ਮਰੈ ॥

ਸਰਪ ਜੋਨਿ ਵਲਿ ਵਲਿ ਅਉਤਰੈ ॥

ਅੰਗ - ੫੨੬

ਇਥੇ ਸੱਪ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਸੱਪਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਤੜਫਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਹੁਣ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਸੀਰਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਉਧਾਰ ਕਰ ਦਿਓ। ਸੋ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪ ਰਹਿੰਦੇ ਰਹੇ। ਸੋ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਲੱਛਣ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤੇ ਨੇ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਦਰ।

ਸੰਤ ਰਹਤ ਸੁਨਹੁ ਮੇਰੇ ਭਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੩੯੨

ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਜੋ ਵੀ ਆਪ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸੀ। ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ -

ਧਾਰਨਾ - ਦੁਖੀ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਰੋਗ ਦੂਰ ਕਰਦੇ,
ਕਰੋੜਾਂ ਪਾਪ ਨਾਸ਼ ਕਰਕੇ।

ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਰਹਿਤ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ -

ਆਠ ਪਹਰ ਨਿਕਟਿ ਕਰਿ ਜਾਨੈ॥

ਅੰਗ - ੩੯੨

ਇਕ ਸਕਿੰਟ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੂਰ ਹੈ। ਅੰਦਰ ਝਾਕਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਿਆ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ।

ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਕੀਆ ਮੀਠਾ ਮਾਨੈ ॥

ਅੰਗ - ੩੯੨

ਜੇ ਕੁਛ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਉਹਦੇ ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਰਾਜੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਦੁਖ ਆ ਜਾਏ, ਸੁਖ ਆ ਜਾਏ, ਕੁਛ ਆ ਜਾਏ ਫੇਰ ਉਹਦਾ ਉਲਾਂਭਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ।

ਏਕੁ ਨਾਮੁ ਸੰਤਨ ਆਧਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੩੯੨

ਨਾਮ ਦੇ ਆਧਾਰ ਦੇ ਉਤੇ ਜੀਉਂਦੇ ਨੇ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਪੋਲੀਟੀਕਲ ਤਾਕਤ, ਕੋਈ ਪੈਸੇ ਦੀ ਤਾਕਤ, ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਤਾ ਦੀ ਤਾਕਤ, ਕੋਈ ਚੇਲਿਆ ਬਾਲਿਆ ਦੀ ਤਾਕਤ, ਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ। ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਾਮ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਹੋਇ ਰਹੇ ਸਭ ਕੀ ਪਗ ਛਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੩੯੨

ਫੇਰ ਅਹੰਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਸਵੈਮਾਣ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਵੈਮਾਣ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਜਾ ਕਾ ਕਹਿਆ ਦਰਗਹ ਚਲੈ ॥

ਸੇ ਕਿਸ ਕਉ ਨਦਰਿ ਲੈ ਆਵੈ ਤਲੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੮੬

ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ। ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਜੇ ਜਨੁ ਨਿਰਦਾਵੈ ਰਹੈ ਸੇ ਗਨੈ ਇੰਦੁ ਸੇ ਰੰਕੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੩

ਲੇਕਿਨ ਅੰਦਰੋਂ ਹਰ ਵਕਤ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ।

ਕਬੀਰ ਸਭ ਤੇ ਹਮ ਬੁਰੇ ਹਮ ਤਜਿ ਭਲੇ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਜਿਨਿ ਐਸਾ ਕਰਿ ਬੁਝਿਆ ਮੀਤੁ ਹਮਾਰਾ ਸੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੪

ਅਭਿਮਾਨੀ ਨਹੀਂ ਸੰਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਸਵੈ ਮਾਣ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੇ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਅੱਡਦੇ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਐਸਾ ਰੱਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਲਿਹਾਜ਼ ਪਾਈਏ ਕਿ ਸਾਡਾ ਆਹ ਕੰਮ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਆਹ ਵੱਡਾ ਧਨੀ ਬੰਦਾ ਹੈ, ਇਥੇ ਮਾਣ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰੀਏ, ਫੇਰ ਸਾਡਾ ਇਥੇ ਦਾ ਕੰਮ ਚਲ ਜਾਏਗਾ, ਬੜਾ ਦਾਨ ਵਧੇਗਾ। ਇਹ ਕੱਚੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਕੱਚੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਜਿਹਦਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਉਤੇ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ।

ਸੰਤ ਰਹਤ ਸੁਨਹੁ ਮੇਰੇ ਭਾਈ ॥

ਉਆ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕਥਨੁ ਨ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੩੯੨

ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਰਹਤ ਸੁਣੋ। ਉਹਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦੱਸੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਉਥੇ ਦੀ ਵਰਤਣ ਹੈ, ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਉਹ ਕੋਈ ਝੂਠ ਤੁਫਾਨ ਦੀ ਵਰਤਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੋਈ ਆਰਥਕ ਵਰਤਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੋਈ ਵਪਾਰਕ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਹੁੰਦੀ। ਕੋਈ ਰਾਜਸੀ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਉਥੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ। ਰਾਜਸੀ ਲੋਕ ਰਾਜਸੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਰੂਹਾਨੀ ਲੋਕ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਜੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ

ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਦੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਵਰਤਣਿ ਜਾ ਕੈ ਕੇਵਲ ਨਾਮੁ ॥

ਅਨਦ ਰੂਪੁ ਕੀਰਤਨੁ ਬਿਸੁਮੁ ॥

ਅੰਗ - ੩੯੨

ਸਤਿ, ਚਿਤ, ਅਨੰਦ ਦੇ ਨਾਲ ਹਰ ਵਕਤ ਜੁੜੇ ਹੋਏ, ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਵਿਚ, ਹਰੀ ਦੇ ਜਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਿਸੁਮ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਟਿਕਾਣਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਮਿਤ੍ਰੁ ਸਤ੍ਰੁ ਜਾ ਕੈ ਏਕੁ ਸਮਾਨੈ ॥

ਅੰਗ - ੩੯੨

ਮਿਤ੍ਰ ਆ ਜਾਏ, ਇੱਟਾਂ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਆ ਜਾਏ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਸਮਾਨ ਸਮਝਦੇ ਨੇ।

ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੜਵੱਈ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਦੇਖਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ 60 ਗੋਲਿਆਂ ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਹੋਏ ਹੋਏ-ਹੋਏ ਸੀ। ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਖੂਨ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ। ਮੰਜੇ ਦੇ ਉਤੇ, ਬਿਸਤਰੇ 'ਤੇ ਚੌਕੜਾ ਮਾਰੀਂ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਖੂਨ ਅੱਗੇ ਤੁਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਰੋਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਦੇਖ ਕੇ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸਿੰਘਾਂ! ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਰਹਿ ਕੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ, ਸਾਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਅਸੀਂ ਕੌਣ ਹਾਂ? ਤੂੰ ਫੇਰ ਸਾਨੂੰ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਕੇ ਸਰੀਰ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਗਏ ਉਸ ਉਪਰ। ਕਹਿੰਦੇ, ਦੱਸ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਗੋਲੀ ਲਗ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਅੱਗ ਜਾਲ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਮੈਨੂੰ ਹਵਾ ਉਡਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਪਾਣੀ ਡੋਬ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਸ਼ਸਤਰ ਮੈਨੂੰ ਕੱਟ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਦਾ ਧਰਮ ਹੀ ਹੈ -

ਜੇ ਉਪਜਿਓ ਸੇ ਬਿਨਸਿ ਹੈ ਪਰੇ ਆਜੁ ਕੈ ਕਾਲਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੯

ਅੱਜ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਜਾਂ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਇਹ ਤਾਂ ਧਰਮ ਹੈ ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ, ਵਧਣਾ ਤੇ ਫੇਰ ਇਹਨੇ ਨਾਸ਼ ਹੋਣਾ। ਸੋ ਇਹ ਆਪਣੀ ਮਰਿਆਦਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ ਹੋ ਕੇ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਤੂੰ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈਂ, ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਜਿਸ ਵਕਤ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲੀ ਕਿ ਇਹਦਾ ਮਾਸ, ਅੱਗ ਵਰਗੇ ਗਰਮ ਜੰਬੂਰ ਨਾਲ ਖਿੱਚ ਦਿਓ ਸਾਰੇ। ਜੁਲਮ ਤਾਂ ਪਰ੍ਹੇ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਪਏ ਨੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਕੱਢੀਆਂ। ਫੇਰ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੱਜੀ ਬਾਂਹ ਦਾ ਮਾਸ ਕੱਢਿਆ। ਹੱਡੀ ਕੱਢ ਦਿਤੀ, ਸਾਰਾ ਮਾਸ ਖਿੱਚ ਲਿਆ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਦੂਸਰੀ ਬਾਂਹ ਦਾ ਖਿੱਚ ਦਿਤਾ। ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ ਇਕ ਲੱਤ ਦਾ ਖਿੱਚ ਦਿਤਾ, ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਦੂਸਰੀ ਦਾ ਖਿੱਚ ਦਿਤਾ। ਚਾਰ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਹੋ ਗਏ। ਇਹ ਥੋੜ੍ਹੀ-ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਹੜਾ ਖੂਨ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਨਾੜੀਆਂ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤੀਆਂ। ਖੂਨ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਮਲ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਜਿਹੜਾ ਵਜ਼ੀਰ ਸੀ, ਉਹ ਕੁਛ ਸੋਝੀ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਇਕ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ

ਖੂਨ ਕਿਉਂ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਮਲਦੇ ਓਂ ਆਪਣਾ? ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖੋ ਖੂਨ ਨਿਕਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਚਿਹਰਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੀਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬੇ ਰੋਣਕਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਬੇਰੋਣਕਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਦੂਜਾ ਸਵਾਲ ਕਰਿਆ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਲੜਕਾ ਤੁਹਾਡੀ ਗੋਦੀ 'ਚ ਪਾ ਕੇ ਉਹਦੀਆਂ ਆਂਦਰਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਤੁਹਾਡੀ ਗੋਦੀ 'ਚ ਪਾ ਦਿਤੀਆਂ। ਉਹਦਾ ਦਿਲ ਕੱਢ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿਤਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ, ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਅਫਸੋਸ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਅਫਸੋਸ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਏਸ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮਰਦਾ। ਸਰੀਰ ਦਾ ਪਰਿਵਰਤਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਐਨਾ ਮਾਸ ਨੌਚ ਦਿਤਾ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ?

ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖ ਰਹੇ ਓਂ, ਐਵੇਂ ਮੈਂ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕੋਠੇ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਕੋਠਾ ਢਾਹੁੰਦਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਬਾਹਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਵੀ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਠਾ ਕਿਵੇਂ ਢਾਹਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸੋ ਇਹ ਬਿਰਤੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਜੋਧ ਸਿੰਘ! ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਸਰੀਰ ਹੀ ਸਮਝਦਾ ਰਿਹਾ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ? ਸੰਤ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਸੰਤ ਜੋਤੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਸਰੀਰ ਦਾ, ਸੂਖਸ਼ਮ ਸਰੀਰ ਦਾ, ਕਾਰਨ ਸਰੀਰ ਦਾ ਅਭਾਸ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮਨ, ਚਿਤ, ਬੁੱਧੀ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਇਹ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਮੈਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ। ਮੈਂ ਸਾਖਸ਼ੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਕੱਟ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਉਣਗੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਜਾਮ ਪਿਲਾਇਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭਾਈ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਵਰਤਾਓ ਕਰਿਓ, ਕੋਈ ਸਰਾਪ ਨਾ ਦਿਓ। ਬਾਬਾ ਖੁਦਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਇਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਭਜਨ ਕਰਦਿਆਂ ਨੇ ਸਭ ਕੁਛ ਦੇਖ ਲਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਆ

ਗਏ, ਕਹਿੰਦੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ! ਆਹ ਭਾਣਾ ਵਰਤਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖੋ ਇਕ ਬਚਨ ਦਿਓ ਸਾਨੂੰ। ਕਹਿੰਦੇ, ਦੱਸੋ ਮਹਾਰਾਜ! ਸਾਰੇ ਹੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨੇ ਬਚਨ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬਚਨ ਇਹ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਕਿਉਂਕਿ ਤੇਰੀ ਜੁਬਾਨ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹ ਤਲਵਾਰ ਤੋਂ ਵੀ ਤਿੱਖੀ ਹੈ, ਸਰਾਪ ਨਾ ਕੋਈ ਦੇਈਂ।

ਇਹਨੂੰ ਹੋਣ ਦੇਈਂ ਜਿਵੇਂ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਆਪਣਾ ਵੈਰ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ। ਇਹ ਸਭ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਜੋਤ ਹੈ, ਇਥੇ ਮਾੜਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਸਹਿ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਤਸੀਹੇ ਦੇਖ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਚੰਗਾ ਤੁਸੀਂ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ ਗੋਰਖਪੁਰ ਨੇਪਾਲ ਦੀ ਹੱਦ 'ਤੇ ਚਲੇ ਜਾਓ। ਉਥੋਂ ਫਲਾਣੀ ਤਰੀਕ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾ ਆਇਓ। ਜਦੋਂ ਭਾਣਾ ਵਰਤ ਗਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਵਾ ਮਹੀਨੇ ਬਾਦ ਜਦੋਂ ਆਏ, ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਐਉਂ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਬਚਨ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਅ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਲਾਹੌਰ ਦਰਬਾਰ ਹੈ ਨਾ, ਇਥੇ ਚਾਰ ਬਲਦਾਂ ਦਾ ਸੁਹਾਗਾ ਚੱਲੇਗਾ, ਏਸ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਉਤੇ। ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੋਣਾ ਤਾਂ ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਪਾਪ ਵਧ ਜਾਂਦੇ ਨੇ -

ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਿ ਖੁਆਏ ਕਰਤਾ
ਖੁਸਿ ਲਏ ਚੰਗਿਆਈ ॥

ਅੰਗ - ੪੧੭

ਜਦੋਂ ਸਮਾਜ ਦੀ ਚੰਗਿਆਈ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਪਾਪ ਵਧ ਜਾਣ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹਦਾ ਪਤਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕੁਦਰਤੀ ਹਿਸਾਬ ਹੈ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਤ੍ਰ ਤੇ ਸਤ੍ਰ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਜਾਣਦੇ ਨੇ।

ਮਿਤ੍ਰ ਸਤ੍ਰ ਜਾ ਕੈ ਏਕ ਸਮਾਨੈ ॥
ਪ੍ਰਭ ਅਪੁਨੇ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਜਾਨੈ ॥ ੨ ॥
ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ ਅਘ ਕਾਟਨਹਾਰਾ ॥

ਦੁਖ ਦੂਰਿ ਕਰਨ ਜੀਅ ਕੇ ਦਾਤਾਰਾ ॥ ਅੰਗ - ੩੯੨

ਕਰੋੜਾਂ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਨੂੰ ਸਮਰਥਾ ਰੱਖਦੇ ਨੇ। ਚਾਹੇ ਸਰੀਰਕ ਦੁਖ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਦੁਖ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਕੋਈ

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ੧੦੮ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਅਧਿਆਤਮਕ ਦੁੱਖ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਕੇ, ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਦਾਤੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿ, ਚਿਤ, ਅਨੰਦ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੇਲਣ ਵਾਸਤੇ।

ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਬੇਅੰਤ ਬਿਮਾਰ ਆਏ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਬਿਮਾਰੀ ਹੈ -
ਖਸਮੁ ਵਿਸਾਰਿ ਕੀਏ ਰਸ ਭੋਗ ॥

ਤਾਂ ਤਨਿ ਉਠਿ ਖਲੋਏ ਰੋਗ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੫੬

ਜਿਹੜਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਭੁੱਲੇਗਾ ਉਹ ਰੋਗੀ ਹੋਏਗਾ।

ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਚੱਲੇਗਾ, ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਦੀ ਕਰੰਟ ਆ ਜਾਏਗੀ, ਉਹਦੀ ਜਿਹੜੀ ਚਰਨ ਪੂੜ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਰੋਗ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਜਿਹੜੇ ਬਚਨ ਨੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਨਿਕਲਦੇ ਉਹ ਵੀ ਰੋਗ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਮਰੱਥ ਨੇ।

ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਾ ਅਉਖਦੁ ਨਾਮੁ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੪

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਦਵਾਈ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਹਰਿ ਅਉਖਧੁ ਸਭ ਘਟ ਹੈ ਭਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੨੫੯

ਸਭ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਈ ਹੈ ਇਹ। ਲੇਕਿਨ -

ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਬਿਨੁ ਬਿਧਿ ਨ ਬਨਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੨੫੯

ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਇਹਦੀ ਵਿਧੀ ਦਾ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ।

ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਸੰਜਮੁ ਕਰਿ ਦੀਆ ॥ ਨਾਨਕ ਤਉ ਫਿਰਿ ਦੁਖ ਨ ਥੀਆ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੯

ਜਦੋਂ ਸੰਜਮ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਦੇ ਦਿਤੀ ਦਵਾਈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਰੋਗ ਕੋਈ ਆਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਹਸਪਤਾਲ ਵਧਦੇ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਖਿਊਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿਚ ਦਵਾਈ ਦੇ ਦਿਓ। ਦਵਾਈ ਦੇ ਕੇ ਉਹ ਤੱਤ ਮਾਰੋ, ਲੇਕਿਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰਲੀ ਇਕ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਦਵਾਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਮੈਡੀਕਲ ਸਾਇੰਸ ਚੱਲ ਨਹੀਂ

ਸਕਦੀ ਜਿਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ। ਉਥੇ ਨਾਮ ਦੀ ਦਵਾਈ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਅਜੇ ਤਾਂਈਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ।

ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਾ ਅਉਖਦੁ ਨਾਮੁ ॥

ਅੰਗ- ੨੨੪

ਬੀਮਾਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ, ਬੀਮਾਰੀ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਆਪ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜਿੰਨੀਆਂ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿਚ ਬਿਆਧੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਆਪ ਕਰੀਆਂ ਨੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਗਲਤ ਖੁਰਾਕ ਹੈ, ਜਾਂ ਗਲਤ ਆਹਾਰ ਹੈ ਜਾਂ

ਗਲਤ ਪੁਸ਼ਾਕ ਹੈ।

ਆਹਾਰ, ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਪੁਸ਼ਾਕ ਇਹ ਤਿੰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜਿਹਦੀਆਂ ਖੁੱਧ ਨੇ ਉਹ ਬਿਮਾਰ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਵੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਬਿਮਾਰ ਓਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿਗਾੜਦਾ ਹੈ ਸਰੀਰ ਦਾ। ਉਹਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿਗਾੜਦਾ ਹੈ -

ਖਸਮੁ ਵਿਸਾਰਿ ਕੀਏ ਰਸ ਭੋਗ ॥ ਤਾਂ ਤਨਿ ਉਠਿ ਖਲੋਏ ਰੋਗ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੫੬

ਉਹ ਰੋਗੀ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਜੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਦੀ ਕਰੰਟ ਚਲਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਆਦਮੀ ਰੋਗੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਰਾਜ਼ੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕੀ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਉਹਨੂੰ ਨਾਮ ਦੀ ਕਰੰਟ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਨੇ, ਗਿਣਤੀ ਮਿਣਤੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਡਾਕਟਰ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੇਰਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ ਭਾਈ, ਉਹ

ਫੇਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਹਾਰ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਤਾਂ ਮਨ ਦੁਚਿੱਤੀ 'ਚ ਹੈ, ਦਵਾਈ ਲਈਏ ਕਿ ਨਾਮ ਜਪੀਏ, ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ, ਜਦੋਂ ਪੂਰਾ ਭਰੋਸਾ ਬਣ ਜਾਵੇ, ਫੇਰ ਆਵੇ, ਫੇਰ ਰੋਗੀ ਦਾ ਰੋਗ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਸੰਤਾਂ ਕੋਲ ਦਵਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਦੁਖ ਦੂਰਿ ਕਰਨ ਜੀਅ ਕੇ ਦਾਤਾਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੩੯੨

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤਪੋ ਅਸਥਾਨ ਵਿਖੇ ਆਤਮ ਅਨੰਦ ਵਿੱਚ

ਸਾਰੇ ਦੁਖਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਦਵਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਬੇਅੰਤ ਰੋਗੀ ਆਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਪੜ੍ਹੇ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ। ਉਥੇ ਤਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਆਏ ਮੈਂ ਦੇਖਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਅਰ ਐਹੋ ਜਿਹੇ ਆਉਂਦੇ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹਦਾ ਇਲਾਜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿਤੇ ਤੇ ਉਥੇ ਆ ਕੇ ਜਦੋਂ ਦਵਾਈ ਦਿਤੀ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਗਏ।

ਇਕ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੀ। ਕਲਕੱਤੇ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਨੂੰ ਆਦਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਗਲਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਾਣ ਦੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਹੁਣ ਮੈਂ ਖਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਇਹ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਜ਼ਹਿਰ ਬਣ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸੈਲ ਸਾਰੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣੇ ਨੇ ਤੇ ਨਤੀਜਾ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਰੋਗੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਟੀ.ਬੀ. ਹੋ ਗਈ। ਤੀਸਰੀ ਸਟੇਜ ਦੀ ਟੀ.ਬੀ. ਹੋ ਗਈ। ਜਦ ਟੀ.ਬੀ. ਦਾ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਲਕੱਤੇ ਦੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਤਨ ਸਿੰਘ! ਤੂੰ ਘਰ ਚਲਿਆ ਜਾਹ, ਕਿਉਂਕਿ ਤੇਰੀ ਦੱਸ ਕੁ ਦਿਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੋਰ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫੇਫੜੇ ਸਾਰੇ ਖਾਲੇ। ਉਹ ਘਰ ਨਹੀਂ ਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ। ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਉਸ ਨੇ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਮਰਨ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ 'ਚ ਮਰਨ ਨਹੀਂ ਆਈਦਾ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲੈਣ ਆਈਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਤੂੰ ਪਾਠ ਕਰਿਆ ਕਰ। ਪਾਠ ਦੱਸ ਦਿਤਾ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਤੇ ਨਾਲ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮੂੰਹ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ ਕਰ, ਬਰਤਨ ਮਾਂਜੀ ਜਾਇਆ ਕਰ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਵੀ ਕਰਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹਨੂੰ ਤਾਂ ਟੀ.ਬੀ. ਹੋਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁਕਮ ਮੰਨਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਦੋ ਸ਼ਤੀਰ ਮੋਢੇ 'ਤੇ ਚੁੱਕੀ ਜਾਵੇ, ਮੈਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸੀ ਸੀ ਗੱਲ ਛੋਟਿਆਂ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਕ ਇਥੇ ਬੈਠਾ ਸੀ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਜੀ, ਆਹ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਬੜਾ ਤਕੜਾ ਹੈ, ਦੋ ਸ਼ਤੀਰ ਚੁੱਕੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਮੈਂ ਚਾਰ ਕਿਲੋ ਘਿਉ ਦੇਵਾਂ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਸੁੱਟ ਆਇਆ ਤਾਂ

ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਬੁਲਾਇਆ ਕਿ ਰਤਨ ਸਿੰਘ! ਦੱਸ ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਚਾਰ ਕਿਲੋ ਘਿਉ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਆ ਸੀ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਜਾਣੀ ਜਾਣ ਓ। ਕੱਤਕ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮੈਂ ਇਥੇ ਆਇਆ ਸੀਗਾ ਤੇ ਹੁਣ ਹੌਲੇ-ਮਹੱਲੇ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਹੈ ਤੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਇਆ, ਤੀਸਰੀ ਸਟੇਜ ਦੀ ਟੀ.ਬੀ., ਡਾਕਟਰ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਦੱਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਜੀਅ ਸਕਣਾ। ਭੂਚੇ ਮੰਡੀ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ ਉਹ ਤੇ ਹੁਣ ਦੇਖ ਲਓ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਿ ਮੈਂ ਦੋ ਸ਼ਤੀਰ ਚੁੱਕ ਲਏ ਨੇ। ਬੀਮਾਰੀ ਕਿੱਧਰ ਗਈ? ਕਿੱਧਰ ਟੀ.ਬੀ. ਦੇ ਜਰਮ ਗਏ। ਕਿਥੇ ਫੇਫੜੇ ਸੀਗੇ ਜਿਹੜੇ ਦਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸਾਫ ਹੁੰਦੇ ਤੇ ਉਹ ਨਾਮ ਦੀ ਦਵਾਈ ਨੇ, ਸਾਫ ਕਰ ਦਿਤੇ ਸੀ। ਇਹ ਕੋਈ ਐਵੇਂ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਪਰਤਿਆਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ। ਐਥੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਰੋਜ਼ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਓ, ਬੀਮਾਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਘਰਾਂ 'ਚ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮੁਸ਼ਕਲ ਇਹ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਤੇਰੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਯਾਦ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ ਯਾਦ ਨਹੀਂ? ਫੇਰ ਕਾਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹੈਂ ਤੂੰ ਜੇ ਤੇਰੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਨਹੀਂ ਯਾਦ? ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਯਾਦ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਨਾ ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਯਾਦ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਤੂੰ ਬੀਮਾਰ ਹੋਣਾ ਹੀ ਹੈ ਭਾਈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਕਦੇ ਜਪਿਆ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਜਪਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਚਿੱਤ ਲਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਜਪਿਆ ਇਸ ਕਰਕੇ ਰੋਗ ਤਾਂ ਆਉਣਾ ਹੀ ਆਉਣਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਮੇਰੇ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿੰਨੇ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਇਥੇ। ਇਕ ਦੋ ਮਰੀਜ਼ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਰਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਰਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿਉਂ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਟੈਸਟ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਓ। ਦੂਸਰਾ ਉਹ ਨਹੀਂ ਰਾਜ਼ੀ ਹੁੰਦਾ ਜਿਹਨੂੰ ਮੈਂ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਕਹਾਂ ਕਿ ਭਾਈ! ਤੂੰ ਵਿਹਲਾ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈਂ, ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਜਿਹੜਾ ਹੱਡ ਰੱਖ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਾ, ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਲਿਆ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਚੁੱਕ

ਲਈ ਟੋਕਰੀ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਦਰਖਤ ਥੱਲੇ ਬੈਠਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਰਾਜ਼ੀ ਹੁੰਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦੀ ਸੁਰਤੀ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੁੜਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਹਦੀ ਸੁਰਤੀ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੁੜਦੀ ਹੈ, ਵਿਤੋਂ ਬਾਹਰਾ ਹੋ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਬਾਹਰੋਂ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਕਈ, ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਆਏ ਉਥੇ ਕਹਿੰਦੇ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਹੋਏਗਾ, ਇਥੇ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਗਏ।

ਸੋ ਇਹ ਨਾਮ ਦੀ ਦਵਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਨਾਮ ਵਲ ਬਿਰਤੀ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ -

ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ ਅਘ

ਕਾਟਨਹਾਰਾ ॥

ਦੁਖ ਦੂਰਿ ਕਰਨ ਜੀਅ ਕੇ

ਦਾਤਾਰਾ ॥ ਅੰਗ - ੩੯੨

ਸਰੀਰਕ ਦੁਖ ਵੀ ਦੂਰ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਭਾਈਚਾਰਕ ਦੁਖ ਵੀ ਦੂਰ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਆਰਥਕ ਦੁਖ ਵੀ ਦੂਰ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਇਥੇ ਤੱਕ ਕਿ ਜਮਾਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਦੁੱਖ ਹੈ ਨਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ-

ਇਕੁ ਦੁਖੁ ਸਕਤਵਾਰ

ਜਮਦੂਤ ॥

ਇਕੁ ਦੁਖੁ ਰੋਗੁ ਲਗੈ ਤਨਿ ਧਾਇ ॥

ਵੈਦ ਨ ਭੋਲੇ ਦਾਰੂ

ਲਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੫੬

ਉਹ ਦੁਖ ਜਮਾਂ ਦਾ ਵੀ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕੋਈ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਐਸਾ ਨਾ ਕੋਈ ਹਕੀਮ ਹੈ ਨਾ ਕੋਈ ਡਾਕਟਰ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਜਮਦੂਤਾਂ ਦੇ ਦੁਖ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਸੰਤਾਂ ਕੋਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਦੁਖ ਨੂੰ ਦੂਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੇਅੰਤ ਮਿਸਾਲਾਂ ਨੇ। ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਬੰਦੇ ਵੀ ਆਏ, ਦੂਸਰੇ ਵੀ ਆਏ।

ਇਕ ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੀ, ਗਠੀਆ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ,

ਇਨਕਮਟੈਕਸ ਆਫੀਸਰ ਸੀ, ਉਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਹੱਡਬੀਤੀ ਦੱਸੀ। ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਨਹੀਂ ਬੇਅੰਤ ਹੀ, ਡਾਕਟਰ ਵੀ ਆਏ। ਇਕ ਇਥੇ ਆਪਣੇ ਡਾਕਟਰ ਹੁੰਦੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਸੀ ਐਮ.ਓ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੇਟ ਦੁਖਣ ਲਗ ਗਿਆ। ਛੋਲੇ ਖਾ ਲਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਹਾਸਪੀਟਲ ਨਾ ਜਾਣ, ਉਧਰੋਂ ਟੈਲੀਫੋਨ ਆਇਆ ਕਿ ਮਰੀਜ਼ ਦੀ ਜਾਨ ਨਿਕਲ ਜਾਏਗੀ, ਛੇਤੀ ਆਓ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ।

ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਨੋਹਰ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਲੱਖਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਜੀਅ ਦਾਨ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤਾ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੋਲ ਆ ਗਏ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਮਰੀਜ਼ ਦੀ ਜਾਨ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਜੇ ਮੈਂ ਨਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਮੇਰਾ ਪੇਟ ਬਹੁਤ ਦੁਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਜਾਓ ਤੁਸੀਂ ਡਿਊਟੀ ਕਰੋ। ਇਕ ਪੁੜੀ ਦੇ ਵਿਚ ਚੂਰਨ ਪਿਆ ਸੀ ਉਹ ਫੜਾ ਦਿਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਲੈ, ਇਹਨੂੰ ਖਾ ਲੈ, ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਲੈ ਲਈ। ਉਥੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਜਾ ਕੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਪੇਟ ਦੁਖਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਦੁਖ ਟਰਾਂਸਫਰ ਕਰ ਲਿਆ, ਖਿੱਚ ਕੇ ਆਪਣੇ ਉਤੇ ਲੈ ਲਿਆ। ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕੀ ਐਉਂ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜਦੋਂ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਗਏ, ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਕੰਬਲੀ ਲਾਹ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿਤੀ।

ਕੰਬਲੀ ਟੱਪੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਆਹ ਕੰਬਲੀ ਥੱਲੇ ਕੀ ਲਕੋਇਆ ਹੈ, ਆਹ ਟੱਪੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਕਹਿੰਦੇ, ਬੁਖਾਰ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ, ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ ਅਸੀਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਵਾਸਤੇ ਲਾਹ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ, ਕੰਬਲੀ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿਤਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਐਉਂ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਚੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਲੈ ਆ ਜਾ ਇਥੇ। ਤਖਤ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਹੀ

ਟੱਪੇ, ਹੋਰ ਹੀ ਕੁਛ ਹੋਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਛੇਤੀ ਵਾਪਸ ਲਵੋ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਗਿਆ। ਐਨਾ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਬੁਖਾਰ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਚੱਲ ਫੇਰ ਕੰਬਲੀ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹ ਜਾ।

ਜਦੋਂ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਟੈਲੀਫੋਨ ਕਰਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਪੇਟ 'ਚ ਦਰਦ ਹੋਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਸਵੇਰੇ ਮਿਲਿਆ ਹਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਟੀਮ ਲੈ ਆਇਆ। ਜਦੋਂ examine ਕਰਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਬਿਲਕੁਲ ਓਹੀ ਬੀਮਾਰੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਮੈਨੂੰ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਹੱਸਣ ਲੱਗ ਗਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਤੂੰ ਤਾਂ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਵਿਹਲੇ ਬੈਠੇ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਚੱਲ ਡਾਕਟਰ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਕਰ ਆਵੇ ਤੇ ਸਾਡਾ ਕੀ ਹੈ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਵਿਹਲੇ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਹੀ ਬੈਠੇ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬੇਅੰਤ ਮਿਸਾਲਾਂ ਨੇ। ਇਕ-ਦੋ-ਚਾਰ-ਦੱਸ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੇ।

ਸੋ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਸੁਰਬੀਰ ਬਚਨ ਕੇ ਬਲੀ ॥
ਅੰਗ - ੩੯੨

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੋ ਮੁਖ ਤੋਂ ਬਚਨ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਨਾ, ਉਹ ਵਲੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਟਲਿਆ ਕਰਦਾ। ਚਾਹੇ ਕੁਛ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਭਾਵੇਂ
ਚੰਦਰਮਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ
ਜਾਵੇ,
ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਬੋਲ ਨਾ ਟਲੇ।

ਅੰਡਜ, ਜੇਰਜ, ਸੇਤਜ, ਉਤਭੁਜ, ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਣ। ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਵਿਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਏ ਲੇਕਿਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਕਿਹਾ ਹੋਇਆ ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ ਕਰਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਜੇ ਗਿਣ ਲੱਗੀਏ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਨ। ਲੇਕਿਨ ਇਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਗੱਲ ਜੋ ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਯੂ.ਪੀ. ਹੁੰਦਾ, ਇਕ ਦਿਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆਏ ਹੋਏ

ਸੀਗੇ ਹਾਪੜ, ਉਥੇ ਮੈਂ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਥੇ ਇਕ ਪ੍ਰੇਤ ਖੇਲ੍ਹੇ ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਦੇ ਵਿਚ। ਮੈਂ ਵੀ ਉਥੇ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜੀ ਪ੍ਰੇਤ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਲੈ ਪ੍ਰੇਤ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਦੇ? ਸਿੰਘ 'ਚ ਪ੍ਰੇਤ ਕੀ ਆਵੇ? ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਗੱਲ ਕਰ ਲਓ।

ਗੱਲ ਕਰਾਉਣ ਲੱਗੇ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰੋ। ਮੇਰੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾ

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਦੇਵਾਂਗਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਮਿਲਾ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਕਈ ਦਿਨ ਦਾ ਰੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਥੇ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਹਾਂ? ਕਹਿੰਦਾ ਚੰਗਾ। ਮੈਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰੀ, ਸਮਝੀ ਸਾਰੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨਾ, ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਭੂਤਾਂ-ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਥੇ ਤਾਂ ਭੂਤਾਂ ਵਾਲੇ ਆਉਣ ਲੱਗ ਜਾਣਗੇ। ਆਪਾਂ ਕੀਰਤਨ ਕਰੀਏ ਕਿ ਭੂਤਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖੀਏ। ਫੇਰ ਮੈਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਐਉਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਰਾਨ ਤੋਂ ਆਇਆ ਸੀ ਤੇ ਆਹ ਮੁਗਲ ਖੇੜੀ ਹਸਨਪੁਰ ਤਹਿਸੀਲ ਦੇ ਵਿਚ, ਸਹਾਰਨਪੁਰ ਜ਼ਿਲੇ 'ਚ, ਇਥੇ ਮੈਂ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਛੱਤੀ ਸਾਲ ਮੈਂ ਇਥੇ ਤਪਸਿਆ ਕਰੀ। ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਨਿਗੁਰਾ ਸੀ, ਨਿਗੁਰਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਥਾਉਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਦਰਗਾਹ 'ਚ, ਮੈਂ ਪ੍ਰੇਤ ਬਣ ਗਿਆ। ਕੁਛ ਮੇਰੇ ਲੁਕਵੇਂ ਕੁਕਰਮ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਨਰਕ ਮਿਲਣਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਘਬਰਾਉਂਦਾ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ! ਪੀਰ ਹੈ ਕੋਈ, ਜਾਂ ਕੋਈ ਮੌਲਵੀ ਹੈ ਵੱਡਾ, ਹੁਣ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਇਹਨੂੰ ਰੱਖ ਲਿਆ ਫੇਰ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਤਾਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਭੂਤ ਹੀ ਭੂਤ ਇਥੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਣੇ ਨੇ। ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਕਿਵੇਂ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਮਨਾ ਲਿਆ। ਮੈਂ ਵਾਪਸ ਆਪਣੇ ਫਾਰਮ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਥੋਂ ਜਾ ਕੇ ਰਾਤ ਨੂੰ, ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਮੈਂ ਫੇਰ ਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੇਰੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬੁਲਾਇਆ, ਉਹ ਆਇਆ

ਨਾ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਤੈਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਤੂੰ ਗਿਆ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਜਾਵਾਂ? ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ, ਮੈਨੂੰ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਕੀ ਦਿਸਦਾ ਤੈਨੂੰ ਸਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਜਲਾਲ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਲਾਲ। ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ ਕੋਈ ਵੀ ਬਦ-ਰੂਹ ਇਥੇ ਆ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਜਿਹਨੂੰ ਓਰਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਓਰਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਬਹੁਤ ਭਰਵਾਂ ਜਲਾਲ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਉਹਦੇ 'ਚ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਜਦ ਤਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਮੈਨੂੰ ਜਲਾਲ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਨਾ ਕੱਢਣ, ਮੈਂ ਉਸ ਹੱਦ ਨੂੰ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਬੜੀਆਂ ਅਜੀਬ ਜਿਹੀਆਂ ਲਗਦੀਆਂ ਨੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਣੀਆਂ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੇ। ਜਲਾਲ ਦੀ ਮੈਂ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਆ ਬੀਬੀ ਜੀ (ਬੀਬੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ) ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ, ਇਹ ਗਲੀ 'ਚ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਹਰ ਵਕਤ ਨਾਮ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਭਰਜਾਈ ਲਗਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਅੰਦਰ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੇਤ ਨੇ ਫੜੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸੀ ਲੋਕ, ਉਥੇ ਪਈ-ਪਈ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਗਈ ਕਿ ਹੀਰਾ ਸਿਆਂ! ਮੈਂ ਜਾਨੀ ਹਾਂ-ਮੈਂ ਜਾਨੀ ਆਂ। ਐਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਛੱਡ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੂਆ ਸੀ ਉਹ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੀ ਕਹਿੰਦੀ, ਵੇ ਪੁੱਤ! ਅੰਦਰ ਆ ਤੂੰ, ਆਹ ਤੇਰੀ ਭਰਜਾਈ ਸੀ, ਇਹਦੇ 'ਚ ਭੂਤਨੀ ਆਈ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਦ ਤੂੰ ਗਲੀ 'ਚ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈਂ, ਇਹਨੇ ਦੇਖ ਕੇ, ਐਨਾ ਸੇਕ ਲੱਗਿਆ ਤੇਰਾ, ਨੱਠ ਗਈ। ਤੂੰ ਹੁਣ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ। ਬਾਪੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਾਮ 'ਚ ਤਾਕਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਗਜ਼ ਲਿਆ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਲਿਖ ਦਿਤਾ। ਕਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਕਹਿੰਦੇ ਐਉਂ ਕਰਿਓ, ਜਦੋਂ ਹੁਣ ਆਉਗੀ ਨਾ, ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਕਾਗਜ਼ ਹੈ ਇਹਦੇ ਮੂੰਹਰੇ ਕਰ ਦਿਓ।

ਜਦ ਫੇਰ ਆਈ, ਕਾਗਜ਼ ਕਰਿਆ ਅੱਗੇ, ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਕੂਕਾਂ ਮਾਰਦੀ ਨੱਠ ਗਈ।

ਇਹ ਕਮਾਏ ਹੋਏ ਨਾਮ ਦਾ ਬਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਮ ਵਾਲਾ ਜਿਥੇ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਨਾਮ ਹੀ ਨਾਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ।

ਆਵੈ ਸਾਹਿਬ ਚਿਤਿ ਤੇਰਿਆ ਭਗਤਾ ਡਿਠਿਆ ॥ ਅੰਗ - ੫੨੦

ਜਿਹੜੇ ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਬੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ 'ਚੋਂ ਵੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਿਕਲਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਐਸਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦੇ ਸਾਰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਚਿੱਤ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਯਤਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ - ਸਾਧ ਕੈ ਸੰਗਿ ਨਹੀ ਕਛ ਘਾਲ ॥ ਦਰਸਨੁ ਭੇਟਤ ਹੋਤ ਨਿਹਾਲ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੨

ਦਰਸਨ ਕਰਦੇ ਸਾਰ, ਉਹਦੀ ਬਿਰਤੀ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੂਰਨ ਸਾਧੂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਸੋ ਮੈਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੋਲ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਕਿ ਇਹ ਐਉਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਹੱਸ ਪਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਬੜਾ ਕੁਛ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਇਹ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਪੜ੍ਹਿਆ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਲਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੰਗਾ ਕਹਿ ਦਿਓ ਫੇਰ ਕਿ ਸਵੇਰੇ ਆ ਜਾਏ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਗਿਆ, ਰੋਈ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਠ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ ਫੇਰ ਗਿਆ। ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਅੰਦਰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ। ਬਾਹਰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਹਦੇ ਸਾਰੇ

ਬਿਆਨ ਟੇਪ 'ਚ ਭਰ ਲਏ। ਉਹ ਟੇਪਾਂ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਵੀ ਮਿਲਦੀਆਂ ਨੇ, ਪਰ ਇਹ ਟੇਪ ਹੋਰ ਹੈ, ਉਹ ਹੋਰ ਨੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਕੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈਂ, ਰੋਈ ਨਾ ਹੁਣ। ਕਹਿੰਦਾ, ਹਜ਼ੂਰ! ਮੈਂ ਦੁਖੀ ਹਾਂ ਬਹੁਤ, ਮੇਰੀ ਨਜਾਤ ਕਰਾ ਦਿਓ। ਆਪਾਂ ਮੁਕਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਉਹ ਨਜਾਤ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਕਿਹੜੀ ਨਜਾਤ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈਂ? ਪ੍ਰੇਤ ਪਿੰਜਰ 'ਚੋਂ ਛੁੱਟੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਮੁਕਤੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈਂ? ਜੇ ਤੂੰ ਅਸਲੀ ਨਜਾਤ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਬਣਨਾ ਪਏਗਾ ਤੇ ਕਰਮ, ਉਪਾਸਨਾ, ਗਿਆਨ, ਵਿਗਿਆਨ, ਚਾਰ

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਾਧਨਾ ਸਮੇਂ ਦੀ ਇੱਕ ਅਭੁੱਲ ਯਾਦ

ਦਰਜਿਆਂ 'ਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਫੇਰ ਮੁਕਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਗੁਜ਼ਿਆਰ ਸੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਨਜ਼ਾਤ ਇਹੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਦੂਜੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ, ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਇਥੋਂ ਕੱਢ ਦਿਤਾ, ਕੀ ਪਤਾ ਕਿੱਧਰ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫੇਰ ਤੈਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਬਣਨਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਨਾਉਂ ਲਿਆ ਕੋਕਾ ਕੋਲਾ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕਿ ਉਥੇ ਭੇਜ ਦੇਈਏ, ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਇਕ ਮਿੰਟ। ਫੇਰ ਆ ਗਿਆ ਦੁਬਾਰਾ ਕਹਿੰਦਾ ਨਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਉਥੇ ਤਾਂ ਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਨੇ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਥੇ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪ ਸਕਣਾ।

ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੀ, ਇਹਨੇ ਗਰਦਨ ਜਿਹੀ ਕੱਢ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖ ਲਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਤੂੰ ਵੀ ਦੱਸ ਪੰਦਰਾਂ ਸਾਲ ਦਾ ਤੂੰ ਕਿਹਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਕਿ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਤੇਰੇ ਘਰ ਭੇਜ ਦੇਈਏ? ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ। ਕਹਿੰਦੇ, ਲੈ ਬਈ ਇਹਦੇ ਘਰ ਚਲਿਆ ਜਾਹ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਇਕੱਠੇ ਪਏ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ! ਕਹਿੰਦਾ ਪੁੱਤ ਵੀ ਮੰਗਿਆ, ਪੁੱਤ ਹੀ ਆਏਗਾ ਮੇਰੇ ਘਰ। ਮੈਂ ਡਰਦਾ ਹਾਂ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਪਏ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਉਹ ਉਭੜਵਾਹੇ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਉਠਿਆ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ? ਕਹਿੰਦਾ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਤਾਂ ਦਬਾਅ ਹੀ ਬੜਾ ਪੈਂਦਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਜਦ ਅਸੀਂ ਸਵੇਰੇ ਆਏ, ਉਹ ਫੇਰ ਉਹਦੇ 'ਚ ਬੋਲਿਆ ਕਹਿੰਦਾ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਹਸਦਾ ਹੈਂ? ਸੁਲੇਮਾਨ ਸੀ ਉਸਦਾ ਨਾਉਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਰਾਤ ਮੈਂ ਤੀਨ ਦਫਾ ਪਿਤਾ ਜੀ ਕੋ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨੇ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ, ਡਰ ਕੇ ਉਠ ਜਾਤੇ ਥੇ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਤੂੰ ਐਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਰਾਰਤਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈਂ। ਤੂੰ ਪੁੱਤਰ ਬਣਨਾ ਹੈਂ ਇਹਦਾ ਤੇ ਤੂੰ ਡਰਾਉਣ ਲੱਗਿਆ ਹੈਂ ਬਾਪੂ ਨੂੰ?

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਕੀਰਤਨ ਭਗਤੀ ਵਿੱਚ

ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਕਹਿ ਦਿਤਾ। ਹੁਣ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹਦੀ ਪਤਨੀ ਦਾ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਛੋਟਾ ਓਪਰੇਸ਼ਨ, ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹਦੇ ਬੱਚਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਉਹਨੇ ਨਾ ਦੱਸਿਆ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ! ਤੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇਣੀ ਸੀ ਆਹ ਗੱਲ? ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਟੈਸਟ ਲੈਣ ਲੱਗ ਗਏ। ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਧਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਸੰਗਤ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਸੰਗਤ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਸਰੀਰ ਐਸੇ ਸੀ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਜੇ ਨਾ ਹੋਇਆ, ਫੇਰ ਕੀ ਹੋਏਗਾ?

ਐਸੇ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਉੱਪਰ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਨਾ ਹੋਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ, ਮਹਾਤਮਾ ਦਾ ਬੋਲ ਟਲਦਾ ਹੁੰਦਾ ਕਦੇ? ਮੈਂ ਡੀਕਲ ਸਾਇੰਸ ਸਭ ਨਵੀਂ ਬਣ ਜਾਏਗੀ। ਲੇਕਿਨ ਹੁੰਦਾ

ਨਹੀਂ ਸਭ ਕੁਛ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰੇਗਾ। ਉਹਨੂੰ ਚਾਹੇ ਦੁਬਾਰਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇ।

ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਉਂ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਇਥੇ ਇਕ ਕਰਨਲ ਆਏ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਂਗਲਾਈਨੀਆਂ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਸੀ, ਉਹ ਆਏ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਘਰਵਾਲੀ ਨੂੰ ਰਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਸੀ, ਉਹ ਬੀਬੀ ਤਾਂ ਪਾਠ ਕਰੇ ਨਾ, ਆਪ ਕਰੀ ਗਏ। ਉਸ ਨੇ ਪੂਰਾ ਪਾਠ ਕਰਿਆ, ਬੜੀ ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਉਹਨੇ, ਆਮ ਸਾਧਾਰਨ ਬੰਦਿਆਂ ਵਾਂਗਣ ਸੇਵਾ ਕਰੀ। ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਇਥੋਂ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਉਹਦਾ ਲੜਕਾ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਹੁਣ ਮਦਰਾਸ ਤੁਹਾਡਾ ਮੈਂ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਕਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਥੇ ਲੈ ਗਏ ਤੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਰਾਉਣਾ ਓਪਰੇਸ਼ਨ। ਉਥੇ ਕੀ ਵਾਪਰਿਆ? ਜਦੋਂ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਟੈਸਟ ਕਰਿਆ, ਉਹ ਮੁਬਾਰਕਾਂ ਦੇਣ ਲੱਗ ਗਏ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ। ਕਹਿੰਦਾ, ਕੀ ਗੱਲ? ਕਹਿੰਦੇ,

ਅਜੀਬ ਗੱਲ ਹੋਈ ਹੈ ਮੈਡੀਕਲ ਸਾਇੰਸ 'ਚ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਕ ਵਾਧੂ ਨਾੜੀ ਸੀ ਦਿਲ 'ਚ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਖੁਲ੍ਹ ਗਈ, ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਬੰਦ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕੀ ਕਰਿਆ ਕਿ ਇਕ ਨਾੜੀ ਹੀ ਨਵੀਂ ਲਾ ਦਿਤੀ।

ਇਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਕੋਲ ਸਭ ਕੁਛ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ। ਐਸੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਨਾਮ ਕੋਈ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਚੀਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਕੋਈ ਕਲਪਤ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਇਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਲਿਆਓ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਸਾਈ ਨਾਮੁ
ਅਮੋਲੁ ਕੀਮ
ਨ ਕੋਈ
ਜਾਣਦੇ॥
ਜਿਨਾ ਭਾਗ
ਮਥਾਹਿ ਸੇ
ਨਾਨਕ ਹਰਿ
ਰੰਗੁ
ਮਾਣਦੇ॥
ਅੰਗ - ੮੧
ਨਾਮ ਕੀ
ਮਹਿਮਾ
ਸੰਤ ਰਿਦ
ਵਸੈ ॥

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਨਿਜ ਆਤਮ ਅਨੰਦ ਵਿੱਚ

ਸੰਤ
ਪ੍ਰਤਾਪਿ
ਦੁਰਤੁ ਸਭੁ
ਨਸੈ ॥
ਅੰਗ-
੨੬੫
ਹੋਰ ਨੂੰ
ਵਿਸ਼ਵਾਸੁ

ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਨਾਮ ਦਾ। ਕੇਵਲ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਸਭ ਕੁਛ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਿਮਾ ਵਸਦੀ ਹੈ ਨਾਮ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਸੋ ਉਹ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਨਾੜੀ ਹੀ ਨਵੀਂ ਖੁਲ੍ਹ ਗਈ।

ਸੋ ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਭਰੋਸਾ ਕਰੋ। ਅਖੀਰ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਗੱਲ ਆ ਗਈ। ਸੋ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਬਚਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ-

ਸੁਰਬੀਰ ਬਚਨ ਕੇ ਬਲੀ ॥ ਅੰਗ - ੩੯੨

ਬਚਨ ਦੇ ਬਲੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਯੂ.ਪੀ. ਸਾਡੇ ਕੋਲ 45 ਦਿਨ ਰਹੇ ਸੀ ਆਪ ਆ ਕੇ। ਉਥੇ ਦੋ ਸੌ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਮਿਲਾਉਂਦੇ ਸੀ ਇਕ ਘੰਟੇ 'ਚ। ਕਈਆਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਘੰਟੇ 'ਚ

ਵੀ ਦੋ ਸੌ ਬੰਦੇ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਗਰੁੱਪ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਸੀ 15-15 ਦੇ। ਆਪ ਗੱਲ ਕਰ ਦੇਣੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕਰ ਦੇਣੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਐਸੇ-ਐਸੇ ਆਏ, ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਆਏ ਕਿ ਸਾਡੇ ਘਰ ਬੱਚਾ ਨਹੀਂ ਬਚਦਾ, ਬੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਮਾਰਦੇ ਹੋਵੋਗੇ, ਕੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਓ? ਬੀਬੀਆਂ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਅਸੀਂ ਚੋਰੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਡੰਗਰ ਚੋਰੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦੇ ਕੱਟਰੂ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਕੱਟਰੂ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਅਸੀਂ ਲਿਆਉਂਦੇ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਤਾਂ ਉਥੇ ਹੀ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੁਹਾਡੇ ਵੀ ਮਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਰੋਣ ਲੱਗ ਗਈਆਂ, ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਮਹਾਰਾਜ! ਸਾਡਾ ਕੀ ਕਸੂਰ ਹੈ? ਓਹ

ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਓ। ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਅਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਸਮਝਾਈਏ, ਉਹ ਤਾਂ ਮੌਰ ਸਾਡੇ ਸੇਕ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ। ਗੱਲ ਤਾਂ ਉਹ ਸੁਣਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਦੇ ਡਰੰਮ ਕੱਢਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਐਉਂ ਕਰੋ ਜਿਹੜੀਆਂ ਮੱਝਾਂ ਗਾਈਆਂ ਲਿਆਉਣ ਉਹ ਚੋਰੀ ਦੀਆਂ, ਤੁਸੀਂ ਉਹਦਾ ਦੁੱਧ ਨਾ ਪੀਓ। ਨਾ ਲੱਸੀ ਪੀਓ, ਨਾ ਦਹੀਂ ਖਾਓ। ਆਹ ਤਾਂ ਕਰ ਲਵੋਗੀਆਂ? ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ। ਕਹਿੰਦੇ ਤੁਸੀਂ ਦਿਲੋਂ ਨਫਰਤ ਕਰੋ, ਇਸ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਸਮਝੋ।

ਇਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਪਰ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਉਹ ਬਚ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਲੈ ਕੇ ਆਈਆਂ ਕਿ ਆਹ ਬੱਚਾ ਸਾਡਾ ਮਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਬਚਨ ਹੋਇਆ

ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਬੀਮਾਰ ਆਇਆ, ਬੜੀ ਉਸ ਉਪਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾ ਪੀਵੋ, ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਜਾਏਂਗਾ। ਜਦੋਂ ਮੁੰਡੇ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋਣ ਲੱਗਿਆ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਕੱਢ ਲਈ। ਡਰੰਮ ਕੱਢ ਲਿਆ। ਉਹ ਬਥੇਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾਵੇ, ਉਹਨੂੰ ਹੀ ਲਾ ਦਿਤਾ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਕਿ ਤੂੰ ਪੀਪੀਆਂ ਭਰ। ਪੀਪੀਆਂ ਭਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਇਕ ਮੱਝ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਜਿਉਂ ਨੱਠੀ ਓਧਰ ਨੂੰ, ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਤੋੜ ਦਿਤਾ, ਨੱਠ ਕੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ ਜੀ, ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ? ਆਹ ਕੌਤਕ ਵਰਤਿਆ ਹੈ।

ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਜਦ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਓ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਤੂੰ ਜਾਹ ਹੀ ਨਾ, ਇਥੇ ਹੀ ਰਹਿ, ਜਦੋਂ ਆਉਣਗੇ ਪੁੱਛ ਲਵਾਂਗੇ ਉਸ ਤੋਂ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਸਰਦਾਰ ਬੇਲਾ ਸਿੰਘ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰਵਾਲੀ ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਹਦੇ ਹਜ਼ਮ ਹੁੰਦਾ, ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਉਹ ਠੀਕ ਹੋ ਗਈ। ਰੋਟੀ ਖਾਧੀ ਨੂੰ ਦੋ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਹੋ ਗਏ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹਦੀ ਖਬਰ ਲੈਣ ਬੱਚੇ ਆਏ, ਤਾਂ ਚਾਰ ਫੁਲਕੇ ਹੱਥ ਦੇ ਉਤੇ ਰੱਖੇ ਹੋਏ, ਕਹਿੰਦੇ, ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਕਿ ਬੀਬੀ ਚਾਰ ਫੁਲਕੇ? ਕਹਿੰਦੀ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਥੇ ਆਉਂਦੀ ਹੀ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਗਈ।

ਉਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੋਲ ਆਇਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਮੈਂ ਪਸ਼ੂ ਵੇਚ ਦੇਵਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਗੱਲ? ਕਹਿੰਦਾ ਜੀ, ਕਿੱਲ੍ਹੇ 'ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐਉਂ ਕਰ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾ ਪੀਵੀਂ। ਕਹਿੰਦਾ ਅੱਛਾ ਮਹਾਰਾਜ। ਕਹਿੰਦੇ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈਗਾ? ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਜੀ, ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਜਾਹ ਉਥੇ ਸੇਵਾ ਕਰ ਜਾ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ, ਝਾੜੂ ਦਿਆ ਕਰ। ਦੀਵਾ ਬੱਤੀ ਕਰ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਰਹਿਰਾਸ ਪੜ੍ਹ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਿਆ ਮੁੜ ਕੇ ਡੰਗਰ ਹੀ ਡੰਗਰ ਹੋ ਗਏ। ਦੁੱਧ ਹੀ ਦੁੱਧ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਬਹੁਤਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਇਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਜੀ! ਮੈਂ ਡੰਗਰ ਵੇਚਣੇ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਤੈਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਹਾਂ ਜੀ, ਹੁਕਮ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਜਿਹੜੇ ਡੰਗਰ ਨੂੰ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਵੇਚ ਦੇਵਾਂ, ਉਹਦੇ ਥਣਾਂ 'ਚੋਂ ਖੂਨ ਆਉਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵਿਕਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ, ਡੰਗਰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਵਧਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਸੁਕਰ ਕਰ ਤੇਰੇ 'ਤੇ ਬਰਕਤ ਹੋ ਗਈ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਹੋ ਗਈ, ਤੇਰੇ ਘਰ ਤਾਂ ਬਰਕਤਾਂ ਹੀ ਬਰਕਤਾਂ ਆ ਗਈਆਂ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ -

ਸੂਰਬੀਰ ਬਚਨ ਕੇ ਬਲੀ ॥

ਕਉਲਾ ਬਪੁਰੀ ਸੰਤੀ ਫਲੀ ॥

ਅੰਗ - ੩੯੨

ਹੋਰ ਕੋਈ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਫਲ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਫਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਮਹਾਂਤਮਾ ਫਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਮਾਇਆ ਦੇ ਅੱਗੇ ਹਾਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮਾਇਆ ਨਾਲ ਮੱਥਾ ਲਾ ਲਏ। ਜਿਹੜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਗਿਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਭੇਜੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਮਾਇਆ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ -

ਵਰਤਣਿ ਜਾ ਕੈ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥

ਅੰਗ - ੩੯੨

ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਬਰਤਨ ਜਾ ਕੈ।

ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਦੀ ਬਰਤਨ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਕੋਈ ਪੌਲੀਟੀਕਲ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਏਸ ਸਟੇਜ ਦੇ ਉਤੇ ਆ ਕੇ ਕੋਈ ਜੇ ਏਸ ਗੱਲ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਕਰੇ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਬੋਲਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ, ਇਹ ਸਟੇਜ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੀ ਨਾਮ ਦੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਾ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿਸੇ ਦੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ ਦੇ ਪਿਛੇ ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਸੋ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਰਤਨ ਕਿਵੇਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਅਵਸਥਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ ਨਾਮ ਦੀਆਂ, ਜਿਹੜੇ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਉਹ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੋ।

ਪਹਿਲੀ ਅਵਸਥਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ, ਦੂਸਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਨਾਮ ਦੀ ਅਉਧੀ, ਤੀਸਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਨਾਮ ਦਾ ਫਲ। ਇਹ ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸਮਝੋ। ਜਿਹੜਾ ਅਭਿਆਸ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਦਾਤ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਓਸ ਵੇਲੇ ਜਿਹੜਾ ਤਾਂ ਉਤਮ ਜਗਿਆਸੂ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ 'ਚ ਛੱਡ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ ਉਥੋਂ ਲੱਗ ਜਾਏਗਾ। ਨਹੀਂ, ਆਮ ਜਗਿਆਸੂ ਜਿਹੜਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਹੁਕਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਢਾਈ ਘੰਟੇ ਮਾਲਾ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ, ਤੂੰ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰੀਂ। ਫੇਰ ਪੰਜ ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰੀਂ।

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ

ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥

ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ

ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰਿ ਨਾਵੈ ॥

ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਜਾਪੈ

ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਦੇਖ ਲਹਿ ਜਾਵੈ ॥

ਫਿਰਿ ਚੜੈ ਦਿਵਸੁ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਵੈ

ਬਹਦਿਆ ਉਠਦਿਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੩੦੫

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਹੈ ਫੇਰ -

ਫਿਰਿ ਚੜੈ ਦਿਵਸੁ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਵੈ ਅੰਗ - ੩੦੫
ਫੇਰ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੇ।

ਬਹਦਿਆ ਉਠਦਿਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੩੦੫

ਸੋ ਨਾਮ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਅਭਿਆਸ ਹੈ ਇਹ ਮਾਲਾ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਸਨਾ ਦਾ ਨਾਮ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦੱਸ ਗੁਣਾਂ ਫਲ ਵਧ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਜਾਪ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਕ ਜਾਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਅਜਪਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਾਪ ਦਾ ਫਲ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਰਸਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਦਸ ਗੁਣਾਂ ਵਧ ਕੇ, ਜਦੋਂ ਰਸਨਾ ਤੋਂ ਕੰਠ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੱਸ ਗੁਣਾਂ ਫਲ ਹੋਰ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਸੰਤੀ ਬਾਣੀ 'ਚ ਦੱਸ ਗੁਣਾਂ ਹੋਰ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪਰਾ ਬਾਣੀ 'ਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਧੁਨੀ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਦੱਸ ਗੁਣਾਂ ਹੋਰ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਦਾ ਮਤਲਬ ਕਿ ਬਾਹਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਵਾਰੀ ਕਰੇ, ਤੇ ਜਿਹੜੀ ਧੁਨੀ ਹੈ ਗਹਿਰੀ ਸ਼ਾਤੀ 'ਚ ਜਾ ਕੇ, ਸਿਰਫ ਇਕ ਵਾਰੀ। ਐਨਾ ਫਲ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਨਾਮ ਦਾ ਫਲ ਵਧਦਾ ਹੈ, ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਨਾਮ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਵਧ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਨਾਮ ਸ੍ਰਾਸ ਦੇ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਸ੍ਰਾਸ ਜਾਂਦੇ, ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਸ੍ਰਾਸ ਜਾਂਦੇ।

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ॥

ਮਨ ਅੰਤਰ ਕੀ ਉਤਰੈ ਚਿੰਦ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੫

ਸ੍ਰਾਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਅਜਪਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਪਾ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਨਾ ਬੁੱਲ੍ਹ ਹਿੱਲਣ ਨਾ ਜੀਭ ਹਿੱਲੇ। ਜਦੋਂ ਅਜਪਾ ਜਾਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਅਜਪਾ ਜਾਪੁ ਨ ਵੀਸਰੈ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਸਮਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਪਰਿਵਰਤਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਦੋਵੇਂ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਨੱਕ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹੈ ਇਥੇ ਨਾਮ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ। ਇਥੇ ਧੁਨ ਸੁਣਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਹਨੂੰ ਅਨਹਦ ਨਾਦ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਕਈ ਤਾਂ ਇਥੇ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਦੇ। ਕਈ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਕੇਵਲ ਧੁਨ ਸੁਣਦੇ ਨੇ। ਲੇਕਿਨ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ, ਜਿਹੜਾ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇਹਦੇ ਬਗੈਰ ਮਨ ਨਿਰਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਸੋ ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਿਆ ਹੈ-

ਧਾਰਨਾ - ਧੁਨ ਮਹਿ ਧਿਆਨ,
ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਜਾਨਿਆ।

ਧੁਨਿ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਜਾਨਿਆ

ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਕਥ ਕਹਾਨੀ ॥ ਅੰਗ - ੮੭੯

ਜਦੋਂ ਧੁਨ ਉਪਜ ਜਾਵੇ ਅੰਦਰ, ਫੇਰ ਬਿਰਤੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਹੈ। ਤਿਕੁਟੀ 'ਚੋਂ ਲੰਘਦੀ ਹੈ, ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ 'ਚ ਜਾ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ।

ਓਥੈ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਵਜਹਿ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ
ਗੁਰਮਤੀ ਸਬਦਿ ਸੁਣਾਵਣਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੪

ਦਿਨ ਰਾਤ ਉਥੇ ਅਨਹਦ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਧੁਨ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਧੁਨ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਬਾਰੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ -

ਪ੍ਰਥਮ ਓਅੰਕਾਰ ਤਿਨ ਕਹਾ
ਸੋ ਧੁਨ ਪੂਰ ਜਗਤ ਮਹਿ ਰਹਾ।

ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ਮੁਖ 'ਚੋਂ ਧੁਨ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸੀ। ਜਿਹੜੀ ਧੁਨ ਕਰਕੇ -

ਕੀਤਾ ਪਸਾਉ ਏਕੋ ਕਵਾਉ ॥

ਤਿਸ ਤੇ ਹੋਏ ਲਖ ਦਰੀਆਉ ॥

ਅੰਗ - ੩

ਏਕ ਕਵਾਵੈ ਤੇ ਸਭਿ ਹੋਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੦੩

ਉਹ ਧੁਨ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਹਰੇਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ, ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ, ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਸਭ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਦਰਖਤਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਧਰਤੀ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਅਸਮਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਸੂਰਜ ਚੰਦ ਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਵਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਧੁਨ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਬਿਰਤੀ ਚਿੱਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ - ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਚੜ੍ਹਦੇ-ਚੜ੍ਹਦੇ। ਸੋ ਉਹਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਧੁਨਿ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਜਾਨਿਆ

ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਕਥ ਕਹਾਨੀ ॥

ਅੰਗ - ੮੭੯

ਜਦੋਂ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਓਸ ਵੇਲੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਵਿਸਰਦਾ। ਫੇਰ ਏਸ ਜਾਪ ਦੇ ਨਾਲ, ਨਾਮ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਨਾਲ ਦਰਜਾ ਕਿਹੜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਪੂਰੇ ਉਹ ਸਾਧੂ ਨੇ
ਵਿਸਰੇ ਨਾ ਨਾਮ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ।

ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨ ਵਿਸਰੈ

ਹਰਿ ਨਾਮਾਂ ਮਨਿ ਮੰਤ੍ਰੁ ॥

ਧੰਨੁ ਸਿ ਸੇਈ ਨਾਨਕਾ ਪੂਰਨੁ ਸੇਈ ਸੰਤੁ ॥ ਅੰਗ - ੩੧੯

ਏਸ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆ ਕੇ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਵਿਸਰਦਾ, ਨਾ ਧੁਨ ਮੱਧਮ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਪੈਸ਼ਲ ਕੱਪੜਿਆ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਤ ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਡੇਰੇ 'ਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸੰਤ ਨਹੀਂ, ਸੰਤ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਨਾ ਵਿਸਰੇ।

ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨ ਵਿਸਰੈ

ਸੇ ਪੂਰੇ ਪੁਰਖ ਪਰਧਾਨ ॥

ਅੰਗ - ੩੧੩

ਘੱਟ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈਗੇ -

ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ ਪੰਚ ਪਰਧਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - ੩

ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀ definition ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨ ਵਿਸਰੈ

ਸੇ ਹਰਿ ਜਨ ਪੂਰੇ ਸਹੀ ਜਾਣਿ ॥

ਅੰਗ-੬੫੧

ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ, ਪੂਰੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੇ ਨਾਲ, ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਨਾਲ, ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਸਮਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਰੋਮ-ਰੋਮ ਹਰਿ ਧਿਆਵੈ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਿਆਰੇ ਦਾ।**

ਗੁਰਮੁਖਿ ਰੋਮਿ ਰੋਮਿ ਹਰਿ ਧਿਆਵੈ ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਰਿ ਸਮਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੯੪੧

ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਗਲੀ ਗਣਤ ਮਿਟਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੯੪੨

ਸੋ ਸਾਰੇ ਰੋਮਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹਭਾ ਲਗ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨ ਚਲ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਧੁਨ ਅੰਦਰ ਐਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਐਨੀ ਫੋਰਸ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਐਨੀ ਐਨਰਜੀ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕੱਲੇ-ਇਕੱਲੇ ਰੋਮ ਦੇ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਤੱਕ ਨਾਮ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਏਸ ਤੋਂ ਜਿਹੜੀ ਅਗਲੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਨਾਮ ਦੀ ਅਉਧੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਅਭਿਆਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣ ਨਾਮ ਨੂੰ ਜਪਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਆਪੇ ਹੀ ਜਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਓਸ ਵੇਲੇ ਨਾਮ ਹੀ ਨਾਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਨਾਮ ਹਰੀ ਦਾ ਜਪਦੇ,
ਸਾਰੇ ਵਣਾਂ ਦੇ ਪੰਖੇਰੂ।**

ਜੇ ਬੋਲਤ ਹੈ ਮ੍ਰਿਗ ਮੀਨ ਪੰਖੇਰੂ

ਸੁ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਜਾਪਤ ਹੈ ਨਹੀ ਹੋਰ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੬੫

ਹਰਹਟ ਭੀ ਤੂੰ ਤੂੰ ਕਰਹਿ ਬੋਲਹਿ ਭਲੀ ਬਾਣਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੪੨੦

ਇਹ ਨਾਮ ਦੀ ਅਉਧੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ ਸੀ, ਅਭਿਆਸ ਸੀਗਾ ਤੇ ਹੁਣ ਨਾਮ ਦੀ ਅਉਧੀ ਆ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਦੀ ਅਉਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਫੇਰ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਧਰਤਿ ਪਾਤਾਲੁ ਆਕਾਸੁ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ

ਸਭ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ - ੫੪੦

ਹਰੇਕ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨ ਸੁਣਾਈ ਦੇਣ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੰਗਲ 'ਚ ਬੈਠੇ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਆਈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਦੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਕੱਕਰ ਚੁਗਦੇ ਥਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ
ਵਸਦੇ, ਰੱਬ ਦੀ ਨਾ ਆਸ ਛੱਡਦੇ ਪੰਛੀ।**

ਫਰੀਦਾ ਹਉ ਬਲਿਹਾਰੀ ਤਿਨੁ ਪੰਖੀਆ

ਜੰਗਲਿ ਜਿੰਨਾ ਵਾਸੁ ॥

ਕਕਰੁ ਚੁਗਨਿ ਥਲਿ ਵਸਨਿ

ਰਬ ਨ ਛੋਡਨਿ ਪਾਸੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੮੩

ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਦੀ ਅਉਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਬੇ ਫਰੀਦ ਨੇ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਜਾਨਵਰ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਨੇ, ਇਹ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਉਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਏਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੀ ਕੁਦਰਤ -

ਧਰਤਿ ਪਾਤਾਲੁ ਆਕਾਸੁ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ

ਸਭ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ - ੫੪੦

ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਾਮ ਦਾ ਫਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਮ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਫੇਰ ਨਾਮ ਦੀ ਅਉਧੀ ਤੇ ਅਖੀਰ ਦੇ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦਾ ਫਲ। ਨਾਮ ਦਾ ਫਲ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸਦੇ ਨੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਸਾਂਈ ਹੀ ਵਰਗੇ ਨੇ
ਵਿਸਰੇ ਨਾ ਨਾਮ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ।**

ਜਿਨਾ ਨ ਵਿਸਰੈ ਨਾਮੁ ਸੇ ਕਿਨੋਹਿਆ ॥

ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮੂਲਿ ਸਾਂਈ ਜੋਹਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੩੯੭

ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਫਲ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕਉ ਖੋਜਹਿ ਮਹੇਸੁਰ ॥

ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੩

ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ ਸੋ ਹੈ ਖਾਲਸ ਦੇਵ।

ਪ੍ਰਭ ਮਹਿ ਮੋ ਮਹਿ ਤਾਸ ਮਹਿ ਰੰਚਕ ਨਾਹਨ

ਭੇਵ। ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚੋਂ

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਯਾ ਮਹਿ ਰੰਚ ਨ ਮਿਥਿਆ ਭਾਖੀ

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਸਾਖੀ

ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਾਡੇ ਨਿਹਚੇ 'ਚ ਕਰਾਈ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਖਾਲਸਾ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਆਤਮਾ ਦਾ ਰਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਹਰ ਵਕਤ ਨਾਮ ਦੇ ਰਸ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹਦਾ ਦਰਜਾ ਕਿੰਨਾ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਵਿਚ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਤੇ ਉਹਦੇ 'ਚ ਭੋਰਾ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੋ ਐਸਾ-

ਨਾਨਕ ਸਾਧ ਪ੍ਰਭ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੨

ਸੰਤ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਏਸ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਤੇ ਅਨੰਤ ਵਿਚ, ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਤੇ ਉਹਦਾ ਦਰਜਾ ਹੁਣ ਕਿੱਡਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਚੌਥੀ ਗੱਲ ਆ ਗਈ ਕਿ ਉਹਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕਿੱਡੀ ਹੋ ਗਈ। ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ

ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ-

**ਧਾਰਨਾ - ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਖੋਜਦੇ ਫਿਰਦੇ
ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਨੂੰ।**

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕਉ ਖੋਜਹਿ ਮਹੇਸੁਰ ॥

ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੩

ਇਧਰ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਤਾ ਕਾ ਸੰਗੁ ਬਾਛਹਿ ਸੁਰਦੇਵ ॥ ਅੰਗ- ੩੯੨

ਐਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਸੰਗਤ, ਜਿਹੜੇ ਦੇਵਤੇ ਨੇ ਸਵਰਗ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਉਹ ਇੱਛਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕਿਤੇ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਸੁਣੀਏ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਜਿਹੜੇ ਬੈਕੁੰਠ ਦੇ ਨਾਥ ਨੇ, ਜਿਸਨੂੰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਜਹ ਕੀਰਤਨੁ ਤੇਰਾ ਸਾਧੂ ਗਾਵਹਿ ਤਹ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਲਾਗੈ ॥
ਅੰਗ - ੬੧੦

ਕਹਿ ਕਮੀਰ ਅਬ ਕਹੀਐ ਕਾਹਿ ॥

ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਬੈਕੁੰਠੈ ਆਹਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੬੧

ਬੈਕੁੰਠ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਉਥੇ ਆ ਕੇ ਨਿਵਾਸ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ।
68 ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਦੇਵਤੇ।

**ਹਰਿ ਕੀ ਕਥਾ ਹੋਤ ਹੈ ਜਹਾਂ
ਗੰਗਾ ਭੀ ਚਲ ਆਵਤ ਤਹਾਂ।**

ਇਕ ਵਾਰੀ ਨਾਰਦਮੁਨੀ ਨੇ ਵਰਤ ਰੱਖਿਆ। ਵਰਤ ਉਪਾਰਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਬੈਕੁੰਠ ਧਾਮ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਲੱਛਮੀ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਰਤ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਹੈ।

ਕਿੱਥੇ ਨੇ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਕਿੱਥੇ ਨੇ, ਦੱਸ ਕੇ ਨਹੀਂ ਗਏ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਤ੍ਰਿਕਾਲਦਰਸ਼ੀ ਓ, ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਪੱਤੇ ਪੱਤੇ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਓ, ਤੁਸੀਂ ਨਿਗ੍ਯਾ ਮਾਰ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ, ਉਹਨੇ ਨਿਗ੍ਯਾ ਮਾਰੀ, ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਹਿਰਦਿਆਂ 'ਚ, ਖੀਰ ਸਮੁੰਦਰ 'ਚ, ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ 'ਤੇ, ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਸਵਰਨ ਮੰਦਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਜਿਥੇ ਭਗਤ, ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਿਗ੍ਯਾ ਮਾਰੀ ਕਿਤੇ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰੋ, ਜਦੋਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਮਹਾਤਮਾ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਓਸ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਪਿੱਛੇ ਜਿਥੇ ਤਪੜ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵਿਛਿਆ, ਓਸ 'ਤੇ ਚੌਕੜਾ ਮਾਰੀ ਬੈਠਾ ਹੈ ਭਗਵਾਨ, ਉਥੇ ਸੂਖਸ਼ਮ ਰੂਪ 'ਚ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਸੂਖਸ਼ਮ ਰੂਪ 'ਚ ਨੇ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਹੇ ਭਗਵਾਨ! ਸਵਰਨ ਮੰਦਰਾਂ 'ਚ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਜਾਂਦੇ। ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਤਰਲੇ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਧੂਫਾਂ ਜਾਲਦੇ ਨੇ, ਆਰਤੀਆਂ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਤੁਸੀਂ ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਆਹ ਭੁੰਜੇ ਆ ਕੇ ਕਿਉਂ ਬੈਠ ਗਏ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਾਰਦ! ਸੱਚੀ-ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਦੱਸਾਂ ਤੈਨੂੰ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬੈਕੁੰਠ ਮੇਰਾ ਨਿਜ ਘਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਜਿਹੜਾ ਆਪਣਾ ਘਰ ਹੈ ਨਾ -

**ਨਿਜ ਘਰ ਮੇਰੋ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਨਾਰਦ ਮੁਨਿ
ਦਰਸਨ ਸਾਧ ਸੰਗ ਮੇਰੋ ਨਿਜ ਰੂਪ ਹੈ।**

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਜਿਹੜਾ ਮੇਰਾ ਅਸਲੀ ਰੂਪ ਹੈ, ਅਸਲੀ ਘਰ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਜਿਥੇ ਸਾਧੂ -

ਜਹ ਕੀਰਤਨੁ ਤੇਰਾ ਸਾਧੂ ਗਾਵਹਿ

ਤਹ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਲਾਗੈ ॥

ਅੰਗ - ੬੧੦

ਓਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਮੇਰਾ ਨਿਜ ਘਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਥੇ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਮੇਰਾ ਰੂਪ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

**ਸਾਧ ਸੰਗ ਮੇਰੋ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਐ ਕੁਟੰਬ ਸਖਾ
ਸਾਧ ਸੰਗ ਮੇਰੋ ਸੁਤ ਸ੍ਰੇਸਟ ਅਨੂਪ ਹੈ।**

ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਕਿ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਮਾਂ ਨਹੀਂ, ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਪਿਉ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਕੁਟੰਬ ਨਹੀਂ, ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਮਿੱਤਰ ਨਹੀਂ, ਮੇਰੇ ਮਿੱਤਰ ਆਹ ਬੈਠੇ ਨੇ ਸਾਰੇ। ਜਿਹੜੀ ਆਹ ਸਾਧਸੰਗਤ ਹੈ।

**ਸਾਧ ਸੰਗ ਮੇਰੋ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਐ ਕੁਟੰਬ ਸਖਾ
ਸਾਧ ਸੰਗ ਮੇਰੋ ਸੁਤ ਸ੍ਰੇਸਟ ਅਨੂਪ ਹੈ।**

ਸਾਧ ਸੰਗ ਸਰਬ ਨਿਧਾਨ ਪ੍ਰਾਨ ਜੀਵਨ ਮੈ

ਸਾਧ ਸੰਗ ਨਿਜ ਪਦ ਸੇਵਾ ਦੀਪ ਧੂਪ ਹੈ।

ਸਾਧ ਸੰਗ ਰੰਗ ਰਸ ਭੋਗ ਸੁਖ ਸਹਜ ਮੈ

ਸਾਧ ਸੰਗ ਸੋਭਾ ਅਤਿ ਉਪਮਾ ਐ ਉਪ ਹੈ ॥

ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਸੋ ਉਹਦੀ ਸੰਗਤ ਵਾਸਤੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜਾ ਉਹਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਅਮੋਘ ਦਰਸ਼ਨ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਉਪਮਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਜਿਹੜਾ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦੇਵਤਾ -

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕਉ ਖੋਜਹਿ ਮਹੇਸੁਰ ॥

ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੩

ਐਸੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਨੇ, ਇਹ ਕੋਈ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਕ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ (ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ) ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣ ਰਹੇ ਸੀ ਤਾਂ ਐਸੀ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਕਿ ਇਕ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਨਿਜ ਨੈਣ ਮਿਲ ਗਏ, ਨੈਣ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ। ਕੀ ਦੇਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਸਾਧੂ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਬੜੀ ਅਜੀਬ ਕਿਸਮ ਦਾ। ਦੂਜਾ ਹੋਰ ਆ ਗਿਆ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ, ਤੀਸਰਾ ਹੋਰ ਆ ਗਿਆ। ਕੀਰਤਨ ਤਾਂ ਹੋ ਗੀ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਦੇਖੀ ਗਏ ਕਿ ਕੌਣ ਨੇ ਬੰਦੇ, ਇਹ ਕੌਣ ਆ ਗਏ, ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪਹਿਲੀ ਲਾਈਨ 'ਚ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਇਹ ਸਾਧੂ ਕੌਣ ਆਏ ਸੀ, ਜਿਹੜੇ ਬੈਠੇ ਸੀ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਸਾਧੂ! ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਦਿਸੇ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਦੇਖਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਿਸਦੇ ਸੀ, ਕੋਈ ਵਿਚਾਲੇ ਤਾਂ ਸਾਧੂ ਹੈ ਨਹੀਂ? ਕਹਿੰਦੀ, ਨਾ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਤਿੰਨ ਸਾਧੂ ਬੈਠੇ ਰਹੇ ਨੇ। ਗੱਲ ਚਲਦੀ ਰਹੀ। ਮੈਂ ਕਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਆਏ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਉਹ ਕਹਿਣ ਕਿ ਆਏ ਨੇ। ਅਖੀਰ ਇਹ ਗੱਲ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਕੀ ਹੋਈ ਗੱਲ? ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਚੁੱਪ ਰਹੇ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਜੇ ਦਿਸ ਗਿਆ ਚੁੱਪ ਰਹੋ। ਫੇਰ ਵੀ ਮੈਂ ਹਠ ਕਰਿਆ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਕੁਛ ਨਿਰਣਾ ਤਾਂ ਹੋਵੇ ਨਾ, ਕੋਈ ਬਚਨ ਪਤਾ ਲੱਗੇ? ਕੀ ਉਹ ਬੀਬੀ ਗਲਤ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ? ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ ਉਹ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ।

ਫੇਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹਦੇ ਨੈਣ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ ਤੇ ਉਹਨੇ ਦਿਬੜ ਸੂਰਤਾਂ ਦੇਖ ਲਈਆਂ ਇਥੇ ਦੀਵਾਨ 'ਚ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਤਿੰਨ ਮੁਖੀ ਦੇਵਤੇ, ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਸੁਣਨ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੇ ਲੋਕ ਛੱਡ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ, ਸ਼ਿਵ ਲੋਕ, ਬੈਕੁੰਠ ਛੱਡ ਕੇ, ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਜਿਥੇ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਦੇਵਤੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਤਾ ਕਾ ਸੰਗੁ ਬਾਛਹਿ ਸੁਰਦੇਵ ॥

ਅਮੋਘ ਦਰਸੁ ਸਫਲ ਜਾ ਕੀ ਸੇਵ ॥

ਅੰਗ - ੩੯੨

ਤੇ ਦਰਸਨ ਅਮੋਘ ਨੇ ਤੇ ਜੋ ਬਚਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਨਾ ਪੂਰਾ। ਸੋ ਇਕ ਐਸੀ ਘਟਨਾ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਜੀਵਨ 'ਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਥੋਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀਵਾਨ ਲਾ ਕੇ ਗਏ, ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਅਜੇ ਫਾਰਮ 'ਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗਿਆ। ਰਸਤੇ 'ਚ ਜਦੋਂ ਮੁਰਾਦਾਬਾਦ ਲੰਘਣ ਲੱਗੇ, ਉਥੇ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਓਨੀਂ ਸੀ ਮੁਰਾਦਾਬਾਦ ਵਾਲੇ। ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਰੋਕ ਲਿਆ। ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਕੋਲ ਮਕਾਨ ਚੰਗਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਰਾਜਾ ਸੀ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ, ਰਮੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸਾਹੂ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਐਮ.ਪੀ. ਸੀ ਉਹ। ਉਹਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਆ ਰਹੇ ਨੇ, ਤੇਰੀ ਕੋਠੀ 'ਚ ਠਹਿਰਾਉਣੇ ਨੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਮੇਰੇ ਮਹੱਲ 'ਚ, ਖਾਸ ਘਰ 'ਚ ਠਹਿਰਾਓ। ਉਪਰ ਵੱਡਾ ਚੁਬਾਰਾ ਸੀਗਾ, ਉਹਦੇ 'ਚ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਆਸਣ ਲਗਾ ਦਿਤਾ। ਇਥੋਂ ਸਾਝਰੇ ਤੁਰੇ ਸੀ, ਉਥੇ ਜਾ ਰਹੇ। ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਆਪ ਨੇ ਹਾਪੜ ਛਕਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਰਾਦਾਬਾਦ ਚਲੇ ਗਏ, ਘੰਟੇ ਕੁ ਦੇ ਵਿਚ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਦੋ-ਢਾਈ ਘੰਟੇ ਆਰਾਮ ਕਰਿਆ, ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ, ਜਦੋਂ ਪੰਜ ਵੱਜੇ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸਾਹੂ ਸਾਹਿਬ! ਤੇਰੇ ਘਰ ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਆਏ ਨੇ, ਮੰਗ ਲੈ ਕੀ ਮੰਗਣਾ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦਾ, “ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ?”

ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ, ਸਾਡੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਜੇ ਤੈਂ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਲੈਣੇ,
ਸੇਵਾ ਕਰ ਲੈ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ।**

ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਜੇ ਕੇ ਮਾਗੈ ॥

ਸਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸੇਵਾ ਲਾਗੈ ॥

ਅੰਗ - ੨੬੬

ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਿਆ ਹੈ ਕਿ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਮਿਲਦੇ ਨੇ -

**ਤੀਰਥ ਕੀਏ ਏਕ ਫਲ, ਸੰਤ ਮਿਲੇ ਫਲ ਚਾਰ।
ਗੁਰੂ ਮਿਲੇ ਫਲ ਅਨੇਕ ਹੈਂ ਕਹਤ ਕਬੀਰ ਬੀਚਾਰੁ।**

ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ?

ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਨਿਹਚਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਘਰਵਾਲੀ ਨੂੰ, ਆਪਣੀ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਛੇਤੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਕੋਲ ਚੱਲੋ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੋ ਸੁੱਧ ਹੋ ਕੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫੇਰ ਵੀ ਮਰਿਆਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਕੋਲ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ, ਨਵੇਂ ਵਸਤਰ ਪਹਿਨੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੀ ਕਰਿਆ, ਘਾਹ ਮੰਗਾ ਲਿਆ ਬਾਗ ਵਿਚੋਂ, ਰਾਣੀ ਦੇ ਹੱਥ 'ਚ ਵੀ ਫੜਾ ਦਿਤਾ ਘਾਹ। ਆਪ ਵੀ ਫੜ ਲਿਆ 'ਤੇ ਗਲ 'ਚ ਪੱਲੇ ਪਾ ਲਏ। ਗਲ 'ਚ ਪੱਲਾ ਪਾਉਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਅਧੀਨ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਅਹੰਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਅਧੀਨ ਹੋ ਕੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ, ਨੈਨੀਤਾਲ, ਭੀਮਤਾਲ ਜਾਣਾ ਸੀ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਜਲ ਪਾਣੀ ਆਪ ਨੇ ਛਕ ਲਿਆ ਸੀ। ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਏਸ ਕੋਠੀ ਦਾ ਜੋ ਮਾਲਕ ਹੈ ਉਹ ਕੋਟ ਦੁਆਰ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹੈ 'ਤੇ ਹੁਣ ਇਥੇ ਐਮ.ਪੀ. ਹੈ ਜਾਂ

ਐਮ.ਐਲ.ਏ ਹੈ, ਉਹ ਆਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਆ ਜਾਣ ਦਿਓ।

ਅੰਦਰ ਭੇਜ ਦਿਤੇ, ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਘਾਹ ਫੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਇਕ-ਇਕ ਤਿਣਕਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਮੂੰਹ 'ਚ ਪਾ ਲਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਘਾਹ ਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਲੋਕ ਮਰਿਆਦਾ ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ ਨੇ, ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਜਦੋਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿੰਨੀ ਅਧੀਨਗੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜੇ ਕੁਛ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਮੂੰਹ 'ਚ ਘਾਹ ਦੇਖਿਆ, ਹੱਥ 'ਚ ਘਾਹ ਦੇਖਿਆ, ਗਲ 'ਚ ਪੱਲਾ ਦੇਖਿਆ, ਪੱਲੇ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਰਾਣੀ ਨੇ ਵੀ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਨੇ ਤੇ ਉਹਨੇ ਵੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਆਏ ਤੁਸੀਂ? ਦੱਸੋ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਭੁੱਖੇ ਹਾਂ, ਪਿਆਸੇ ਹਾਂ, ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕੋਲ ਆਏ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਕਾਹਦੀ ਪਿਆਸ ਹੈ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! 25 ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਲੜਕੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਮੁੜ ਕੇ ਕੋਈ ਉਲਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਇਕ ਲੜਕੇ ਦੀ ਦਾਤ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਲੇਕਿਨ ਅਸੀਂ ਮਹਿਮਾ ਸੁਣੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਗਏ, ਉਠ ਰਹੇ ਸੀ, ਬੈਠ ਗਏ ਫੇਰ, ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਕਰ ਲਏ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਕਰਿਆ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਪੁਤਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਜੋ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ, ਸਭ ਕੁਛ ਕਰਿਆ ਹੈ। 68 ਤੀਰਥਾਂ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਵਿਧੀਪੂਰਵਕ ਦਾਨ ਦਿਤੇ ਨੇ। ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਾਈਆਂ ਨੇ। ਸੰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਡਲੀਆਂ ਬੁਲਾ-ਬੁਲਾ ਕੇ ਜਗਰਾਤੇ ਕਰੇ ਨੇ। ਬੇਅੰਤ ਸਾਧੂ ਹਰਿਦੁਆਰ ਤੋਂ, ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਇਥੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਜਗਰਾਤੇ ਕੀਤੇ ਨੇ। ਕਿੰਨੀ ਵਾਰੀ ਅਸੀਂ ਭੰਡਾਰੇ ਕਰੇ ਨੇ ਪਰ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਮੁਰਾਦ ਕਿਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਈ ਭਜਨ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਓ? ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕਰਨੀ ਦੱਸੀ ਸੀ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਵਿਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀਹਨੂੰ ਧੋਅ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਨੂੰ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸਾਧੂ ਸਾਹਿਬ! ਗੱਲ ਦੇ ਨੇੜੇ-ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਓ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਹੋਰ ਕਰ ਲਓ।

ਕਹਿੰਦਾ ਕੀ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਫਕੀਰ ਦੀ ਤਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਦੁਆ, ਮੰਨਣੀ ਹੁੰਦੀ

ਹੈ ਮਾਲਕ ਨੇ ਤੇ ਤੂੰ ਐਉਂ ਕਰ ਬਾਕੀ ਸਮਾਨ ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਰੱਖ, ਜਿਵੇਂ ਤੂੰ ਕਰਦਾ ਹੈਂ, ਟੱਲੀਆਂ ਖੜਕਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਭੋਗ ਲਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਲਵਾਈ ਜਾ ਤੇ ਇਕ ਬਦਲੀ ਕਰ ਲੈ ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਰੱਖ ਦੇ ਤੇ ਤੂੰ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਾ ਜਾਣੀ, ਜੇ ਤੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਨਿਹਚਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੋਂ ਮੰਗ ਲਈਂ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਉਹਨੇ ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਕਰਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਦੱਸਿਆ ਉਸ ਨੇ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਲਿਆਂਦੀ ਤੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਦੀ ਪਾਸੇ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰੱਖ ਦਿਤੀ ਤੇ ਮੈਂ ਪੂਰੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਨਾਲ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਪੂਰੇ ਦਸ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨੂੰ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ਬੜਾ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ, 25 ਸਾਲ ਤੋਂ ਕੋਈ ਉਲਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਰਹੀ। ਫੇਰ ਉਹਨੇ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਮੁਰਾਦਾਬਾਦ ਰਹਿਣਗੇ, ਮੇਰੀ ਕੋਠੀ 'ਚ ਹੀ ਰਹਿਣਗੇ ਤੇ ਮੈਂ ਹੀ ਸੇਵਾ ਕਰਾਂਗਾ। ਬੜੇ ਦੀਵਾਨ ਲਵਾਏ ਉਹਨੇ ਬੁਲਾ-ਬੁਲਾ ਕੇ। ਸੋ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ -

ਤਾ ਕਾ ਸੰਗੁ ਬਾਛਹਿ ਸੁਰਦੇਵ ॥

ਅਮੋਖ ਦਰਸੁ ਸਫਲ ਜਾ ਕੀ ਸੇਵ ॥

ਅੰਗ - ੩੯੨

ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਸਫਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਇਥੋਂ ਭੇਜਿਆ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ, ਬਚਨ ਕਰਿਆ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ। ਮੈਂ ਤੇ ਬੀਬੀ ਜੀ (ਬੀਬੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ) ਤੁਹਾਡੇ, ਦੋਵੇਂ ਤਿੰਨ ਵਜੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਏ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਸਮਾਧੀ 'ਚ ਬੈਠੇ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਐਨਾ ਘਰ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸਰੀਰ ਛੱਡਣ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਹੋਰ ਹੈ, ਜੇ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਲਾਂਭੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਸਹਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂਦਾ। ਇਕ ਪਾਵੇ ਕੋਲ ਮੈਂ ਬਹਿ ਗਿਆ, ਇਕ ਕੋਲ ਇਹ ਬਹਿ ਗਏ। ਐਸਾ ਬੈਰਾਗ ਚਲਿਆ, ਨਾ ਮੇਰੇ ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਹੋਣ, ਨਾ ਇਹਦੇ। ਜਦੋਂ ਹਉਕੇ ਜਿਹੇ ਸੁਣੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹ ਲਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਭਜਨ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਬੋਲ ਪਏ, ਇਹੀ ਕਰਨ ਬਚਨ ਕਿ ਦਾਨ ਦਿਤੇ ਤੇ ਮਾਇਆ ਘਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਆਮਦਨ ਇਹਦੀ ਹੈ ਨਹੀਂ ਕੋਈ। ਹੁੰਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੋਈ ਤੇ ਇਹ ਸਾਰਾ ਜਿੰਨਾ ਖਰਚਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਰਜ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹੁੰਦਾ ਇਹ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਰਜ਼ਾ ਲਈ ਜਾਣਾ, ਸਾਲ ਭਰ 'ਚ ਮੋੜ ਦੇਣਾ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਮੁੜ ਜਾਣਾ, ਉਸ ਦਿਨ ਹੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੋਲ ਫੇਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਦੇਣੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਦੀਵਾਨ ਦਿਓ। ਉਸ ਦਿਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੇਰ ਕਹਿ ਦੇਣਾ ਕਿ ਅੱਛਾ ਅਸੀਂ ਆਵਾਂਗੇ। ਕਦੇ ਮੈਨੂੰ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਤਾ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਉਸ ਦਿਨ ਹੀ ਆ ਜਾਣਾ। ਅਜੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ

ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਸਭ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਮੈਨੂੰ ਕਦੇ ਜਵਾਬ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੇ। ਉਸੇ ਵਕਤ ਕਹਿ ਦੇਣਾ ਕਿ ਚੰਗਾ ਅਸੀਂ ਆਵਾਂਗੇ। ਜਦੋਂ ਪਟਿਆਲੇ ਸੀ ਮੈਂ ਉਥੇ ਵੀ, ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਕਿੰਨੇ ਸਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਇਥੇ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਥੇ ਵੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਸੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਹ ਮੰਗਦੇ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਹਨੇ ਕਦੇ ਮੰਗੀ। ਸਿਰਫ ਇਕ ਗੱਲ ਤੁਹਾਡੇ ਬੀਬੀ ਜੀ ਨੇ ਮੰਗੀ ਸੀ ਉਹ ਸੀ ਕਿ ਬੱਚਾ ਵੱਡਾ ਇੰਜਨੀਅਰ ਕਾਲਜ ਦਾਖਲ ਹੋਣਾ ਸੀ, ਪੈਸਾ ਵਗੈਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਇੰਜਨੀਅਰ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਖਰਚ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਇਆ ਕਿ 12 ਹਜ਼ਾਰ ਖਰਚਾ ਆਏਗਾ। ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ 12 ਹਜ਼ਾਰ ਖਰਚਾ ਆਉਣਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਲੈ 12 ਹਜ਼ਾਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹਰੇਕ ਸਾਲ ਬਚ ਜਾਇਆ ਕਰੇਗਾ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਕਿ 12 ਹਜ਼ਾਰ ਕਿਥੋਂ ਬਚ ਜਾਏਗਾ ਸਾਨੂੰ। ਸਾਡੀ ਤਾਂ ਤਨਖਾਹ ਵੀ 12 ਹਜ਼ਾਰ ਨਹੀਂ, ਸਾਰੀ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਸੀ, ਬਈ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪ ਨੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੇਖ ਕੇ ਕਿ ਇਹ ਦੱਸ-ਬਾਰੂ ਸਾਲ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ, ਮੰਗਦੇ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਕਹਿੰਦੇ ਦਾਨ ਦੇਣ 'ਤੇ ਕੀ ਘਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਮਾਇਆ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ। ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ ਉਭਲ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਚਨ ਹੋ ਗਿਆ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਕਿ ਉਭਲ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਭਲ ਕਿਵੇਂ ਲੱਗ ਜਾਏਗੀ? ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੂੰ ਨੌਕਰੀ ਛੱਡ ਦੇ, ਇਹ ਕੰਮ ਤੇਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਫਾਰਮ ਜਾਹ, ਨਾਲੇ ਤਾਂ ਉਥੇ ਨਾਮ ਜਪੀਂ, ਜਪਾਈਂ, ਨਾਲੇ ਖੇਤੀ ਕਰ ਜਾ ਕੇ। ਜੇ ਤੂੰ ਨਾ ਗਿਆ, ਤੈਨੂੰ ਇਕ ਕਿਆਰਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦੇਣਾ। ਆਹ ਵੀ ਨਾਲ ਕਹਿ ਦਿਤਾ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਸਤਿ ਬਚਨ, ਸਰਵਿਸ ਮੇਰੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਨੇੜੇ ਦੀ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ, ਛੱਡ ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ ਤੂੰ ਕੀ ਕਰਨੀਆਂ ਨੇ, ਤੂੰ ਜਾਹ।

ਮੈਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿਤਾ, ਮੇਰੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਖੇਤੀ ਵੀ ਹੋ ਜਾਏਗੀ? ਕਹਿੰਦੇ, ਖੇਤੀ? ਸੋਨਾ ਉਗਲੇਗੀ ਤੇਰੀ ਧਰਤੀ। ਇਹ ਬੀਬੀ ਜੀ ਤੁਹਾਡੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਦੁੱਧ ਵੀ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਸਾਡੇ? ਕਹਿੰਦੇ, ਬੀਬੀ! ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਦੁੱਧ ਸਾਂਭਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ, ਐਨਾ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਉਥੇ ਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਭ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਂਦੇ ਨੇ ਵਾਢਾ ਧਰ ਕੇ, ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਰਾਬ ਨਹੀਂ ਪੀਂਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸੰਗਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਸਾਂਭੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀ ਐਨੀ ਹੋ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਜਾਹ ਤੂੰ।

ਤਿੰਨ ਬਚਨ ਲਗਾਤਾਰ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਕਿ ਕਿਵੇਂ

ਹੋਏਗਾ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਥੇ ਗਿਆ, ਕਦੇ ਮੈਂ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਖਿਆ। ਇਕ ਲੱਖ ਦੇ ਧਾਨ ਹੋਣ ਲੱਗ ਗਏ, ਇਕ ਲੱਖ ਦੀ ਮੇਰੀ ਕਣਕ ਹੋਣ ਲੱਗ ਗਈ। ਪੈਸਾ ਹੀ ਪੈਸਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਮੁਕਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਲੋਕ ਕਹਿਣ ਕਿ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫਸਲ ਇਹਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਕੁਇੰਟਲ ਧਾਨ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰੇ, ਸਾਢੇ ਅੱਠ ਸੌ ਕੁਇੰਟਲ ਕਣਕ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰੇ। ਮਹਾਤਮਾ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਬਚਨ ਹੈ ਨਾ ਉਹਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹ ਕਦੇ ਅਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਸਫਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਐਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ -

ਜੋ ਆਇਆ ਸੋ ਚਲਸੀ ਸਭੁ ਕੋਈ ਆਈ ਵਾਰੀਐ॥ ਅੰਗ - ੪੨੪

ਵਾਰੀ ਆਈ ਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਅੱਜ ਆਪ ਨੇ ਰਾਤ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਭਾਈ, ਦੀਵਾਨ ਤੁਹਾਡੇ ਪੰਡਾਲ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ। ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਕੱਲ੍ਹ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਐਉਂ ਕਹਿ ਦਿਤਾ? ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਮੁੜ ਕਿਸੇ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ। ਬੜੇ ਪਛਤਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਤੁਸੀਂ ਬਚਨ ਸੰਭਾਲ ਲੈਣਾ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਬਚਨ ਹੋ ਕੀ ਗਿਆ। ਦੇਖਦੇ-ਦੇਖਦੇ ਹੱਥਾਂ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਗਏ।

**ਧਾਰਨਾ - ਬਖਸ਼ੀ ਮਾਲਕਾ ਟਹਿਲ
ਆਪਣੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ।**

ਕਰ ਜੋੜਿ ਨਾਨਕੁ ਕਰੇ ਅਰਦਾਸਿ॥

ਅੰਗ - ੩੯੨

ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਕਾਹਦੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ?

ਮੋਹਿ ਸੰਤਹ ਟਹਲ ਦੀਜੈ ਗੁਣਤਾਸਿ ॥

ਅੰਗ - ੩੯੨

ਜੇ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਦਇਆਲ ਹੋਏ ਓ, ਹੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਗੁਣਤਾਸ, ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਟਹਲ ਦਿਓ। ਸੋ ਜੋ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਠੀਕ ਹੈ ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ, ਸਾਨੂੰ ਕਾਲ ਖਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਲ ਖਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਖਾ ਜਾਏਗਾ, ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਖਾ ਜਾਏਗਾ, ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਨੂੰ ਖਾ ਜਾਏਗਾ, ਲੇਕਿਨ ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਕਾਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ -

**ਧਾਰਨਾ - ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ
ਤਿਨ ਕਉ ਕਾਲ ਨ ਖਾਤੇ।**

ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਤਿਨ ਕਉ ਕਾਲ ਨ ਖਾਤੇ ॥

ਰੰਗਿ ਤੁਮਾਰੈ ਲਾਲ ਭਏ ਹੈ ਰਾਮ ਨਾਮ ਰਸਿ ਮਾਤੇ ॥

ਅੰਗ - ੫੩੦

ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਕਾਲ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।

**ਧਾਰਨਾ - ਉਥੇ ਕਾਲ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨਾ ਬਣੀ ਹੋਵੇ,
ਜਿਥੇ ਸਾਧੂ ਆਣ ਵਸਦੇ।**

ਸਰੀਰ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ ਇਕ ਖਾਸ ਥਾਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਨਿਹਚਲ ਘਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਿਹਚਲ ਥਾਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, 'ਸੋ ਘਰ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਘਰ ਗੁਰਿ ਨਾਨਕ ਕਉ ਦੀਆ ॥ ਅੰਗ - ੧੮੬
ਸਭਿ ਸਖੀਆ ਪੰਚੇ ਮਿਲੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸੁ ॥
ਸਬਦੁ ਖੋਜਿ ਇਹੁ ਘਰੁ ਲਹੈ ਨਾਨਕੁ ਤਾ ਕਾ ਦਾਸੁ ॥
ਅੰਗ - ੧੮੯੧

ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਿਜ ਘਰ ਦਾ ਵਾਸਾ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਦਸਦੇ ਨੇ-

ਸਹਜ ਸਿਫਤਿ ਭਗਤਿ ਤਤੁ ਗਿਆਨਾ ॥
ਸਦਾ ਅਨੰਦੁ ਨਿਹਚਲੁ ਸਚੁ ਥਾਨਾ ॥ ਅੰਗ - ੨੩੭
ਸਦਾ ਅਨੰਦ ਦਾ ਥਾਨ ਹੈ, ਫੇਰ ਉਹ ਨਿਹਚਲ ਥਾਨ ਹੈ।
ਤਹਾ ਸੰਗਤਿ ਸਾਧ ਗੁਣ ਰਸੈ ॥ ਅਨਭਉ ਨਗਰੁ ਤਹਾ ਸਦ ਵਸੈ ॥
ਅੰਗ - ੨੩੭

ਉਸ ਨਗਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਅਨੁਭਵ ਨਗਰ ਹੈ।

ਤਹ ਭਉ ਭਰਮਾ ਸੋਗੁ ਨ ਚਿੰਤਾ ॥ ਅੰਗ - ੨੩੭

ਉਥੇ ਮੌਤ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੌਤ ਦੀ ਹੱਦ ਕਿੱਥੇ ਤੱਕ ਹੈ? ਆਹ ਜਿੰਨਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਮੌਤ ਦੀ ਬਿਰਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਇਕ ਹੋਰ ਜਗਤ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ। ਸੂਖਸ਼ਮ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ super matter ਦਾ ਜਗਤ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਸਵਰਗ ਲੋਕ ਨੇ। ਗਿਆਰ੍ਹਾਂ ਸਵਰਗ ਲੋਕ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਬੈਕੁੰਠ ਧਾਮ ਜਿਥੇ ਤੱਕ ਹੈਗਾ, ਉਥੇ ਤੱਕ ਕਾਲ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਹੈ ਇਹ ਸਭ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਲੇਕਿਨ ਜਿਥੇ ਸਾਧੂ ਵਸਦੇ ਨੇ ਉਥੇ ਮੌਤ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੀ।

ਤਹ ਭਉ ਭਰਮਾ ਸੋਗੁ ਨ ਚਿੰਤਾ ॥
ਆਵਣੁ ਜਾਵਣੁ ਸਿਰਤੁ ਨ ਹੋਤਾ ॥
ਤਹ ਸਦਾ ਅਨੰਦ ਅਨਹਤ ਆਖਾਰੇ ॥ ੭ ॥
ਭਗਤ ਵਸਹਿ ਕੀਰਤਨ ਆਖਾਰੇ ॥ ੭ ॥
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਰੁ ॥
ਕਉਣੁ ਕਰੈ ਤਾ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ॥ ਅੰਗ- ੨੩੭

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਸਚਖੰਡ ਕਿਹਾ ਹੈ -
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਜਿਸੁ ਕਿਰਪਾ ਕਰੈ ॥

ਨਿਹਚਲ ਥਾਨੁ ਸਾਧਸੰਗਿ ਤਰੈ ॥ ਅੰਗ- ੨੩੭
ਹਰੀ ਦੇ ਜਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੰਤ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਥੇ।

ਤਹ ਸਹਜ ਅਖਾਰੇ ਅਨੇਕ ਅਨੰਤਾ ॥
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਸੰਗੀ ਸੰਤਾ ॥ ੩ ॥
ਹਰਖ ਅਨੰਤ ਸੋਗ ਨਹੀ ਬੀਆ ॥
ਸੋ ਘਰੁ ਗੁਰਿ ਨਾਨਕ ਕਉ ਦੀਆ ॥ ਅੰਗ - ੧੮੬

ਜਿਥੇ ਨਾ ਕੋਈ ਕਮੀ ਹੈ, ਨਾ ਸੋਗ ਸੋ ਐਸੇ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਹੋ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਐਉਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚਲੇ ਗਏ ਲੇਕਿਨ ਜਾਂਦੇ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਨਿਹਚਲਾ ਹੈਗਾ ਕਿ ਉਹ ਜਾਇਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਆਮ ਫੁਰਮਾਨ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਆਏ ਓ, ਸੰਸਾਰ ਹੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤੁਹਾਡੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਹਾਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਤੁਸੀਂ ਐਸੀ ਕਰਨੀ ਕਰਕੇ ਜਾਓ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹਸਦੇ ਜਾਵੋਂ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਰੋਵੇ। ਸੰਸਾਰ ਯਾਦ ਕਰ-ਕਰ ਕੇ ਰੋਵੇ, ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਕਰਨੀ ਕਰ ਚਲੋ-

**ਕਬੀਰ ਜਾ ਤੂ ਜਨਮਿਆ ਜਗਤ ਮਹਿ
ਜਗ ਹਸੈ ਤੂ ਰੋਇ।**

**ਐਸੀ ਕਰਨੀ ਕਰ ਚਲਹੁ ਪਿਆਰੇ
ਤੂ ਹਸਹਿ ਜਗ ਰੋਇ।**

ਕਬੀਰ ਜੈਸੀ ਉਪਜੀ ਪੇਡ ਤੇ
ਜਉ ਤੈਸੀ ਨਿਬਹੈ ਓੜਿ ॥

ਹੀਰਾ ਕਿਸ ਕਾ ਬਾਪੁਰਾ

ਪੁਜਹਿ ਨ ਰਤਨ ਕਰੋੜਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੨

ਕਰੋੜਾਂ ਰਤਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ ਜਿਹੜਾ ਮਾਂ ਦੇ ਪੇਟ 'ਚੋਂ ਹੋ ਕੇ ਸੁੱਚਾ ਜੀਵਨ ਲੈ ਕੇ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ।

ਸੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਆਪਾਂ ਬੈਠੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਬਾਣੀ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਕਾਂ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ, ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਆਪਾਂ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੀ ਹੈ। ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਰਹਿਤ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਤੁਕ-ਤੁਕ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਜੀਵਨ ਸੀ।

ਸੋ ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਮੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਮਨਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਹਰੇਕ ਥਾਂ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ, ਹਰ ਥਾਂ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਇਥੇ ਹੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੈ।

ਚੌਥੇ ਰਤਨ ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੌਰੰਗਾਬਾਦ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜੁਲਾਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ - 54)

ਬਾਬਾ ਖੁਦਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ

ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਮਹਾਨ ਕੀਮਤੀ ਹੀਰਿਆਂ ਦੀ ਇਕ ਅਮੋਲਕ ਲੜੀ ਸਿੱਖ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ੀ, ਜਿਥੇ ਤਕ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਤਿਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਖੁਦਾ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ, ਬਾਬਾ ਪਤਾਸਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੈਸੇ ਦੂਰ-ਦੂਰੇਡੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਅੰਦਰ ਫਿਰ ਛੋਟੇ ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਇਸੇ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਅਮੋਲਕ ਪਾਵਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਜੋ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਅਮੋਲ ਰਤਨ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਸਥਾਨ 'ਚੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਿੱਚ ਕੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਜਿਵੇਂ ਰੇਤ ਦੇ ਢੇਰ ਵਿਚੋਂ ਸੋਨਾ ਕੱਢਣਗਾਰ ਇਕ-ਇਕ ਜ਼ਰੇ ਨੂੰ ਵਖਰਾ ਕਰਕੇ ਕੱਢਦੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਇਹ ਬਾਹਰ ਵੰਨੀਂ ਖਾਲਸ ਸੋਨਾ ਹੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਰਨਾਲ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਸਰਦਾਰ ਨੱਥਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਵਰਦਾਨ ਹੋ ਕੇ ਸਪੁੱਤਰ ਦੀ ਦਾਤ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਉਹ ਵੱਡਾ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਚੜ੍ਹਿਆ ਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਅਮਲਦਾਰੀ ਵਿਚ ਜੋ ਕਿ ਸਤਲੁਜ ਤੋਂ ਪਾਰ ਤਕ ਸੀ ਥਾਨੇਦਾਰ ਬਣ ਗਿਆ, ਇਹ ਖਾਨਦਾਨ ਦੀ ਵੱਡੀ ਧਿਰ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਥਾਨੇਦਾਰੀ ਬਹੁਤ ਅਰਥ ਰਖਦੀ ਸੀ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਰਨਾਲ ਦੇ ਇਕ ਰਜਵਾੜੇ ਨੇ ਅਧਿਕਾਰ ਛੱਡਣ ਦੇ ਬਦਲੇ ਥਾਨੇਦਾਰੀ ਮੰਗੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਹੀ ਤਦ ਦੀ ਥਾਨੇਦਾਰੀ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦਿਸ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਸਰਦਾਰ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਇੰਦ੍ਰੀ ਦੇ ਥਾਨੇ ਵਿਚ ਥਾਨੇਦਾਰ ਸੀ, ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਾਮਗੜ੍ਹ ਆਏ। ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਨੇ ਪੂਰਾ ਸਨਮਾਨ ਦਿਤਾ। ਸਰਦਾਰ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵੀ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਛੁੱਟੀ ਲੈ ਕੇ ਸੇਵਾ ਹਿਤ ਪੁਜੇ। ਤੁਰਨ ਲੱਗੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ, ਸਰਦਾਰ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਤੇ ਸਾਡੀ ਡਾਰ ਦੇ ਹੰਸ ਹੋ, ਫਿਰ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਜਗ੍ਹਾ ਇਸਦੀ ਸੋਭਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਤੁਸੀਂ ਜਦੋਂ ਵੀ ਆਵੇ ਸਾਡਾ ਘਰ ਤੁਹਾਡਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰੇਗਾ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਫੂਲਕੀਆਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਅਸਰ ਸੀ। ਉਹ ਰਾਜ ਘਰਾਣਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮਾਣੇ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਸਤਿਕਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸੇਵਕ ਬਣਾਉਣ ਹਿਤ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ, ਪਰ ਸਰਦਾਰ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪਰ ਇਤਨੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹੋਏ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਜ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਸਰਦਾਰ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੂਰਨ ਵੈਰਾਗਵਾਨ ਹੋ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਜਦੋਂ ਵੀ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਛੁੱਟੀ ਮਿਲੀ ਸੇਵਾ ਵਿਖੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਚੰਗਾ ਭਾਈ, ਜੇ ਆਪ ਨਾ ਆਇਆ ਤਦ ਸਿਰੋਂ ਫੜ ਕੇ ਮੰਗਵਾ ਲਵਾਂਗੇ। ਇਥੋਂ ਆਪ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਰਾਹੀਂ ਉਨੇ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਨੇ ਹੀ ਪੁੱਜਣ ਲਈ

ਹਦਾਇਤ ਕਰ ਗਏ। ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਨੇ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿਤਾ, ਉਹ ਵੀ ਡੀ.ਸੀ. ਕਰਨਾਲ ਦੇ ਕਹਿਣ ਪਰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਆਪ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਵਿਹਲੇ ਹੋ ਕੇ ਘਰ ਦੇ ਕੰਮ ਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਲੱਗ ਗਏ ਤੇ ਉਨੇ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗੱਲ ਹੀ ਭੁੱਲ ਗਏ। ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਇਕ ਦਿਨ ਸਿਰ ਪੀੜ ਆਰੰਭ ਹੋ ਗਈ, ਉਹ ਸੌ ਓਹੜ ਪੋਹੜ ਤੇ ਦਵਾ ਦਾਰੂ ਕਰਨ ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਨਾ ਹਟੀ, ਕਈ ਦਿਨ ਇਸੇ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਦੀ ਹੀ ਰਹੀ, ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘਰਵਾਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਸ੍ਰੀ ਜੀਉ ਇਹ ਕਿਧਰੇ ਗੁਰੂ ਪੀੜਾ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਨੇ ਸਾਹਿਬ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗੇ ਤਦ ਸਿਰੋਂ ਫੜ ਕੇ ਮੰਗਵਾ ਲਵਾਂਗੇ, ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਰਦਾਰ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਚਲੋ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਹੀ ਉਨੇ ਸਾਹਿਬ ਚਲਦੇ ਹਾਂ, ਅੱਗੇ ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋਵੇ ਉਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਬਾਬਾ ਖੁਦਾ ਸਿੰਘ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਕਰਤਾ ਗਿਆਨੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰ ਦਰਦ ਉਸ ਸਮੇਂ ਘੱਟ ਗਈ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਟੁਰਨ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੋ ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਸਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਹੀ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨੇ ਸਾਹਿਬ ਗਏ। ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਮੇਲੇ ਕੀਤੇ। ਫਿਰ ਨੌਰੰਗਾਬਾਦ ਪੁੱਜ ਗਏ।

ਇਹ ਘਰੋਂ ਆ ਗਏ, ਘਰ ਵਾਲੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਵੀ ਪਿਛੋਂ ਡੇਰੇ ਹੀ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਇਸ ਸਮੇਂ ਤਕ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਵੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਿਮਰਨ ਤੇ ਸਾਧਨਾ ਵਿਚ ਬਿਰਤੀ ਪਰਪੱਕ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਅਹਿਲ ਚਟਾਨ ਵਾਂਗ ਮਹਾਨ ਸ਼ਕਤੀਵਾਨ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਬਣੇ। ਕਾਬਲ ਵਿਚ ਮਸਜਿਦ ਵਿਚ ਮਸਤ ਬੈਠੇ ਰਹਿਣ ਪਰ ਨਵਾਬ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਸੱਦਿਆ, ਪਰ ਉਹ ਇਤਨਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅੱਗੋਂ ਮੂੰਹੋਂ ਲਫਜ਼ ਨਾ ਕੱਢ ਸਕਿਆ। ਇਹ ਕਾਬਲ ਤੇ ਪਿਸ਼ੌਰ ਅੰਦਰ ਇਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕਥਾ ਸੀ ਕਿ ਬਾਬਾ ਖੁਦਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਖੁਦ ਖੁਦ ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਸਜਿਦ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲੱਗੇ ਤਦ ਕੰਧਾਂ ਕੰਬਣ ਤੇ ਗਿਰਨ ਲੱਗੀਆਂ, ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਗੁਨਾਹਾਂ ਦੀ ਤੋਬਾ ਕਰਕੇ ਤਕਸੀਰ ਲਈ ਖਿਮਾ ਮੰਗੀ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾ ਹੀ ਕਿਹਾ, ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ ਜੇਕਰ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਮੰਨੇ ਤਦ ਬਦੀ ਹੀ ਕਿਉਂ ਕਰੇ, ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਨੀਅਤ ਅੰਦਰ ਦਵੈਤ ਤੇ ਬਦੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਦ ਖੁਦਾਵੰਦ ਦੀ ਕ੍ਰੋਧੀ ਨਾਜ਼ਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸ਼ਾਹ ਕਾਬਲ ਫਿਰ ਵੀ ਭਾਵ ਨਾ ਸਮਝਿਆ ਤੇ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਪਰ ਬੁਲਾ ਲਿਆਏ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਜੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖੁਦਾ ਸਿੰਘ ਆਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਦੋ ਆਦਮੀ ਲਈ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਯਾਰ ਸਦਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਜੇਕਰ ਇਹ ਖਾਣ

ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰੇ ਤਦ ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿ ਸਕਾਂਗੇ, ਇਹ ਢੋਂਗੀ ਹੈ। ਖੁਦਾ ਸਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੈ ਇਹ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਧਾਰਣੀਕ ਹੈ। ਇਸ ਜਮਾਤ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੱਕਾ ਸ਼ਰੀਫ ਨੂੰ ਫੇਰ ਕੇ ਵਿਖਾਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਤਮਾਮ ਮੱਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਬੁੱਧੀਆਂ ਹੀ ਫਿਰ ਗਈਆਂ ਤੇ ਦਿਲੋਂ ਇਤਨੇ ਮੁਤਾਸਰ ਹੋਏ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਮੱਕੇ ਨੂੰ ਹਰ ਪਾਸੇ ਫਿਰਦਿਆਂ ਤੱਕਿਆ ਸੀ। ਉਹੀ ਹਾਲ ਅੱਜ ਅਸਾਡਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਿੱਖ ਪੀਰ ਨੇ ਸਾਡੇ ਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਅਸਰ ਪਾਇਆ ਹੈ ਅਸੀਂ ਇਸਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਸਕੇ। ਸੋ ਜੇਕਰ ਸਾਡੇ ਜਾਲ ਅੰਦਰ ਫਸ ਗਿਆ ਤੇ ਸਾਡੀ ਰੋਟੀ ਕਬੂਲਣ ਕਰਕੇ ਅਸਲੋਂ ਉਹ ਉਲਝ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਸੀ ਕਿ ਬਾਬਾ ਖੁਦਾ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਟਲ ਤੇ ਬੁਰੀ ਨੀਤ ਨੂੰ ਸਮਝ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਖਾਣਗੇ, ਸਗੋਂ ਉਹ ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋ ਤੁਰੇ ਤੇ ਨਵਾਬ ਦੇ ਮਹੱਲ ਅੰਦਰ ਦਸਤਰਖਾਨ ਪਰ ਪੁੱਜ ਗਏ। ਜਿਥੇ ਨਵਾਬ ਵਜ਼ੀਰ ਤੇ ਹੋਰ ਵੱਡੇ ਅਹਿਲਕਾਰ ਤਮਾਸ਼ਾ ਤੱਕਣ ਹਿਤ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਰੋਟੀ ਨਾਲ ਗਊ ਦਾ ਮਾਸ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਖੁਦਾ ਲਈ ਤਾਂ ਹਰ ਮਜ਼ਬੂਬ ਇੱਕੋ ਹੀ ਹੈ ਫਿਰ ਇਹ ਇਨਕਾਰ ਕਰਕੇ ਆਪ ਹੀ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਣਗੇ, ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਆਪ ਹੀ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਦਸਤਰਖਾਨ ਪਰ ਬੈਠੇ ਬਾਬਾ ਖੁਦਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪੇਸ਼ਾਬ ਦੀ ਚੁਲੀ ਭਰ ਕੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਖਾਣੇ ਪਰ ਮਾਰ ਦਿਤੀ। ਇਹ ਤੱਕ ਕੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਤੋਬਾ ਤੋਬਾ ਕਰਕੇ ਉੱਠ ਬੈਠੇ। ਪਰ ਬਾਬਾ ਖੁਦਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਲੋਟਾ ਸ਼ੁਧ ਪਰ ਖੁਦਾ ਦਾ ਲੋਟਾ ਪਲੀਤ ਇਹ ਕਿਧਰੋਂ ਦੀ ਰੀਤ ਹੈ?"

ਸ਼ਾਹ ਕਾਬਲ ਨੇ ਫਿਰ ਵੀ ਹਿੰਮਤ ਕਰਕੇ ਉਸ ਬਰਤਨ ਉਪਰੋਂ ਕੱਪੜਾ ਉਤਾਰਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗਊ ਮਾਸ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਦੰਗ ਰਹਿ ਗਏ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੱਕਿਆ ਕਿ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਸੂਰ ਦੇ ਬੱਚੇ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਨਿਕਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੌਤਰਫੇ ਫਿਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਤੋਬਾ ਕਰਕੇ ਸਭ ਨੇ ਹੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਖਿਮਾ ਮੰਗੀ। ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਸ਼ੰਕਾ ਭੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਖੁਦਾ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਦਵੈਤ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤਦ ਇਹ ਤਮਾਸ਼ਾ ਕਿਉਂ ਹੋਇਆ? ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ, ਖਾਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਇਹ ਸਭ ਤੁਹਾਡੀ ਆਪਣੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਚੱਕਰ ਹੈ। ਖੁਦਾ ਤਾਂ ਇਕ ਨਿਰਮਲ ਪਾਕ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਤ ਹੈ। ਜਿਸ ਵੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਤੇ ਜਿਹੌ ਜਿਹਾ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਤੱਕੋਗੇ ਵੈਸਾ ਹੀ ਮੂੰਹ ਅੱਗੋਂ ਦਿੱਸੇਗਾ। ਤੁਸਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਦਵੈਸ਼ ਰੱਖ ਕੇ ਕੋਈ ਦਵੈਤ ਭਾਵ ਦਾ ਕਰਮ ਕੀਤਾ, ਖੁਦਾਵੰਦ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਉਸਦਾ ਉਲਟਾ ਅਸਰ ਤੁਹਾਡੀ ਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਤਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਦੁਬਿਧਾ ਭਾਵ ਤੇ ਦਵੈਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸਨੂੰ ਢਾਲਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਇਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਆਦਰਸ਼ ਤੇ ਅਦਵੈਤ ਵਾਦੀ ਖੁਦਾ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤੁਤੀ ਦੇ ਰਾਹ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਰੁਕਾਵਟ

ਹੈ, ਸੋ ਇਹ ਸਜ਼ਾ ਤੇ ਦੁਖ ਖੁਦਾ ਨੇ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ, ਤੁਸਾਂ ਖੁਦ ਹੀ ਆਪਣੇ ਹਿਤ ਖਰੀਦਿਆ ਹੈ। ਤੁਸਾਂ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਹੀ ਸਰਬ ਸਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਹੀ ਘਰ ਦਾ ਇਕ ਫਰਜ਼ ਸਮਝਿਆ ਹੈ। ਜੋ ਕਿ ਗਲਤ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਬੁਰਾ ਵੀ। ਜੇਕਰ ਖੁਦਾ ਵੀ ਇਕ ਪੱਖ ਤੇ ਇਕ ਦਵੈਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਾਲਾ ਹੋ ਜਾਏ ਤਦ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਤੇ ਬਰਬਾਦੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਉਸਦੀ ਹੀ ਰਚਨਾ ਤੇ ਬਣਤਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ਇਹ ਗਊ ਸੂਅਰਾਂ ਦੇ ਵਿਟੰਡੇ ਤੁਸਾਂ ਆਪ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਇਸ ਦੁਬਿਧਾ ਦਾ ਫਲ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਖਾਉ। ਜ਼ਰਾ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵਲ ਤੱਕੋ, ਜਿੱਥੇ ਤੇ ਜਿਸ ਵੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਉਹ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸੇ ਹੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਪੂਜਾ, ਨਿਸਚਾ ਤੇ ਫਿਰ ਖੁਰਾਕ ਤੇ ਬਸਤਰ ਆਦਿਕ ਉਸ ਨੇ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਏ ਹਨ, ਦੇਸ਼ ਤੇ ਕਾਲ ਹੀ ਹਰ ਸਮੇਂ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਆਦਮੀ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਕਾਲ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਖੁਦਾ ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਲਈ ਬਾਹਰਲੇ ਧਰਮ ਤੇ ਕੌਮਾਂ ਦੀ ਬਨਾਵਟਾਂ ਇਕ ਨਾਮ ਮਾਤਰ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।" ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਬਲ ਤੇ ਕੰਧਾਰ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਤੇ ਫਿਰ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਬਾਬਾ ਖੁਦਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਿੱਕਾ ਸੀ। ਆਪ ਨੇ ਜੀਵਨ ਭਰ ਇਸ ਦਰਬਾਰ ਦੀਆਂ ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ ਨੂੰ ਰੋਸ਼ਨ ਤੇ ਸੁਰਜੀਤ ਰੱਖਿਆ। ਆਖਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੀ ਬਦ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਕੇ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਡੇਰਾ ਲਾਹੌਰ ਹੀ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਥੇ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਜੋਤੀ ਅੰਦਰ ਜੋਤ ਸਮਾ ਗਏ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਬਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਜੈਸਾ ਮਹਾਨ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਸ਼ਹੀਦ, ਬਾਬਾ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਤਰ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੈਸੇ ਬਹਾਦਰ ਜਰਨੈਲ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਸਨ ਜੋ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਦੁਨੀਆਂ ਅੰਦਰ ਅਮਰ ਹੈਸੀਅਤ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬਾਬਾ ਮਹਿਤਾਬ ਸਿੰਘ, ਬਾਬਾ ਪਤਾਸਾ ਸਿੰਘ, ਛੋਟੇ ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਬਾਬਾ ਟੇਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਐਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਆਪ ਜੀ ਤੋਂ ਵਰੋਸਾਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਹਲਕਿਆਂ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਾਨ ਜੋਤੀ ਪ੍ਰਦੀਪਤ ਕੀਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸੰਧਾਵਾਲੀਏ ਸਰਦਾਰ, ਮਜੀਠੀਏ ਸਰਦਾਰ, ਜਲੇਵਾਲੇ ਸਰਦਾਰ ਤੇ ਫੂਲਕੀਆ ਰਿਆਸਤ, ਰਾੜੇ ਵਾਲੇ ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਤੇ ਹੋਰ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਨ ਆਪ ਤੋਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਇਕ ਲੜੀ ਅੰਦਰ ਸਾਰੀ ਕੌਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਾ ਸੀ।

ਹੈਜ਼ਾ ਰੋਕਿਆ

ਇਕ ਵਾਰੀ ਪਾਣੀ ਖਰਾਬ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਹੈਜ਼ਾ ਫੈਲ ਗਿਆ। ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ ਪਰ ਇਸ ਵਥਾ ਦਾ ਕੋਈ ਇਲਾਜ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਲੋਕ ਇਸਨੂੰ ਤੇ ਪਲੇਗ ਨੂੰ ਰੱਬ ਦੀ ਮਾਰ ਹੀ ਜਾਣ ਕੇ ਸਿਰ ਮੱਥੇ ਪਰ ਝਲਦੇ ਸਨ, ਇਹ ਬੀਮਾਰੀ ਜਿਥੇ ਪੈ ਜਾਏ ਨਗਰ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਮਾਝੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਵਥਾ ਹਦੋਂ ਵਧ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਹਕੀਮ ਤੇ ਵੈਦਾਂ ਦੇ ਵਸੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਗਈ ਤਦ ਲੋਕ ਬਹੁੜੀ ਕਰਨ ਹਿਤ ਬਾਬਾ ਬੀਰ

ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸ ਆਏ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਡੇਰੇ ਅੰਦਰ ਵੈਦ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰਕੇ ਇਕ ਖੂਹ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਚੂਨਾ ਪਵਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਫਿਰ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜੇ ਵੀ ਆਦਮੀ ਜਾਂ ਨਗਰ ਵਾਸੀ ਇਸ ਜਲ ਨੂੰ ਪੀਵੇਗਾ ਉਹ ਬੀਮਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਏਗਾ। ਇਹ ਖੂਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵੱਡਾ ਤੇ ਡੂੰਘਾ ਸੀ, ਇਸ ਦਾ ਪਾਣੀ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਅਮੋਲਕ ਬਣ ਗਿਆ। ਰੋਜ਼ ਹੀ ਸੈਂਕੜੇ ਲੋਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮਾਝੇ ਤੇ ਮਾਝੇ ਦੁਆਬੇ ਦੇ ਲੋਕ ਸਨ, ਘੜੇ ਗਾਗਰਾਂ ਤੇ ਮਸ਼ਕਾਂ ਭਰ ਕੇ ਨਗਰਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਇਹ ਵਰ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿਸ ਖੂਹ ਵਿਚ ਇਹ ਪਾਣੀ ਪੈ ਗਿਆ ਉਸਦਾ ਜਲ ਵੀ ਇਸ ਦੇਖ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਹਰ ਨਗਰ ਤੇ ਹਰ ਘਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੋਗਵਾਰ ਸੀ, ਹਰ ਪਾਸੇ ਮੁਰਦਿਹਾਨੀ ਛਾਈ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਕਰਤੱਵਯ ਲੋਕਾਂ ਪਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ। ਸੋ ਇਸ ਮਹਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨੇ ਮਾਝੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਨੱਥ ਪਾ ਦਿਤੀ, ਸਭ ਦੀ ਹੈਂਕੜ ਤੇ ਵਡੱਪਣ ਇਕ ਪਾਣੀ ਦੀ ਚੁਲੀ ਨੇ ਗਵਾ ਦਿਤਾ। ਹਰ ਨਗਰ ਅੰਦਰ ਜਿਥੇ ਪਾਣੀ ਜਾਂਦਾ ਜਾਂ ਜਿਧਰੋਂ ਦੀ ਇਕ ਚੁਲੀ ਵੀ ਪਾਣੀ ਲੰਘਦਾ ਸੀ, ਬਾਬੇ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਉਸੇ ਰਾਹ ਫੈਲਦੀ ਤੇ ਵਧਦੀ ਤੁਰੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਤੱਵਯ ਨੇ ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਪ ਨੂੰ ਲੋਕ ਦਰਦੀ, ਸੱਤਵਾਦੀ ਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਮਹਿਰਮ ਤੇ ਮਸੀਹਾ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਆਪ ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਹ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਕੌਤਕ ਹੈ, ਤਦ ਫੁਰਮਾਇਆ, ਭਾਈ ਗਿਆਨੀ ਪੱਥਰ ਤੇ ਨਹੀਂ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਰਦ ਤੇ ਪੀੜਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਜੋ ਆਦਮੀ ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਮਾਤਰ ਦੀ ਪੀੜਾ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਹੈ, ਤੇ ਹਰ ਦਿਲ ਅੰਦਰ ਉਠ ਰਹੀ ਚੀਸ ਉਸੇ ਦੀ ਆਤਮਾ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਹੋਈ ਪੀੜ ਹੈ, ਉਹ ਗਿਆਨੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਕੇਵਲ ਭੇਖੀ ਤੇ ਅੱਖਰੀ ਗਿਆਨੀ ਹੈ। ਜਿਸਨੂੰ ਕੇਵਲ ਅੱਖਰੀ ਗਿਆਨ ਦੀ ਦੀਦਾਰ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਅਸਲ ਦੁਨੀਆਂ ਤੇ ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਜੋਤੀ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਤੇ ਵਾਂਝੇ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਪਿੱਛੋਂ ਲੋਕ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਰੱਬੀ ਹੁਕਮ ਵਰਗਾ ਹੀ ਮੰਨਦੇ ਸਨ।

ਰਾਜ ਲੰਗਰ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ

ਉਪਰ ਜ਼ਿਕਰ ਆ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਮਹਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਸਤਾ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਛੋਟੀਆਂ ਮੋਟੀਆਂ ਵਿਰੋਧੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵੈਸੇ ਹੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਇਸ ਗੱਦੀ ਤੇ ਦਰ ਤੇ ਸਦਾ ਹੀ ਕੁਰਬਾਨ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਉਹ ਇਕ ਵਾਰੀ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਇਥੇ ਡੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਆਇਆ। ਸਾਰੀ ਹੀ ਫੌਜ ਤੇ ਅਮਲੇ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਛਕਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪਤਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਸੈਂਕੜੇ ਮਣ ਅਨਾਜ ਕਿਥੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ? ਲੋਕਾਂ

ਕਿਹਾ ਇਹ ਲੋਕ ਆਪ ਹੀ ਨਗਰਾਂ ਤੋਂ ਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਗਰਾਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਕੋਲੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਮੰਗ ਕੇ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ, ਸਗੋਂ ਵੱਡੇ ਲਾਂਗਰੀ ਤੇ ਕੁਠਾਰੀ ਨੂੰ ਇਹ ਆਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਪਾਸ ਵੀ ਜਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਮਾਲ ਸਾਮਾਨ ਹੈ, ਲਾਂਗਰੀ ਕਦੇ ਵਰਤਾਣੋਂ ਤੇ ਕੁਠਾਰੀ ਦਰ ਆਇਆਂ ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ। ਇਹ ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕਦੇ ਵੀ ਐਸਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਅਨਾਜ ਤੇ ਕੁਠਾਰ ਵਿਚ ਕੱਪੜਾ ਮਾਲ ਤੇ ਧਨ ਦੀ ਕੋਈ ਘਾਟ ਆਈ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਮਹਾਰਾਜ ਲਈ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਰਾਜ ਦਰਬਾਰ ਵੀ ਲੰਗਰ ਤੇ ਗੋਦਾਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੁਟਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਫਿਰ ਆਖਰ ਇਹ ਇਕ ਸੰਤ ਦਾ ਹੀ ਭੰਡਾਰ ਹੈ। ਸੋ ਦਰਸ਼ਨ ਸਮੇਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮਣ ਕਣਕ ਤੇ ਅਨਾਜ ਦਾਲਾਂ ਤੇ ਸਬਜ਼ੀ ਦਾ ਖਰਚ ਹੈ, ਫਿਰ ਆਮਦਨ ਦਾ ਪੱਕਾ ਕੋਈ ਰਾਹ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਤੇ ਕਦੋਂ ਤਕ ਚਲਦਾ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਹੱਸ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਫਕੀਰ ਦਾ ਲੰਗਰ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਚਲਦਾ ਹੈ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਇਸ ਦੇ ਚੱਲਣ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਇੱਜ਼ਤ ਤੇ ਬੰਦ ਹੋਣ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਦੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕੋਈ ਖਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਤਾਂ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸੰਭਾਲ ਹੀ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਢਿੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ।

ਮਹਾਰਾਜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਐਸਾ ਸ਼ਾਹੀ ਖਰਚ ਖਜ਼ਾਨਾ ਵੀ ਹਰ ਸਮੇਂ ਸ਼ਾਇਦ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਾ ਕਰੇ ਫਿਰ ਆਪ ਤੋਂ ਕਦੋਂ ਤਕ ਚੱਲੇਗਾ, ਸੋ ਹੁਕਮ ਕਰੋ ਤਦ ਇਸ ਲੰਗਰ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਜਾਗੀਰ ਤੇ ਪੱਕੀ ਆਮਦਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਲਗਾ ਦਿਆਂ, ਤਾਂ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਦਿਮਾਗੀ ਚਿੰਤਾ ਹਟ ਜਾਏ ਤੇ ਇਹ ਲੰਗਰ ਵੀ ਸਦੀਵੀ ਤੌਰ ਪਰ ਚਲਦਾ ਰਹੇ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਫਿਰ ਮੁਸਕਰਾਏ ਤੇ ਫੁਰਮਾਇਆ, ਰਾਜਨ! ਇਹ ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ ਹੈ, ਪਹਿਰੇ ਪਰ ਇਕ ਫਕੀਰ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਇਥੇ ਦੇ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅਹਿਸਾਨ ਨਹੀਂ ਤੇ ਖਾ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਪਰ ਕੋਈ ਭਾਰ ਨਹੀਂ। ਸਾਡੇ ਪਰ ਖਾਣਹਾਰ ਤੇ ਦੇਣਹਾਰ ਦੋਹਾਂ ਹੀ ਪੱਖਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਸਚਿੰਤ ਤੇ ਨਿਰਲੇਪ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਲਾਗ ਲਪੇਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਭੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਕੋਈ ਖਾਸ ਲਗਾਉ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਰਕਾਰੀ ਰਸਦਾਂ ਲਗਣ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡਾ ਸਵੈਮਾਨ ਤੇ ਆਤਮ ਉਚਤਾ ਹੀ ਨੀਵੀਂ ਤੇ ਮਲੀਨ ਹੋ ਜਾਏਗੀ, ਅੱਜ ਇਹ ਲੰਗਰ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਆਧਾਰਤ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਾਇਣ ਹੈ ਤੇ ਛਕਣਹਾਰ ਤੇ ਦੇਣਹਾਰ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਇਸੇ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਇਥੋਂ ਸੁਖੀ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰ ਕੋਈ ਜ਼ਰਾ ਬੰਦਸ਼ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦਾ ਮਾਲ ਆਇਆ, ਨਾਲ ਹੀ ਸਪੁਰਦਾਰ, ਪਹਿਰੇਦਾਰ, ਹਿਸਾਬਦਾਰ,

ਲਹਿਣਦਾਰ ਤੇ ਚੌਕੀਦਾਰ ਆ ਜਾਣਗੇ, ਸਾਥੋਂ ਤਾਂ ਪਟਵਾਰੀ ਦੇ ਮੇਹਨਤਾਨੇ ਤੇ ਭੱਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਭਰੇ ਜਾਣੇ। ਨਹੀਂ ਉਹ ਜੋ ਕਰਨਗੇ ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਹੀ ਦੁਖ ਮੰਨੇਗੀ, ਫਿਰ ਦਸੇ ਅਸਾਂ ਇਹ ਕਲੇਸ਼ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਨਾ? ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਦੁਨੀਆਵੀ ਟੇਕਾਂ ਤੇ ਆਸਰੇ ਕਿਤਨੇ ਪੱਕੇ ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਣ, ਉਹ ਆਖਰ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਬੋਦੀਆਂ ਤੇ ਬੇਅਸਰ ਹੋ ਕੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇਹ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਦਾਤਾ ਤਾਂ ਉਹ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਦਾਤ ਰੋਜ਼ ਵਧੇ ਤੇ ਉਸ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਘਾਟ ਤੇ ਉਣ ਨਾ ਕੱਢ ਸਕੇ, ਜਿਸਦਾ ਭੰਡਾਰ ਸਦਾ ਦੂਣ ਸਵਾਇਆ ਰਹੇ, ਜਿਸਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਵਰਤੀਏ ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਹੋਰ ਵਧਦੇ ਜਾਣ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਉਸ ਪਰਮ ਦਾਤੇ ਦੀ ਸਰਣ ਹਾਂ, ਇਹ ਲੰਗਰ ਉਸੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਇਸਨੂੰ ਰਾਜੇ ਦਾ ਲੰਗਰ ਬਣਾਈਏ ਇਹ ਅਸੀਂ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ। ਜੋ ਜਾਗੀਰ ਦੇ ਦੇਣ ਪਿਛੋਂ ਜਾ ਕੇ ਗੱਦੀਆਂ ਲਈ ਤਲਵਾਰਾਂ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਵਾਂਦੀ ਹੈ, ਐਸੀ ਜਾਗੀਰ ਤੇ ਸਰਮਾਏ ਨਾਲੋਂ ਸਾਧੂ ਦਾ ਵਿਰਕਤ ਰਹਿਣਾ ਕ੍ਰੋੜ ਦਰਜੇ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਫਕੀਰ ਦਾ ਆਧਾਰ ਇਕ ਮਾਤਰ ਆਤਮ ਚਿੰਤਨ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਜਾਗੀਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਪਿਛੋਂ ਉਹ ਤਪ ਸਾਧਨਾ ਤੇ ਤਿਆਗ ਦੇ ਮਾਰਗ ਤੋਂ ਪਰੇਰੇ ਚਲਾ ਜਾਏਗਾ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਫਕੀਰ ਨੂੰ ਸੱਚ ਕਹਿ ਸਕਣ ਤੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਤਾੜਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਹੈ ਫਿਰ ਸੱਚ ਕੌਣ ਕਹੇਗਾ? ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਸੱਚ ਕਹਿਣ ਪਿਛੋਂ ਇਹ ਮੰਗ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਣਗੇ, ਸੋ ਜਾਗੀਰ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਮੂੰਹ ਅੰਦਰ ਪੈ ਕੇ ਸੱਚ ਕਹਿਣ ਵਲੋਂ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਸਮਝੋ। ਸੱਚ ਦੀ ਮੌਤ ਮੰਗੇ ਹੋਏ ਟੁਕੜੇ ਹੋਠਾਂ ਦਬ ਕੇ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਸ਼ਾਂਤ ਮਹਾਂਸਾਗਰ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਅਗਨੀ ਕੁੰਡ ਵਿਚ ਛਲਾਂਗ ਲਗਾ ਕੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨੂੰ ਲੱਭਦਾ ਫਿਰੇ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੇ ਰਾਜ ਦਰਬਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਦਰ ਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਤੇ ਇਸ ਡੇਰੇ ਨੂੰ ਇਕ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਬਲ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਸਤਾ ਬਣਾ ਦਿਤੀ, ਪਰ ਇਹ ਨਾਲ ਹੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਜੋ ਕਿ ਸਤਲੁਜੋਂ ਪਾਰ ਹੀ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਘਬਰਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਲੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਦੀਰਘ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਤਕ ਰਹੀ ਸੀ। ਰਾਜ ਸਤਾ ਆਖਰ ਸ਼ਕਤੀ ਹੀਣ ਹੋ ਕੇ ਮਰਨੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਰ ਨੇਕੀ ਤੇ ਸਤਿ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦੇਂਦੀ ਹੈ, ਸੋ ਇਹ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜ ਗੱਦੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਆਪ ਜੀ ਤੇ ਆਪ ਦੇ ਹੋਰ ਸਾਥੀ ਵੀ ਹੋ ਜਾਣ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜੁਗ ਗਰਦੀ

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਅੰਦਰ ਹੀ ਰਾਜ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੁੰਦੇ ਤਕ ਲਿਆ ਸੀ, ਰੋਪੜ ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸਪਸ਼ਟ ਸੂਚਨਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੋਰੇ ਸ਼ਾਹੀ ਦੀ ਵਧ ਰਹੀ ਸਤਾ ਤੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਇਹ

ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜੇ ਨੇ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਹਿੰਦ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਸਰਹੱਦਾਂ ਪਰ ਲਾਲ ਲਕੀਰ ਤੱਕ ਕੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਉਹ ਦਿਨ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਲਾਲ ਲਕੀਰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਭਾਰਤ ਪਰ ਫਿਰ ਕੇ ਰਹੇਗੀ, ਸੋ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਰਾਜ ਭਾਗ ਸੜ ਕੇ ਸੁਆਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਖਤਮ ਕੀਤੇ, ਕੰਵਰ ਨੌਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੋ ਇਸ ਖਾਨਦਾਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਰੌਸ਼ਨ ਸਤਾਰਾ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੀ ਸਤਾ ਦਾ ਜਾਨੀ ਦੁਸ਼ਮਨ ਸੀ, ਛੱਤ ਤੋਂ ਸੁੱਟ ਕੇ ਜ਼ਖਮੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਵਟੇ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਆਖਰੀ ਤੌਰ ਪਰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ, ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੀ ਕੈਰੀ ਔਖ ਹਰ ਦਮ ਇਸ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਸੁਤੰਤਰ ਤੇ ਆਖਰੀ ਰਾਸ਼ਟਰ ਨੂੰ ਜੋ ਬਹਾਦਰ ਸੁਚੇਤ ਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਲਈ ਹਊਆ ਸੀ, ਖਤਮ ਕਰਨ ਹਿਤ ਹਰ ਸਮੇਂ ਵਿਉਂਤਾਂ ਬਣਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਧਰ ਮਹਾਰਾਜ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਵਜ਼ੀਰ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਸੰਧਾਵਾਲੀਆਂ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਸਿਕ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ। ਮਾਸੂਮ ਮਹਾਰਾਜ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹੀ ਖੂਨ ਦਾ ਤਿਲਕ ਦੇ ਕੇ ਤਖਤ ਪਰ ਬਿਠਾਇਆ। ਉਧਰ ਡੋਗਰੇ ਸ਼ਾਹੀ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਨੇ ਫਿਰ ਸਿਰ ਚੁੱਕਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਵਸੀਅਤ ਅਨੁਸਾਰ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਉਸਦੇ ਪੁੱਤਰ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਵਜ਼ੀਰ ਬਣਾ ਲਿਆ, ਇਹ ਇਕ ਐਸੀ ਸਿਆਸੀ ਭੁੱਲ ਸੀ ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ ਰਾਜਨੀਤਗ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਾ ਕਰਦਾ। ਪਰ ਸੰਧਾਵਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਪਰ ਦਸਤਖਤ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ, ਛੇਤੀ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋ ਗਿਆ। ਰਾਜ ਦਰਬਾਰ ਵਲੋਂ ਹਰ ਸ਼ਰੀਫ ਆਦਮੀ ਤੇ ਹਰ ਵੱਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਪੈ ਗਈ, ਆਖਰ ਨੂੰ ਕਈ ਦਾਨੇ ਤੇ ਸਰਕਰਦਾ ਸਿੱਖ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਜੈਸੇ ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ ਸਨ, ਇਸ ਹੁਲਾਸ ਗਰਦੀ ਤੇ ਸਖਤੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਪਾਸ ਵੇਚ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਅਜ਼ਾਬ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਇਧਰ ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਪੂਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਰਾਜ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਹਰ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਤੱਕ ਰਹੇ ਸਨ, ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਰਾਜ ਅੰਦਰ ਸਿਆਣਿਆਂ ਦੀ ਘਾਟ ਤੇ ਸੁਜਾਨ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਘਰ ਜਾ ਬੈਠਣਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਰਾਜ ਆਖਰੀ ਸਵਾਸਾਂ ਪਰ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਇਹ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਰਾਜ ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਦਿਨ ਕਿਤਨੇ ਬੁਰੇ ਤੇ ਭਿਆਨਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸਾਹਵੇਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਹਰ ਸ਼ਕਤੀ ਬਾਰੇ ਭੁਲੇਖੇ ਖਾ ਕੇ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਸਾਰੀ ਸਤਾ ਵਰਤਦਾ ਹੈ। ਜੁਗ ਗਰਦੀ ਸਮੇਂ ਸਤਿ ਅਸਤਿ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਕੂੜ ਤੇ ਝੂਠ ਨੂੰ ਕੁਸਤ, ਤੇ ਕਪਟ ਛਲ ਨਾਲ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੇ ਮੋਢੀ ਆਪਣੇ ਹੱਥੋਂ ਸਤਾ ਜਾਂਦੀ ਤੱਕ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਜੰਗ ਤੇ ਬਦ ਅਮਨੀ, ਤਬਾਹੀ, ਖੂਨ ਖਰਾਬੇ ਤੇ ਘਰੇਲੂ ਜੰਗ ਦੀ ਭੱਠੀ ਵਿੱਚ ਝੋਕ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਵਨ ਆਤਮਾ ਇਹ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਵੇਂ

ਹਰ ਇਜ਼ਤਦਾਰ ਮਨੁੱਖ ਬੇਪਤ ਤੇ ਜ਼ਲੀਲ ਹੋ ਕੇ ਰਹੇ। ਫਿਰ ਸਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੇ ਝੂਠ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ ਤਦ ਹੋਰ ਕੌਣ ਕਰੇਗਾ? ਆਪ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਉਨੇ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਕੈਦ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੋ ਆਪ ਜੀ ਜਦੋਂ ਕੰਵਰ ਨੌਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਅਫਸੋਸ ਕਰਨ ਲਾਹੌਰ ਗਏ ਤਦ ਮਹਾਰਾਣੀ ਚੰਦ ਕੌਰ ਤੇ ਹੋਰ ਰਣਵਾਸ ਦੀਆਂ ਮਹਾਰਾਣੀਆਂ ਤੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਮੋਢੀਆਂ ਨੇ ਕਾਰ ਭੇਟ ਅੱਗੇ ਰੱਖੀ। ਤਦ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ।

ਮਹਾਰਾਣੀ ਜੀ ਅਸੀਂ ਕੰਵਰ ਦਾ ਅਫਸੋਸ ਕਰਨ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਡੁੱਬ ਰਹੀ ਕਿਸਤੀ ਦਾ ਇਕ ਮਾਤਰ ਆਖਰੀ ਸਹਾਰਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫਿਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁਣ ਇਹ ਰਾਜ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਰੀਬ ਦੀ ਕੋਈ ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੋ ਰਾਜ ਸੱਚ ਦੀ ਪਨਾਹ ਤੇ ਬਦੀ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਰਾਜ ਚੌਬਲਦਾ ਸੁਹਾਗਾ ਜੋੜ ਕੇ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਗੱਲ ਆਪ ਨੇ ਇਤਨੇ ਜਲਾਲ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕਹੀ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਸਨਾਟਾ ਛਾ ਗਿਆ, ਹਰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਇਹ ਆਮ ਅਫਵਾਹ ਤੇ ਚਰਚਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਰਾਜ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਰਦਾਨ ਦੇ ਕੇ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਹ ਉਸੇ ਹੀ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਸਰਾਪ ਨਾਲ ਅੰਤ ਹੋਣ ਲਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਦਮ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਾਹੁਣਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਪਰ ਦਸ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਪਿਛੋਂ ਹੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਖੂਨੀ ਕਾਂਡ ਵਰਤਿਆ ਸੀ, ਰਾਜ ਸਤਾ ਜਿਉਂ ਦੀ ਤਿਉਂ ਫਿਰ ਉਸ ਗਰੋਹ ਦੇ ਹੱਥ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਆਗੂ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਸੀ, ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਰਾਜ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਧੜਾ ਸੀ ਤੇ ਰਾਜਾ ਜੰਮੂ ਜੋ ਸਤਲੁਜੋਂ ਪਾਰ ਦੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਸਮੇਂ ਹੀ ਜੰਮੂ ਨੂੰ ਖਰੀਦ ਬੈਠਾ ਸੀ ਵੀ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਖੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਫਲਤਾ ਹਾਲਸ ਕਰ ਲਈ ਸੀ, ਲਾਹੌਰ ਦਰਬਾਰ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਅਖਾੜਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਰਾਜਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਇਹ ਗੱਲ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸੁਰਜੀਤੀ ਕੇਵਲ ਇੱਕੋ ਹੀ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਉਹ ਉਨੇ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਪਰਮ ਸ਼ਕਤੀਵਾਨ ਮਹਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੌਰੰਗਾਬਾਦ ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਸਮਾਂ ਲੱਭੇ ਉਸਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦੇਵੇ।

ਲਾਹੌਰ ਦਰਬਾਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੱਲੜਬਾਜ਼ੀ ਤੇ ਗੁੰਡਾ ਗਰਦੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਸੀ। ਕੋਈ ਸ਼ਰੀਫ ਆਦਮੀ ਆਪਣੀ ਇੱਜ਼ਤ ਆਬਰੂ ਮਹਿਫੂਜ਼ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਸੀ। ਹਰ ਕੋਈ ਇਹ ਆਸ ਰਖਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਦੋਂ ਮੇਰੀ ਵਾਰੀ ਬੇਪਤ ਤੇ ਜ਼ਲੀਲ ਹੋਣ ਦੀ ਆ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਚੌਤਰਫੇ ਇਕ ਡਰ ਸਹਿਮ ਤੇ ਭੈ ਤਾਰੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਹਰ ਪਾਸੇ ਮੁਰਦਿਹਾਨੀ ਛਾਈ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਡਰ ਦੇ ਮਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰਿਆਸਤ ਤੇ ਫਿਰ

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਜਾ ਵੜੇ ਸਨ। ਸੰਧਾਵਾਲੀਏ ਸਰਦਾਰ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਥੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੰਵਰ ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪਿਸ਼ੌਰਾ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸਨ ਇਹ ਗੱਲ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸਿਆਸੀ ਭਗੌੜੇ ਜੋ ਵੀ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਚਲੇ ਜਾਣ ਮਹਾਰਾਜ ਵਲੋਂ ਮਾਫੀ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਸਿਲਲਿਸਾ ਵੱਡੀ ਸਰਕਾਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇ ਪਾਤਰ ਸਨ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੇਦੀ ਸਨ।

ਸੰਧਾਵਾਲੀਏ ਸਰਦਾਰ ਬਾਰੇ ਇਹ ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇੱਕ ਵਾਰ ਰਾਜਾਸਾਂਸੀ ਗਏ ਉਥੋਂ ਦੀ ਗਰੀਬ ਜਨਤਾ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਟਹਿਲ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਉਥੋਂ ਦੇ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਜੋ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੇ ਕੁਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ। ਉਹ ਦੂਰ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰੋਂ ਬੀਬੀਆਂ ਨੇ ਕਹਿ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਾਡੇ ਮਰਦ ਘਰੀਂ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਤੇ ਅਸੀਂ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਹਾਂ, ਜੋ ਮੂੰਹ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੱਢ ਸਕਦੀਆਂ। ਜੇਕਰ ਕਹੋ ਤਦ ਰਸਦ ਭੇਜ ਦੇਵੀਏ। ਆਪ ਹੀ ਪਕਾ ਲੰਗਰ ਛਕ ਲਵੋ? ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬੁਰੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿਤੀ ਹੋਵੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਰੋਹ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਜਾ ਕੇ ਕਹਿ ਦਿਉ, ਬੀਬੀਓ ਰਾਣੀਓ ਜੋ ਪਰਦਾ ਗੁਰੂ ਤੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸਰੇ ਬਜ਼ਾਰ ਖਵਾਰ ਤੇ ਜ਼ਲੀਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਤਰ ਜੋ ਅੱਜ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੋਂ ਰੋਕਦੇ ਹਨ, ਸਮਾਂ ਆਏ ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਤਬੋਲਿਆਂ ਵਿਚ ਰੁਲਦੇ ਫਿਰਨਗੇ।

ਇਹ ਗੱਲ ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਕਰਤੇ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਜਦੋਂ ਭਗੌੜੇ ਹੋ ਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਰਦਾਰ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਰ ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ ਪਿਸ਼ੌਰਾ ਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਜਨਰਲ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲੂਏ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੌਰੰਗਾਬਾਦ ਪੁੱਜੇ, ਤਦ ਹੋਰ ਕੋਈ ਜਗ੍ਹਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਕਮਰੇ ਵੀ ਮਿਲ ਗਏ। ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਰਾਣੀਆਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਜੋ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਸਨ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਤਬੋਲਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਤ੍ਰਿਕਾਲਦਰਸ਼ੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਅਗਾਊਂ ਕਹੇ ਹੋਏ ਅਚਾਨਕ ਵਾਕ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਰੇ ਉਤਰੇ ਸਨ। ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤਦ ਉਹ ਸਤਲੁਜੋਂ ਪਾਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਜਾ ਕੇ ਵੀ ਜਾਨ ਬਚਾ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਉਹ ਕੌਮ ਦੇ ਗਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਬਣਨਾ ਤੇ ਕਹੌਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਧਾਰਮਕ ਗੱਦੀ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਆਏ ਸਨ ਜਿਥੇ ਉਹ ਜਿਉਂਦੇ ਵੀ ਰਹਿ ਕੇ ਸਨਮਾਨ ਸਹਿਤ ਜੀਉਂ ਤੇ ਵਸ ਸਕਦੇ। ਉਹ ਇਹ ਆਸ ਰਖਦੇ ਸਨ ਕਿ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਹਾਲਾਤ ਬਦਲ ਜਾਣ ਤੇ ਉਹ ਮਾਣ ਸਹਿਤ ਫਿਰ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਸਤਿਕਾਰ ਭਰੀ ਜਗ੍ਹਾ ਪਰ ਪੁੱਜ ਜਾਣ। ਇਕ ਮਧਮ ਜੇਹੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਦੀ ਕਿਰਨ ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਦਿਸਦੀ ਸੀ ਕਿ ਮਤੇ

ਹੁਣ ਵੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਜਿੰਦ ਕੌਰ ਜਲਾਲ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਹੀਰਾ ਸਿੰਹੂ ਦੀ ਮੂੰਹ ਜ਼ੋਰ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦੇਵੇ, ਫਿਰ ਹੀਰਾ ਸਿੰਹੂ ਦੀ ਕੀ ਕੀਮਤ ਹੈ? ਇਸ ਸਮੇਂ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਦਿਤਾ ਸੀ।

ਭਾਈ ਸਾਡਾ ਫਕੀਰਾਂ ਦਾ ਕੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਇਥੇ ਦੇ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਕੋਈ ਪਕਾ ਕੇ ਖਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਜੋਗੇ ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਇਥੇ ਸਾਡਾ ਸਰੀਰ ਲੈਣ ਆਏ ਹੋ, ਇਹ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ, ਸ਼ਾਇਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ, ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਥੇ ਭੇਜਣ ਲੱਗਿਆਂ ਜੋ ਬਚਨ ਕਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿ ਤੂੰ ਸ਼ਰਣ ਆਇਆਂ ਲਈ ਸਰੀਰ ਦੇ ਦੇਵੇਂਗਾ, ਪਰ ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਹਾਰੇਂਗਾ।

ਧੰਨ ਭਾਗ ਜੇਕਰ ਇਹ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਭੜੋਲਾ ਗਿਰ ਕੇ ਹੀ ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਸਤਿਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੇ ਸਫਲ ਤੇ ਪੂਰਨ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਤਦ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸਰੀਰ ਦੇਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਹੁਜਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸਰੀਰ ਉਸੇ ਦਿਨ ਹੀ ਮੁੱਕ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਅਸਾਂ ਪੰਜ ਚੁਲੀਆਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀਆਂ ਪਾਨ ਕਰ ਲਈਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਦੇ ਸਫਲ ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਣ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਤੁਹਾਡੀ ਰਾਹੀਂ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਜੋ ਮੇਰੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ ਉਹ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਰਹੇਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਨਿਸ਼ਚਿੰਤ ਹੋ ਕੇ ਡੇਰੇ ਲਗਾਉ, ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਹ ਸਰੀਰ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਹੀ ਪਾਸ ਰਹੋਗੇ, ਚੰਦ ਤੇ ਸੂਰਜ ਰੁਖ ਬਦਲ ਲੈਣ ਪਰ ਸੰਤ ਦਾ ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਟਲ ਸਕਦਾ।

ਲਾਹੌਰ ਵਲੋਂ ਹਮਲਾ ਤੇ ਸ਼ਹੀਦੀ

ਇਹ ਖਬਰ ਲਾਹੌਰ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਪੁੱਜੀ ਕਿ ਸੰਧਾਵਾਲੀਏ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਸ਼ਾਹੀ ਭਗੋੜੇ ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਧਾਰਮਕ ਸ਼ਰਣ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ, ਇਸ ਗੱਲ ਨੇ ਕਾਫੀ ਗਰਮੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਅਸਰ ਵੀ ਹੋਇਆ ਕਿ ਹੀਰਾ ਸਿੰਹੂ ਦੀ ਜੁੰਡੀ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਬਾਬਾ ਜੀ ਵਿਰੁੱਧ ਸ਼ਕਤੀ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਉਧਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮਦਦਗਾਰ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਮਹਾਨ ਧਾਰਮਕ ਧਿਰ ਗਿਰਦੀ ਦਿਸੀ, ਦੂਸਰੇ ਲਾਹੌਰ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਕਾਬਜ਼ ਤੇ ਜਾਬਰ ਧੜਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਵਿਰੁੱਧ ਉਧਾਰ ਖਾਈ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਸੋ ਸਮਾਂ ਮਿਲਦਿਆਂ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਧੁਮਾ ਦਿਤੀ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਲਿਆਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਨਾਲ ਹੀ ਫੌਜਾਂ ਅੰਦਰ ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਆਰੰਭਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵੀ ਇਸ ਗੱਦੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਗਊ ਮਾਰ ਖੰਡਾਈ ਹੋਵੇ ਤਦ ਸੋਟਾ ਮਾਰ ਕੇ ਸਿੰਘ ਝਾੜਨੇ ਹੀ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਪਰ ਫਿਰ ਪੂਰਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਪਰ ਇਸਦਾ ਸਿੱਧਾ ਅਸਰ ਸੀ। ਉਹ ਸਿੱਖ ਧਾਰਮਕ ਜਜ਼ਬੇ ਤੋਂ ਵੀ ਉੱਕੇ ਹੀ ਕੋਰੇ ਸਨ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਇਸ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਪਾਸੇ ਸਾਡਾ ਵਿਰੋਧੀ ਮਰੇਗਾ ਤੇ ਦੂਸਰੀ ਧਿਰ ਸਿੱਖਾਂ ਅੰਦਰ ਬਦਨਾਮ ਹੋ ਕੇ ਵੈਸੇ ਹੀ ਮਰਨ ਵਰਗੀ ਹੋ ਜਾਏਗੀ, ਫਿਰ ਉਸਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣਾ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ।

੧੪ ਮਈ ੧੮੪੪ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਫਰੰਟੀਅਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰੀਪੋਰਟ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਫ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, ਹੁਣ ਹੀਰਾ ਸਿੰਹੂ ਦਾ ਰਾਹ ਸਦਾ ਲਈ ਸਾਫ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਰਾਹ ਦੀ ਆਖਰੀ ਰੁਕਾਵਟ ਭਾਈ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਹੁਣ ਉਸਦੇ ਕਾਬੂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਰਸਮੀ ਤੌਰ ਪਰ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਲਈ ਲਿਖੇਗਾ, ਜੋ ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਧਾਰਮਕ ਮਹਾਨਤਾ ਤੇ ਵਡੱਪਣ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਕੱਢਣ। ਫਿਰ ੨੪ ਹਜ਼ਾਰ ਜਵਾਨ ਤੋਪਖਾਨੇ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਘੋੜ ਚੜ੍ਹੇ ਤੇ ਉਠ ਆਦਿਕ ਪੂਰੇ ਲਾਉ ਲਸ਼ਕਰ ਸਹਿਤ ਹਮਲਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਫਿਰ ਭਾਈ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੰਧਾਵਾਲੀਏ ਸਭ ਮਾਰ ਦਿਤੇ ਜਾਣਗੇ।

ਜਿਸ ਦਿਨ ਇਹ ਪੱਤ੍ਰਕਾ ਇਸ ਮਕਾਰ ਏਜੰਟ ਨੇ ਲਿਖੀ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਇਸ ਨਾਟਕ ਨੂੰ ਰਚਦਾ ਤੇ ਚਲਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਫਰੰਗੀ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦੀ ਆਖਰੀ ਵੱਡੀ ਧਾਰਮਕ ਧਿਰ ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਹੀ ਹਨ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਮਿਟਾ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ ਤਦ ਫਿਰ ਹੋਰ ਇਸ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਸਹਾਰਾ ਤੇ ਧਿਰ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਹੀ ਸਾਡੀ ਰਾਜ ਸਤਾ ਵਧਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖਾਸ ਰੋਕ ਹੀ ਪੇਸ਼ ਆ ਸਕੇਗੀ। ਸੀ ਇਹ ਭਾਣਾ ਵਰਤਣਾ ਸੀ ਵਰਤ ਕੇ ਹੀ ਰਿਹਾ।

੬ ਮਈ ੧੮੪੪ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਫੌਜ ਚੜ੍ਹ ਪਈ। ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਉਸ ਦਿਨ ਮਰਹਾਣੇ ਨਗਰ ਸਨ। ਸੋ ਨਗਰ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਦੂਰ ਹਿਤ ਆਪ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਹੀ ਡੇਰਾ ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਪੁੱਜਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸ਼ਾਮ ਸਮੇਂ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਉਪਰੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਆਪ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ।

ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਖਾਲਸੇ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਸਾਨੂੰ ਮਾਰਨ ਹਿਤ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਸਾਡਾ ਕੋਈ ਵੀ ਸਾਥੀ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕੇਗਾ। ਜੋ ਸੰਗਤ ਦਾ ਸਰੀਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜੇਗਾ ਉਹ ਨਰਕ ਗਾਮੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਸਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਮਖੌਲ ਨਹੀਂ ਕਰਾਉਣਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਆਪਸ ਵਿਚ ਲੜ ਕੇ ਮਰ ਗਏ ਹਨ, ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬਾਬਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਜੋ ਲੰਗਰ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਸਨ ਸਦ ਕੇ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ, ਰੋਜ਼ ਦੀ ਦਾਲ ਨਾਲੋਂ ਸੈਂਕੜੇ ਘੜੇ ਦਾਲ ਹੋਰ ਚੜ੍ਹਾਵੇ, ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਢੇਰ ਲਗਾਂਦੇ ਜਾਵੇ, ਅਨਾਜ ਪਕਾ ਕੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਜੋਗਾ ਜਮ੍ਹਾ ਰੱਖੋ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਭਾਈ ਸਾਧੂ ਹਾਂ, ਸਾਡਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੈਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫਿਰ ਦਵੈਤ ਕਿਸ ਨਾਲ ਕਰੀਏ? ਤਲਵਾਰ ਤਾਂ ਗਊ ਗਰੀਬ ਤੇ ਵਤਨ ਧਰਮ ਦੀ ਰਾਖੀ ਹਿਤ ਵਰਤੀਂਦੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਇਥੇ ਜੋ ਤੋਪਾਂ ਤੇ ਘੋੜੇ ਹਥਿਆਰ ਲੈ ਕੇ ਚੜ੍ਹੇ ਹਨ ਉਹ ਕਿਸ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਨ ਆ ਰਹੇ ਹਨ? ਇਹ ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਅਮਾਨਤ ਸੀ ਜੋ ਅਸੀਂ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਸਰੀਰ ਆਖਰ ਨੂੰ ਇਕ ਦਿਨ ਜਾਣਾ ਹੀ ਸੀ, ਸੁਕਰ ਹੈ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਦੇ ਅਰਥ ਲੱਗਾ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਆਖਰ ਮਿੱਟੀ ਹੈ, ਪਰ ਜੇਕਰ

ਸਕਾਰਥਾ ਹੋ ਕੇ ਮਰੇ ਤਦ ਉਤਮ ਤੇ ਸਫਲ ਹੈ। ਉਹ ਲੋਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਆਤਮਾਵਾਂ ਹੀ ਲਾਲਚ ਪਿੱਛੇ ਹੀਰਾ ਸਿਹੁੰ ਤੇ ਫਰੰਗੀ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਪਰ ਵੇਚ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਉਤਮ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਿਵੇਂ ਤੇ ਕੌਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਉੱਚ ਸਥਾਨ ਪਰ ਬੈਠ ਕੇ ਪੂਜਾ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਕਲ੍ਹ ਨੂੰ ਇਹ ਗੰਧਰਬ ਨਗਰੀ ਤੋਪਾਂ ਨਾਲ ਉਡਾ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਫਿਰ ਉਹ ਮਲੇਸ਼ ਬੁੱਧੀ ਲੋਕ ਜਦੋਂ ਸਾਨੂੰ ਤੋਪਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਚੁੱਕਣਗੇ। ਤਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਦੇਣ ਯਾਦ ਆਵੇਗੀ, ਉਹ ਭੁੱਖੇ ਤੇ ਤਿਹਾਏ ਲੰਗਰ ਵਲ ਜਾਣਗੇ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੋਂ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਤੇ ਭੰਡਾਰ ਮਿਲੇਗਾ। ਜਿਸ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚੋਂ ਸਾਰੀ ਆਯੂ ਕੋਈ ਵੀ ਭੁੱਖਾ ਤੇ ਦੁਖੀ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਉਥੋਂ ਹੁਣ ਫਿਰ ਕੋਈ ਭੁੱਖਾ ਕਿਉਂ ਜਾਵੇ? ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਸਾਡਾ ਕਾਤਲ ਹੀ ਹੈ, ਕੌਮ ਦਾ ਵੈਰੀ ਹੀ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਆਪ ਖਿੜ ਖਿੜਾ ਕੇ ਹਸ ਪਏ, ਜੋ ਖਾਲਸਈ ਫੌਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਬੈਬਰ ਦੇ ਦਰੇ ਨੂੰ ਫਤਹਿ ਕਰਨ ਤੇ ਮੁਲਤਾਨ ਨੂੰ ਫਤਹਿ ਕਰਨ ਪਰ ਮਾਣ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ ਉਹ ਅੱਜ ਇੱਕ ਸੰਤ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਧਾਈਆਂ ਹਨ। ਹੋ ਰਹੇ ਕੀਰਤਨ ਤੇ ਬੇ-ਜੁਬਾਨ ਬੇਗੁਨਾਹ ਮਾਸੂਮ ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤ ਸ਼ਾਹੀ ਸਤਾ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣਗੇ, ਬੱਲੇ ਓਏ ਸੂਰਮਿਓ, ਤੁਹਾਡੀ ਬਹਾਦਰੀ ਤੇ ਸੁਰਮਗਤੀ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਹੀ ਆਪ ਫਿਰ ਖਿੜ ਖਿੜਾ ਕੇ ਹੱਸੇ।

ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਪਕਦਾ ਰਿਹਾ, ਸੈਂਕੜੇ ਮਣ ਆਟਾ ਪੱਕ ਗਿਆ, ਸੈਂਕੜੇ ਕੜਾਹੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਵੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਹਰੀ ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਰਸਮੀ ਤੌਰ ਪਰ ਏਲਚੀ ਆਇਆ ਤੇ ਫਿਰ ਉਹੀ ਪੁਰਾਣੀ ਰਟ ਲਾਈ, ਸਾਡਾ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੈਰ ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਾਹੀ ਭਗੌੜੇ ਸਾਨੂੰ ਦੇ ਦਿਉ, ਅਸੀਂ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਅੱਗੋਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਕਰੜੀ ਤਾੜਨਾ ਤੇ ਗਾਹਲ ਕੱਢ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਤਨੀ ਵੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜੇਕਰ ਸਾਡੇ ਪਰ ਹਮਲਾ ਨਾ ਕਰੋ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਹਿਤ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੀੜ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਡੇਰੇ ਭੇਜ ਦਿਤੀ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਮੰਨੇ ਪਰ ਚੌਕੜਾ ਮਾਰ ਕੇ ਸਮਾਧੀ ਸਥਿਤ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਗੋਲੇ ਚਲਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਆਪ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਗੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਗੋਲੀ ਨਾ ਲੱਗੀ, ਆਪ ਦੇ ਚੌਰ ਬਰਦਾਰ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਗੋਲੀ ਲੱਗੀ ਉਹ ਪਰਮਗਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਆਖਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਗੋਡੇ ਪਰ ਤੋਪ ਦਾ ਗੋਲਾ ਲੱਗਾ। ਜਦੋਂ ਫੌਜਾਂ ਨਜ਼ਦੀਕ ਆਈਆਂ ਤਦ ਸੰਧਾਵਾਲੀਏ ਤੇ ਕੰਵਰ ਫਿਰ ਜਨਰਲ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਪੁਤਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਹਥਿਆਰ ਸੰਭਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਸੀ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੋ ਤਦ ਆਖਰ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ ਆਣ ਲਈ ਲੜ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਧਰਮ ਹੈ। ਆਖਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਉਹ ਕੋਈ ਸਿਰ ਨਾ ਲੱਗੇ ਜੋ ਉਹ ਲੈਣ ਆਏ ਸਨ। ਪਰ ਹਾਂ ਲੁੱਟ ਪੁੱਟ ਕੇ ਡੇਰਾ, ਫਿਰ ਰੋਗੀਆਂ ਪਾਂਧੀਆਂ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਾਰੇ, ਗੁਰੂ ਧਕਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਧਰੋਹੀ, ਗਦਾਰ, ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦੇ ਦੋਖੀ

ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਦੇ ਹੋਏ ਨੀਵਾਂ ਸਿਰ ਤੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਗਏ। ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਰ ਪਾਸੇ ਹੀ ਲਾਹਨਤਾਂ ਨਾਲ ਲਈ ਫਿਰਦੇ ਸਨ। ਕੋਈ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁਣਨਾ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰ ਧਰਤੀ ਪਰ ਇਹ ਘੋਰ ਪਾਪ ਤੇ ਉਪਦ੍ਰਵ, ੬ ਮਈ ੧੮੪੪ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਦਿਨ ਲੋਕ ਸੇਵਕ, ਮਹਾਨ ਤਪੀ, ਸਾਧਨਾ ਸਹਿਤ ਸਤਿ ਸੰਤੋਖ ਦਾ ਪੁਜਾਰੀ ਤੇ ਬਚਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਰਣ ਦਾ ਸੂਰਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਰ ਦੇ ਦਿਤਾ ਪਰ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਬਚਨ, ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਸ਼ਰਣ ਤੇ ਆਸਰਾ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਉਹ ਬੜੀ ਹੀ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਆਪਾ ਬਚਾ ਸਕਦੇ ਸਨ ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਣ ਪਾਲਕ ਤੇ ਬਚਨ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਾਣ ਦੇ ਸਕਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕੌਣ ਪੂਰੀ ਕਰਦਾ?

ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਾ ਇਹ ਅਸਰ ਹੋਇਆ ਕਿ ਲਾਹੌਰ ਦਰਬਾਰ ਹਰ ਪਾਸੇ ਦੀ ਹਮਦਰਦੀ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਜੋ ਲੋਕ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਲਈ ਜਾਨਾਂ ਵਾਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਸਨ ਉਹ ਇਹ ਸਮਝਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਉਸਾਰੀ ਹੋਈ ਰਾਜ ਸਤਾ ਹੁਣ ਕੇਵਲ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਹੀ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੀ ਤੇ ਦੂਤਾਂ ਨੂੰ ਠਾਕ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ, ਇਹ ਸ਼ੈਤਾਨ ਦੀ ਪੁਜਾਰੀ ਤੇ ਸਤਿ ਧਰਮ ਦੀ ਜਾਨੀ ਵੈਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੌਮ ਵਲੋਂ ਦੂਰ ਜਾ ਖਲੋਤਾ।

ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਮਹਾਨ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਹਰ ਇਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਮਹਾਨ ਤੇ ਵਿਲੱਖਣ ਸੀ। ਡ ਉਹ ਪੂਰਨ ਸਿੱਖ, ਮਹਾਨ ਆਗੂ, ਮਹਾਨ ਤਪੀ, ਲੋਕ ਪਿਯ, ਆਖਰ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੇਵਲ ਸਰਣ ਪਾਲਕ ਹੋ ਕੇ ਸੀਸ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਰਾਣੀ ਵੀ ਇਸ ਘੋਰ ਉਪਦਰ ਨੂੰ ਰੋਕ ਨਾ ਪਾ ਸਕੀ ਪਰ ਪਿੱਛੋਂ ਜਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਆਸਰਾ ਨਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਉਸਦਾ ਆਪਣਾ ਕਾਫੀਆ ਵੀ ਅਤੀ ਤੰਗ ਹੋ ਗਿਆ ਤਦ ਇਸ ਨੂੰ ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਰਾਜਸੀ ਡੋਰ ਢਿੱਲੀ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਭੁੱਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਫਿਰ ਸਿਵਾਏ ਪਸਚਾਤਾਪ ਦੇ ਹੋਰ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਦਰਿਆ ਬੁਰਦ ਫਿਰ ਸਮਾਧੀ ਲਵਾਈ ਗਈ ਤੇ ਸੰਗਤ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਅੰਦਰ ਬਾਬਾ ਖੁਦਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦਸਤਾਰ ਬਾਬਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਹੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਫੁਰਮਾਇਆ, ਭਾਈ ਇਹ ਪੰਡ ਪਾਂਡੀਆਂ ਹੀ ਢੋਣੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਦਸਤਾਰ ਬਾਬਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇਂਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਯੋਗ ਵੀ ਹਨ ਤੇ ਹੱਕਦਾਰ ਵੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਲੋਹ ਪਰ ਪਿੰਡਾ ਗਾਲਿਆ ਹੈ ਉਠੋ ਹੋਰ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਪਗੜੀਆਂ ਪੇਸ਼ ਕਰੋ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡੇਰੇ ਦਾ ਭਾਰ ਬਾਬਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੁਮੇਂ ਆਇਆ

(ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ 'ਨੌ ਰਤਨ' ਵਿਚੋਂ
ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ)

ਸਟੀਕ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜੂਨ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ - 50)

ਪਉੜੀ ਬਾਈਵੀਂ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਫਿਰ ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਉਸ ਕਰਤੇ ਦੀ ਸਾਜੀ ਹੋਈ ਰਚਨਾ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕੋਈ ਤਿੰਨ ਲੋਕ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ੧੪ ਤਬਕ ਜਾਂ ੧੪ ਭਵਨ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਦੱਸੋ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਹਨ?

ਗੁਰ ਉੱਤਰ - ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ-

ਪਾਤਾਲਾ ਪਾਤਾਲ ਲਖ; ਆਗਾਸਾ ਆਗਾਸਾ॥

ਹੇ ਸਿੱਧ ਪੁਰਸ਼ੋ! ਪਾਤਾਲਾ ਪਾਤਾਲ ਲਖ=ਪਾਤਾਲਾਂ ਦਰ ਪਾਤਾਲ ਵੀ ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਹਨ ਅਤੇ ਆਗਾਸਾ ਆਗਾਸ=ਆਕਾਸ਼ਾਂ ਦਰ ਆਕਾਸ਼ ਵੀ ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਹਨ।

**ਓੜਕ ਓੜਕ ਭਾਲਿ ਥਕੇ;
ਵੇਦ ਕਹਨਿ ਇਕ ਵਾਤ॥**

ਪਾਤਾਲਾਂ ਦੇ ਓੜਕ = ਅੰਤ ਜਾਂ ਸਿਰੇ ਨੂੰ ਅਤੇ ਆਕਾਸ਼ਾਂ ਦੇ ਓੜਕ = ਅੰਤ ਜਾਂ ਸਿਰੇ ਨੂੰ ਭਾਲਿ=ਲੱਭਦੇ ਹੋਏ ਥਕੇ=ਥੱਕ ਗਏ ਹਨ ਭਾਵ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕੇ ਅਥਵਾ ਪਾਤਾਲੀ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਓੜਕ = ਅੰਤ ਅਤੇ ਆਕਾਸ਼ੀ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਓੜਕ = ਅੰਤ ਨੂੰ ਭਾਲਿ = ਲੱਭਦੇ ਹੋਏ ਥਕੇ = ਥੱਕ ਗਏ ਹਨ ਅਥਵਾ ਹਿੰਦੂ ਵੀ ਓੜਕ = ਅੰਤ ਭਾਲਦੇ ਥੱਕ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵੀ ਓੜਕ = ਅੰਤ ਭਾਲਦੇ ਹੋਏ ਥਕੇ = ਥੱਕ ਗਏ ਹਨ ਅਥਵਾ ਦੇਵਤੇ ਵੀ ਓੜਕ = ਅੰਤ ਭਾਲਦੇ ਹੋਏ ਥਕੇ = ਥੱਕ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਰਾਖਸ਼ ਵੀ ਓੜਕ = ਅੰਤ ਭਾਲਦੇ ਹੋਏ ਥੱਕ ਗਏ ਹਨ ਅਥਵਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਤਾਲਾਂ ਤੇ ਆਕਾਸ਼ਾਂ ਦਾ ਓੜਕ = ਅੰਤ ਭਾਲਿ = ਲੱਭਦੇ ਹੋਏ ਓੜਕ = ਅਖੀਰ ਜਾਂ ਅੰਤ ਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਥਕੇ = ਥੱਕ ਗਏ ਭਾਵ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬੇਅੰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਵੇਦ = ਚਾਰੇ ਵੇਦ ਵੀ ਇਕ ਵਾਤ = ਇੱਕ ਇਹੋ ਗੱਲ ਕਹਨਿ = ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਬੇਅੰਤ ਹੈ ਭਾਵ ਉਸ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਭਾਵ ਵੇਦ ਵੀ ਬੇਅੰਤ ਬੇਅੰਤ ਹੀ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਯਥਾ =

ਨੇਤ ਨੇਤ ਕਬੰਤਿ ਬੇਦਾ॥

ਅੰਗ - ੧੩੫੯

**ਸਹਸ ਅਠਾਰਹ ਕਹਨਿ ਕਤੇਬਾ;
ਅਸੁਲੁ ਇਕੁ ਧਾਤੁ॥**

ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਮੱਤ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਸਹਸ ਅਠਾਰਹ = ਅਠਾਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਆਲਮ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਕਤੇਬਾ = ਚਾਰੇ ਕਤੇਬਾਂ (ਤੌਰੇਤ, ਜੰਬੂਰ, ਅੰਜੀਲ ਅਤੇ ਕੁਰਾਨ) ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਇਹੋ ਹੀ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਹਨ ਕਿ ਅਸੁਲੁ = ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਕੁ = ਇੱਕੋ ਰੱਬ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਸਭ ਧਾਤੁ = ਧਾ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਮਾਇਆ ਹੈ ਭਾਵ ਨਾਸ਼ਵੰਤ ਹੈ।

ਲੇਖਾ ਹੋਇ ਤ ਲਿਖੀਐ; ਲੇਖੈ ਹੋਇ ਵਿਣਾਸੁ॥

ਹੇ ਸਿੱਧ ਪੁਰਸ਼ੋ! ਜੇਕਰ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਲੇਖਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਹੋਇ=ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹੀ ਲਿਖੀਐ=ਲਿਖਣਾ ਕਰੀਏ ਪਰੰਤੂ ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਲੇਖੈ=ਲੇਖੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਆਪ ਹੀ ਵਿਣਾਸੁ=ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਬੇਅੰਤ, ਅਚੱਲ, ਅਲੇਖ ਅਤੇ ਅਟੱਲ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਲੇਖਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਅਲੇਖ ਹੈ॥ ਅਭੇਖ ਹੈ॥ ਅਨਾਮ ਹੈ॥ ਅਕਾਮ ਹੈ (ਜਪੁ
ਸਾਹਿਬ)

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਫਿਰ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਖੀਏ?

ਨਾਨਕ ਵਡਾ ਆਖੀਐ; ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪੁ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਸਿੱਧ ਪੁਰਸ਼ੋ! ਉਸ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਤਾਈਂ ਵੱਡਾ ਕਰਕੇ ਹੀ ਆਖੀਐ=ਉਚਾਰਣ ਕਰੀਏ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਹਿਮਾ ਅਤੇ ਸਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਆਪੇ=ਆਪ ਹੀ ਜਾਣੈ=ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਹੋਰ ਕੋਈ ਉਸ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਸੁਣਿ ਵਡਾ ਆਖੈ ਸਭੁ ਕੋਇ॥

ਕੇਵਡੁ ਵਡਾ ਡੀਠਾ ਹੋਇ॥

ਅੰਗ - ੯

ਬਾਈਵੀਂ ਪਉੜੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਭਾਵ - ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਪਾਤਾਲਾਂ ਦੇ ਹੇਠ ਪਾਤਾਲ ਅਤੇ ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਆਕਾਸ਼ ਦੇ ਉਪਰ ਆਕਾਸ਼ ਹਨ। ਉਸ ਦਾ ਓੜਕ = ਅੰਤ ਭਾਲਣ ਵਾਲੇ ਓੜਕ ਨੂੰ ਥੱਕ ਗਏ ਹਨ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਓੜਕ ਓੜਕ ਭਾਲਿ ਨ ਓੜਕੁ ਪਾਇਆ।

ਓੜਕੁ ਭਾਲਣਿ ਗਏ ਸਿ ਫੇਰ ਨ ਆਇਆ॥

(ਵਾਰ ੨੨. ਪਉੜੀ ੩)

ਅਤੇ ਵੇਦ ਵੀ ਇੱਕੋ ਗੱਲ ਬੇਅੰਤ ਬੇਅੰਤ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਅਠਾਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਆਲਮ ਅਤੇ ਚਾਰ ਕਤੇਬ-ਅੰਜੀਲ, ਤੌਰੇਤ, ਜੰਬੂਰ ਅਤੇ ਕੁਰਾਨ ਆਦਿਕ ਵੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਕ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਜੋ ਰਚਨਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਭ ਧਾਤੁ=ਮਾਇਆ ਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਲੇਖਾ ਜੋਖਾ ਤਾਂ ਲਿਖੀਏ, ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਕੋਲੋਂ ਲਿਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਜੇ ਕੋਈ ਲਿਖ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵੱਡਾ ਕਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ।

ਪਉੜੀ ਤੇਈਵੀਂ

ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹਿ; ਏਤੀ ਸੁਰਤਿ ਨ ਪਾਈਆ॥

ਜੋ ਸਾਲਾਹੀ=ਸਲਾਘਾ ਕਰਨੇ ਜੋਗ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਸਾਲਾਹਿ=ਸਾਲਾਹੁਣਾ ਕਰੀਏ ਪਰੰਤੂ ਏਤੀ=ਇਤਨੀ ਸੁਰਤਿ=ਗਿਆਤ ਜਾਂ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪਾਈਆ=ਪਾਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜੀਵ ਅਗਿਆਨੀ ਹਨ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਮਾਣਸ ਜਨਮਿ ਹਰਿ ਪਾਈਐ ਹਰਿ ਰਾਵਣ ਵੇਰਾ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ - ੮੪੪

ਜਿਨੀ ਐਸਾ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਚੇਤਿਓ

ਸੇ ਕਾਹੇ ਜਗਿ ਆਏ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥

ਅੰਗ - ੪੫੦

ਨਦੀਆ ਅਤੇ ਵਾਹ;

ਪਵਹਿ ਸਮੁੰਦਿ ਨ ਜਾਣੀਅਹਿ॥

ਜਿਵੇਂ ਨਦੀਆਂ=ਵੱਡੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਅਤੇ=ਅਤੇ ਵਾਹ=ਵਾਹੜੇ, ਛੋਟੇ ਨਾਲੇ। ਸਮੁੰਦਿ=ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ, ਪਵਹਿ=ਪੈ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣਾ, ਨਾ=ਨਹੀਂ, ਜਾਣੀਅਹਿ=ਜਾਣਦੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੇ ਸਿੱਧ ਪੁਰਸ਼ੋ! ਨਦੀਆਂ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਧਨਾਢ ਲੋਕ ਹਨ। ਵਾਹ=ਛੋਟੇ ਨਾਲਿਆਂ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਗਰੀਬ ਲੋਕ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਸਮੁੰਦਿ=ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਪਵਹਿ=ਪੈ ਰਹੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਰਸ ਵਿਚ ਗਲਤਾਨ ਹੋਏ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਰੂਪ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਪਵਹਿ=ਪੈ ਕੇ ਨ ਜਾਣੀਅਹਿ=ਨਿਕਲਣਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ, ਭਾਵ ਵੱਖਰਾ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ, ਭਾਵ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚ ਚਿੱਤ ਏਨਾ ਰੁੱਝਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਨਿਰਲੇਪ ਰੱਖ ਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਚਿੰਤਨ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ।

ਸਮੁੰਦ ਸਾਹ ਸੁਲਤਾਨ; ਗਿਰਹਾ ਸੇਤੀ ਮਾਲੁ ਧਨੁ॥

ਸਮੁੰਦ=ਸਮੁੰਦਰ ਭਾਵ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਸਾਗਰ (ਸਮੁੰਦਰ) ਵਿਚ ਸਾਹ=ਸ਼ਾਹੁਕਾਰ ਸੁਲਤਾਨ=ਚੱਕਰਵਰਤੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਿਹੜੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਿਰਹਾ=ਬਚਨ ਵਾਕ ਕਹਿਣ ਸੇਤੀ=ਨਾਲ ਹੀ ਜੋ ਚਾਹੁੰਦੇ

ਹਨ, ਉਹੀ ਮਾਲ ਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਗਿਰਹਾ=ਗੰਢ ਵਿਚ ਵਾ: ਘਰ ਵਿਚ ਮਾਲੁ=ਹਾਥੀ, ਘੋੜੇ ਆਦਿਕ ਧਨੁ=ਨਕਦੀ (ਸੋਨਾ, ਚਾਂਦੀ) ਹੈ ਸੇਤੀ=ਚਿੱਟੀਆਂ ਜਿਹਨਾਂ ਦੀਆ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ ਹਨ ਜਾਂ ਸੇਤੀ=ਚਿੱਟੇ ਸੰਗਮਰਮਰ ਦੇ ਭਾਵ ਚੂਨੇ ਗੱਦ ਸੁੰਦਰ ਚਿੱਟੀ ਕਲੀ ਵਾਲੇ ਗਿਰਹਾ=ਘਰ ਹਨ।

**ਕੀੜੀ ਤੁਲਿ ਨ ਹੋਵਨੀ;
ਜੇ ਤਿਸੁ ਮਨਹੁ ਨ ਵੀਸਰਹਿ॥**

ਹੇ ਪਪੀਲਕਾ ਗੁਸਟੇ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿਮਰਣ ਤੁਯੰ ਧਨੇ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੫੯

ਹੇ ਕੀੜੀ, ਤੂੰ ਵੱਡੀ ਹੈਂ, ਜੇਕਰ ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਧਨ ਹੈ। ਉਹ ਕੀੜੀ=ਗਰੀਬ ਵਾ: ਕੀੜੀ ਵਤ ਗਰੀਬ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਦਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੰਕਾਰੀ ਲੋਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਜੋ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਦੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਦਾਰਥ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਦੇ, ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਮਾਇਕੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚ ਖੱਚਤ ਹੋ ਕੇ ਨਾਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਤੇਈਵੀਂ ਪਉੜੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਭਾਵ - ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸਿਫਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ, ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਸਿਫਤ ਉਸ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੋਣ ਤੱਕ ਕਰੋ। ਜਿਵੇਂ ਦਰਿਆ ਅਤੇ ਨਾਲੇ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ, ਉਨੀ ਦੇਰ ਥੱਕਦੇ ਨਹੀਂ ਭਾਵ ਉਹ ਪਹਾੜਾਂ ਤੇ ਜੰਗਲਾਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਚੀਰ ਚੀਰ ਕੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵੱਲ ਤੁਰੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਸਮੁੰਦਰ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਉਂ ਸਾਰੇ ਸਭਾਵਾਂ ਨੂੰ, ਸੰਕਲਪਾਂ ਨੂੰ ਚੀਰ-ਚੀਰ ਕੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਵੱਲ ਤੁਰੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਉਜਾੜ ਨੂੰ ਲੰਘਦੇ ਹੋਏ ਪੰਜਾਂ ਕੋਸ਼ਾਂ ਰੂਪੀ ਪਹਾੜ ਨੂੰ ਚੀਰਦੇ ਹੋਏ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਸ਼ਾਹੁਕਾਰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬਣ ਜਾਉਗੇ ਅਤੇ ਚੱਕਰਵਰਤੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਨਿਆਈਂ -

ਜਿਸੁ ਨਾਮੁ ਰਿਦੈ ਸੇਈ ਵਡ ਰਾਜਾ॥ ਅੰਗ - ੧੧੫੫

ਇਹ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਭਾਵ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੀ ਹੋ ਜਾਉਗੇ ਅਤੇ ਕੀੜੀ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਮਾਨ ਫੁਰੇਗਾ ਨਹੀਂ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਪਹਾੜਾਂ (ਜਿੰਡਾ) ਜਿੰਨਾ ਮਾਲ ਧਨ ਹੈ, ਇੰਦਰ ਵਰਗੀਆਂ ਬਿਭੂਤੀਆਂ ਹਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਕੀੜੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ (ਤੂੰ) ਉਸ (ਕੀੜੀ) ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਵਿਸਰ ਨਾ ਜਾਵੇਂ।

ਬਾਲਮ ਸਾਖੀਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ

(ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼)

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਜਦ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮੱਕੇ ਗਏ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਚੌਥੀ ਉਦਾਸੀ ਪੱਛਮ ਵਲ ਸੀ ਤੇ ਆਪ ਇਸ ਉਦਾਸੀ ਸਮੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਾਚੀ ਗਏ। ਸਮੁੰਦਰੀ ਰਸਤੇ ਮੈਦਾਨ ਅਦਨ ਬੰਦਰਗਾਹ ਤੇ ਜਾ ਉਤਰੇ। ਅੱਗੋਂ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਰਸਤੇ ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਅਰਬ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਜੱਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾ ਉਤਰੇ। ਉਥੇ ਇਕ ਭਾਰਤੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਫਕੀਰ ਸ਼ਾਹ ਸ਼ਰਫ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟ ਹੋਈ ਤੇ ਆਪ ਮੱਕੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਉਥੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਵੀ ਹੱਜ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵੀ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਜੀਵਨ ਵੀ ਸੀ। ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਸਫਾਈ ਆਦਿ ਲਈ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਹਿਰਾਬ ਵਲ ਲੱਤਾਂ ਕਰਕੇ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਹਨ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਚ ਇਉਂ ਪੈਰ ਮੱਕੇ ਵਲ ਕਰਕੇ ਸੋਣਾ ਵੱਡੀ ਬੇਅਦਬੀ ਹੈ।

ਜੀਵਨ ਨੇ ਲੱਤ ਮਾਰੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੌਣ ਤੂੰ, ਰੱਬ ਦੇ ਘਰ ਵਲ ਪੈਰ ਕਰਕੇ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਏਂ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਤਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਗੁੱਸੇ ਨਾ ਹੋ। ਜਿੱਧਰ ਰੱਬ ਦਾ ਘਰ ਨਹੀਂ ਉਧਰ ਪੈਰ ਕਰ ਦੇਹ। ਜੀਵਨ ਨੇ ਪੈਰਾਂ ਤੋਂ ਫੜ ਕੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪੈਰ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁਸਕਰਾਏ ਕੀ 'ਇਧਰ ਰੱਬ ਦਾ ਘਰ ਨਹੀਂ?' ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਇਥੇ ਗਿਆਨ ਦਿਤਾ ਕਿ ਰੱਬ ਦਾ ਘਰ ਹਰ ਪਾਸੇ ਹੈ। ਰੱਬ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਸ ਦੇ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਨਾ ਗੁਜ਼ਾਰੀਏ।

ਕਈ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਮੱਕਾ ਫਿਰ ਗਿਆ ਤੇ ਜਿਧਰ ਜੀਵਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪੈਰ ਕਰੇ ਉਧਰ ਹੀ ਮੱਕਾ ਫਿਰ ਜਾਏ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਘਟਨਾ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸਮਝਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਰੱਬ ਹੈ ਤੇ ਰੱਬ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਪਾਸਾ ਨਹੀਂ। ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਤੇ ਮੱਕੇ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਸਲੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਪਸ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੱਲ ਪਏ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਗਦਾਦ ਫੇਰੀ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮੱਕੇ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਬਗਦਾਦ ਆਏ। ਇਥੇ ਬਗਦਾਦ ਵਿਚ ਪੀਰ ਦਸਤਗੀਰ ਦੀ ਗੱਦੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਪਾਸ ਕਈ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ-ਮੁਸਲਮਾਨ ਮੁਰੀਦ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਸੂਫੀ ਫਕੀਰ ਦੇ ਡੇਰੇ ਨੇੜੇ ਜਾ ਆਸਨ ਲਾਇਆ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਸਾਈਂ ਫਕੀਰ ਈਰਖਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ, ਲੋਕ ਨਵੇਂ ਆਏ ਫਕੀਰ ਦੁਆਲੇ ਕਿਉਂ ਜੁੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਪੀਰ ਨੇ ਚੁਗਲੀ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪੱਥਰ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ (ਸੰਗਸਾਰ) ਮਾਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿਤਾ ਤੇ ਲੋਕ ਪੱਥਰ ਚੁੱਕੀ

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਹੋਏ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਕਿ ਨਮਾਜ਼ ਦਾ ਵੇਲਾ ਹੈ। ਕਾਜ਼ੀ ਬਾਂਗ ਦੇਣੀ ਭੁੱਲ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਪੱਥਰ ਚੁੱਕੀ ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਸ਼ਾਂਤ ਚਿਤ ਰਹੇ। ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਬਾਂਗ ਦੇਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਅਖੀਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਆਖਿਆ 'ਗੁਰ ਬਰਿ ਅਕਾਲ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ' ਮਾਰਨ ਆਏ ਸਾਰੇ ਲੋਕੀ ਭੁੱਲ ਗਏ ਕਿ ਉਹ ਕਾਹਦੇ ਲਈ ਆਏ ਸਨ। ਪੀਰ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਗੱਲਬਾਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਬਾਂਗ ਵਿਚ ਜੋ ਭਾਵ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹੋ ਉਹ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਰੱਬ, ਜੀਵ ਤੇ ਜੀਵ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਤੇ ਅਖੀਰ ਪੀਰ ਮੰਨ ਗਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਰੱਬ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਹੋ। ਪੀਰ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਉਥੇ ਇਕੱਠੀ ਹੋਈ ਲੋਕਾਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਅਜ਼ਮਤ ਨੂੰ ਮੰਨ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਉਹ ਪੀਰ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਲੈ ਗਿਆ, ਕਾਫੀ ਦਿਨ ਉਥੇ ਰਖਿਆ, ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਅਸਲੀ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਚ ਰਾਗ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰਾਗ ਬਾਰੇ ਗਲਤ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਵੀ ਅਜੇਹੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਦਲਿਆ ਕਿ ਸਾਰੇ ਮੰਨ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇਥੇ ਦਸਿਆ, ਰਾਗ ਇਕ ਪਉੜੀ ਹੈ ਉਹ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਅਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰਾਗ ਇਕ ਕਿਸਤੀ ਹੈ ਜੋ ਫਜ਼ਲ ਦੀ ਤੰਗ ਨਦੀ ਤੋਂ ਬੇਖੁਦੀ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਬਗਦਾਦ ਵਿਚ ਉਸ ਥਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਬਗਦਾਦ ਫੇਰੀ ਬਾਰੇ ਲਿਖਤ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਉਥੇ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਫਕੀਰ ਬੇਲੋਲ ਨਾਲ ਬਚਨ ਕੀਤੇ। ਉਹ ਥੜਾ ਵੀ ਕਾਇਮ ਹੈ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ।

ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੰਧਾਰ ਆਏ

ਕੰਧਾਰ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦਾ ਉਹ ਨਗਰ ਹੈ ਜੋ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਸਿਕੰਦਰ ਨੇ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਨਗਰ ਉਦੋਂ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਬਗਦਾਦ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕੰਧਾਰ ਪਹੁੰਚੇ। ਸਿੱਧਾ ਇਕ ਮਹਾਮ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਅੱਗੇ ਜਾ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ। ਅੰਦਰੋਂ ਇਕ ਗੱਭਰੂ ਮੁਗਲ ਨਿਕਲਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਉਹਨੇ ਨਾਂ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਪੁੱਛਿਆ। ਬਸ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉਤਰ ਤੋਂ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਕਿ ਰੱਬ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮੇਹਰ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲਈ।

ਇਸ ਮੁਗਲ ਦਾ ਨਾਂ ਯਾਰਵਲੀ ਸੀ। ਉਹ ਬੜਾ ਰੱਬ ਦਾ ਭਗਤ ਸੀ ਪਰ ਉਹਨੂੰ ਰੱਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿੱਕ ਸੀ ਜੋ ਹੁਣ ਤੱਕ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨਾਲ

ਬਚਨ ਕਰਕੇ ਯਾਰਵਲੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ - 'ਤੇਰੇ ਦੀਦਾਰ ਵਿਚ ਰੱਬ ਦਿਸਿਆ, ਹੁਣ ਮੁਰੀਦ ਬਣਾ ਲੈ।' ਇਉਂ ਯਾਰਵਲੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸੰਤੁਸ਼ਟਤਾ ਆਈ। ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਧਾਰ ਵਿਚ ਇਕ ਖੱਤਰੀ ਨੂੰ ਅਸਲ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਸਮਝਾਈ ਅਤੇ ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਵਲ ਲੈ ਆਂਦਾ। ਉਹ ਵੀ ਖੱਤਰੀ ਭਗਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਬਣ ਗਿਆ ਤੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਰੱਖਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਧਾਰ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਚੰਗੀ ਰੂਹ ਸ਼ਾਹ ਸ਼ਰਫ ਸੀ। ਇਹ ਸ਼ਾਹ ਸ਼ਰਫ ਪਠਾਣ ਸੀ ਤੇ ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਗਰ ਬਿਦਰ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਸੀ। ਜੇ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕੰਧਾਰ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਵੀ ਕਾਫੀ ਸ਼ੰਕੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਵੀ ਜੀਵਨ ਮਾਰਗ ਤੇ ਤੋਰਿਆ। ਇਉਂ ਕੰਧਾਰ ਵਿਚ ਖੱਤਰੀ ਪਠਾਣ ਤੇ ਮੁਗਲ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਬਣ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਬਦਲਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਸਗੋਂ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਰਗ ਮਾਨਵਤਾ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ ਤੇ ਹਰ ਧਰਮ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਇਸ ਮਾਰਗ ਤੇ ਤੁਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਤੋੜਿਆ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮੱਕੇ ਮਦੀਨੇ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਰੂਸ, ਈਰਾਨ, ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੇ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹਸਨ ਅਬਦਾਲ ਪਹੁੰਚੇ। ਇਥੇ ਇਕ ਪਹਾੜੀ ਤੇ ਬੜਾ ਹੰਕਾਰੀ ਫਕੀਰ 'ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ' ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦਾ ਚਸ਼ਮਾ ਉਸ ਪਹਾੜੀ ਉਤੇ ਸੀ ਜਿਸ ਤੇ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਉਸ ਪਹਾੜੀ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਇਕ ਰੁੱਖ ਹੇਠਾਂ ਬੈਠ ਗਏ ਤੇ ਉਥੇ ਹੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਖਿੱਚ ਨਾਲ ਦੁਨੀਆਂ ਖਿੱਚੀ ਆਈ। ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਉਸਤਤ ਹੁੰਦੀ ਦੇਖ ਕੇ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਾ ਕਰ ਸਕਿਆ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਪਹਾੜੀ ਉਪਰ, ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਲੈਣ ਲਈ ਭੇਜਿਆ। ਅੱਗੋਂ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ ਕੀਤਾ। ਨਾਲ ਆਖਿਆ ਕਿ ਤੇਰਾ ਗੁਰੂ ਅਸਲੀ ਗੁਰੂ ਹੈ ਤਾਂ ਰੱਬ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਮੰਗ ਲਵੇ। ਜਦ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਕ ਨੇੜੇ ਪਏ ਪੱਥਰ ਨੂੰ ਧੱਕ ਕੇ ਪਰ੍ਹੇ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਦਾ ਚਸ਼ਮਾ ਉਥੇ ਚੱਲ ਪਿਆ ਜੋ ਅੱਜ ਤੱਕ ਨਿਰੰਤਰ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਪਰ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਦਾ ਚਸ਼ਮਾ ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਪਿਛੋਂ ਸੁੱਕ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਉਹ ਸੁੱਕਾ ਪਿਆ ਹੈ।

ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਹੋਇਆ। ਉਹਨੇ ਵੱਡਾ ਪੱਥਰ, ਪਹਾੜ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਉਪਰੋਂ ਰੋਹੜਿਆ ਤਾਂਕਿ ਪੱਥਰ ਹੇਠ ਆ ਕੇ ਦੋਵੇਂ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣ। ਮਰਦਾਨਾ ਪੱਥਰ ਰੁੜਦਾ ਆਉਂਦਾ ਦੇਖ ਕੇ ਘਬਰਾਇਆ ਪਰ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਖ ਕੇ ਆਪਣੇ ਇਕ ਹੱਥ ਦੇ ਪੰਜੇ ਨਾਲ ਨਾ ਕੇਵਲ ਉਹ ਪੱਥਰ ਰੋਕ ਲਿਆ ਸਗੋਂ ਪੱਥਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਪੰਜੇ

ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਉਕਰਿਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਪੱਥਰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸੰਭਾਲ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਨਵੇਂ ਫੁੱਟੇ ਚਸ਼ਮੇਂ ਉਪਰ ਗੱਡ ਦਿਤਾ।

ਇਥੇ ਪਿਛੋਂ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਉਸਾਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਹਸਨ ਅਬਦਾਲ ਦਾ ਨਾਮ 'ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ' ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ।

ਬਾਬਰ ਦਾ ਹਮਲਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ 1521 ਈ: ਨੂੰ ਮੁੜ ਐਮਨਾਬਾਦ ਆਏ ਤੇ ਇਥੇ ਭਾਈ ਲਾਲੇ ਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਕਈ ਦਿਨ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਵਰਖਾ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਥੇ ਹੀ ਸਨ ਜਦੋਂ ਬਾਬਰ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਆ ਗਿਆ। ਉਹਨੇ ਐਮਨਾਬਾਦ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੋੜੇ ਤੇ ਸਥਾਨਕ ਪਠਾਣ ਹਾਕਮਾਂ ਸਮੇਤ ਜਨ ਸਾਧਾਰਨ ਤੇ ਬਹੁਤ ਜੁਲਮ ਕੀਤਾ। ਕਤਲੇਆਮ ਵਿਚ ਅਣਗਿਣਤ ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨਰ ਨਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕੈਦੀ ਵੀ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰ ਲੁੱਟੇ, ਔਰਥਾਂ ਦੀ ਬੇਪਤੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੈਦੀ ਬਣਾ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਪਣੇ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਲੈ ਆਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਨ ਸਾਧਾਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਵੀ ਬੰਦੀ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਇਕ ਘੋੜਾ ਫੜ ਕੇ ਲੈ ਜਾਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਾਨ ਦੀ ਇਕ ਗੱਠੜੀ ਚੁਕਾ ਦਿਤੀ ਗਈ।

ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਘੋੜਾ ਛੱਡ ਦੇ ਤੇ ਆਪ ਅੱਗੇ-ਅੱਗੇ ਰਬਾਬ ਵਜਾ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਾ ਚੱਲ। ਮੀਰਖਾਨ ਜਰਨੈਲ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸਾਈਂ ਫਕੀਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਗੰਢ ਇਕ ਗਿੱਠ ਉੱਚੀ ਹੈ ਤੇ ਘੋੜਾ ਆਪੇ ਮਰਦਾਨੇ ਪਿਛੇ ਤੁਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬੰਦੀਖਾਨੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸਭ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਵੀ ਚੱਕੀ ਤੇ ਆਟਾ ਪੀਹਣ ਲਈ ਕਣਕ ਦਿਤੀ ਗਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚੱਕੀਆਂ ਆਪੇ ਚਲਦੀਆਂ ਦੇਖ ਕੇ ਮੀਰਖਾਨ ਦੌੜਦਾ ਬਾਬਰ ਪਾਸ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਇਹ ਕੌਤਕ ਦਸਿਆ। ਬਾਬਰ ਆਪ ਚੱਲ ਕੇ ਆਇਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਕੌਤਕ ਦੇਖ ਕੇ ਮਾਫੀ ਮੰਗੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰਕੇ ਭੁੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਮਾਫ ਕਰੋ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕੁਝ ਭੇਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਜੇ ਕਬੂਲ ਕਰੋ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਦੇ। ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ ਲਈਦੀਆਂ ਹਨ, ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬੇਪਤੀ ਕਰਕੇ, ਜੁਲਮ ਕਰਕੇ ਤਾਂ ਬਦਅਸੀਸਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਬਾਬਰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ। ਉਹਨੇ ਸਾਰੇ ਕੈਦੀ ਛੁਡ ਦਿਤੇ ਤੇ ਐਮਨਾਬਾਦ ਵਿਚ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੁਲਮ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੂਜਾ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਵਾਇਆ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਲੁੱਟਿਆ ਮਾਲ ਵਾਪਸ ਕਰਵਾ ਦਿਤਾ। ਸਾਰੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਧੁੰਮਾਂ ਪੈ ਗਈਆਂ ਕਿ ਬਾਬਰ ਦੇ ਜੁਲਮ ਨੂੰ ਠੱਲ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕੋ ਇਕ ਹਸਤੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਾਬਰ ਬਾਣੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਬਾਬਰ ਦੇ ਇਸ ਹਮਲੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਹਾਲਾਤ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖ ਕੇ ਉਚਾਰੇ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਗਮਨ

(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਚਮਤਕਾਰ)

ਪਦਮ ਭੂਸ਼ਨ-ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਮਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ - 53)

੩. ਮਾਇਆ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੇੜੇ ਦੇ ਇਸ ਅਸਰ ਨੂੰ, ਇਕ ਭੈਣ ਹੈ ਜੋ ਪਛਾਣਦੀ ਹੈ। ਹਾਂ, ਇਕ ਨਾਨਕੀ ਹੈ ਜੋ ਪਛਾਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵੀਰ ਉੱਚਾ ਹੈ ਤੇ ਧੁਰੋਂ ਆਇਆ ਹੈ। ਹਾਂ, ਉਹ ਸਮਝਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵੀਰ ਜਗਤ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਜਗਤੋਂ ਪਾਰ ਦਾ ਹੈ। ਰੱਬ ਦਾ ਪਿਆਰਾ, ਰੱਬੀ ਜੋਤਿ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ, ਰੱਬੀ ਰੂਪ ਹੈ, ਪਰ ਮਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਤ ਦੀਂਹਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਅਹਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਵੱਲ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਵਾਰੇ ਫੇਰੇ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡਦੀ ਹੈ। ਪਿਉ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਖੁਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਸੁਕਰ ਹੈ, ਪੁੱਤਰ ਵੱਲ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਕਿਰਤ ਕਾਰੇ ਲੱਗੇਗਾ, ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਬਣੇਗਾ, ਪਰੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇਗਾ, ਕੁਲ ਦਾ ਨਮੂਜ ਕੱਢੇਗਾ, ਸਾਡੀ ਬੁੱਢੇ ਵਾਰੇ ਸੇਵਾ ਕਰੇਗਾ। ਹਾਂ ਜੀ, ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਨਾਨਕਾ ਬਾਲਕਾ ਆਪਣੇ ਰੱਬੀ ਰੰਗ ਦੇ ਖੇੜਿਆਂ ਵਿਚ ਖਿੜ-ਖਿੜ ਮੁਸ਼ਕਾਂ ਮਚਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਪੁੱਤ ਆਖੇ ਲਗ ਕੇ ਵਿਹਾਰ ਕਾਰ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਏਗਾ। ਮਹਿਤੇ ਦੇ ਮਨ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਅੱਗੇ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਕਿੱਤੇ ਨਾਨਕ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ, ਇਸ ਦਾ ਸੁਭਾਉ ਫਿਰਨ ਟੁਰਨ ਵਾਲਾ ਬਾਹਲਾ ਹੈ, ਸੋ ਐਸੇ ਕਿਸੇ ਕਿੱਤੇ ਲਾਓ ਕਿ ਫਿਰੇ ਟੁਰੇ ਬੀ ਤੇ ਵਿਹਾਰ ਬੀ ਕਰੇ। ਸੋ ਉਸਦੇ ਤਿੱਖੇ ਵਿਹਾਰੀ ਮਨ ਨੇ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਵਣਜਾਰਾ ਬਨਾਉਣ ਦੀ ਸੋਚੀ ਕਿ ਬਾਹਰੋਂ ਦਿਸ਼ੋਰਾਂ ਵਿਚ ਜਾਵੇ, ਮਾਲ ਖਰੀਦ ਕੇ ਲਿਆਵੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵੇਚੇ; ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਮਾਲ ਬਾਹਰ ਦਿਸ਼ੋਰਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਵੇ ਤੇ ਵੇਚ ਕੇ ਘਰ ਆਵੇ। ਸੋਦਾਗਰੀ ਦਾ ਖਿਆਲ ਬਾਬੇ ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਫਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਸੁਫਨਾ ਜੋ ਸੱਚ ਨੂੰ ਖੁਹਲਣਹਾਰ ਸੀ, ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਹੋ ਭਾਸਿਆ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਲੋਭ ਲਾਲਚ, ਜੋ ਮਾਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੱਚ ਭਾਸ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਸੋ ਹੁਣ ਉਹ ਵੇਲਾ ਜੋ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਨਾਨਕ ਉਤੇ ਰੱਬੀ ਜੋਬਨਾਂ ਦਾ ਸੀ; ਕਾਲੂ ਨੂੰ ਮੱਤ ਦੇਣ ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਭਾਣੇ ਸੁਮਤੇ ਲਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਸੀ; ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਪਾਸ ਬਿਠਾ ਕੇ ਤੇ ਸਿਰ ਤੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਕੇ ਸਮਝਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ -

ਹੇ ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਇੱਕੋ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਚਾਨਣ, ਜੱਗ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੈਂ। ਤੇਰੇ ਚਾਲੇ ਹੁਣ ਤਕ ਅਤੀਤਾਂ ਵਾਲੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਹੁਣ ਸੁਕਰ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰੇ ਮਨ ਨੇ ਮੋੜਾ ਖਾਧਾ ਹੈ ਤੇ

ਗ੍ਰਿਹਸਤੀਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਹੱਸਣ ਬੋਲਣ ਲੱਗਾ ਹੈਂ। ਮੇਰਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਬੜਾ ਸਿਆਣਾ ਤੇ ਕਮਾਊ ਪੁੱਤਰ ਨਿਕਲੇਂਗਾ ਤੇ ਜੱਗ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਤੇ ਕੁਲ ਦਾ ਨਮੂਨ ਕੱਢੇਂਗਾ। ਅੱਜ ਤੱਕ ਜਿੰਨੇ ਜਤਨ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਲਾਉਣ ਦੇ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਹ ਨਿਸਫਲ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਮੇਰੇ ਸਮੇਤ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਨਿਰਾਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਦੰਦ ਕਥਾ ਬੀ ਬੜੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਜੇ ਤੂੰ ਆਖੇ ਲੱਗੇ ਤੇ ਵੱਡੇ ਵਡੇਰਿਆਂ ਦੀ ਰਹੁਰੀਤ ਤੇ ਟੁਰੇ ਤਾਂ ਕੁਝ ਕੰਮ ਕਾਰ ਜੀਉਂਦੇ ਬੀ ਸੰਭਾਲ ਲੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਘੜੀਆਂ ਬਾਬਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਚੁੱਪ ਸੁਣਦੇ ਰਹੇ। ਕਾਲੂ ਜੀ ਨੇ ਮਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰੋਸ ਤੇ ਗੁੱਸੇ ਗਿਲੇ ਕੱਢ ਲਏ ਤੇ ਮਨ ਠੰਢਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਜਗਨਨਾਥ ਜੀ ਬੋਲੇ, "ਪਿਤਾ ਜੀ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੁਖੀ ਹੋਣ ਦਾ ਕਸ਼ਟ ਹੈ ਪਰ ਮੇਰੇ ਵਸ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਤੋਂ ਹੋਰਥੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸਾਨੂੰ ਰੰਜ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਖਿਮਾ ਕਰੋ ਤੇ ਅੱਗੋਂ ਆਗਿਆ ਕੋਰ ਜੋ ਸਰ ਬਣ ਆਇਆ ਮੈਂ ਕਰੂੰ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਅਧੀਨ ਕੁਛ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਆਪੂੰ ਕੁਛ ਵਿਗਾੜ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਕਾਲੂ ਨੇ ਪਛਾਤਾ ਕਿ ਹੁਣ ਪੁੱਤਰ ਟਿਕਾਣੇ ਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਫਸਾ ਦਿਓ। ਸੋ ਬੋਲਿਆ, ਨਾਨਕ! ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਪਾਧੇ, ਮੁੱਲਾਂ, ਖੇਤੀ ਆਦਿ ਵਿਚ ਲਾ ਕੇ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸਾਂ ਕਿ ਤੂੰ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਸਿਖ ਜਾਵੇਂ ਤਾਂ ਇਕ ਪਿੰਡ ਵੱਖਰਾ ਵਸਾ ਦਿਆਂ ਜੋ ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਆਬਾਦ ਕਰੋਂ ਤੇ ਸਨੇ ਸਨੇ ਤਕੜਾ ਜ਼ਿੰਮੀਦਾਰ ਬਣ ਜਾਵੇਂ, ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਰਹੀਆਂ। ਹੁਣ ਪੁੱਤ! ਐਉਂ ਕਰ; ਕੁਛ ਰੁਪਏ ਲੈ ਜਾਹ ਤੇ ਕੋਈ ਮਾਲ ਸੁਵੱਲਾ ਖਰੀਦ ਲਿਆ, ਤਲਵੰਡੀ ਦੇ ਨਿਰਖ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦਸ ਦੋਂਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਬਾਹਰ ਜਿਥੇ ਜੋ ਮਾਲ ਜਚਦਾ ਤੈਨੂੰ ਲੱਗੇ ਕਿ ਐਥੇ ਪੁੱਗੇਗਾ ਉਹ ਖਰੀਦ ਕੇ ਲੈ ਆਵੀਂ, ਫੇਰ ਏਥੇ ਆ ਕੇ ਵੇਚ ਦੇਵੀਂ। ਐਉਂ ਕੁਛ ਚਿਰ ਫਿਰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਫੇਰ ਕਰਦਿਆਂ, ਤੈਨੂੰ ਜਾਚ ਆ ਜਾਵੇਗੀ ਤੇ ਦਿਸ਼ੋਰਾਂ ਵਿਚ ਵਾਕਫੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਫੇਰ ਤੂੰ ਸਾਹ ਬਣ ਕੇ ਵੱਡੀ ਹੱਟੀ ਪਾ ਲਈਂ ਤੇ ਆੜ੍ਹਤ ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਟੋਰੀਂ ਤੇ ਸਨੇ ਸਨੇ ਕੋਠੀਦਾਰੀ ਬਣ ਜਾਏਗੀ। ਤੂੰ ਸੁਖੀ ਤੇ ਸੇਠ ਆਦਮੀ ਬਣ ਜਾਏਂਗਾ ਤੇ ਅਸੀਂ ਸੁਖੀ ਤੇ ਠੰਢੇ ਦਿਲ ਜਗਤ ਤੋਂ ਟੁਰਾਂਗੇ।

ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀ - ਤੇ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਮੈਨੂੰ ਆਪੂੰ ਤਾਂ ਜਾਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

ਕਾਲੂ ਜੀ - ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਬੱਚਾ! ਘਰ ਦਾ ਇਕ

ਮਾਤਬਰ ਤੋਰਾਂਗਾ, ਜੋ ਸਾਰੀ ਜਾਚ ਦੱਸੇਗਾ। ਹਾਲੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਘੱਲਣ ਲੱਗਾ, ਹਾਲੇ ਤਾਂ ਜਾਚ ਦੱਸਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਰੁਪਏ ਬੀ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਆਂਗਾ, ਜੋ ਘਾਟਾ ਪਵੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤਾ ਨਾ ਪਵੇ, ਤੇ ਜਾਓ ਬੀ ਲਾਗੇ ਚਾਗੇ, ਦੂਰ ਨਾ ਜਾਓ। ਦੋ ਚਾਰ ਵਾਰ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਰੁਪਿਆ ਬੀ ਵੱਧ-ਵੱਧ ਲਾਉਂਦੇ ਜਾਵਾਂਗੇ ਤੇ ਕੰਮ ਬੀ ਵਧਦਾ ਜਾਏਗਾ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਪੁੱਤ ਖਟਦਾ ਜਾਏਂ, ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਵੱਖਰੀ ਰੱਖੀਂ ਜਾਈਂ ਤੇ ਓਸ ਨਾਲ ਬੀ ਆਪਣੀ ਰਾਸ ਵਧਾਈ ਜਾਈਂ, ਮੈਂ ਬੀ ਹੋਰ, ਜੋ ਸਰੇ ਨਾਲ ਰਲਾਈ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਖਰਚ ਤੇਰਾ ਸਾਰਾ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਰਹੇਗਾ, ਤੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਬੀ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੀਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਜਗਤ ਤਾਰਕ ਜੀ ਨੇ ਸੁਣੇ ਤੇ ਇਕ ਸਾਹ ਲੈ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਅੱਛਾ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਜਿਵੇਂ ਆਖੇ ਤਿਵੇਂ ਸਹੀ।

ਕਾਲੂ ਨੇ ਹੁਣ ਇਕ ਆਪਣੇ ਇਤਬਾਰੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਬਾਲ ਯਾ ਬਾਲਾ ਸੀ। ਵੀਹ ਰੁਪਏ ਕਾਲੂ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਰਾਸ ਜਗਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਦਿਤੀ, ਜੋ ਮਤੇ ਬਹੁਤੀ ਦਿਤੀ ਚੌੜ ਨਾ ਕਰ ਆਵੇ। ਫੇਰ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜਾਓ ਕਿਸੇ ਦਸੌਰ ਤੋਂ ਕੋਈ ਖਰਾ ਸੌਦਾ ਖਰੀਦ ਲਿਆਓ ਜੋ ਏਥੇ ਆ ਕੇ ਚਾਰ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਰਲ ਜਾਣ।

2. ਸੌਦਾਗਰੀ

ਚਲੇ ਤਲਵੰਡੀ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਵਪਾਰ ਕਰਨ, ਵੀਹ ਰੁਪਏ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਫੁੱਲ ਚੜ੍ਹਾਉਣ। ਚਲਦੇ-ਚਲਦੇ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਕੁ ਕੋਹ ਵਾਟ ਨਿਕਲ ਗਏ, ਦੂਰੋਂ ਇਕ ਨਗਰੀ ਨਜ਼ਰ ਆਈ ਇਹ ਚੂੜ੍ਹਕਾਣਾ ਸੀ। ਬਾਲੇ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਸੀ ਕਿ ਏਥੋਂ ਹੀ ਕੋਈ ਮਾਲ ਖਰੀਦ ਕੇ ਲੈ ਚਲਾਂਗੇ, ਸੋ ਏਧਰ ਪੈਰ ਮੋੜੇ। ਅਜੇ ਪਿੰਡੋਂ ਉਰੇ ਹੀ ਸਨ ਕਿ ਇਕ ਬ੍ਰਿਛਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਝੰਗੀ ਆ ਗਈ, ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਇਕ ਛੰਭ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਇਸ ਝੰਗੀ ਵੱਲੋਂ ਪੈਰ ਮੋੜ ਦਿਤੇ, ਬਾਲਾ ਬੀ ਨਾਲ ਮੁੜਿਆ ਕਿ ਚੱਲੋ ਝੰਗੀ ਦੇ ਵਿਚਦੀ ਲੰਘ ਚੱਲਾਂਗੇ। ਜਾਂ ਉਸ ਝੰਗੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗਏ ਤਾਂ ਕੀਹ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਨੇਕਾਂ ਤਪੱਸਵੀ ਸਾਧੂ ਵਿਭੂਤ ਮੱਲੀ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਧੂਣੇ ਤਪ ਰਹੇ ਹਨ, ਕੋਈ ਜਲ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਕੋਈ ਬ੍ਰਿਛ ਨਾਲ ਲਟਕ ਰਹੇ ਹਨ, ਕੋਈ ਇਕ ਪੈਰ ਭਾਰ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ, ਕੋਈ ਬਾਹਾਂ ਉੱਚੀਆਂ ਕਰ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਇੰਨੇ ਕਠਨ ਤਪਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਪਰਲੋਕ ਦੇ ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਸੀ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਮਹੰਤ ਸੀ ਜੋ ਛੰਭ ਕਿਨਾਰੇ ਮ੍ਰਿਗਛਾਲਾ ਉਤੇ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਸਿਰ ਤੇ ਜਟਾਂ ਸਨ, ਸੁਆਹ ਮਲੀ ਸੀ, ਪਦਮਾਸਨ ਲਾਏ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਇਸਨੂੰ ਤੱਕ ਤੱਕ ਕੇ ਬਾਲਕ ਨਾਨਕ ਜੀ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹੇ ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਵਧ ਕੇ ਮਹੰਤ ਜੀ ਪਾਸ ਜਾ ਬੈਠੇ। ਮਹੰਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਡੂੰਘੀ ਨਜ਼ਰ ਤਕਾਈ ਤੇ ਨੈਣਾਂ ਵਿਚ ਕੁਛ

ਚਾਉ ਭਰ ਆਇਆ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ - ਹੇ ਸੰਤ ਜੀ! ਆਪ ਇਸ ਬਨ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹੋ, ਪਾਲੇ ਦੀ ਰੁੱਤ ਹੈ, ਕੱਪੜੇ ਨਹੀਂ ਪਹਿਨੇ, ਅੰਨ ਬੀ ਕਿਤੇ ਦਿਸ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ, ਇਹ ਦਸ਼ਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਨੂੰ ਪਦਾਰਥ ਮਿਲਦਾ ਨਹੀਂ, ਤਦ ਉਦਾਸ ਹੋ ਇੱਥੇ ਆ ਬੈਠੇ ਹੋ?

ਮਹੰਤ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਹੇ ਪ੍ਰਤਾਪਸ਼ੀਲ ਬਾਲਕੇ! ਮਿਲਦਾ ਸਭ ਕੁਛ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਵਰਗੇ ਅਸੀਂ ਬੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਲਾਲ ਸਾਂ, ਘਰ ਬਾਰ ਬੀ ਸਨ, ਸਾਰੇ ਛੋੜ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਜਗਤ ਦੇ ਪਦਾਰਥ ਤੇ ਇਹ ਸਰੀਰ ਨਾਸ਼ਮਾਨ ਹੈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਅੱਗੇ ਪਰਲੋਕ ਲਈ ਸੁਖ ਇਕੱਠੇ ਕਰੀਏ, ਸੋ ਇਸ ਭਿਆਨਕ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿ ਕੇ ਬਨਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠ ਤਪਸਿਆ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਫਾਕੇ ਕੜਾਕੇ ਕੱਟਦੇ ਹਾਂ, ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਟਿਕਦੇ ਨਹੀਂ ਜੋ ਮਾਇਆ ਦਾ ਮੋਹ ਨਾ ਪੈ ਜਾਵੇ। ਮਨ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਪਰੇ ਰਹੋ; ਸਰੀਰ ਤਪ ਕਰਦਾ ਰਹੋ, ਜੋ ਜੀਵਨ ਦੇ ਦਿਨ ਮੈਲ ਤੋਂ ਸੁਥਰੇ ਲੰਘ ਜਾਣ ਤੇ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ ਪਰਮ ਸੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਏ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ - ਸੰਤ ਜੀ! ਹੁਣ ਆਪ ਕਿਤਨੇ ਕੁ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਫਾਕੇ ਵਿਚ ਹੋ?

ਮਹੰਤ - ਹੇ ਯੁਵਰਾਜ! ਸਾਡੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਨਾਂ ਪੁੱਛ, ਅਸੀਂ ਮੰਗਣ ਵਾਲੇ ਸਾਧੂ ਨਹੀਂ। ਸਾਡੀ ਵਿਰਤ ਆਕਾਸ਼ੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਤਪਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਕਦੀ ਸਾਂਈਂ ਪ੍ਰੇਰ ਕੇ ਸਾਡੇ ਭੋਜਨ ਲਈ ਕੁਝ ਘੱਲ ਦੇਵੇ ਜਾਂ ਆਪੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਾਨੂੰ ਦੇ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਖਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫਾਕੇ ਕੜਾਕੇ, ਪੱਤਰ ਗੋਹਲਾਂ ਖਾ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਸੱਤਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਨ ਤੋਂ ਵਿਰਵੇ ਹਾਂ।

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਜਗਤ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਦਿਲ ਦਇਆ ਨਾਲ ਭਰ ਆਇਆ। ਰੁਪਏ ਪਾਸ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਤੇ ਆਸ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਭੁੱਖੇ ਹਨ, ਕਿਉਂ ਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਖਲਾਯਾ ਜਾਏ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ - ਸੰਤ ਜੀ! ਆਪ ਦਾ ਨਾਮ ਕੀ ਹੈ?

ਸੰਤ - ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਸੰਤਰੇਣ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਮੰਡਲੀ ਦਾ ਮਹੰਤ ਹਾਂ, ਪਰ ਕਾਹਦਾ ਸੰਤ ਤੇ ਕਾਹਦਾ ਮਹੰਤ, ਮੁਕਤੀ ਮਾਰਗ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੰਧਾਊ ਹਾਂ।

ਗੁਰੂ ਜੀ - ਸੰਤ ਜੀ! ਜੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਲਿਆ ਦੇਵੀਏ ਤਾਂ ਖਾ ਲੈਸੋ?

ਸੰਤ - ਆਪ ਅਜੇ ਕੁਮਾਰ ਹੋ ਤੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਅਧੀਨ ਹੋਸੋ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਡਾ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੋ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਇਸ ਵੇਲੇ ਦਇਆ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਨਾਲ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਇਹ ਖਿਆਲ ਕਿ ਇਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਬੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਆਸ ਤੇ ਸੱਤਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਭੁੱਖੇ ਹਨ ਤੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਰੁਪਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੁੱਖ ਦੀ ਪੀੜਾ ਹਰੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਜਰਨ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਂ, ਕੂਲੇ ਦਿਲ ਵਾਲੇ ਦਾਤਾ ਲਈ ਕਠਨ ਸੀ ਕਿ ਭੁੱਖਿਆਂ ਨੂੰ ਭੁੱਖਿਆਂ ਛੱਡ ਕੇ ਪਾਸੋਂ ਦੀ ਆਪਣਾ ਦਿਲ ਕਰੜਾ ਕਰਕੇ ਲੰਘ ਜਾਣ।

ਭੁੱਖ ਇਕ ਐਸਾ ਦੁੱਖ ਹੈ, ਜਿਸਦੀ ਪੀੜਾ ਰੱਜ ਕੇ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦੇ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਚਾਰ ਮਹਾਂ ਦੁੱਖ ਗਿਣੇ ਹਨ -

*ਦੁਖੁ ਵੇਛੋੜਾ ਇਕੁ ਦੁਖੁ ਭੁਖੁ ॥ ਇਕੁ ਦੁਖੁ ਸਕਤਵਾਰ ਜਮਦੁਤਾ ॥
ਇਕੁ ਦੁਖੁ ਰੋਗੁ ਲਗੈ ਤਨਿ ਧਾਇ ॥ ਵੈਦ ਨ ਭੋਲੇ ਦਾਰੂ ਲਾਇ ॥
ਅੰਗ - ੧੨੫੬*

ਇਸ ਮਹਾਂ ਦੁਖ ਵਿਚ ਇਕ ਜਮਾਤ ਨੂੰ ਵੇਖੋ, ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਮੁੱਠ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵੀਹ ਰੁਪਏ, ਰੁਪਏ ਰਹਿ ਜਾਣ ਅਰ ਉਹ ਦੁੱਖ ਹਰਨ ਸੰਕਟ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਨਾ ਖਰਚ ਹੋ ਜਾਣ। ਇਹ ਗੱਲ ਉਸ ਦੀਨਾਂ ਬੰਧੂ ਦੇ ਸੁਭਾਵ, ਉਸ ਦੇ ਆਤਮ ਤੇ ਮਨ ਦੀ ਰਚਨਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਸੀ, ਤਤਫਿਨ ਰੁਪਏ ਕੱਢ ਕੇ ਅੱਗੇ ਧਰ ਦਿਤੇ ਤੇ ਆਖਿਆ, ਸੰਤ ਜੀ! ਇਹ ਮਾਇਆ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਇਸ ਛਿਨ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਵਰਤੋ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਛਕਾਓ! ਮਹੰਤ ਨੇ ਬੜੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, ਸ੍ਰੀ ਜੀ! ਆਪ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਛੋਟੀ ਹੈ, ਪਰ ਦਿਲ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਇਆ ਆਪ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਕਿਸੇ ਕਾਰ ਲਈ ਦਿਤੀ ਹੋਊ, ਸਾਡਾ ਭਗਵਾਨ ਫਿਕਰ ਕਰੇਗਾ, ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਮਾਇਆ ਖਰਚ ਕੇ ਖੋਚਲ ਵਿਚ ਨਾ ਪੈ ਜਾਣ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨੈਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸੋਚ ਦੀ ਲਹਿਰ ਲੰਘੀ, ਪਰ ਫੇਰ ਮੁਸਕਰਾਏ ਤੇ ਫੇਰ ਕੁਰਣਾ ਰੰਗ ਵਿਚ ਭਰ ਕੇ ਬੋਲੇ, ਖੇਦ ਖੋਚਲਾਂ ਸਹਿਣਾ ਸਰੀਰ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਤੇ ਮੁਹੱਬਤ ਵਿਚ ਪੰਘਰਨਾ ਮਨ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ, ਹੋਣਹਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਭਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਵੇਲੇ ਦੀ ਛਿਨ ਛੋਟੀ ਛੋਟੀ ਨਹੀਂ ਹੱਥ ਆਉਂਦੀ। ਮਾਇਆ ਦਾਸੀ ਹੈ ਤੇ ਸੇਵਾ ਇਸ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ, ਦਿਲ ਸਾਈਂ ਨੇ ਨਰਮ ਮਾਸ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਚਾਂਦੀ ਸੋਨੇ ਦਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ, ਤੁਸੀਂ ਨਿਸਚਿੰਤ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਮਾਇਆ ਆਪਣੀ ਖੁਯਾ (ਭੁੱਖ) ਦੇ ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਵਰਤੋ।

ਮਹੰਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਅਚੰਭਿਤ ਹੋ ਤੱਕਣ ਲੱਗ ਪਿਆ, ਮਸਤਕ ਤੇ ਚਮਕ ਦੇਖ ਕੇ ਹੋਰ ਤੁਬੁਕਿਆ। ਫੇਰ ਠਹਿਰ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, ਅੱਛਾ ਜੀਓ! ਜੇ ਆਪ ਦੀ ਇਹੀ ਰਜਾਇ ਹੈ ਤਾਂ ਚਾਂਦੀ ਨੂੰ ਅਸਾਂ ਕੀਹ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਭੋਜਨ

ਲਿਆ ਦਿਓ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਜੀ ਦਾਸ ਸਮੇਤ ਚੂੜਕਾਣੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਗਏ ਤੇ ਦੁੱਧ ਘਿਉ, ਆਟਾ ਦਾਲ ਭਾਜੀ ਆਦਿ ਸਾਰੀ ਰਸਦ ਲੈ ਆਏ। ਆਪ ਦੇ ਗਏ ਮਗਰੋਂ ਮਹੰਤ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਜੁੜਨ ਵਿਚ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਨੋਹਰ ਮੂਰਤੀ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਟਿਕ ਗਈ ਸੀ, ਧਿਆਨ ਦੇ ਨੈਣਾਂ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸਨੂੰ ਮਹਾਂ ਦਿੱਬ ਮੂਰਤੀ ਹੋ ਦਿੱਸੇ। ਤੇਜ ਝੱਲਿਆਂ ਜਾਇ ਨਾ, ਗੁਪਤ ਪ੍ਰਗਟ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਕਮਲਾਂ ਤੇ ਪਏ ਦਿੱਸੇ, ਧੰਨ ਨਿਰੰਕਾਰ! ਧੰਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਆਵਾਜ਼ਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੂੰ ਲੂੰ ਵਿਚੋਂ ਪਿਆ ਸੁਣੀਵੇ। ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਰਸਦ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਤਾਂ ਮਹੰਤ ਦੇ ਨੈਣ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਤੇ ਹੁਣ ਉਸ ਦੀ ਤੱਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੰਨੇ ਹੋਰਵੇਂ ਹੀ ਰੰਗ ਦੀ ਹੋ ਗਈ, ਨਜ਼ਰ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰ ਟਿਕੇ ਨਾ ਤੇ ਤੇਜ ਦੀ ਝਲਕ ਝੱਲੀ ਜਾਏ ਨਾ। ਫੇਰ ਮਹੰਤ ਨੇ ਆਖਿਆ - ਆਪ ਹੁਣ ਪਧਾਰੋ, ਸਾਧ ਰਸੋਈ ਆਪ ਪਕਾ ਖਾ ਲੈਣਗੇ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਹ ਵਾਕ ਸੁਣ ਕੇ ਟੁਰ ਪਏ। ਇਕ ਸੰਤ ਨੇ ਮਹੰਤ ਜੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਇਹ ਬਾਲਕ ਬੜਾ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ, ਵੈਰਾਗਵਾਨ ਤੇ ਮਿੱਠਾ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ ਹੈਸੀ, ਆਪ ਨਾਲ ਕਿਤਨਾ ਪ੍ਰੇਮ ਉਸ ਨੇ ਕੀਤਾ, ਇਤਨੀ ਛੋਟੀ ਕਿਉਂ ਚਲੇ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿਤੀ? ਐਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਨ ਹੀ ਤਾਂ ਮੁਕਤਿ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ?

*ਸੁਨ ਮਹੰਤ ਬੋਲਯੋ ਬਰ ਬਾਨੀ -
ਇਹ ਕੇ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਸੁਖਦਾਨੀ।
ਕਲਾਵਾਨ ਗਯਾਨੀ ਗੁਨ ਖਾਨੀ।
ਦੂਰਯੋ ਰਹੈ ਗਤਿ ਪਰਹਿ ਨ ਜਾਨੀ।
ਭਯੋ ਅਸਹਿ ਮੁਝ ਤੇਜ ਪ੍ਰਭਾਊ।
ਯਾਂਤੇ ਦੀਨੀ ਜਾਨ ਰਜਾਊ।
ਇਹ ਕਰਤਾਰ ਪਠਯੋ ਹਮ ਜਾਨਾ।
ਕਿਯੋਂ ਸਰੀਰ ਧਾਰ ਕਰਤਾਰਾ।
ਆਨ ਲੀਨ ਸੁਧ, ਦੀਨ ਅਹਾਰਾ।
ਕਹਿ ਮਹੰਤ - ਹਮ ਹਿਤ ਨਿਰਧਾਰਾ।
ਆਯੋ ਆਪ ਈਹਾਂ ਕਰਤਾਰਾ।
ਸੀਖਯਾ ਲੈਣ ਉਚਿਤ ਥੋ ਤਾਹੂ।
ਸੇਵ ਕਰਾਵਨ ਜੋਗ ਨ ਆਹੂ।
ਯਾ ਤੇ ਦੀਨ ਬਿਦਾ ਬਿਨ ਦੇਰਾ।
ਸਹਯੋ ਨ ਜਾਤ ਤੇਜ ਤਿਨ ਕੇਰਾ। (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)*

ਉਸ ਵਿਸ਼ਵੰਭਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਅੰਸ਼, ਉਸ ਪਾਲਨਹਾਰ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਸਰੂਪ ਹਾਂ, ਉਸ ਦਾਤੇ ਦੀ ਜੋਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਆਪਣੇ ਪਾਲਣਹਾਰ ਬਿਰਦ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਦੇ ਸੰਤਾਂ ਤੋਂ ਵਿਦਾ ਹੋਏ ਤੇ ਸੰਤ ਮਹੰਤ ਇਸ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਭਾਵ ਨਾਲ ਭਰੇ ਭੋਜਨ ਰਿੰਨੂਣ ਪਕਾਉਣ ਤੇ ਖਾਣ ਦੇ ਆਹਰ ਵਿਚ ਲਗ ਪਏ।

'ਚਲਦਾ.....!'

ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ ਭਾਗ - ੨ (PATH OF FIRE AND LIGHT) Vol. II

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜੁਲਾਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-59)

ਧੁਨੀ, ਆਵਾਜ਼ ਜਾਂ ਮੰਤਰ ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਹੈ ਉਹ ਹੀ ਗੁਰੂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇਵੇਗਾ ਤੇ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡਾ ਮੰਤਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਸਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖ ਸਕੋ, ਕਿਉਂਕਿ ਆਵਾਜ਼ ਦਾ ਆਕਾਰ ਹੈ, ਆਕਾਰ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਸਰੀਰ, ਮੰਤਰ ਜੀਉਂਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ, ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿਚ ਸੀਮਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਆਵਾਜ਼ ਸਾਰੇ ਚੱਕਰਾਂ ਵਿਚ ਜਾਏਗੀ, ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਹੀ ਬੀਜ ਬਣੇਗੀ। ਹਾਂ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਜੇਕਰ ਧੁਨੀ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਚੱਕਰ ਵਾਸਤੇ ਹੈ ਉਸੇ ਲਈ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਕੇਵਲ ਉਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਜਾਗ੍ਰੂਤ ਕਰੇਗੀ। ਦੂਸਰੇ ਚੱਕਰਾਂ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ।

ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸੱਤ ਪੱਧਰ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਪੱਧਰ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਸ਼ਕਤੀ ਇੱਕ ਖਾਸ ਗੁਣ, ਖਾਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਨਾਲ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਦੂਸਰੇ ਪੱਧਰ ਦੇਖਦੇ ਹੋ ਸ਼ਕਤੀ ਵੱਖਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਵਖਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਹਰ ਪੱਧਰ ਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਅਲੱਗ ਹੈ, ਆਕਾਰ ਅਲੱਗ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਅਲੱਗ ਹੈ।

ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇੱਕ ਖਾਸ ਚੱਕਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਧੁਨੀ ਦਿਆਂ, ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋਗੇ ਇੱਕ ਦਮ ਕੁਛ ਖਾਸ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਜੇ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਚੱਕਰ ਦੀ ਧੁਨੀ ਦਿਆਂ, ਉਹ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਚੱਲੇਗਾ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਅੱਧਾ ਗਿਆਨ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਵੋ, ਪੂਰਾ ਗਿਆਨ ਨਾ ਹੋਣਾ ਕਾਫੀ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਧੁਨੀ ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਅਧੂਰਾ ਗਿਆਨ, ਐਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਹਰ ਕੋਈ ਉਸੇ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਹਰ ਕੋਈ ਕੁੰਡਲੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਸ਼ਕਤੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੇ ਲੋਕ ਇਸ ਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਵੀ ਕੋਈ ਧੁਨੀ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਠੀਕ ਵਰਤੋਂ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਉਹ ਹੀ ਧੁਨੀ ਅੱਗੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਹੀ ਬਦਲਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਹੁਣ ਦੇਖੀਏ ਕਿ ਬਦਲਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੁਚੇਤ ਭਾਵ ਚੇਤਨ ਮਨ 'ਤੇ ਕੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅਚੇਤ ਮਨ 'ਤੇ ਕੀ ਪੈਂਦਾ

ਹੈ। ਸਾਡੇ ਮਨ ਦਾ ਚੇਤਨ ਭਾਗ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਸੀਂ ਰੋਜ਼ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਉਹ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਟ੍ਰੇਡ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੌਂਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਹਿੱਸਾ ਸਰੀਰ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਚੇਤ ਮਨ ਤੜਫ ਉਠਦਾ ਹੈ, ਉਤੇਜਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਅਚੇਤ ਮਨ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹਨ, ਸੰਸਕਾਰ ਹਨ।

ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਅਚੇਤ ਮਨ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਹੈ, ਬੇਅੰਤ ਸੰਸਕਾਰ ਉਸ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ, ਮੰਤਰ ਅਚੇਤ ਮਨ ਵਿਚ ਰਖਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਵਖਰੀ ਵਸਤੂ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹਨੂੰ ਦਸਿਆ ਹੈ, ਰੱਬ ਨੂੰ ਜਾਣੋ, ਰੱਬ ਨੂੰ ਮਿਲੋ, ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਲ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰਖਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੀ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਸੰਤੋਖੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਉਹ ਖੁਸ਼ ਹੈ।

ਤੁਹਾਡੀ ਭਾਸ਼ਾ ਜਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਮਜ਼ਹਬ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ, ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਧੁਨੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ। ਇੱਕ ਗੱਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰਹੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤੇ ਮੰਤਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕਰੋ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੰਤਰ ਵਰਤਣ ਨਾਲ ਸਮੱਸਿਆ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੰਤਰ ਵਰਤੋਗੇ ਉਹ ਕਦੀ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਡੂੰਘੇ ਨਹੀਂ ਉਤਰ ਸਕਣਗੇ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਇਹ ਗੱਲ ਹੈ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੰਤਰ ਜਪੋਗੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਧਿਆਨ ਇਕਾਗਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੋਗੇ। ਇਹੋ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਨਨਜ਼ (nuns) ਮੁੰਦਰੀ ਪਾ ਕੇ ਰਖਦੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਕੇਵਲ ਈਸਾ ਜੀ ਨਾਲ ਹੀ ਵਿਆਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਹੋਰ ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਨੰਨ ਦੇ ਕੋਈ ਦੋ ਮੂਰਤਾਂ ਦਾ ਆਕਾਰ ਮਨ ਵਿਚ ਹੈ ਤਾਂ ਦੋ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵ, ਦੋ ਹੀ ਸੰਸਕਾਰ ਬਣਨਗੇ। ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਦੋਨੋਂ ਸੰਸਕਾਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਕੋਈ ਵੀ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਨਹੀਂ ਆਏਗਾ। ਏਸੇ ਕਾਰਣ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇੱਕੋ ਚੀਜ਼ ਕਰੋ, ਅਭਿਆਸ, ਅਭਿਆਸ, ਅਭਿਆਸ; ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਸੰਸਕਾਰ ਬਣਾਂਦੇ ਜਾਓ, ਬਣਾਂਦੇ ਜਾਓ।

ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਲੋਕ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੰਤਰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਵਿਗਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰ ਇਕ ਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਹੈ, ਕੰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਮੰਤਰ ਜਪਦੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਦੇਖਦੇ ਹੋ? ਤੁਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹੋਵੋਗੇ ਕਿ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਮੰਤਰ ਜਪਦਿਆਂ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਕ੍ਰਿਆ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਉਦੋਂ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਚੇਤਨ ਮਨ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ, ਫੇਰ ਅਚੇਤ ਮਨ ਅੱਗੇ ਆਏਗਾ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਡਰਦੇ ਹੋ ਉਦੋਂ ਚੇਤਨ ਮਨ ਤੁਹਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਹੋ ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਵੀ ਤੁਹਾਡਾ ਅਚੇਤ ਮਨ ਅੱਗੇ ਆ ਕੇ ਤੁਹਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਦੇ ਮੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਇਕੋ ਮੰਤਰ ਰੱਖੋ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਮੰਤਵ, ਤੁਹਾਡਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰ ਨਾਲ ਇੱਕ ਹੋਣ ਦਾ ਹੈ।

ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਡਰਦੇ ਹੋ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਦੂਸਰਾ ਦੇਖਦੇ ਹੋ, ਕੋਈ ਦੂਸਰਾ ਹੈ ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਡਰਦੇ ਹੋ। ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਸੱਪ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੱਪ ਕੋਲੋਂ ਨਹੀਂ ਡਰਦਾ। ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਡਰਦੇ ਹੋ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਆਪਣੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੀ ਮੰਨਦੇ ਹੋ, ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੋਂਦ ਹਨ, ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਰੱਖੋ ਕਿ ਇੱਕੋ ਹੀ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹੀ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਉਸੇ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਉਹ ਹੀ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਫੇਰ ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਡਰ। ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਕੇਵਲ ਇਕੋ ਦਾ ਹੀ ਵਾਸਾ ਹੈ-

ਏਕੋ ਬ੍ਰਹਮ ਦੁਤੀਯ ਨਾਸਤਿਯ।

ਸੋ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਧੁਨੀ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰ ਲਵੋ, ਆਪਣੇ ਅਚੇਤ ਮਨ ਨੂੰ ਭਰਪੂਰ ਕਰ ਲਵੋ, ਤਾਂ ਜੋ ਇੱਕੋ ਆਵਾਜ਼, ਇੱਕੋ ਧੁਨੀ ਬਣ ਰਹੇ, ਇੱਕੋ ਆਕਾਰ ਬਣਿਆ ਰਹੇ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਧੁਨੀਆਂ ਵਰਤੋਗੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਆਕਾਰ ਬਣਨਗੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਇਕ ਆਵਾਜ਼ ਦਾ ਆਪਣਾ ਆਕਾਰ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਹੀ ਮੰਤਰ ਜਪੋ, ਇੱਕ ਹੀ ਮੰਤਰ ਰੱਖੋ, ਉਸ ਨਾਲ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਚੰਗਾ ਡੂੰਘਾ ਆਕਾਰ ਬਣ ਜਾਏਗਾ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਇਕ ਵੱਡੀ ਤਾਕਤ ਬਣ ਜਾਏਗਾ। ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੋੜ ਪਏਗੀ ਉਹ ਤੁਹਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੇਗੀ। ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਕਹੋਗੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਮੇਰੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਮੰਤਰ ਨੇ ਹੀ, ਜਾਪ ਨੇ ਹੀ ਤੁਹਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੜ੍ਹ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਬਹੁਤ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦਿਨ ਇਹ ਘਟਨਾ ਘਟੀ। ਉਹ ਹੈਰਾਨ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂਦੇਵ ਨੇ ਉਹ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਆਪ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਉਹ ਕਾਰਜ ਕੀਤਾ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੰਤਰ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਮੰਤਰ ਦਾ ਜਪ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਰਹੇ ਕਿ ਆਵਾਜ਼ ਧੁਨੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਕਾਰ ਵਿਚ ਬਦਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਕਿਵੇਂ ਉਹ ਆਕਾਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਮੰਤਰ ਇਕ ਸੰਪੂਰਨ ਅਵਸਥਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਲੰਮੀ ਅਰਦਾਸ ਦੀ ਥਾਂ ਮੰਤਰ ਇਕ ਸੰਖਿਪਤ ਅਰਦਾਸ ਹੈ, ਮੰਤਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਮੰਤਰ ਹਨ ਪਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮੰਤਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਠ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮੰਤਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝੋ, ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਹ ਮੰਤਰ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਪੁੱਛੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਮੰਤਰ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਜਦੋਂ ਮੰਤਰ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਕਰੋ, ਪੂਰੇ ਭਰੋਸੇ ਨਾਲ ਕਰੋ। ਮੰਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਮੰਤਰ ਨੂੰ ਵਸਾ ਰਹੇ ਹੋ, ਅੰਦਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਭੰਡਾਰ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹੋ, ਆਪਣੇ ਅਚੇਤ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸਾ ਰਹੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਭੰਡਾਰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦੇ ਰਹੋ, ਅਚਾਨਕ ਜਦੋਂ ਸਮਾਂ ਆਏਗਾ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਤੁਹਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ, ਤੁਹਾਡਾ ਮੰਤਰ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਤੁਹਾਡਾ ਸਹਾਈ ਹੋਵੇਗਾ।

ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਧੁਨੀ ਵਿਗਿਆਨ ਤੁਹਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਸੰਤੁਲਨ ਸਥਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਫੇਰ ਅੰਤ ਵਿਚ ਸਮਾਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹੋ।

ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਕੁਝ ਭੁੱਲ ਜਾਓ, ਸਾਰੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਭੁੱਲ ਜਾਓ, ਕੇਵਲ ਆਪਣਾ ਮੰਤਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਯਾਦ ਹੋਵੇ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਅੱਗੇ ਮਨ ਤੋਂ ਪਾਰ ਅੱਗੇ ਲੰਘ ਜਾਓਗੇ, ਭਾਵ ਤੁਸੀਂ ਸਮਾਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਵੋਗੇ। ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਸਾਰੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸਮਾਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹੋ। ਜਦੋਂ ਮਨ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਤਰੰਗਾਂ ਮਿਲ ਕੇ ਇਕ ਤਰੰਗ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਫੇਰ ਮਨ ਏਧਰ ਓਧਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਮਿਲ ਕੇ ਇਕ ਵਿਚਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਫੇਰ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਵਿਚਾਰ ਬੁਲਬੁਲੇ ਅਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇਹ ਕੰਮ ਮੰਤਰ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮੰਤਰ ਮਨ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸ਼ੁੱਧ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮਿਹਨਤ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਹੋਰ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ, ਅਭਿਆਸ ਕਰ-ਕਰਕੇ ਐਨਾ ਪਕਾ ਲਵੋ ਤਾਂ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਤੇ ਮੰਤਰ ਇਕ ਹੋ ਜਾਓ, ਇਹ ਹੀ ਤੁਹਾਡੀ ਸਫਲਤਾ ਹੈ।

'ਚਲਦਾ.....!'

ਸਿਹਤ ਵਿਗਿਆਨ

ਵੈਦ ਚਰਨ ਕਮਲ ਸਿੰਘ (ਫਫੜੇ ਭਾਈਕੇ ਵਾਲੇ)
ਮੋਬਾਈਲ ਨੰ. 98156-07803, 98153-04390

ਗੁਰਦਿਆਂ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਵਿੱਚ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਚਿਕਿਤਸਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰਦਿਆਂ (ਕਿਡਨੀ) ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਘਟ ਜਾਣਾ ਜਾਂ ਗੁਰਦੇ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਣਾ (Renal Failure)

ਹਰ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਸਾ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਿਰੋਗ ਅਤੇ ਸੁੱਖੀ ਰਹੇ ਕਿਉਂਕਿ ਤੰਦਰੁਸ਼ਤ (ਨਿਰੋਗੀ) ਵਿਅਕਤੀ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਰੋਗਤਾ ਹੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮੂਲਧਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਸਭ ਕੁਛ ਲੁਟਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਰੋਗਤਾ ਵਿੱਚ ਆਹਾਰ ਵਿਹਾਰ (ਖਾਣ-ਪਾਣ, ਦਿਨਚਰਿਆ, ਰਿਤੂ ਚਰਿਆ,) ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹੱਤਵ ਹੈ। ਤਕਰੀਬਨ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸ ਮਾਡਰਨ ਮਸ਼ੀਨੀ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਆਪ ਹੀ ਮਸ਼ੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਧਨ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਨਾਲ ਦਿਨ ਦੇ ਕੰਮ ਰਾਤ ਨੂੰ, ਅਤੇ ਰਾਤ ਦੇ ਕੰਮ ਦਿਨੇ, ਬੇ ਟਾਈਮ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਮਿਰਚ ਮਸਾਲੇ, ਜੰਕ ਫੂਡ, ਫਾਸਟ ਫੂਡ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਯੁਕਤ ਭੋਜਨ, ਪਾਣੀ ਘੱਟ ਪੀਣਾ, ਖਾਲੀ ਪੇਟ ਚਾਹ-ਕਾਫੀ, ਸ਼ਰਾਬ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੇਜ਼ ਦਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਸਟੋਰਾਈਡ ਦੇ ਸੇਵਨ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਲਾਭ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਾਨੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸਰੀਰ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅੰਗ ਗਿਆਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਹਨ ਲੀਵਰ ਅਤੇ ਕਿਡਨੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਲੀਵਰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਰੋਗ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਮਲਪਿੱਤ (ਤੇਜਾਬੀ ਮਾਦਾ) ਗੈਸ, ਬੁਖਾਰ, ਪੀਲੀਆ, ਖੂਨ ਦੀ ਕਮੀ, ਸ਼ੂਗਰ, ਲੀਵਰ ਦੀ ਸੋਜ, ਟਾਈਫਾਇਡ ਆਦਿ ਜਿਹੇ ਰੋਗ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਲੀਵਰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਇੱਕ ਦਮ ਸਿੱਧਾ ਅਸਰ ਗੁਰਦਿਆਂ ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਦੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਉਹ ਅੰਗ ਹਨ ਜੋ ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਦੌਰਾਨ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਅਤੇ ਫਾਲਤੂ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਮਿਕਦਾਰ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਇੰਝ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰਦੇ ਇੱਕ ਪੋਣੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਪੁਣ ਕੇ ਅਤੇ ਵਾਧੂ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਛਾਣ ਕੇ ਪਿਸ਼ਾਬ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਮਸਾਨੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਦੇ ਹਾਂ। ਗੁਰਦਿਆਂ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਘੱਟ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਗੁਰਦੇ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ ਫਾਲਤੂ ਅਤੇ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਤੇ ਵਾਧੂ ਪਾਣੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੋਜਾਂ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸੋਜਾਂ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਦੁਆਲੇ ਸ਼ੂਰੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਲੱਤਾਂ-ਬਾਹਾਂ ਅਤੇ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਦੋਵਾਂ ਗੁਰਦਿਆਂ ਦਾ 20% ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਠੀਕ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਰਹੇ ਤਾਂ ਵੀ ਆਦਮੀ ਸਹੀ ਸਲਾਮਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਦਿਆਂ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਘੱਟਣ ਨਾਲ ਖੂਨ ਵਿੱਚ ਯੂਰੀਆ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰਦਿਆਂ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਬੰਦ ਹੋਣ ਨਾਲ

ਪਿਸ਼ਾਬ ਵਿੱਚ ਕੈਲਸ਼ੀਅਮ ਸਟੀਰਾਈਡ, ਮੈਗਨੀਸ਼ੀਅਮ, ਅਮੋਨੀਅਮ ਫਾਸਫੇਟ ਅਤੇ ਨਮਕ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵੱਧ ਹੋਣ ਨਾਲ ਇਹ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਕਣ ਗੁਰਦਿਆਂ ਦੇ ਛੇਦਾਂ (ਪੋਣੀ) ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਰੀਏਟਨ ਵਧਿਆ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਭੁੱਖ ਘੱਟ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਥਕਾਵਟ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਜਦ ਗੁਰਦੇ ਬਿਲਕੁੱਲ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਣ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਸਟੇਜ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਇਸ ਦੇ ਕਈ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਪੁਰਾਣੀ ਸ਼ੂਗਰ, ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹਾਈ ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਆਦਿ। ਗੁਰਦੇ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਚਿਕਿਤਸਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਹੱਲ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਗੁਰਦਾ ਬਦਲੀ (Renal Transplant) ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੈ। ਗੁਰਦਾ ਬਦਲੀ ਕਰਵਾਉਣ ਤੱਕ ਡਾਇਲੇਸਿਸ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਪਰ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਚਿਕਿਤਸਾ ਲਾਭਕਾਰੀ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਆਯੁਰਵੈਦ ਅਨੁਸਾਰ ਜੜੀਆਂ ਬੂਟੀਆਂ ਦੀ ਯੋਗ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਆਹਾਰ ਵਿਹਾਰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਨਾਲ ਗੁਰਦਾ ਬਦਲੀ ਕਰਵਾਉਣ ਅਤੇ ਡਾਇਲੇਸਿਸ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਡਾਇਲੇਸਿਸ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਿੱਧ ਅਜਮਾਇਸ਼ੀ ਫਾਰਮੂਲਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਚਮਤਕਾਰੀ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰਦਿਆਂ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਲਈ ਹਿੱਤਕਾਰ ਖਾਣ-ਪਾਣ :- ਹਲਕਾ ਜਲਦੀ ਹਜ਼ਮ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਭੋਜਨ, ਭੁੰਨਿਆ ਦਲੀਆ, ਤੋਰੀ, ਲੋਕੀ, ਬਾਬੂ, ਮਕੋ, ਫਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪਪੀਤਾ, ਅਨਾਰ ਦਾਣਾ, ਮਕੋ ਫਲ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹਨ।

ਅਹਿੱਤਕਰ (ਪ੍ਰਹੇਜ) :- ਦਹੀਂ, ਛਾਛ, ਬੈਂਗਣ, ਕੜੀ, ਤੇਜ਼ ਮਿਰਚ ਮਸਾਲੇ, ਗਰਮ ਮਸਾਲੇ, ਨਮਕ, ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਯੁਕਤ ਭੋਜਨ, ਸ਼ਰਾਬ, ਮਾਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹਨ।

ਚਿਕਿਤਸਾ : ਪੇਟ ਫੁੱਲਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਜਿਆਦਾ ਕਬਜ਼ ਹੋਣ ਤੇ 50 ਤੋਂ 100 ਐਮ.ਐਲ. ਅਰਿੰਡ ਤੇਲ (Castor Oil) ਸੌਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੁੱਧ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਲੈਣਾ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ। ਮਧੂਮੇਹ (ਸ਼ੂਗਰ) ਅਤੇ ਪ੍ਰਮੇਹ ਦੇ ਰੋਗੀ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਠਿਨਾਈ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਜੰਗ ਹਰੜ (ਛੋਟੀ ਹਰੜ) ਅਰਿੰਡ ਤੇਲ ਵਿੱਚ ਭੁੰਨ ਕੇ ਚੂਰਨ ਕਰ ਕੇ ਹੋਰ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ 10 ਗ੍ਰਾਮ ਰੋਜ਼ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਪੁਨਰਵਾ ਅਰਕ 30 ਮਿ.ਲੀ. ਅਤੇ ਮਕੋ ਅਰਕ 30 ਮਿ.ਲੀ. ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਅਨੁਪਾਣ ਰੂਪ ਨਾਲ ਸੇਵਨ ਕਰਨਾ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ। ਗੋਖਰੂ ਆਦਿ ਗੁੱਗਲ ਦੇ-ਦੇ ਵੱਟੀਆਂ ਸਵੇਰੇ-ਸ਼ਾਮ ਲੈਣੀਆਂ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਵਾਈ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਚਿਕਿਤਸਕ ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਵਿੱਚ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਨਿਤ ਨਿਤ ਰਿਚੈ ਸਮਾਲਿ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਆਪਣਾ ॥
 ਜੇ ਚਲਹਿ ਗੁਣ ਨਾਲਿ ਨਾਹੀ ਦੁਖੁ ਸੰਤਾਪਣਾ ॥ ੫ ॥
 ਮਨਮੁਖ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਣਾ ਨਾ ਤਿਸੁ ਰੰਗੁ ਹੈ ॥
 ਮਰਸੀ ਹੋਇ ਵਿਡਾਣਾ ਮਨਿ ਤਨਿ ਭੰਗੁ ਹੈ ॥ ੬ ॥
 ਗੁਰ ਕੀ ਕਾਰ ਕਮਾਇ ਲਾਹਾ ਘਰਿ ਆਣਿਆ ॥
 ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਿਰਬਾਣੁ ਸਬਦਿ ਪਛਾਣਿਆ ॥ ੭ ॥
 ਇਕ ਨਾਨਕ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ ਜੇ ਤੁਧੁ ਭਾਵਸੀ ॥
 ਮੈ ਦੀਜੈ ਨਾਮ ਨਿਵਾਸੁ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵਸੀ ॥ ਅੰਗ - ੨੫੧

ਰਾਗੁ ਤੁਖਾਰੀ ਛੰਤ ਮਹਲਾ ੧

ਭਾਦਉ ਭਰਮਿ ਭੁਲੀ ਭਰਿ ਜੋਬਨਿ ਪਛੁਤਾਣੀ ॥
 ਜਲ ਥਲ ਨੀਰਿ ਭਰੇ ਬਰਸ ਰੁਤੇ ਰੰਗੁ ਮਾਣੀ ॥
 ਬਰਸੈ ਨਿਸਿ ਕਾਲੀ ਕਿਉ ਸੁਖੁ ਬਾਲੀ ਦਾਦਰ ਮੋਰ ਲਵੰਤੇ ॥
 ਪ੍ਰਿਉ ਪ੍ਰਿਉ ਚਵੈ ਬਬੀਹਾ ਬੋਲੇ ਭੁਇਅੰਗਮ ਫਿਰਹਿ ਡਸੰਤੇ ॥
 ਮਛਰ ਡੰਗ ਸਾਇਰ ਭਰ ਸੁਭਰ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਕਿਉ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ ॥
 ਨਾਨਕ ਪੁਛਿ ਚਲਉ ਗੁਰ ਅਪੁਨੇ ਜਹ ਪ੍ਰਭੁ ਤਹ ਹੀ ਜਾਈਐ ॥

(ਭਾਦਉ ਭਰਮਿ ਭੁਲੀ ਭਰਿ ਜੋਬਨਿ ਪਛੁਤਾਣੀ॥) ਭਾਦਰੋਂ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਭਰਮਾਂ ਭਰਿਆ ਮਹੀਨਾ ਹੈ। ਬੱਦਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਮਨੁੱਖ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਜ਼ਰੂਰ ਵਰ੍ਹਨਗੇ ਪਰ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਛਾਂਬੀ ਮਾਂਝੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮਾਇਆ ਦੇ ਛਲਾਵੇ ਕਾਰਨ ਮਨੁੱਖ ਭਟਕਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਸਲ ਮਾਰਗ ਤੋਂ ਖੁੰਝ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜੋਬਨ ਦੇ ਮਾਣ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿਚ ਭਟਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਪਤੀ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਪਛਤਾਵਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। (ਜਲ ਥਲ ਨੀਰਿ ਭਰੇ

ਬਰਸ ਰੁਤੇ ਰੰਗੁ ਮਾਣੀ ॥) ਦੂਜੇ ਬੰਨੇ ਭਾਦਰੋਂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਹੀ ਵਰਖਾ ਕਾਰਨ ਟੋਏ ਟਿੱਬੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਭੂ-ਪਿਆਰ ਮਾਣਨ ਵਾਲੀ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਜ਼ਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਣਦੀ ਹੈ। (ਬਰਸੈ ਨਿਸਿ ਕਾਲੀ ਕਿਉ ਸੁਖੁ ਬਾਲੀ ਦਾਦਰ ਮੋਰ ਲਵੰਤੇ॥) ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਕਾਲੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਮੀਂਹ ਵਰ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਡੱਡੂ ਗਣੈਂ-ਗਣੈਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਮੋਰ ਕੂਕਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਪਤੀ ਤੋਂ ਵਿਛੜੀ ਨਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਸੁਹਾਵਣੇ ਰੰਗ ਤੋਂ ਅਨੰਦ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਸਗੋਂ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਦੁਖ ਦਰਦ ਵਧਦਾ ਹੈ। (ਪ੍ਰਿਉ ਪ੍ਰਿਉ ਚਵੈ ਬਬੀਹਾ ਬੋਲੇ ਭੁਇਅੰਗਮ ਫਿਰਹਿ ਡਸੰਤੇ ॥) ਪਤੀ ਤੋਂ ਵਿਛੜੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਇਹੀ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਸੱਪ ਡਸਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਉ ਪ੍ਰਿਉ ਬੋਲਦਾ ਹੋਇਆ ਪਪੀਹਾ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਵਿਛੋੜੇ ਦੀ ਪੀੜਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਛਰ ਡੰਗ ਸਾਇਰ ਭਰ ਸੁਭਰ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਕਿਉ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ ॥ ਚੁਫੇਰੇ ਛੱਪਰ ਤਾਲਾਬ ਮੀਂਹ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਨੱਕਾ-ਨੱਕ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ ਪਰ ਬਿਰਹਣ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਕੋਈ ਸੁਖ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਸਗੋਂ ਮੱਛਰਾਂ ਦੇ ਡੰਗ ਉਸਨੂੰ ਪੀੜਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਤੀ ਤੋਂ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਯਾਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰੰਗ ਤਮਾਸ਼ੇ ਤੋਂ ਆਤਮ ਅਨੰਦ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। (ਨਾਨਕ ਪੁਛਿ ਚਲਉ ਗੁਰ ਅਪੁਨੇ ਜਹ ਪ੍ਰਭੁ ਤਹ ਹੀ ਜਾਈਐ ॥) ਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਉਤੇ ਤੁਰ ਕੇ, ਉਸ ਦੇ ਦੱਸੇ ਰਾਹ ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ, ਜਿਥੋਂ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਤੀ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਮਾਰਗ ਤੇ ਜਾਣਾ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੋਭਦਾ ਹੈ।

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪੜ੍ਹਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਅਤੇ ਰਿਨਿਊਵਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਚੈਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੋ ਜੀ।
 ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ "VGRMCT/ATAM MARG MAGAZINW" ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਰਿਨਿਊਵਲ ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

within India

Foreign Membership

Subscription Period	By Ordinary Post/Cheque	Annual	Life
1 Year	Rs. 300/320	U.S.A. 60 US\$	600 US\$
3 Year	Rs. 750/770	U.K. 40 £	400 £
5 Year	Rs. 1200/1220	U.S.A. 50 EURO	500 EURO
Life	Rs 3000/3020		

ਪੁਰਾਣੇ ਅੰਕ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਟਿਕ ਕਰੋ ਜੀ ਜਨਵਰੀ ਫਰਵਰੀ ਮਾਰਚ ਅਪ੍ਰੈਲ ਮਈ ਜੂਨ ਜੁਲਾਈ ਅਗਸਤ ਸਤੰਬਰ ਅਕਤੂਬਰ ਨਵੰਬਰ ਦਸੰਬਰ

ਨਾਮ/Name ਅਤੇ ਪਤਾ/Address.....

.....Pin Code.....Phone..... E-mail :.....

ਮੈਂ.....ਰੁਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਦਸਖਤ.....

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਸਮਾਂ : ਸਵੇਰੇ 9.30 ਤੋਂ 2.30 ਤੱਕ (ਸੋਮਵਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ)

ਫੋਨ ਨੰ: 0160-2255007, 098148-01860, Email : swscharitablehospital@gmail.com

ਡਾਕਟਰ ਦਾ ਨਾਮ	ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਦਿਨ
1. ਡਾ. ਸੁਖਦੇਵ ਕੌਰ ਗਰੇਵਾਲ	ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਸੋਮਵਾਰ
2. ਡਾ. ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ ਅਤੇ ਚਮੜੀ ਰੋਗਾਂ ਲਈ	ਸੋਮਵਾਰ
3. ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਲਈ	ਮੰਗਲਵਾਰ
4. ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ (ਐਮ.ਬੀ.ਬੀ.ਐਸ.)	ਮੰਗਲਵਾਰ
5. ਡਾ. ਐਮ. ਐਲ. ਕਟਾਰੀਆ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਸਰਜਨ, ਐਮ.ਐਸ, ਡੀ.ਐਨ.ਬੀ., ਡੀ.ਓ.ਐਮ.ਐਸ, ਡੀ.ਐਮ.ਆਰ.ਈ, ਫੈਲੋ ਇੰਡੀਅਨ ਅਕੈਡਮੀ ਆਫ ਮੈਡੀਕਲ ਸਪੈਸ਼ਲਿਟੀਜ਼)	ਬੁੱਧਵਾਰ
6. ਡਾ. ਜੇ. ਐਸ. ਗੁਜਰਾਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਬੁੱਧਵਾਰ
7. ਡਾ. ਸੰਤੋਸ਼ ਅਨੇਜਾ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਵੀਰਵਾਰ
8. ਡਾ. ਜੇ ਲੂਥਰਾ	ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਵੀਰਵਾਰ
9. ਡਾ. ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ ਅਤੇ ਚਮੜੀ ਰੋਗਾਂ ਲਈ	ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ
10. ਡਾ. ਐਨ. ਕੇ. ਭਾਟੀਆ	ਹਾਰਟ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਸ਼ਨੀਵਾਰ
11. ਡਾ. ਗੁਰਸ਼ਰਨਦੀਪ ਸਿੰਘ	ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ (ਬੀ.ਡੀ.ਐਸ)	ਸ਼ਨੀਵਾਰ
12. ਡਾ. ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ, ਡਾ. ਕੁਲਦੀਪ ਕੌਰ	ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਐਤਵਾਰ

ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ

1. ਬਲੱਡ ਟੈਸਟ, 2. ਪੇਸ਼ਾਬ ਟੈਸਟ, 3. ਸਟੂਲ ਟੈਸਟ, 4. ਥਾਇਰੋਡ ਟੈਸਟ, 5. ਈ.ਸੀ.ਜੀ ,
6. ਐਕਸਰੇ, 7. ਈ.ਐਨ.ਟੀ., 8. ਸ਼ੂਗਰ ਟੈਸਟ, 9. ਕਿਡਨੀ ਟੈਸਟ, 10 . ਲਿਵਰ ਟੈਸਟ

* ਸਾਰੇ ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅੱਧੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਵਾਈਆਂ ਬਿਨਾਂ ਮੋਖ (ਫਰੀ) ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਐਤਵਾਰ ਬਲੌਂਗੀ ਤੇ ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ ਐਤਵਾਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ।

ਸਮਾਂ - 12.00 ਵਜੇ ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ।

ਸੰਗਰਾਂਦ - 17 ਅਗਸਤ, ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ
(ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 5.30 ਵਜੇ ਤੋਂ 8.30 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - 10 ਅਗਸਤ, ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ

(ਸਮਾਂ - ਦੁਪਹਿਰ 12.00 ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਹਰੇਕ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ (ਨੇੜੇ ਬਿੰਦਰਖ), (ਸਮਾਂ - ਸ਼ਾਮ 6.00 ਤੋਂ ਰਾਤ 12.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰਸਟ

ਦੇ ਬਾਨੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ।

ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ	ਹਿੰਦੀ	ਅੰਗਰੇਜੀ	ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ	ਅੰਗਰੇਜੀ
1. ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਗਗ	70/-	150/-		29. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸਾਧ ਕੀ ਬਾਣੀ	80/-	
2. ਕਿਵ ਕੁਛੈ ਤੁਏ ਪਾਲਿ	40/-	35/-	70/-	30. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੀਐ	50/-	
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ - ਸੰਤ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ	155/-	235/-	270/-	31. ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ.....I	100/-	
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - 1	30/-	35/-	80/-	32. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਚ	50/-	
5. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - 2	60/-	65/-	80/-	33. ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ	25/-	
6. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - 3	100/-	100/-	110/-	ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਉੱਤਰ	50/-	
7. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ	25/-	30/-		34. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	130/-	
8. ਚਉਥੈ ਪਹਰਿ ਸਬਹ ਕੈ	55/-	60/-	70/-	35. ਰਿਸ਼ੀਆ ਮੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ	135/-	200/-
9. ਸੁਰਤਿਆਂ ਉਪਜੈ ਚਉ	55/-	60/-		36. ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ	35/-	
10. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-		37. ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ	130/-	
11. ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-	10/-	38. ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	35/-	
12. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ	10/-	10/-		39. 'ਸੇਵਾ' ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀਆਂ	150/-	
13. ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-		40. 'ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'	160/-	
14. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	10/-	15/-		41. 'ਯੋਗ' ਉਪਰ ਲੈਕਚਰ	30/-	
15. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	15/-	15/-	20/-	42. 'ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ'	30/-	
16. ਹਿਮਾਲਿਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	100/-	100/-		43. ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ	300/-	
17. ਅਮਰ ਗਾਥਾ	100/-	100/-		44. ਮਾਰਗ ਚੋਣ	60/-	
18. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਇ	50/-			45. ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤੋਂ	50/-	
19. ਪਵਿੱਤਰ ਪੈਂਡਾ	25/-					
20. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-	10/-				
21. ਵੈਸਾਖੀ	10/-	10/-				
22. ਰਾਜ ਯੋਗ	40/-					
23. ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ	10/-	10/-				
24. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 1	90/-	90/-				
25. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 2	90/-	90/-				
26. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ ਭਾਗ - 1	60/-	60/-				
27. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ ਭਾਗ - 2	60/-	60/-				
28. ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਾਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-					

ਉਪਰੋਕਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਆਪ ਜੀ ਮਨੀਆਰਡਰ, ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਟਰਸਟ ਦੇ ਅਕਾਊਂਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਮਾਇਆ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ **9417214391, 9592009106, 9417214379** ਤੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

Bank : Oriental Bank Of Commerce
A/c No. 11962011005435 A/c VGRMCT/Atam Marg RtgS/Netf
Ifsc Code: ORBC0101196

Our Address: VGRMCT, Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib,
(Near Chandigarh) P.o. Mullanpur Garibdas,
Teh. Kharar, Distt. Ajitgarh (Mohali) 140901, Ph. India

How to Serve The Lord and Meditate on Him ?

*Sant Waryam Singh Ji
English Translation: Prof. Beant Singh*

(Continued from P. 81, issue July, 2014)

It is only by engaging in his service that the Name Divine is obtained. Name of God is his asset but it comes into us through him; it is ours but is in the Guru's hands. Everybody's sacred trust is lying with someone or the other - some saint or holy man. One person's sacred trust of the Name Divine is with another. Men come practising penances and meditating on the Name Divine in former births, but they remain incomplete and imperfect and pass away. The *Akal Purkh* (Timeless One, God) records - 'Your sacred trust of the Name Divine is lying with such and such holy man, and you will obtain it from him alone.' Saints tell such seekers coming to them - 'Brother! don't come to me; your treasure of the Name Divine is lying with such and such holy man. Obtain it from him; he is waiting for you.'

When Sant Maharaj Ji (Sant Ishar Singh Ji Rarewaley) before the matriculation examination came here to the holy man of Reru Sahib, he had never made such an utterance to anybody else. When Sant Maharaj came before him, he was in school uniform and sported a 'cheera' (striped turban) on his head. In those days, 'cheeras' used to be dyed at Patiala and it was quite common for the people to tie 'cheeras' (striped turbans). When he bowed to the

holy man, the latter looked at him intently and said, "Have you come? We had been looking for you. It is good that you have come. Your sacred trust is lying with us." Then, he obtained the sacred trust, but for that he had to strive hard. Saints don't hand over the trust easily as soon as the person entitled to it comes. They see first if the person deserves it or not, and if he would be able to preserve it safely and not lose it. It is because there are several miraculous powers in that sacred trust. They hand it over only after testing the person thoroughly. So, we will discuss these things. Thus, the sacred trust of the Name Divine is with the Perfect holy man. Such is the *Gurbani* edict; read it with loving devotion-

*Refrain: The Name is a priceless jewel,
with True Guru deposited.*

**ਧਾਰਨਾ - ਨਾਮ ਅਮੋਲਕ ਰਤਨ ਹੈ,
ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਸ -2, 2.**

This came to be known. *Guru Granth Sahib* informed us - 'My dear! he who has attained the state of being indistinct from God, who has become perfect, possesses the Name jewel; obtain the Name from him if you wish -

'The Name is an invaluable jewel.

It is with the Perfect Guru

He, who is attached to His service ...'P. 40

ਨਾਮ ਅਮੋਲਕ ਰਤਨ ਹੈ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਸਿ ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਸੇਵੈ ਲਗਿਆ ॥

When he (holy man) is pleased with your service, what will he do?

'... to him, the Master the radiance of this jewel reveals.' P. 40

.....ਕਛਿ ਰਤਨੁ ਦੇਵੈ ਪਰਗਾਸਿ ॥

He will remove the darkness of the five delusions. By making the seeker realize his self in the Name-region and region of the spirit, he will make him see his real self. The Guru enables him to reach God, and, in fact, makes him God. This is the glory and praise of the 'Satguru' (True Guru or Holy Preceptor).

'Blessed are those fortunate ones who to the Guru (Master) make resort.' P. 40

ਧੰਨੁ ਵਡਭਾਗੀ ਵਡ ਭਾਗੀਆ
ਜੋ ਆਇ ਮਿਲੇ ਗੁਰ ਪਾਸਿ ॥

Those who go to the capable or all-powerful Guru (Master, or Holy Preceptor) are very fortunate. Here I wish to voice a little criticism. These things are discussed because we have developed wrong notions or conceptions. These misconceptions have been created by holy men, *Gurbani* singers and preachers. What they say is - 'Partake of 'amrit' (baptismal nectar) and all your earlier accounts of sins will be cleared.' But *Guru Granth Sahib* does not say this. On the other hand, *Guru Granth Sahib* says - 'My dear! there is darkness and ignorance within you. Have you formally entered any faith or religion?' Among Christians, baptismal nectar is administered exactly in the same manner as in our faith. Among Hindus too, before bestowing the 'Gayatri Chant' and 'yagyuparit' (sacred thread), this is done. In Islam you know what kind of religious practice is followed. They perform circumcision. Among Jains, hair are pulled out with hands saying: 'Now pain, later joy', even if the person cries with pain. For entering any religion, there is a set method or practice that is followed. Now in these

practices, which is big and which is small? This I will discuss at some other time, because if I do so now, I will be digressing from the subject of 'amrit' (baptismal nectar). Suppose we have partaken of 'amrit' (baptismal nectar); the 'Panj Piaras' (Five Beloved Ones) have given us the 'mantar' (chant), which is called 'Gurmantar' (Guru's initiatory chant or formula) because Guru Sahib has made the provision for bestowal of 'Gurmantar' (Guru's initiatory formula or chant) through the 'Five Beloved Ones'. But now you should see who these 'Five Beloved Ones' are. Irrespective of their outward garb, if they love wealth, progeny, money, name and fame, they aren't Guru's 'Piaras' (Guru's Beloved Ones) in the true sense of the word. The Guru's beloved or devotee is one who is all the time imbued with love for the Guru. One who loves is ever absorbed in love. Take examples from the world. That absorption is so powerful that man becomes oblivious of his surroundings.

Laila and Majnu were great lovers from Shiraz in Iran. Majnu was expelled from the city. There were numerous sand dunes. The poor man sat somewhere among them. His beloved came wandering there in search of him. She happened to pass in front of a caravan of travellers who were offering 'namaz' (Muslim prayer). They noticed that their 'namaz' had been violated by the passing of a woman before them. Such are their beliefs, but our beliefs in respect of women are totally different. The caravan chief lodged a complaint with the 'Qazi' (Muslim Judge).

He said, "We have caught this girl. She has violated our 'namaz'. Issue a decree

punishing her.”

The case was presented before the ‘Qazi’. Their evidence was recorded. When it was Laila’s turn to depose, she said, “Qazi Sahib! (O Judge) they were not offering ‘namaz’.” He asked, “How do you know?” She said, “From what they have said I know now that they were not offering ‘namaz’ in the real sense. Look! do justice. I love a human being. I know very well that he is not going to render any help to me in God’s Court. It is owing to human nature that I love him. I cannot live without him. I was totally oblivious of where the caravan was camping, how many persons it consisted of and how many of them were offering ‘namaz’ (Muslim prayer). I did not care to look at them even. I was so much determined in pursuing my objective that I did not see anything. When I, lost in love of a mortal human made up of the five elements, did not notice anything, how is it that they, absorbed in God’s love noticed me? Were they absorbed in God’s love, or were they watching me pass by them? If they were watching me, how were they offering ‘namaz’? They had already themselves violated the ‘namaz’ before my coming. Punish them because they were not truly offering ‘namaz’ (Muslim prayer).”

So, she had made a very pertinent point. We are not careful and watchful in these things. Our relation with Guru Sahib is not confined to just partaking of ‘amrit’ (baptismal nectar). This is not an enjoinder upon us that we are not to associate with ‘Sehajdharis’ (who do not keep unshorn hair and beard). There is much tension in our relations for many books have been written which contribute to it. After partaking of

‘amrit’ (baptismal nectar), we do not advance further.

I was talking about the ‘Panj Piaras’ (Five Beloved Ones). Those who love money cannot be lovers of the Guru. He is the Guru’s lover who –

‘Within thy mind, contemplate thou on the Guru and with thy tongue, utter the Guru’s Name.

With thine eyes, behold the True Guru and with thine ears, hear the Guru’s Name.

Being imbued with the True Guru, thou shalt find a seat in the Lord’s Court.’ P. 517

ਅੰਤਰਿ ਗੁਰੁ ਆਰਾਧਣਾ ਜਿਹਵਾ ਜਪਿ ਗੁਰੁ ਨਾਉ ॥

ਨੇਤ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੇਖਣਾ ਸੁਣਵੀ ਸੁਨਣਾ ਗੁਰੁ ਨਾਉ ॥

ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਤੀ ਰਤਿਆ ਦਰਗਹ ਪਾਈਐ ਠਾਉ ॥

He is imbued with love for Him.

‘Imbued with the Lord’s love are they alone, who realize their Lord and turn not their faces away from Him.

The false lovers, who know not the task of the Lord’s love, fall off mid-way.’ P. 1424

ਰਤੇ ਸੇਈ ਜਿ ਮੁਖੁ ਨ ਮੋੜੈਨਿ ਜਿਨ੍ਹੀ ਸਿਵਾਤਾ ਸਾਈ ॥

ਭੜਿ ਭੜਿ ਪਵਦੇ ਕਚੇ ਬਿਰਹੀ ਜਿਨ੍ਹਾ ਕਾਰਿ ਨ ਆਈ ॥

The ‘amrit’ (baptismal nectar) administered by those imbued with God’s love ennobles and exalts one greatly. At Ludhiana, there used to be Khalsa School, which has now become a college. Once, Bhai Sahib Bhai Randhir Singh Ji was administering ‘amrit’ there. He was careful about the choice of the ‘Panj Piaras’ (Five Beloved Ones). Four turned up all right but the fifth one did not. But he had spiritual experience on the basis of which he asserted that the fifth one would also come; you should pray for it. When ‘ardas’ (Sikh prayer) was offered, the fifth ‘Piara’ (Beloved One) – your ‘Biji’s’ (meaning Sant Ji’s wife) revered father – was standing behind. Bhai Sahib said to him, “Have you come?” He replied, “Yes! as you remembered me, I

have come - without letters, without telephone." The *Singhs* conveyed to one another through telepathy. One had only to remember the other, and the latter set out even if he was sitting in far off Bombay. At that time, the Sikhs meditated on the Name Divine and engaged themselves in God's devotional worship. They were *Singhs* not just in name. In my own life-time has arisen all this confusion ever since the advent of politics in religion. People have become politicians. True Divine Name meditation and recitation and reading of *Gurbani* have become a thing of the past. Life has changed radically. After the 'amrit' (baptismal nectar) was prepared, 'Bapu Ji' (your Biji's father) started administering it to the seekers who included a 10th class boy from village Faleyhal. When Bapu Ji sprinkled the 'amrit' in his eyes for the fifth time, the boy lost his voice at once and was thrown into a trance.

Bhai Sahib said, "What will happen now? The child has become silent and motionless."

Bapu Ji said, "Don't worry; my eyes had become a little awe-inspiring. I bestowed on him a little excessive power, which he could not bear."

Bhai Sahib said, "What now?"

Bapu Ji said, "Now his consciousness will come down and become normal after 56 hours."

Bhai Sahib has written: "We lifted the child and seated him aside. Thereafter, an *Akhand Path* (Continuous recitation/reading of *Guru Granth Sahib*) was commenced in the school. After full 48 hours, 'Kirtan' (singing of *Gurbani*) was started. When

Gurbani-singing had continued for eight hours, the child was freed of earth's gravitational pull. He rose above the congregation and started floating in the room like a fish in water. Floating above us, he came in front of *Sri Guru Granth Sahib*. Bapu Ji came and said, "Bhai Sahib! Let the singing of 'lavaan' (*Gurbani* verses sung and recited to solemnize a Sikh marriage) be started. At this moment, the boy's soul seeks union with God."

It was because he was the Guru's lover, whom Guru Sahib called 'Piaras' (Beloveds) -

'The Khalsa is fashioned in my own characteristic image.

In the Khalsa do I abide.' Sarb Loh Granth

ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਹੈ ਖਾਸ ॥

ਖਾਲਸੇ ਮਹਿ ਹੋ ਕਰੋ ਨਿਵਾਸ ॥

They are my image -

'Saith the Lord: The servant solely devoted to me is my own image.' P. 1252

ਦਾਸ ਅਨਿੰਨ ਮੇਰੇ ਨਿਜ ਰੂਪ ॥

What a lofty idea Guru Sahib had introduced! But we have reduced it to a mere ceremony or ritual; nor do we follow that way of life.

A devotee came to Sant Kalyan Dass Ji and asked, "Why have you not partaken of 'amrit'?" The fellow asked him rather chidingly.

Sant Ji replied, "Brother! I am a 'Sehajdhari' (not sporting unshorn hair) *Udasi* (a sect of Hindu monks) *sadhu* (holy man, ascetic). If you can administer 'amrit' (baptismal nectar), I am willing to partake of it." He said, "Yes, I will."

Sant Ji asked, "Does the Divine Name melody sound within you all the time? Do you know how to utter the Name Divine

with each breath? Do you know how the Name power goes within? What does the cosmic power do when it goes within?"

At this all his pride was gone and he felt small. Sant Ji said to him, "O man! when you yourself are a put-out lamp, how will you light the lamp of Divine knowledge in me? If you are yourself lit, only then will you light another. When you are yourself extinguished, and there is neither oil nor wick in your lamp, why are you bragging needlessly. I am not one who will partake of 'amrit' from anybody. Let a capable person come, I will partake of 'amrit' from his hands. Well, let us suppose, if we do not find a capable lover of God, who can administer 'amrit', what should we do? Suppose, we take 'amrit' from the Five Beloved Ones who give us the gift of the 'Name Divine' which has been continuing from one generation to the other since the time of Guru Nanak Sahib. We are given the 'mantar' (chant) - 'Brother! it is 'Waheguru mantar' (God's chant). By reciting it will your ego be annulled -

'Waheguru (God's Name) is the Guru's chant by meditating on which shall be effaced thy ego.'
Bhai Gurdas Ji, Var 13/2
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰੁ ਹੈ ਜਪਿ ਹਉਮੈ ਖੋਈ।

This *Waheguru* chant will enable you to attain to the Name Divine and the realm of the spirit or soul.

*'The nine treasures and the Nectar are Lord's Name.
Within the human body itself is its seat.'*
P. 293

**ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥
ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸਰਾਮੁ ॥**

That pilgrim centre or source of Nectar is going to be revealed in you. Secondly, the form of 'Waheguru' (God) that you have

to contemplate in your mind is this -

'There is but one God. True is His Name, creative His personality and immortal His form. He is without fear, sans enmity, unborn and self-illuminated.

By the Guru's grace He is obtained.

True in the prime, True in the beginning of ages, True He is even now and True He, verily shall be, O Nanak.'

P. 1

**ੴ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ
ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਜਪੁ ॥**

ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ॥

ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥

If you understand this during your entire life-span, you will be benefited. This you will realize when you apply the key of the Name, otherwise not. It will create light in the realm of the spirit. This knowledge he imparts, whether he really knows or not. The seeker comes, receives the Name-key at his home. Then he comes to the holy man and begs for the boon of the Name Divine. He says, "You have partaken of 'amrit'; you have been given the chant. Recite it and meditate on it. The Name has to be revealed from within you. The method of revealing it, I can tell you." Holy men explain the manner and method of meditating on the Name. Through that method is man liberated. So, Guru Sahib says -

'The Name is an invaluable jewel. It is with the Perfect Guru.'

P. 40

ਨਾਮੁ ਅਮੋਲਕੁ ਰਤਨੁ ਹੈ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਸਿ ॥

But then who come to the holy Preceptor? Guru Sahib says - "If it is so writ on the brow, only then does man come to the holy man, otherwise not." But it is difficult to find a perfect saint. However, you will find many pretenders and holy men of low degree.

Sant Kalyan Dass Ji was filled with this longing: 'I have to find a perfect saint or

holy man and I have to test him also. I shall speak to him who himself summons me.' He went to the perfect holy man, Baba Jawala Singh. He said, "Welcome! have you come!" Sant Kalyan Das was satisfied that he had come to the holy person to whom he was destined to come for spiritual guidance. Why did he come to him (Sant Jawala Singh Ji)? It was because it was so writ on his brow. If it is not writ on the brow, then man may have a glimpse of the holy man, he may listen too to his utterances, but he is not able to meet him. It is because it is not in his fate or destiny.

'Without Destiny the True Guru is not found even though

One sits daily near and close to Him in his home.' P. 40

**ਬਿਨੁ ਭਾਗਾ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾ ਮਿਲੈ
ਘਰਿ ਬੈਠਿਆ ਨਿਕਟਿ ਨਿਤ ਪਾਸਿ ॥**

The holy Preceptor lives with him. He is abiding in the adjoining house. But as it is not in his destiny, he does not come to know about him. Only a rare one comes to know about him. Those who set Saint Namdev's hut on fire sat close by him. Similarly, Saint Ravidas's tormentors and Saint Kabir's insulters who wrote letters against him lived close to them. But Guru Sahib says - 'Even though living close by they are blind to the saints' glory and greatness -

'Concealing him is their mind's ignorance and suffering of illusion that the curtain ...'

ਅੰਤਰਿ ਅਗਿਆਨ ਦੁਖੁ ਭਰਮੁ ਹੈ ਵਿਚਿ ਪੜਦਾ... ॥

P. 40

There is a veil of ignorance

'.... of separation has spread.' P. 40

..... ਦੂਰਿ ਪਇਆਸਿ ॥

They are under the veil of duality -

'Without meeting the True Guru man becomes not gold ...' P. 40

ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਭੋਟੇ ਕੰਚਨੁ ਨਾ ਥੀਐ ॥

Until the True Guru is met, there is no knowing; we do have a glimpse, but meeting the True Guru is a different thing. Guru Sahib has written one word *bhet* (meeting). There is a notion or conception of this. It also means offering. We make an offering before *Guru Granth Sahib*. From home we come with the idea of making this offering. Now the Guru says - 'I do not need money. I do not want anything from you. I want 'you'. In that 'you' comes everything - wealth, body and mind. If man makes an offering of his 'I-ness' or 'ego' to the Guru then -

'Surrender all your body, soul (mind) and wealth unto the Guru and submit to his will ...' P. 918

ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਸਭੁ ਸਉਪਿ ਗੁਰ ਕਉ ਹੁਕਮਿ ਮੰਨਿਐ .. ॥

Then one has to obey the Guru's command. Thereafter, says the Guru -

'... thus shall you obtain the Lord.' P. 918

..... ਪਾਈਐ ॥

Unless and until we meet the Guru (Holy Preceptor), surrender our self to him, completely offer our all to him, remain separate from him, and carry our self separately. We will obtain nothing, howsoever hard we may try. We have to surrender our body, mind and possessions to the Guru, if we want to attain God.

Raja Janak said, "I will make that person my Guru (Holy Preceptor), who imparts me Divine knowledge within the time one mounts a horse by putting first one foot in the stirrup and then in the other. Saints and sages from all over India had come to the assembly organized by him

(Raja Janak). They looked with downcast eyes because Divine knowledge comes according to a process. They said unto themselves: 'First, there is grace, then worship, and thereafter, comes knowledge and then this knowledge is imbibed and practised. It is after all this that man gains Divine knowledge. But this fellow (Raja Janak) wants Divine knowledge to be imparted within the time one mounts a horse.' None came forward to accomplish this task. Then a child eight or nine years old having eight bends in his body, came forward to accept the king's challenge.

They said, "O child sage! have you heard the condition?"

He said, "Yes, I have."

All said to Raja Janak, "In the whole of India, there is no capable holy man who can accomplish this task." All looked down. He (Raja Janak) said, "This is some remarkable child." To the child he said, "Sit down on the '*chowki*' (low stool); can you sit down? But the condition is that if I don't get Divine knowledge you will be insulted and punished."

He said, "It is all right."

The king sent for a horse. He was about to put his foot in the stirrup, when the child sage said, "Stop! you are going to gain knowledge after which this world will cease to be the world for you, you will not remain king Janak and then, who knows where you may wander. Instruction cannot be imparted without making the offering to the Guru. First, you should give the Guru's fee or offering."

King Janak thought that he must be

asking for money which he would give to him. He said, "You have only to order what your fee is." The boy said, "My command is that you have two kinds of possessions - spiritual and material. Give me all the material or unspiritual things which you have."

King Janak threw down water from his cupped hand as a mark of vow.

The boy asked, "What have you vowed to give away?"

He said, "I have given away all my property."

The boy asked, "Now what is left with you?"

The king said, "I can't find out." He said, "This body you still have; you haven't vowed to give it away to me."

He (King Janak) said, "I vow to give you this body too."

The boy said, "Now you have the subtle body which has mind, intellect and heart. Give me these three things."

The king offered these three things also. Now when mind and intellect were gone, what will entertain thought? When there was no mind, what was going to think or reflect?

Once Sovereign Guru Nanak Sahib was sitting with King Indersain. He said to Guru Sahib, "Grant me Divine Knowledge."

Guru Sahib said, "Give your material possessions to me. "Guru Sahib kept asking for things one after one, "Now you haven't given your mind; so give your mind. Isn't it thinking and entertaining thoughts?"

He said, "Yes sir." He gave his mind

too.

Guru Sahib said, "Now your intellect or intelligence is taking decisions."

He said, "Yes sir."

Guru Sahib said, "Give your intellect also to me. Now your mind is having notions; surrender that too. Now tell me what is left with you."

He was intelligent and used to practise Divine Name meditation. So he said, "Now this power is left with me that I am something."

Guru Sahib said, "Give it to me. Now tell me what is left with you?"

The teller came into the refuge of the Guru's lotus feet -

'I am nothing, everything is Thine, O Lord.'

P. 827

ਮੈ ਨਾਹੀ ਪ੍ਰਭ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ ॥

When he had surrendered and given away everything, who was there to mount the horse because the boy with eight bends in his body had taken away both thought and intellect? In the meanwhile, a Brahmin came and said, "My son's marriage party has been robbed; send your soldiers at once.' For fifteen minutes he kept begging and imploring, but King Janak did not utter a word and remained unmoved. The Brahmin said, "What kind of King is this man?" He called him names to provoke him but even then he (King Janak) did not move. He realized that the king had gone into a state of deep silence where nothing could move him. Holy congregation! when we too move away from all that is visible and all that we know and surrender our all to the Guru, that is called offering or meeting.

Guru Sahib says -

'Without meeting the True Guru man becomes not gold ..' P. 40

ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਭੇਟੇ ਕੰਚਨੁ ਨਾ ਥੀਐ ॥

He turns not to gold because he is soiled with dirt. If the iron is rusted, the philosopher's stone does not act. It is only when it is rubbed and cleaned that the philosopher's stone transmutes it into gold. So you have to offer your all to the True Guru. Then what happens? Guru Sahib says -

'... an apostate or egoist sinks like iron while the boat is just close by.' P. 40

..... ਮਨਮੁਖੁ ਲੋਹੁ ਬੁਢਾ ਬੇੜੀ ਪਾਸਿ ॥

An apostate sinks even though the boat is very near. But we do not imbibe this sense of total surrender to the Guru. We only make a noise - 'Partake of 'amrit' (baptismal nectar), partake of 'amrit'. This 'amrit' (nectar) was a very precious thing.

'God-like persons and silent sages search for the Divine nectar. That nectar I have obtained from the Guru.' P. 918

ਸੁਰਿ ਨਰ ਮੁਨਿ ਜਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਖੋਜਦੇ

ਸੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਗੁਰ ਤੇ ਪਾਇਆ ॥

One was 'pahul' (consecrated drink, or amrit). By administering this drink, the Guru was to transport the seeker to the nectarine region. Guru Sahib says, "He who has not gone through this process with the Guru (Holy Preceptor) [This includes all of us who are sitting here].

'They who have not met the Divine True Guru are unfortunate and subject to death.'

P. 40

ਜਿਨਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਨ ਭੇਟਿਓ ਸੇ ਭਾਗਹੀਣ ਵਸਿ ਕਾਲ ॥

will continue taking birth and dying.

'They are goaded into existences over and over again, being made terrible worms and put into ordure.'

Draw not near and in the neighbourhood of

those in whose heart is the pariah of wrath.'
P. 40

ੳਇ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੋਨਿ ਭਵਾਈਅਹਿ
ਵਿਚਿ ਵਿਸਟਾ ਕਰਿ ਵਿਕਰਾਲ ॥
ੳਨਾ ਪਾਸਿ ਦੁਆਸਿ ਨ ਭਿਟੀਐ
ਜਿਨ ਅੰਤਰਿ ਕ੍ਰੋਧੁ ਚੰਡਾਲ ॥

So, in this way, God lives close by -
'The bride (self or soul) and the Divine
Groom dwell together ...' P. 1263
ਧਨ ਪਿਰ ਕਾ ਇਕ ਹੀ ਸੰਗਿ ਵਾਸਾ ॥

Sitting there, I was listening to the holy
man say this -

'... but between them is the hard wall of
ego.
The Perfect Guru had demolished the wall of
ego and slave Nanak has met his God, the
Lord of the woods.' P. 1263

..... ਵਿਚਿ ਹਉਮੈ ਭੀਤਿ ਕਰਾਰੀ ॥
ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਹਉਮੈ ਭੀਤਿ ਤੇਰੀ ਜਨ ਨਾਨਕ ਮਿਲੇ ਬਨਵਾਰੀ ॥

So, these are the conditions which man
must abide by, if he is to tread on the path
of spirituality. After practising a little
Divine Name meditation, people come to
me and say - 'Sir! my thinking hasn't gone
up.' How can it rise when he is not coming
out of the world and rising above it? He is
falling again and again. He is not
ascending. He is still caught in sinful
sensual pleasures. In such a state, how can
he become spiritually uplifted? How can he
hear the unstruck primordial sound? How
can he have a glimpse of the Divine Light?
How can he have a flash of Divine
knowledge in his mind? No, he cannot see
Divine Light or attain Divine knowledge
until and unless he rises above the world,
and utters god's Name only with the
tongue-

'All repeat God's Name:
But mere utterance brings not attainment of
God.' P. 491
ਰਾਮ ਰਾਮ ਸਭੁ ਕੋ ਕਹੈ ਕਹਿਐ ਰਾਮੁ ਨ ਹੋਇ ॥

Holy congregation! for uttering God's
Name, there are many other disciplinary
codes to be observed, which are imbibed in
the company of the holy. You can learn
them from saints and holy men. The '*Panj
Piaras*' (Five Beloved Ones) have given you
the 'Name-chant' and admitted you to the
fold of *Sikhism*. But the disciplinary codes
or prohibitions are with the saints and holy
men. As long as you do not adopt them
and abide by them, you cannot progress
towards the attainment of God's Name.
They are a must for spiritual progress.
God's Name is not obtained through
obstinacy. If a person says - I have resolved
to get up early in the morning, take bath in
cold water, live in cold - to him Guru Sahib
says - 'You may persist as much as you
like. Unless and until you know the true
path, persistence will not see you through.
Practice of austerities and penances will not
help -

'Through mind's obstinacy, none has obtained
the Lord.

All have grown weary by engaging
themselves in such acts.' P. 593

ਮਨਹਠਿ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਇਓ ਸਭੁ ਥਕੇ ਕਰਮ ਕਮਾਇ ॥

Not one or two have tried this method,
but many have done so without success -

'By mind's obstinacy and assuming false
forms they are deluded ...' P. 593

ਮਨਹਠਿ ਭੇਖ ਕਰਿ ਭਰਮਦੇ ॥

Even after assuming false garbs and
practising obstinacy of mind, man wanders
in delusion -

'... And hence suffers pain through duality.'
P. 593

..... ਦੁਖੁ ਪਾਇਆ ਦੂਜੈ ਭਾਇ ॥

The Sikh Way of Life

Dr. Jagjit Singh (C.E.)

Sikh Panth has just celebrated 300th birth anniversary of Khalsa. Millions of people throughout the world have taken great interest in the event. Naturally some serious minded people are eager to know the Sikh Way of Life, the ideal life that is expected of a Sikh. We have therefore tried to spell out, in brief 'The Sikh Way of Life', based on the teachings enshrined in Gurbani and lives of the Sikh Gurus who were in direct and constant touch with the Eternal Reality. Sikhism is a practical way, leading man straight to his goal without involving itself in verbose theorising.

A devout Sikh must have full faith in God, Guru, and *Guru-bani*. He should be a man of conviction, having unflinching faith in the *Gurbani*. *Gurbani* teaches us that there is only One God, He alone is the Creator, Preserver and Destroyer. We all are His children, and hence brothers & sisters, irrespective of caste, colour, creed, religion, region or country. Hence a Sikh is supposed to have a cosmopolitan outlook, open mind and scientific universal vision. This is the verdict of *Gurbani* :

(i) *Now only Brahm is beheld and heard,
And only the One, the Supreme One is pronounced*

ਬ੍ਰਹਮ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥
ਅੰਗ - 846

(ii) *There is but one Bestower for all beings.
May, I never forget Him.*

ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ ਸੋ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ ॥
ਅੰਗ - 2

(iii) *Firstly God created light and then, by His Omnipotence, made all the mortals.*

ਅਵਲਿ ਅਲਹ ਨੂਰ ਉਪਾਇਆ ਕੁਦਰਤਿ ਕੇ ਸਭ ਬੰਦੇ ॥
ਅੰਗ - 1349

(iv) *Some are clean shaven Sanyasi, and some are Yogis.*

Some are abstinent students, some practise celebacy.

*Some are Hindus and some Muslims
Some Rafzi Shias and some Imam Shahi Sunis*

All are but human beings regard them as one.

ਕੋਊ ਭਇਓ ਮੁੰਡੀਆ ਸੰਨਿਆਸੀ ਕੋਊ ਜੋਗੀ ਭਇਓ,
ਕੋਈ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਕੋਊ ਜਤੀਅਨੁ ਮਾਨਬੋ ॥
ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਕੋਊ ਰਾਫਜੀ ਇਮਾਮ ਸ਼ਾਫੀ,
ਮਾਨਸ ਕੀ ਜੋਤ ਸਬੈ ਏਕੈ ਪਹਚਾਨਬੋ ॥ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

(v) *The temple and the mosque are the same
The Hindu worship and the Musalman prayer are the same; all men are the same; it is through error they appear different.*

ਦੇਹੁਰਾ ਮਸੀਤ ਸੋਈ ਪੂਜਾ ਔ ਨਿਵਾਜ ਓਈ
ਮਾਨਸ ਸਬੈ ਏਕ ਪੈ ਅਨੇਕ ਕੋ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ ॥

(ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ 10)

(vi) *Whatever is seen, is Thine manifestation,
O my Beautiful Lord, the Treasure of merit
and the Master of universe.*

ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਤੇਰਾ ਰੂਪੁ ॥ ਗੁਣ ਨਿਧਾਨ ਗੋਵਿੰਦ ਅਨੂਪ ॥
ਅੰਗ - 724

(vii) *The One Lord is the Father of all and we are the children of the One Lord. Thou, O Lord, art our Guru.*

ਏਕੁ ਪਿਤਾ ਏਕਸ ਕੇ ਹਮ ਬਾਰਿਕ ਤੂ ਮੇਰਾ ਗੁਰ ਹਾਈ ॥
ਅੰਗ - 611

(viii) *O Lord, the world is on fire. Showering Thy benediction save it Thou.*

Through whichever way it can be delivered, deliver it that wise.

ਜਗਤੁ ਜਲੰਦਾ ਰਖਿ ਲੈ ਆਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰਿ ॥
ਜਿਤੁ ਦੁਆਰੈ ਉਬਰੈ ਤਿਤੈ ਲੈਹੁ ਉਬਾਰਿ ॥

ਅੰਗ - 853

Dichotomy between Spiritual and Empirical life

The Sikh Gurus established an inalienable link between spiritual life and empirical life of man. Transcendence is fundamental as every verse of Guru Granth Sahib asserts. There is higher level of Reality than the physical reality that we perceive with our senses, and unless we work in tune with that Reality, our problems of conflict, disharmony and war will not be solved. Guru visualises four stages of the ultimate reality as expressed in Gurbani :

Firstly the One Lord created His own-self, secondly the sense of duality and thirdly the three-phased Maya.

The most high fourth stage is reached by the Guruwards, who practise nothing but Truth.

ਏਕਸ ਏਕੋ ਆਪੁ ਉਪਾਇਆ ॥ ਦੁਬਿਧਾ ਦੂਜਾ ਤ੍ਰਿਬਿਧਿ ਮਾਇਆ ॥

ਚਉਥੀ ਪਉੜੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਉਚੀ ਸਚੋ ਸਚੁ ਕਮਾਵਣਿਆ ॥

ਅੰਗ - 113

And it is this destiny of man the Guru exhorts to fulfil :

(i) *He, who fashioned thee out of this drop of water.*

He, who gathering dust did make thy temple of body.

He, who infused in thee the light of reason, wisdom and discrimination and He who preserved thee within thy mother's womb.

O man, remember thou thy Protector-Lord.

Give thou up all other thoughts, O man.

ਇਸ ਪਾਨੀ ਤੇ ਜਿਨਿ ਤੂ ਘਰਿਆ ॥

ਮਾਟੀ ਕਾ ਲੇ ਦੇਹੁਰਾ ਕਰਿਆ ॥ ਉਕਤਿ ਜੋਤਿ ਲੈ ਸੁਰਤਿ

ਪਰਖਿਆ ॥ ਮਾਤ ਗਰਭ ਮਹਿ ਜਿਨਿ ਤੂ ਰਾਖਿਆ ॥

ਰਾਖਨਹਾਰੁ ਸਮੁਹਾਰਿ ਜਨਾ ॥ ਸਮਲੇ ਛੋਡਿ ਬੀਚਾਰ ਮਨਾ ॥

ਅੰਗ - 913

(ii) *He who made thee pure from being impure and placed thee over the head of all the*

species.

Now thou mayest chasten thyself or chasten not.

O man, thy aim fulfilled by reflecting on Lord's Name.

ਅਪਵਿਤ੍ਰੁ ਪਵਿਤ੍ਰੁ ਜਿਨਿ ਤੂ ਕਰਿਆ ॥

ਸਗਲ ਜੋਨਿ ਮਹਿ ਤੂ ਸਿਰਿ ਧਰਿਆ ॥

ਅਬ ਤੂ ਸੀਝੁ ਭਾਵੈ ਨਹੀ ਸੀਝੈ ॥

ਕਾਰਜ ਸਵਰੈ ਮਨ ਪ੍ਰਭੁ ਧਿਆਈਯੈ ॥

ਅੰਗ - 913

The object of human life is to seek reunion with God. Just as all waters flow down to sea from whence they came. So all life must ultimately go back to God in whom it was :

Since this human body have you gained

This is thy chance to meet the Lord

Other works are of no avail to thee.

Joining the society of saints, solely contemplate the Name alone.

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥

ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੇ ਨ ਕਾਮ ॥

ਮਿਲੁ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥

ਅੰਗ - 12

This is Guru's thesis in the Guru Granth Sahib. According to it, real knowledge comes from spiritual awareness. He is a real Teacher who enlivens man's spiritual dimension and gives him a universal consciousness and a discriminatory vision. This realm is noetic. It was the knowledge thus gained that made Guru Nanak change radically almost every religious doctrine that stood accepted in the earlier three thousand years of Indian history. Against the world being illusory, delusive (Mithya, Maya) or a place of suffering or misery, he called it real and meaningful; against asceticism, monasticism and Sanyasa, he accepted the householder's life with full social participation and responsibility; against celibacy and woman being sin-born, he gave religious sanctity to marriage and equality to women; against the rigidity of Varna Ashram Dharma and

the institution of caste and pollution, he stated that yoga lies not in one-point meditation but in treating all men as one's equal; against withdrawal from life and taking to renunciation and Sanyasa, he stressed that he knows the path who toils and shares his earnings with others.

For one reason or the other, in most religions the dichotomy between the spiritual life and the empirical life exists and is well emphasised; it is more so in the Indian religions in which asceticism, monasticism, celibacy and ahimsa are almost the essential features of the religious life. In India, Guru Nanak was the first person to break this dichotomy, and proclaim a religion of life-affirmation, with emphasis on moral life of man. Monasticism, asceticism and celibacy had become such essential symbols of the religious life that the Naths questioned Guru Nanak how he was claiming to follow the religious path while living the life of a householder. Similar doubt was expressed by Sant Ram Dass of Maharashtra when he found the Sixth Guru riding a horse armed like a warrior. The Guru's reply was clear and categorical. He said that Guru Nanak had given up mammon but had not withdrawn from the world, and that his sword was for the defence of the weak and the destruction of the tyrant. In short, it is the Sikh doctrine of Miri and Piri which looks odd to votaries of pacifist religions. Outside India Moses and Prophet Muhammad broke this dichotomy and each created a religious society that not only sought to tackle the socio-political problems of man but also sanctioned the use of force for a moral purpose. On account of this difference between the pacifist and non-pacifist religions and the consequent differences in conditioning by the respective traditions,

persons like Toynbee are critical of the socio-political activities of Prophet Muhammad and Indians like Mahatma Gandhi, Rabindra Nath Tagore and Jadunath Sircar are critical of the militancy of Guru Gobind Singh. In contrast we can quote the eulogy of Muhammad Iqbal in admiration of the lofty religious proclamation Guru Nanak made in India. Similarly, it was Pir Buddhu Shah, a Muslim Sufi saint, who was so inspired by Guru Gobind Singh that he not only sent his followers and sons to fight for the cause of the Guru, but two of his sons actually sacrificed their lives while fighting in the army of the Guru. The annals of man hardly record another instance of this kind where a saint of a living religion should sacrifice his sons for the cause of a man of God of a different religious faith, especially while his co-religionist should be the ruling emperor of the day. We, therefore, wish to emphasize that scholars drawn from the pacifist cultural backgrounds so often fail to understand the Guru Nanak Guru Gobind Singh combination or the doctrine of Miri and Piri. (For more details see, Essentials of Sikhism by Daljeet Singh)

The Sikh way of life broadly speaking enjoins three main postulates for pursuing the goal :

1. **Nam-japna**, meditation on Divine Name
2. **Kirat-karni**, earn one's living by honest hard-work
3. **Wand-chhakna**, social responsibility towards fellow-beings, by sharing the fruit of one's labour with fellow beings.

Nam-Japna (ਨਾਮ ਜਪਣਾ)

Nam-jaap is foremost concern of Sikh spirituality. Whose Name is to be meditated upon? The concept of God in Sikhism has

seven significant aspects which need particular mention in order to explain the concept of God in Sikhism. The understanding of these aspects is extremely essential, because these have a far reaching effect and consequence in governing the life of the Sikh and in following the significance, origin and course of Sikh traditions, institutions and practices.

i) Creator : God is the Creator, universe is His creation. (ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ)

The universe is in time and space and is changing and becoming. The universe is not illusory or unreal. God is limitless and Omnipresent, the creation is in God but not God. The very concept of a Creator-God implies a universe as the creation of God and different from Him. "God created the world of life and planted Naam (Immanent God) therein." "The Self-Existent God manifested Himself in Naam. Second came the creation of the world. He permeated it and reveals in His creation." "He created all, fills all, and is yet separate." There are many hymns in the Guru Granth Sahib which mention that God was there even before He created the universe, He being Transcendent Himself initiates the creation. "He is the Sole-creator. There is no second one." "For millions of aeons the Timeless One was by Himself." "God was by Himself and there was nothing else." "There was no love or devotion. Nor was His creative power in operation."

ii) Transcendent and Immanent (ਨਿਰਗੁਣ ਅਤੇ ਸਰਗੁਣ)

God is both Transcendent and Immanent. He is both in the universe and outside it. The Self-created or Transcendent God was always there.

(a) Transcendent : (ਨਿਰਗੁਣ ਸਰੂਪ)

While time and space, force and change are the aspects of the becoming universe, God is Eternal, Self-existent and cannot be conceived or explained in empirical terms. He being Limitless and Timeless cannot be understood in terms of space and time. He is beyond space and beyond time. The first Guru describes the state of God when there was no universe of time and space. It only shows God's Transcendent character. In Sidh Gost(i), in answer to a question as to where was the Transcendent God before the stage of creation, Guru Nanak replied, "To think of the Transcendent Lord in that state is to enter the realm of wonder. Even at that stage of Sunn (Void), He permeated all that Void."

(b) Immanent (ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪ)

The Immanent aspect of God has been variously described as His Will that directs the Universe, His Word that informs the universe and His Naam that not only creates the entire universe but also sustains and governs the creation. According to the Gurus, God creates the universe, then becomes Immanent in it, being at the same time Transcendent. "He that permeates all hearts (Immanent) is Transcendent too." "He pervades and is yet detached." He creates all, fills and is yet separate." "Having created the world, He stands in the midst of it and yet is separate from it."

iii) God of Attributes (ਗੁਣੀ ਨਿਧਾਨ)

The third aspect of God as flowing from the Immanent character of God is His being the 'Ocean of Attributes, Values and Virtues'. This aspect of God is of prime significance the validity and direction of moral life in the universe. Since all

attributes are only relative, a God of Attributes indicates and lays down the standard and ideals for which man has to work. God has been described as full of all values, as Father, Mother, Friend, Brother, Enlightener, Protector, Shelter of the shelterless, Loving, Benevolent, Beneficent and Helper of the poor and weak, etc., "My Lord is ever fresh new; He is always benevolent." "You are my Mother, you are my Father, You are my Protector everywhere." "He relieves the sufferings of the downtrodden; He is Succour to the succourless." "God is eyes to the blind, riches to the poor, and an ocean of virtues.

iv) God of Will (ਗੁਰਮੀ)

The Guru's God is a God of Will, everything is governed by His Will. This is the burden of so many hymns in the Guru Granth. "Everything happens within the ambit of His Will." He being a God of Will the entire universe is created, sustained, and moved according to His Will and Purpose. A God of Will naturally presupposes that He wants the universe to move not chaotically but with a Purpose.

v) God is not Incarnate (ਬਾਪਿਆ ਨ ਜਾਇ)

Another concept about God is that He does not come into the human form and is not born, nor incarnates. In the Mul Mantra God has been mentioned as one who never takes birth or form. (ਅਜੂਨੀ) The fifth Guru says, "May that mouth burn which says that God has incarnated." "God alone is not born of a woman". "The Lord incarnates not." "God is self-existent, without form and incarnates not."

vi) God of Grace (ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ)

In the Mul Mantra, God is called

Gracious and Enlightener. A God of Will and a God of Grace have a meaning only in a becoming world wherein alone His Grace and Will can operate. In addition, it also stresses the love and benevolence of God towards man and the universe which are different from Him. For a Gracious being can bestow his Grace only on something other than Himself. It has been emphasized again and again that all "final approval of man is an act of Grace of God." "All merits, miracles, intuition, penance, goodness are of no avail; only Grace works". "Myriads of good actions, heroic acts and losing life are vain without Grace."

vii) God with Personality (ਪੁਰਖ)

Another aspect of God is His Personality. In fact, the heading of a couple of hymns is specifically given as : "That Person" (So Purakh), wherein He is described "That Person is Pure, God is Fathomless and Limitless". A God of Will, Freedom, Grace, Purpose and Attributes, i.e. a Controller, and Director of the Universe, can be conceived only in terms of a personality. In the hymn of *Sach khand*, God is mentioned as Creating and Deliberating. He is Benevolent and is Delighted with His Creation. The Sikhs do **Nam-jaap**, **Simran** of this qualitative personality of God and ultimately realise that the Transcendent and Immanent is One and the Same.

Naam-jaap or Simran is therefore the very life-line of a Sikh and his most essential characteristic as exhorted in Gurbani time and again :

*Behoves it one without devotion to the Name to die of shame;
How without the Name can such get peaceful sleep?
One that discarding contemplation of the*

Lord seeks the supreme state,
Should know - How without the root can the
branches come?

ਲਾਜ ਮਰੋ ਜੋ ਨਾਮ ਨਾ ਲੇਵੈ ॥
ਨਾਮ ਬਿਹੁਨ ਸੁਖੀ ਕਿਉ ਸੋਵੈ ॥
ਹਰਿ ਸਿਮਰਨੁ ਛਾਡਿ ਪਰਮ ਗਤਿ ਚਾਹੈ ॥
ਮੂਲ ਬਿਨਾ ਸਾਖਾ ਕਤ ਆਹੈ ॥ ਅੰਗ - 1149

The fourth Guru, Guru Ramdas, while giving definition of a true Sikh, puts 'meditation of Naam' as foremost duty of a Sikh :

He who calls himself a Sikh of the Guru True, should rise early and meditate on God's Name.

He should make effort, early in the morning, take bath and have ablution in the tank of Nectar.

By repeating Lord God's Name under Guru's instruction, all his sins, misdeeds, and guilt are wiped off. Afterwards, at sun rise, he sings Gurbani and whilst sitting or standing he meditates on God's Name.

The Guru's disciple, who with every breath and morsel contemplates my Lord God, he becomes pleasing to Guru's mind.

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥

ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰਿ ਨਾਵੈ ॥

ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਜਾਪੈ ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਦੋਖ ਲਹਿ ਜਾਵੈ ॥

ਫਿਰਿ ਚੜੈ ਦਿਵਸੁ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਵੈ ਬਹਦਿਆ ਉਠਦਿਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥

ਜੋ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਧਿਆਏ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਹਰਿ ਸੋ ਗੁਰਸਿਖੁ ਗੁਰੁ ਮਨਿ ਭਾਵੈ ॥ ਅੰਗ - 305

The same is asserted and re-asserted with all the emphasis in the hymns of Guru Granth Sahib. The following by Guru Arjan Dev is worth noting :

After taking bath, remember thou thy Lord's Name; thus thy soul and body shall be disease-free.

In the Lord's refuge millions of obstacles are removed and good fortune dawns.

The Lord's discourse and the words are the best utterances.

Ever sing, hear and recite them, O brother and the Perfect Guru shall save thee. Pause. Immeasurable is the greatness of the True Lord. He, the Merciful Master is the Lover of His saints.

He has been preserving the honour of His saints and to cherish them is His innate nature, since the beginning of Time.

God's Nectar-Name ever eat thou as food, and put it into thy mouth at all times.

Every day hymn thou the praise of the Lord of the World, and the pains of old age and death shall all flee away.

My Master has heard my supplication, and all mine affairs have been adjusted.

The glory of Guru Nanak, has become manifest all the ages through.

ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ਸਿਮਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ ਮਨ ਤਨ ਭਏ ਅਰੋਗਾ ॥
ਕੋਟਿ ਬਿਘਨ ਲਾਥੇ ਪ੍ਰਭ ਸਰਣਾ ਪ੍ਰਗਟੇ ਭਲੇ ਸੰਜੋਗਾ ॥

ਪ੍ਰਭ ਬਾਣੀ ਸਬਦੁ ਸੁਭਾਖਿਆ ॥

ਗਾਵਹੁ ਸੁਣਹੁ ਪੜਹੁ ਨਿਤ ਭਾਈ ਗੁਰ ਪੂਰੈ ਤੂ ਰਾਖਿਆ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਅਮਿਤਿ ਵਡਾਈ ਭਗਤਿ ਵਡਲ ਦਇਆਲਾ ॥

ਸੰਤਾ ਕੀ ਪੈਜ ਰਖਦਾ ਆਇਆ ਆਦਿ ਬਿਰਦੁ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਾ ॥

ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਭੋਜਨੁ ਨਿਤ ਭੁੰਚਹੁ ਸਰਬ ਵੇਲਾ ਮੁਖਿ ਪਾਵਹੁ ॥

ਜਗ ਮਰਾ ਤਾਪੁ ਸਭੁ ਨਾਠਾ ਗੁਣ ਗੋਬਿੰਦ ਨਿਤ ਗਾਵਹੁ ॥

ਸੁਣੀ ਅਰਦਾਸਿ ਸੁਆਮੀ ਮੇਰੈ ਸਰਬ ਕਲਾ ਬਣਿ ਆਈ ॥

ਪ੍ਰਗਟ ਭਈ ਸਗਲੇ ਜੁਗ ਅੰਤਰਿ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ॥ ਅੰਗ - 611

Naam is identical with the bearer of the Name (ਨਾਮੀ), that is, the Supreme Being. The Divine Name is the sole medium where through God may be approached. This is the only conceptual form of the Creator available to the devotee. Being sound-energy of God, it is itself abstract, immaterial and formless. All Divine Names are qualitative expression of God's personality but the Supreme Name for recitation and meditation is 'Wahe' 'Guru', 'The Wonderful Lord-Preceptor'. Nam as in Sukhmani is identical with the Creator and the Sustainer :

By the Name are sustained all the creatures.

By the Name are supported the regions of the earth and solar-systems.

By God's Name are supported the Simirtis, the Vedas and the Puranas.

By the Name's support, the mortals hear of Divine knowledge and meditation.

Lord's Name is the prop of the skies and under-worlds.

Lord's Name is the prop of the skies and under-worlds.

Lord's Name is the prop of all the bodies.

By the Name are supported all the worlds and spheres.

Men have been saved by associating with the Name and hearing it with their ears.

Whom the Master mercifully attaches to His Name, O Nanak, the servant obtains salvation and gets into the fourth state of beatitude.

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਗਲੇ ਜੰਤੁ ॥

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ॥

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ॥

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸੁਨਨ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ॥

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਆਗਾਸ ਪਾਤਾਲ ॥

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਗਲ ਆਕਾਰ ॥

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਪੁਰੀਆ ਸਭ ਭਵਨ ॥

ਨਾਮ ਕੇ ਸੰਗਿ ਉਧਰੇ ਸੁਨਿ ਸ੍ਵਨ ॥

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਜਿਸੁ ਆਪਨੈ ਨਾਮਿ ਲਾਏ ॥

ਨਾਨਕ ਚਉਥੇ ਪਦ ਮਹਿ ਸੋ ਜਨੁ ਗਤਿ ਪਾਏ ॥

ਅੰਗ - 284

In Japuji Guru Nanak Dev says :

All that is created is His Nam, His visible Form (ਜੇਤਾ ਕੀਤਾ ਤੇਤਾ ਨਾਉ ਅੰਗ - 4). In Var Asa, he affirms, "Without devotion to the holy Nam, the paste-mark and sacred thread (the Hindu signs of religion) are of no worth.

ਨਾਨਕ ਸਚੇ ਨਾਮ ਬਿਨ ਕਿਆ ਟਿਕਾ ਕਿਆ ਤੱਗ ॥

(ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ, 8)

For Guru Arjan Dev, 'The Divine Name is superior to all charities, chants and austerities.'

ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਜਪ ਤਪ ਜੇਤੇ ਸਭ ਉਧਰ ਨਾਮ ॥ ਅੰਗ-401

Nam, as the consciousness of the Divine presence is the very breath of the devotee's

life :

If I say, I live,

When I forget, I die;

Hard it is to induce in oneself utterance of the holy Name.

As hunger for the holy Name Divine arises, In that hunger are consumed all sorrows.

ਆਖਾ ਜੀਵਾ ਵਿਸਰੈ ਮਹਿ ਜਾਉ ॥

ਆਖਣਿ ਅਉਖਾ ਸਾਚਾ ਨਾਉ ॥

ਸਾਚੇ ਨਾਮ ਕੀ ਲਾਗੈ ਭੂਖ ॥

ਉਤੁ ਭੂਖੈ ਖਾਇ ਚਲੀਅਹਿ ਦੁਖ ॥

ਅੰਗ - 9

As no sustained and final happiness can be found in mortal things, man reaches his goal only by seeking union with that Eternal Lord from Whom he came. But man is ensnared in this world of change. It has verily become a prison for him, which should have been his happy play ground. This is because of his own blind acts in identifying the 'self' entirely with his physical body and environment in utter forgetfulness of his real 'self' and the Supreme Reality behind.

The Sikh Way of Life, so to say, is a pure and beautiful art of living, life like a flower, abiding in the True Source of its own being and emitting fragrance and sweetness all around. And this life is to be lived in fullness in all its aspects. It is the Life of Light, Love and Service (Gyan, Prem and Seva) a life filled with the fire and fervour of God, a life of vigour, vitality & valour in the midst of perils. This life of inspiration is the gift of the Guru, the Divine Master. Man achieves this illumination through meditation on Divine Name, by His Goodwill and Grace.

The Discipline of Nam

A true Sikh is to practise Nam. It means to realise the presence of God by repeating the Divine Name, and by keeping

Him ever in mind, by singing his praises or dwelling on His excellences, by living in Him and in love of Him.

A flower will not retain its fragrance, lustre and beauty if plucked from the plant on which it grows. The water cut off from the main stream to form a pool, will become dirty and impure. So also man will meet the same fate if he remains cut off from his source. Selfishness in man is transcended by love. By Nam the man attains his manhood which is for ever divine and unselfish.

Sikhism is thus the Way of Nam (Nam Marg). Sikhism believes that the writ of 'Karma' (fate) can be erased here in this one human life by the Grace of One Personal-Absolute God, which is to be invoked not merely through the Way of works (Karm Marg), or the Way of knowledge (Gyan Marg) but through His Love-Worship by dwelling upon, and following the Way of Nam (Nam-Marg) as enshrined in the Guru's Word. Not through renunciation, but actively participating in all aspects of life, yet not being attached, or involved in it, is the culture of Nam to be imbibed by man. And this is open to the woman as much as to man; for both are equal in the eyes of God. No particular language is sacred to Him. No priest or intercessor is necessary to initiate one in the Realm of God. In the Guru's Word itself is enshrined the Way which like the high way (Gaddi-Rah) is open to one & all, who care to tread it.

The Guru thus brought home to the people that they should not nurse their own soul in loneliness. Instead they should be holy-heroes while fully engaged in the affairs of the world, they should remain unattached. Their holiness should be

reflected in the abundance of their love for God, in the utter selflessness of their lives and in their firm devotion to the cause of righteousness.

The Sikh Way of Life lays great stress on Truthful Living. God is Truth and Truth God. True is His Name (Satnam). Guru Nanak places Truthful living higher than Truth :

Truth is high but higher still is Truthful living.

ਸਚੁ ਓਰੈ ਸਭੁ ਕੋ ਉਪਰਿ ਸਚੁ ਆਚਾਰੁ ॥ ਅੰਗ - 62

One has to be Truthful from within and without because -

*'Whatever is in the mind, that comes forth,
The mere oral words are of no use.
The mortal sows poison and demands nectar.
See, what sort of justice this is.'*

**ਜੋ ਜੀਏ ਹੋਇ ਸੁ ਉਗਵੈ ਮੁਹ ਕਹਿਆ ਵਾਉ ॥
ਬੀਜੇ ਬਿਖੁ ਮੰਗੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਵੇਖਹੁ ਇਹੁ ਨਿਆਉ ॥**

ਅੰਗ - 474

Who really knows The True Way of Life?

Let us seek guidance from Guru Nanak Dev. The following hymn of Guru Ji provides guidance for Truthful Living and cultivating Truthfulness within and without:

'Then alone the man is known as true, if the truth be in his heart.

His filth of falsehood departs and he washes his body clean.

Then alone, man is known as true, if he bears love to the True One.

When the mind is enraptured on hearing the Name, then, the mortal obtains the door of salvation.

Then alone is the man deemed to be true, if he knows the true way of life.

Preparing the body field, he puts into it the seed of the Creator's Name.

Then alone is the mortal deemed to be true, when he receives the true instruction.

He shows mercy to living beings and gives something in charity.

Then alone is one known as true, when he abides in the pilgrimage station of his heart. He takes instruction from the Guru and sits and abides according to his will.

Truth is the medicine for all and it removes and washes away the sin.

Nanak makes supplication unto those, who have truth in their lap.

ਸਚੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਰਿਦੈ ਸਚਾ ਹੋਇ ॥
ਕੂੜ ਕੀ ਮਲੁ ਉਤਰੈ ਤਨੁ ਕਰੇ ਹਛਾ ਧੋਇ ॥
ਸਚੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਸਤਿ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ ॥
ਨਾਉ ਸੁਣਿ ਮਨੁ ਰਹੀਸੀਐ ਤਾ ਪਾਇ ਮੋਖ ਦੁਆਰੁ ॥
ਸਚੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਜੁਗਤਿ ਜਾਣੈ ਜੀਉ ॥
ਧਰਤਿ ਕਾਇਆ ਸਾਧਿ ਕੈ ਵਿਚਿ ਦੇਇ ਕਰਤਾ ਬੀਉ ॥
ਸਚੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਸਿਖ ਸਚੀ ਲੇਇ ॥
ਦਇਆ ਜਾਣੈ ਜੀਅ ਕੀ ਕਿਛੁ ਪੁੰਨੁ ਦਾਨੁ ਕਰੇਇ ॥
ਸਚੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਆਤਮ ਤੀਰਥਿ ਕਰੇ ਨਿਵਾਸੁ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਨੋ ਪੁਛਿ ਕੈ ਬਹਿ ਰਹੈ ਕਰੇ ਨਿਵਾਸੁ ॥
ਸਚੁ ਸਭਨਾ ਹੋਇ ਦਾਰੁ ਪਾਪ ਕਢੈ ਧੋਇ ॥
ਨਾਨਕੁ ਵਖਾਣੈ ਬੇਨਤੀ ਜਿਨ ਸਚੁ ਪਲੈ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - 468

The following invaluable virtues will help us living Truthful life :

To speak truth and follow truth; to accept His Divine Will with a smile and remain poised; to involve ourselves in selfless and humanitarian service, and considering all human beings as brothers and sisters; by adopting compassionate attitude towards all; by practising forgiveness; by loving all creation of God; by inculcating fearlessness and by treating alike joy and sorrow and forsaking flattery or calumny.

We must shun such thoughts & actions as create hinderance in Truthful Living viz; hypocrisy, blasphamy, deceit, cruelty, bad temper, anger, rudeness of speech :

Nanak, harsh words spoken make body & mind insipid.

ਨਾਨਕ ਫਿਕੈ ਬੋਲਿਐ ਤਨ ਮਨ ਫਿਕਾ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - 473

The Sikh Way of Life requires willing Submission to God's Will and eradication of Haumein (ਹਉਮੈ)

Obedience to God's Will is foremost in the Sikh way of life. The main cause of human suffering and degeneration of human values is man's drifting away from spirituality and living a life of pride. The gravest malady from which mankind suffers today is the disease of *haumein*, egoism, the sense of 'I' 'me' and 'mine'. It has alienated Man, the *jivatma* from the Supreme Self *Paramatma*. This vice not only separates man from God, but also sets up walls of indifference and hatred between man and man. Under the sway of ego and selfishness, man uses all his faculties and resources to acquire more and more wealth, property, name and fame, and indulges in lust, anger, avarice, infatuation and takes pride in his possessions thus acquired or grabbed. When our cherished desires are not fulfilled, we feel pain and humiliation and do not hesitate to employ meanness, violence and resort to oppression and deceit to achieve our aim. This vice brings about degeneration of man and society.

Guru Nanak Dev identified this malady of mankind. He requires us to demolish this false wall of egoism to become real self. He rejected old methods of ritual purifications prolonged silence and trance, and feats of intellect because these do not purify the mind. It is through obeying the pre-ordained Divine Order of God and submission to His Will that the veil of illusion can be rent and man can get rid of his ego. Such is Guru Nanak's edict :

Ritual purification, though million-fold, may not purify the mind,

Nor may absorption in trance still it, however long and continuous.

Possessing worlds multiple quenches not the rage of avarice and desire.

A thousand million feats of intellect bring

not emancipation.

How then to become truthful?

How should the veil of untruth be rent?

Through obedience to His Ordinance and will.

Sayeth Nanak : This blessing too is pre-ordained.

ਸੋਚੈ ਸੋਚਿ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸੋਚੀ ਲਖ ਵਾਰ ॥

ਚੁਪੈ ਚੁਪ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਲਾਇ ਰਹਾ ਲਿਵਤਾਰ ॥

ਭੁਖਿਆ ਭੁਖ ਨ ਉਤਰੀ ਜੇ ਬੰਨਾ ਪੁਰੀਆ ਭਾਰ ॥

ਸਹਸ ਸਿਆਣਪਾ ਲਖ ਹੋਹਿ ਤ ਇਕ ਨ ਚਲੈ ਨਾਲਿ ॥

ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ ॥

ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ ॥

ਅੰਗ - 1

This veil of 'I-ness' (*haumein*) is perhaps the greatest malady of mankind. Guru Angad Dev terms it as the most dangerous chronic disease :

Haumein (egoism) is a malady malignant; yet to cure it is there a medicine.

ਹਉਮੈ ਦੀਰਘ ਰੋਗੁ ਹੈ, ਦਾਰੂ ਭੀ ਇਸੁ ਮਾਹਿ ॥

ਵਾਰ ਆਸਾ, ਅੰਗ - 467

Then what is the remedy?

If the Lord bestows His Grace, then, man contemplates and acts according to Guru's word.

Sayeth Nanak : Listen mankind! By such discipline is egoism's malady eliminated.

ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ ਜੇ ਆਪਣੀ ਤਾ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕਮਾਹਿ ॥

ਨਾਨਕੁ ਕਰੈ ਸੁਣਹੁ ਜਨਹੁ ਇਤੁ ਸੰਜਮਿ ਦੁਖ ਜਾਹਿ ॥

ਅੰਗ - 466

Egoism takes man away from God and he goes astray, and suffers in this world. Owing to the veil of egoism, we lose our divine vision and create a cabined, cribbed world of our own because of our limited human vision. The union between *jivatama* and *Paramatma* is already there within but we cannot comprehend it because of the veil of ego as per the edict of Guru Ramdass Ji :

The bridegroom (God) and the bride (jivatama, soul) dwell together. And between them, rises the concrete partition of egoism. The Perfect Master demolished the

wall of egoism,

Then alone, sayeth Nanak,

The soul uniteth with God.

ਧਨ ਪਿਰ ਕਾ ਇਕ ਹੀ ਸੰਗਿ ਵਾਸਾ ਵਿਚਿ ਹਉਮੈ ਭੀਤਿ ਕਰਾਰੀ ॥

ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਹਉਮੈ ਭੀਤਿ ਤੋਰੀ ਜਨ ਨਾਨਕ ਮਿਲੇ ਬਨਵਾਰੀ ॥

ਅੰਗ - 1263

In the verses of Guru Granth Sahib, this malady of ego has been equated with pain, disease, agony, thirst, lust, poison, illusion, fretful fever, veil, mist etc.; but the cure for this malady has also been prescribed as cited above.

The Sikh Discipline of Life recommends the purity of life within and without (*ਅੰਤਰ-ਮੁਖੀ ਜੀਵਨ ਸੰਜਮ ਅਤੇ ਬਾਹਰ-ਮੁਖੀ ਜੀਵਨ ਸੰਜਮ*) as enunciated in the following verses of Gurbani :

(i) *Other's wealth, other's body, other's wife, slander of other and wranglings, I can forsake not.*

Through this, coming and going occurs again and again and this story ends not.

ਪਰ ਧਨ ਪਰ ਤਨ ਪਰ ਤੀ ਨਿੰਦਾ ਪਰ ਅਪਬਾਦੁ ਨ ਛੁਟੈ ਆਵਾ ਗਵਨੁ ਹੋਤੁ ਹੈ ਫੁਨਿ ਫੁਨਿ ਇਹੁ ਪਰਸੰਗੁ ਨ ਤੁਟੈ ॥

ਅੰਗ - 971

(ii) *Enmity, strife, lust, wrath, worldly love, falsehood, sin, excessive greed and deceit. In their ways, man has passed away many lives.*

O Lord, redeem Nanak, by showing Thy mercy.

ਬੈਰ ਬਿਰੋਧ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮੋਹ ਛੂਠ ਬਿਕਾਰ ਮਾਹ ਲੋਭ ਧ੍ਰੋਹ

ਇਆਹੁ ਜੁਗਤਿ ਬਿਹਾਨੇ ਕਈ ਜਨਮ

ਨਾਨਕੁ ਰਾਖਿ ਲੇਹੁ ਆਪਨ ਕਰ ਕਰਮ ॥ ਅੰਗ - 268

(iii) *Only those do the real service, who being contented, meditate on God, the truest of the true.*

They place not their foot in sin, do good deeds and practise piety.

They burn (break) the worldly bonds and live on paltry corn and water.

(... to be continued)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਅਤੇ ਰਿਨੀਊਵਲ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿਛ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਗਾਇਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਕੈਸਟਾਂ, CD.'S, VCD.'S, DVD.'S MP3 ਦੇ ਆਪ ਜੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਐਡਰੈਸਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੀ।

For all enquiries about 'Atam Marg' viz. renewal, new membership, non-receipt of the magazine etc. and also for procuring audios, videos & CDs; and books authored by Sant Waryam Singh Ji, please contact the following

England (U.K.)

For U.K. renewal of Atam Marg Magazine please forward cheque \$ 30.00 payable to A.M.S.S.E.C.T. (U.K.) 9 Elizabeth Road, Walsall, West Midlands WS5 3 PF

**Atam Marg Spiritual Scientific
Educational Charitable Trust (U.K.)
9 Elizabeth Rd.,**

Walsall West Midlands, WS5 - 3PF U. K.

Contact : Mrs. Gurbax Kaur,
Mr. Jagtar Kulair : Tel : 0044-1212002818
Fax : 0044-1212002879
Voicemail : 0044-8701654402
Raj Mobile : 0044-7968734058
Email : info@atammarguk.com

U.S.A.

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable
Trust, Contact :

Baba Satnam Singh Ji Atwal,
Po. Box No. 32845,
Sanjose, CA - 95152, U.S.A.

Phone & Fax :- 001-408-263-1844,
vgrmctusa@yahoo.com

S. Baldev Singh Grewal
Fremont, U.S.A - 001-510-249-9456

Canada

Bhai Sarmukh Singh Pannu
Phone - 001-604-433-0408

Bhai Parmjit Singh Sandhu
Cell: 001-250-600-3072

Bhai Tarsem Singh Bains
Cell : 001-604-862-9525, Phone : 001-604-599-5000

IN INDIA

09417214391, 09417214379 09814612900, 9417214378
Email: atammarg1@yahoo.co.in

Foreign Membership

	Annual	Life
U.S.A.	60 US\$	600 US\$
U.K.	40 £	400 £
Europ	50 Euro	500 Euro

Australia

Bibi Jaspreet Kaur
Cell : 0061-406619858
Email :- jaspreetkaur20@hotmail.com
Bhai Gurinder Singh
Cell : 0061-469927233,